

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI
RADYO TELEVİZYON VE SİNEMA BİLİM DALI

TELEVİZYON HABERLERİNDE 2017 KUDÜS KRİZİ:
A HABER, CNN TÜRK VE FOX TV ANA HABER
BÜLTENLERİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME

BUKET TÜRKMEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ ASLI EKİCİ

KONYA-2019

ÖNSÖZ

Televizyon haberlerinde 2017 Kudüs Krizinin A Haber, CNN Türk ve Fox TV ana haber bültenleri üzerinden incelendiği bu tez çalışmasının hazırlanmasında yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen herkese teşekkür borçluyum.

Öncelikle bu çalışmamın oluşumunda önemli katkılar sağlayan, yönlendiren ve alçakgönüllü tutumuyla bana örnek olan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Aslı Ekici'ye teşekkürlerimi sunarım.

Derslerini takip ettiğim ve dolaylı olarak bu çalışmamın şekillenmesinde önemli katkıları olduğuna inandığım başta Prof. Dr. Cavit Yavuz olmak üzere değerli hocalarıma, çalışmam boyunca desteklerini esirgemeyen sevgili kardeşlerim Bahar, Fatma Gül, Ömer ve Alperen Türkmen'e, çalışmam süresince beni her gün motive eden, çalışmamın sonlanması için benimle birlikte gün sayan sevgili dostum Duygu Yıldırım Erbaş'a, değerli arkadaşım Arş. Gör. Fatih Diren'e, yardımlarını esirgemeyen Ertaç Barut, Ender Çentik ve Türkan Tekin'e ve tabi ki çalışmamın bütün aşamaları boyunca bana güvenen, anlayış ve desteklerini esirgemeyen ve hep yanımda olduklarını hissettiren biricik annem ve biricik babama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Adı Soyadı	Buket TÜRKMEN
Numarası	174223001026
Ana Bilim / Bilim Dalı	Radyo Televizyon ve Sinema / Radyo Televizyon ve Sinema
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Aslı EKİCİ
Tezin Adı	Televizyon Haberlerinde 2017 Kudüs: A Haber, CNN Türk ve Fox TV Ana Haber Bültenleri Üzerinden Bir İnceleme

ÖZET

Televizyon haberleri, ideolojik değerlerin yeniden inşa edildiği ve topluma aktarıldığı alanlardır. Gerçeklik, egemen söylemlere ve ideolojilere zemin oluşturan bu alanlar üzerinden yeniden inşa edilmektedir. Haberler toplumun ortak değerleri (kutsalları) dahil her türlü içeriği egemen yapının ideolojisi ve amaçları doğrultusunda şekillendirip, seyirlik bir malzemeye dönüştürerek kitlelere iletmektedir. Bu çalışmada, ABD Başkanı Trump'ın İsrail'in Başkenti olarak Kudüs'ü tanıma kararının ve bu karar ekseninde yaşanan krizin televizyon haberlerinde nasıl ve ne şekilde sunulduğu incelenmiştir. Burada asıl amaç, televizyon haberlerinde ideolojilerin nasıl üretildiğini, Türk televizyon kanallarının ana haber bültenleri içinden yapılacak çözümlemeyle sergilemeye çalışmaktır. Çalışmada, Teun van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi esas alınarak; farklı ideolojik ve mülkiyet yapılarıyla televizyon haberlerini temsil eden A Haber, CNN Türk ve Fox TV kanalları üzerinden bir çözümleme gerçekleştirilmiştir. Bahsi geçen televizyon kanallarının ana haber bültenleri, 6 Aralık 2017 – 12 Aralık 2017 tarihleri arasında incelenerek, Kudüs krizi ile ilgili 84 adet haber tespit edilmiştir. Çalışmada, nicel bulguların değerlendirildiği içerik çözümlemesi ile nitel bulguların yorumlandığı söylem çözümlemesi yöntemi uygulanarak, televizyon ana haber bültenlerinde yayınlanan haberlerin ideolojik duruşa göre biçimlendiği ve söylemler yoluyla olayları yeniden inşa ettiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kudüs krizi, haber, televizyon haberi, söylem, ideoloji

Öğrencinin	Adı Soyadı	Buket TÜRKMEN
	Numarası	174223001026
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Radyo Televizyon ve Sinema / Radyo Televizyon ve Sinema
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Aslı EKİCİ
	Tezin İngilizce Adı	2017 JERUSALEM CRISIS IN TELEVISION NEWS: AN EXAMINATION ON A HABER, CNN TURK AND FOX TV MAIN NEWS BULLETINS

SUMMARY

TV news are the areas that ideological values are rebuilt and transferred into society. Reality is being rebuilt on these areas which provide basis for dominant discourses and ideologies. The news forms all kinds of content including the common values of the society in accordance with the ideology and the aims of the dominant structure and is reached to the masses by transforming them into theatrical materials. In this research, it is studied on USA President Trump's resolution for recognition of the capital of Israel as Jerusalem and how the crisis happening in the line of this resolution was presented or in what way it was presented. The main purpose of this research is to try to display how ideologies are generated on TV news, by help of an analysis to be carried out within the main news bulletins on Turkish TV channels. Predicating Teun van Dijk's critical discourse analysis method, in the research, there is an analysis upon A Haber, CNN Turk and Fox TV channels which represent by means of their different ideological and property structure. 84 news about Jerusalem crisis have been detected by examining the main news bulletins of the mentioned TV channels between the dates 6th December 2017 to 12th December 2017. In the research, by applying the content analysis method in which quantitative findings are evaluated, and the discourse analysis method in which qualitative findings are interpreted, it is concluded that the news which is broadcasted on the main news bulletins is formed according to ideological attitude and it has rebuilt the incidents by the use of discourses.

Keywords: Jerusalem crisis, news, television news, discourse, ideology

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	ii
TEZ KABUL FORMU.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
SUMMARY.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLO-ŞEKİL LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

HABERE İLİŞKİN KURAMSAL ÇERÇEVE, İDEOLOJİ VE TELEVİZYON HABERİ İLİŞKİSİ

1.1. HABER.....	5
1.1.1. Haberin Tanımı.....	5
1.1.2. Haber Değeri.....	9
1.2. HABERE İLİŞKİN KURAMSAL YAKLAŞIMLAR.....	15
1.2.1. Liberal Çoğulcu Yaklaşım.....	18
1.2.2. Eleştirel Yaklaşım.....	21
1.2.2.1. Araçsalcı Yaklaşım.....	25
1.2.2.2. Yapısalcı Yaklaşım.....	26
1.2.2.3. Kültürel Çalışmalar.....	26
1.2.2.4. Ekonomi Politik Yaklaşım.....	28
1.2.2.5. Frankfurt Okulu.....	31
1.2.2.5.1. Frankfurt Okulu ve Pozitivizm Eleştirisi.....	33
1.2.2.5.2. Frankfurt Okulu ve Aydınlanma Eleştirisi.....	34
1.2.2.5.3. Frankfurt Okulu ve Modernizm Eleştirisi.....	35
1.2.2.5.4. Frankfurt Okulu ve Kültür Endüstrisi Eleştirisi.....	36

1.3. TELEVİZYON HABERİ.....	37
1.3.1. Televizyon Haberinin Önemi.....	37
1.3.2. Televizyon Haber Yayıncılığının Gelişim Süreci.....	40
1.3.3. Türkiye’de Televizyon Haber Yayıncılığının Gelişim Süreci.....	44
1.3.4. Televizyon Haberlerinde Yaşanan Dönüşüm.....	52
1.3.5. Televizyon Haber Üretimi Sürecinde Karar Aşamasını Yöneten Unsurlar.....	57
1.3.6. Televizyon Haberlerinin Yapım ve Yayın Süreci.....	62
1.3.7. Televizyon Haberlerinin Aktarım Süreci.....	66
1.4. TELEVİZYON HABERİ VE İDEOLOJİ İLİŞKİSİ.....	69
1.4.1. İdeoloji Kavramı ve İdeolojiye Yaklaşımlar.....	69
1.4.1.1. Ortodoks Marksizminde İdeoloji.....	71
1.4.1.2. Batı Marksizminde İdeoloji.....	73
1.4.1.2.1. Antonio Gramsci ve Hegemonya.....	75
1.4.1.2.2. Louis Althusser’de İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları.....	78
1.4.1.2.3. İngiliz Kültürel Çalışmalar ve Stuart Hall.....	80
1.4.2. Dil ve Söylem.....	83
1.4.2.1. İdeolojik Araç Olarak Haber Söylemi.....	85
1.4.3. Televizyon Haber Metinlerinde İdeoloji.....	87
1.4.4. Televizyon Haber Dilinde İdeoloji.....	91

İKİNCİ BÖLÜM

A HABER, CNN TÜRK, FOX TV ANA HABER BÜLTENLERİNİN İÇERİK VE ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ

2.1. METODOLOJİ.....	96
2.1.1. Problem.....	96
2.1.2. Amaç.....	98
2.1.3. Önem.....	99
2.1.4. Varsayımlar.....	100

2.1.5. Sınırlılıklar.....	100
2.1.6. Evren ve Örneklem.....	101
2.1.6.1. Araştırma İçin Seçilen Televizyon Kanallarının Künyeleri....	101
2.1.6.1.1. A Haber	101
2.1.6.1.2. CNN Türk.....	102
2.1.6.1.3. Fox TV.....	102
2.1.7. Araştırmada Kullanılan Yöntemler.....	103
2.1.7.1. İçerik Çözümlemesi.....	103
2.1.7.2. Eleştirel Söylem Çözümlemesi.....	106
2.1.7.2.1. Makro Yapıya İlişkin Tematik Çözümleme.....	112
2.1.7.2.2. Makro Yapıya İlişkin Şematik Çözümleme.....	114
2.1.7.2.3. Mikro Yapıya İlişkin Çözümleme.....	116
2.2. OLAYA İLİŞKİN BİLGİLER.....	119
2.2.1. Kudüs'ün Önemi.....	119
2.2.2. İsrail Devleti'nin Kuruluşu ve Kudüs'ün Statüsünü Değiştirmeye Yönelik Eylemler.....	125
2.2.3. Donald Trump'ın Kudüs'ü İsrail'in Başkenti Olarak Tanıması ve Kudüs Krizinin Ortaya Çıkışı.....	128
2.3. BULGULAR VE YORUMLAR.....	130
2.3.1. İçerik Çözümlemesinin Bulguları.....	130
2.3.1.1. A Haber, CNN Türk ve Fox TV Kanallarının İçerik Çözümlemesi.....	130
2.3.2. Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Bulguları.....	136
2.3.2.1. A Haber Ana Haber Bültenlerinin Çözümlemesi.....	136
2.3.2.2. CNN Türk Ana Haber Bültenlerinin Çözümlemesi.....	200
2.3.2.3. FOX TV Ana Haber Bültenlerinin Çözümlemesi.....	248
SONUÇ.....	277
KAYNAKÇA.....	285

TABLO – ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Shoemaker ve Reese'in Medya İçerikleri Etkiler Hiyerarşisi Modeli.....	60
Tablo 1. Televizyon Kanallarına Göre Haber Sayısı.....	130
Tablo 2. Televizyon Kanallarına Göre Haber Sayısının Günlük Dağılımı.....	131
Tablo 3. Televizyon Kanallarına Göre Habere Ayrılan Süre.....	132
Tablo 4. Televizyon Kanallarına Göre Habere Ayrılan Sürenin Günlük Dağılımı.....	132
Tablo 5. Televizyon Kanallarına Göre Kam Spiker Süresi.....	133
Tablo 6. Televizyon Kanallarına Göre Haberde Yer Verilen Canlı Bağlantı Sayısı.....	134
Tablo 7. Televizyon Kanallarına Göre Kullanılan Haber Kaynağı.....	134
Tablo 8. Televizyon Kanallarına Göre Konu Dağılımı.....	135

GİRİŞ

“Televizyon Haberlerinde 2017 Kudüs Krizi: A Haber, CNN Türk ve Fox TV Ana Haber Bültenleri Üzerinden Bir İnceleme” başlıklı bu tezin konusunu ana haber bültenleri çerçevesinde, ABD Başkanı Donald Trump’ın İsrail’in başkenti olarak Kudüs’ü tanınması ve ardından yaşanan krize ilişkin olayların televizyon haberlerinde sunumu oluşturmaktadır. Uluslararası hukukun açık bir ihlali niteliğinde olan, terörizmi kışkırtan, Kudüs’ü İslami kimliğinden soyutlamayı hedefleyen ve Müslümanların ortak değerlerini (kutsallarını) ihlal eden bu karar karşısında televizyon haberlerinin tavrı A Haber, CNN Türk ve Fox TV ana haber bültenleri örneklemini üzerinden analiz edilmektedir.

Kamuoyunun düşünce, tutum ve davranışlarının biçimlenmesinde etkisi bulunan ve en fazla tüketilen enformasyon araçlarından biri olan televizyon haberlerinin, bölgede yeni bir sürecin miladını temsil eden bu karar karşısında nasıl ve ne şekilde bir tutum sergilediği bu çalışmanın ana sorunsalını oluşturmaktadır. Bu düzlemde, araştırmanın örneklemini oluşturan televizyon kanallarının ana haber bültenlerinde, egemen söylemlerin haber metni ve dili içerisinde nasıl yapılandığı, Müslümanların ortak değerlerinin (kutsallarının) nasıl anlamlandırıldığı ve tanımlandığı, “gerçekliği” kurmak için görüntülerin nasıl bir araya getirildiği, konunun önemi hakkında görünürde fikir birliğine varılmış olmasına rağmen ideolojik yapıların aslında nasıl kurulduğu ayrıca, televizyon haber bültenlerinin Kudüs’ün statüsünün tek taraflı olarak değiştirilmesi konusunu meşrulaştırmakla, ABD ve İsrail’i yalnızlaştırılmak arasında nerede durdukları sorularına cevap aranmaktadır.

Bu çalışma, öncelikle televizyon haberleri aracılığıyla iletilen mesajların ideolojik bir işlev gördüğünü ve ideolojik anlamların haber metinlerinde ve haber dilinde yapılandığını 2017 Kudüs krizi haberlerinin ana haber bültenlerinde sunumu örneği üzerinden ele alarak televizyon haberleri aracılığıyla ideolojik/egemen söylemlerin inşa edildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda

Teun van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi esas alınarak; televizyon kanallarının ideolojik tavrı incelenmiştir.

İdeoloji kavramı oldukça fonksiyonel bir kavramdır. Aynı ölçüde tanımlaması da zor bir kavramdır. Bunun en önemli nedeni ise ideoloji kavramsallaştırmasının anlam ve işlevlerinin daimi olarak değişmesidir. Bu anlamda fikir birliğinin olmamasıdır. İdeoloji, üzerinde uzlaşmış tek bir ifade ile tanımlanamamış bir kavram olsa da öne çıkan tarifleri mevcuttur. Bu hususta yapılan tanımlardan bazılarını aktarmak yerinde olacaktır. Eagleton, ideoloji kavramını “toplumsal açıdan önemli belirli bir grubun veya sınıfın içinde bulunduğu durumu ve hayat deneyimlerini simgeleyen inanç ve fikirler” olarak tanımlamaktadır (Eagleton, 2011: 55-56). Hall ise “imgelerin ve kavramların örgütlenişini ve işlev görmelerini belirleyen kurallar dizisi” şeklinde ifade etmektedir (Hall, 1994: 77). Bir başka tarife ise ideoloji, “bir grup tarafından paylaşılan inançların temel toplumsal temsillerini oluşturmada ve kesin olarak bu inançların genel tutarlılığını tanımlayan yapı görevi görmektedir” (van Dijk, 2003: 24). Nitekim “nasıl olursa olsun, her pratik ancak bir ideoloji yoluyla ve bir ideoloji çerçevesinde var olabilir” diyen Althusser de kitle iletişim araçları gibi aygıtları “Devletin İdeolojik Aygıtları” olarak sınıflandırmaktadır (Althusser, 2008: 99). İdeoloji kavramı ve kitle iletişim sisteminin bir araya geldiği ve somut göstergelerle açıklanabildiği platform ise haber olgusunun kendisidir. İnsanlara bilgi aktarımı sağlayan bu olgunun, ideoloji kavramından bağımsız hareket edebilmesi çeşitli nedenlerden ötürü olanaksız bir hale gelmektedir. Toplumsal, siyasal, ekonomik ya da kültürel yaşamı doğrudan etkileyen tüm olayların topluma aktarıldığı enformasyonların bazen ilgi çekici özelliğinin artırılabilmesi adına, toplumun sahip olduğu ideolojik görüşlere atıf yapılabilmektedir. Yazılan veya izlettirilen haberlerde bazen sıkı sıkıya bir bağın kurulduğu bazense dolaylı olarak değinildiği ideoloji kavramı, egemen yapı açısından fonksiyonel yapısı gereği her daim başvurulan bir araca dönüşmüştür. Kitle iletişim araçlarının bu fonksiyonel yapısı üzerinde yapılan incelemeler neticesinde yaklaşımçıların ortaya attığı en esaslı çıkarım “medyanın ideolojik bir güç olduğu” ve medyaya/habere konu olan içeriğin ideolojik bakış açısına göre konumlandırıldığıdır. “Büyük sermayelere sahip menfaat odaklarının yönettiği

medya, toplumu bütünleştiren ve birleştiren bir yapıya bürünerek haberleri oluşturmaktadır. Bu anlamda etkisi güçlü bir aygıt olan medya sayesinde egemen yapı, kurdukları sistem içinde ideolojinin yeniden üretiminde ve kontrol mekanizması eşliğinde sunulması biçiminde sistemlerini hiç durmayacak çarklı bir makine gibi işletebilmektedir” (Shoemaker ve Reese, 2002: 127). Daha açık bir ifadeyle, genelde medya, özelde haber, egemen ideolojinin normatif yapısı aracılığıyla kendi kutsallarını ebedi gerçekler haline dönüştürerek ideolojilerini topluma hakim kılmaktadır. Bu noktada, çalışma kapsamında ele alınan televizyon haberleri de belirli anlamların üretildiği veya ideolojilerin yeniden üretildiği alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Televizyon haberleri, ürettiği ve yaydığı toplumsal mesajla aracılığıyla insanların bilinçlerini egemen yapının ideolojisi doğrultusunda biçimlendirmektedir. Bu nedenle haberler, ideolojik değerlerin yeniden inşa edildiği ve topluma aktarıldığı alanlar olarak kabul edilmektedir. Gerçeklik, egemen söylemlere ve ideolojilere zemin oluşturan bu alanlar üzerinden yeniden inşa edilmektedir. Yine, insanların olaylar hakkında nasıl düşüneceği de bu alanlar üzerinden kontrol edilmektedir. Haberler aracılığıyla anlamlar yıkılmakta veya yeni anlamlar inşa edilmektedir. Başka bir ifadeyle bir zihin inşası gerçekleşmektedir. Dolayısıyla televizyon haberleri, nesnel gerçekliği yansıtmak yerine ideolojiler aracılığıyla toplumsal gerçekliği inşa eden bir mecra olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tüm bu gerçekler ışığında, eleştirel yaklaşımın benimsendiği bu tezin kavramsal çerçevesini sırasıyla haber, televizyon haberi, söylem ve ideoloji oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, tezin birinci bölümünde, televizyon haberi kapsamında Kudüs krizi konusunda haber analizi yapabilmek için kuramsal çerçeve oluşturulmuş ve televizyon haberi-ideoloji ilişkisi, kuramsal yaklaşımları içine alan bir eksenle tanımlanmıştır. Bu çerçevede; haberin tanımı, haber değeri, liberal çoğulcu yaklaşım ve eleştirel yaklaşım irdelenmiş; televizyon haberinin önemi, Türkiye’deki ve dünyadaki gelişim süreçleri, bugünkü konumu ve haber üretim süreci açıklanmaya çalışılmıştır. Öte yandan televizyon haberi ideoloji ilişkisi ortaya konmuş ve çalışmanın kuramsal olarak dayanak noktaları oluşturulmuştur. Bu noktada ideoloji kavramı ve ideoloji kavramına farklı kuramsal yaklaşımlar hakkında bilgiler sunulmuştur. Çalışmanın son bölümünde ise araştırmada kullanılan yöntem

ve izlenen yol haritası betimlenmiştir. Bu bölümde ayrıca Kudüs'te yaşanan olaylar çerçevesinde bir analiz çabası yürütüldüğünden, olaylar sosyal ve tarihsel bağlamda ele alınmış ve krizin ana çerçevesi; din, hukuk ve politik boyutuyla ortaya konmuştur. Araştırmanın çözümleme aşamasında ise Kudüs krizi haberlerinin içerik ve eleştirel söylem çözümlenmeleri yapılmıştır.

1. BÖLÜM

HABERE İLİŞKİN KURAMSAL ÇERÇEVE, İDEOLOJİ VE TELEVİZYON HABERİ İLİŞKİSİ

Bu bölümde, televizyon haberi kapsamında Kudüs krizi konusunda haber analizi yapabilmek için haberin tanımı, haber değeri, habere ilişkin kuramsal yaklaşımlar, televizyon haberi, önemi ve bugünkü konumu beraber tartışılacak; televizyon haberinin dünyada ve Türkiye’de gelişim süreçleri genel olarak işlenecektir. Televizyon haberinin hangi süreçlerden geçtiği, ideoloji yaklaşımları çerçevesinde dil, söylem ve televizyon haberi ilişkisi, haber metinlerinde ve haber dilinde ideoloji kavramsallaştırması mercek altına alınacaktır.

1.1. HABER

1.1.1. Haberin Tanımı

Haber, insanlık tarihinin ilk yıllarından itibaren süregelen ve temelinde insanların hakikati öğrenme arzusunun yattığı bir kavramdır. İnsanoğlu, haberi edinerek veya edindiği haberi, bilgiyi bir başkasına aktararak hayatına yön vermiş ve yön vermeye devam etmektedir. Haber, içinde bulunduğu dönem ve dönemin bireyleri için vazgeçilmez bir unsurdur. Aynı zamanda ardından gelen dönemin şekillenmesinde ciddi bir faktördür. Yani kendisini mevcut andaki bağlamın ötesine taşıyarak, sonraki dönemlerin şekillenmesinde bir aracı görevi üstlenir. Oya Tokgöz (1981: 51) günümüzde haberler yaşantımızın bir parçası haline dönüşmüştür diyerek haberin yerini konumlandırır ve insan hayatındaki önemini vurgular. Peki, insan hayatında önemli bir yere sahip olan ‘Haber’in tanımı nedir?

‘Haber’ kavramının tarihsel süreç içerisindeki gelişimi incelendiğinde, insanlık tarihi kadar eski olduğu ancak evrensel bir tanımının olmadığı görülür. ‘Haber’ kavramı üzerine pek çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda da çeşitli tanımlar ve çeşitli yorumlar ortaya konmuştur. Bu tanımların bazı ortak noktaları bulunur ancak aynı görüş ve düşünce ekseninde birleşen kesin bir tanım literatürde yer almaz. Bu nedenle üzerinde uzlaşmış tek bir haber tanımından söz

etmek mümkün değildir. Haberin tek ve kesin bir tanımla ifade edilemeyeşinin nedeni, Atilla Girgin'e göre "işlevinin çeşitliliğinden ve etkisinin yoğunluğundan kaynaklanmaktadır" (2005: 7).

Türk Dil Kurumu, haberi "bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi" şeklinde tanımlar. Oya Tokgöz (1981: 54-55), haberin ilk tanımları arasında "olan her şey haberdur.", "dün bilmediğimiz haberdur.", "insanların üzerinde konuştuğu haberdur.", "haber okuyucuların öğrenmek istedikleridir." şeklinde tanımların olduğunu aktarır ve "zamana uygun rapordur, her şeydir.", "yarımın tarihidir." diyerek ekler. Atilla Girgin (2003: 78) ise "insanların bilmek istediği her şey haberdur" şeklinde ifade eder. Bir başka tanımda ise haber, "gerçek dünyada bir yerlerde meydana gelen olaylar, kişiler ya da şeyler hakkındaki en son, en yeni ve ilgi çekici enformasyonlar" (Dursun, 2005: 69) ve "çok sayıdaki kişiyi ilgilendiren önemli olaylar" (Uyguç ve Genç, 1998: 109) olarak tanımlanır. Bir diğer farklı bakış açısında ise haber, "okumak, dinlemek ya da seyretmek için, bireylerin zaman ya da para ödeyerek satın almayı istedikleri şey" (Özcan, 1983: 57); "kişiyile, değerli bir şeyle veya olayla bağlantısı bulunan güncel olay" (McQuail, 1994: 213-215) olarak değerlendirilir.

Aynı zamanda haber, toplumsal bir düşünömsellik, refleksiyon olarak tanımlanır. Yani haber; toplumun, toplumsalın kendi üzerine düşünümü olarak kabul edilir. Bu yorumlama tarzında, toplumsal, kendisini yapılanmış bir kendilik (entity) olarak algılamasını habere borçludur. Yani sosyal bir varlık olarak kabul edilen insanların, toplumdaki kopuk olarak gelişemediği, ancak ve ancak sosyal bir bağlamda var olabildiği, bu sebeple de duygu ve düşüncelerin ifade edilmesi ve düzenlenmesi sürecinde haber ile arasında dinamik bir etkileşimin söz konusu olduğu kabul edilir. Böylece, bu dünyanın devinimini, hareketin varlığını ve sürekliliğini kanıtlayan, kanıtlamaya çalışan bir bilgi olan haber aracılığıyla toplum, karşısına çıkan içeriklerle daimi bir ilişki kurmuş olur (Dursun, 2004: 59).

Tüm bu yorumlar irdedeğinde haberin kendi çerçevesinde bir bütün olarak tanımlanmadığı, çeşitli yönlerine vurgu yapıldığı göze çarpar. Örneğin, bir tanımlamada haberin işlevine dikkat çekilirken bir diğer tanımlamada haberin görevine vurgu yapılır. Haberi tüm yönleriyle değerlendiren bir tanıma rastlanmaz.

Aslında bu durum, yapılan “tanımlar yetersiz kalsa bile, haberin toplumsal olgu olarak mahiyetini açıklığa kavuşturur” (Tokgöz, 1981: 56). Başka bir ifadeyle, haberin toplum içindeki yerini konumlandırılır ve önemine vurgu yapılır.

Haber kavramı, enformasyonun dönüşümü ve kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle birlikte yeni anlamlar kazanmaya başlamıştır. Şöyle ki, haber “bir olgu üzerine edinilen, iletişim ya da yayın organlarıyla verilen bilgi” (Yüksel ve Gürcan, 2005: 55), “yazılı, görüntülü, sesli iletiler halinde, okuyucu, izleyici ya da dinleyiciye ulaştırılan enformasyon” (Aslan, 2009: 152) şeklinde kitle iletişim araçlarına doğrudan atıfta bulunan anlamlar kazanmıştır. Bu yaklaşımlar ekseninde haberin kitle iletişim araçları için ne denli büyük bir öneme sahip olduğu edindiği yeni anlam çerçevesiyle uygunluk göstermektedir.

“Kitle iletişim araçlarında yer alan haberler insanları her açıdan bilgi sahibi kılar. Bunu yaparken de insanları eğitir, eğlendirir, sevindirir, eyleme yöneltir veya eylemden vazgeçirir” (Albert, 1998, Aktaran: Girgin, 2005: 3). Yani, olayları haberleştirmek aynı zamanda birçok seçim ve kararı beraberinde getirir. Anlatım ve aktarım tercihleri birtakım karar unsurları ve karar yönetim temelleri üzerinde yoğunlaşır. Nitekim üzerinde uzlaşılan bazı unsurlar vardır. Bu unsurlar; gerçeklik, doğruluk, anlamlılık, güncellik, ilginçlik ve tutarlılık şeklindedir. Yapılan çalışma ekseninde birtakım değerler eklense veya çıkarılsa da haber, bu unsurlar üzerine inşa edilir. Bu unsurlarda ilki gerçekliktir. Gerçeklik, haberin olmazsa olmaz nitelikli en temel ilkesidir (Girgin, 2005: 7). Haber, gerçeğin kendisi veya gerçekle ilişkili olması nedeniyle, gerçeklik kavramı haber için önemli bir unsurdur. Haberde sunulan bilgilerin gerçekle örtüşmesi gerekir. Haberde gerçek dışı bilgilere yer verilmemelidir. Gerçek olmayan bir haber, haber değeri taşımaz. Gerçek olana ulaşmak ise gerçeğe hangi durumlarda ulaşabileceğini bilmekle bağlantılıdır (Timuçin, 2000: 5). Haber, gerçeklik unsurunu bünyesinde barındırabilmesi için haberi yapan kişinin haberi olduğu gibi aktarması gerekir. Çünkü “haber gerçeği en iyi şekilde yansıttığı ölçüde önem kazanır” (Tokgöz, 1981: 54).

Doğruluk, haberde verilen bilgilerin doğru olduğu anlamına gelir. Haberde yanlış bilgiye yer verilmemelidir. Bu, haberi yazan ve yayımlayan kurum açısından

üzerinde yoğunlaşlan bir husustur. Doğruluğun tanımı gerçeklikle örtüşmek olarak da yapabilir. Habercilikte, “haberi kaynaktan doğru almak, haberi ilk almak kadar önemlidir” (Aslan, 2002: 61).

Anlamlılık, haberde önemli unsurlardan birisidir. Haberde aktarılan bilginin anlaşılır olması gerekmektedir. İfadeler, hedef kitleye açık, net ve kesin bir tavırla aktarılmalıdır. Farklı anlamlara mahal vermeyecek şekilde ifade edilmesi gerekir. Olayın haber olabilmesi için haberde sağlıklı bir ifade aranır. Sade ve anlaşılır bir dil, haberin ifadesi açısından önemli bir yer tutar. “Haber metni içinde haberin anlaşılabilirliğinin önündeki en büyük engellerden biri olan devrik cümle veya bilinmeyen kelime kullanılmamalıdır” (Girgin, 2005: 11).

Güncellik, haberin yeni olması anlamına gelmektedir. Haber, en kısa zamanda en aktüel haliyle alıcısına ulaştırılmalıdır. Haberin güncelliğini kaybetmeden hedef kitleye aktarılması habercilik için son derece önemli bir faktördür. “Güncel bilgi aynı zamanda kamunun ilgisinin tek bir noktada toplanmasına olanak sağlar. Ulusal veya uluslararası güncel olaylar, kitle iletişim araçları için mühim haber kaynakları arasında yer alır” (Gezgin, 2006: 12)

İlginçlik, haberin muhatabına ulaşmasında önemli unsurlardan biridir. Şöyle ki haberin bireyde ilgi ve merak uyandırması gerekir. İnsan kendisinde ilgi uyandıran olaylara yönelme eğilimi taşır. Birey, çoğunlukla şaşkınlık yaratan olaylara ilgi duyar. Az rastlanılan olay, tuhaf olan olay ise bireye ilginç gelir (Aslan, 2009: 60). McQuail’e göre haberin ilgi çekici olması için üç özelliği taşıması gerekir. Birincisi, olay ve olgu birbiri ile ilişkili olmalıdır. İkincisi, habere esas olan konu taze olmalıdır. Son olarak ise habere konu olan olay önemli bir başka olayla ilintili olmalıdır (McQuail, 1994: 213-215). Burada haberciye önemli bir görev düşmektedir. İlginç olanı haber haline getirmek için çalışan haberci, birey için hangi konunun ilginç gelip gelmeyeceğini zaman içinde kişisel tecrübeleri sayesinde öğrenir. Bu noktada Costera Meijer’in habercilik için yaptığı “bireysel çaba, bireysel dürtü ve bireysel yaratıcılık” vurgusunu aktarmak yerinde olacaktır (2003: 18). Burada öne çıkan unsur, haberin oluşmasına karar veren mekanizmanın habercinin misyonu olduğudur.

Tutarlılık, haberin bireylere en doğru şekilde aktarılması için söylenenlerinin birbiriyle ilintili olması anlamına gelir. Bir başka ifadeyle haber, çelişkili ifadeler barındırmamalıdır. Belirli bir düzen, olay ya da fikirle bütünlük sağlanması gerekmektedir. Haber, toplumda çok sayıda kişiyi ilgilendiren, etkileyen ve bu kişilerin anlayabileceği bir kanaat (Bülbül, 2000: 61) olması nedeniyle, aktarılan bilgilerin doğru ve tutarlı olması önem arz etmektedir.

Bu unsurlar üzerine inşa edilen haber elbette olayları rastgele birleştirme işlemi değildir. Habercinin olaylar ve olgular arasında bir ilişki kurması gerekir. Bu olay ve olguların haber özelliğine bürünebilmesi için ise muhabirin birtakım tercihlerde bulunması gerekir. Dolayısıyla haber, habercinin güvenilir kaynaklardan veya kişilerden edindiği bilgileri bir takım aşamadan geçirdikten sonra haber haline dönüştürmesi işlemidir. Bu aşamalar ise “araştırma, seçim ve biçimlendirme”dir. Araştırma aşamasında, haberci olaya ilişkin bilgi ve veri araştırması yapar. Seçim aşamasında, araştırılan bu bilgi ve veriler değerlendirmeye tabi tutulur ve neyin haber olup olmayacağı konusunda karar verilir. Biçimlendirme aşamasında ise elde edilen veriler kullanılarak haber metni kurgulanır (Şeker, 1999: 11).

Tüm bu tanımlar incelendiğinde haberin çeşitli yönlerden ele alındığı görülmektedir. Üzerinde yoğunlaşan çalışmalar çerçevesinde haberin tanımı şu şekilde özetlenebilir: Haber, çok sayıda insanı ilgilendiren, toplumda gerçekleşen olayları kitle iletişim araçları aracılığıyla bireye aktarmayı hedefleyen güncel metinlerdir. Haber, birey ile toplum arasındaki iletişimi bu kitle iletişim araçları aracılığıyla sağlar. Bu nedenle toplumla iç içe bir kavramdır. Haberler bir olaya dayandığı gibi olayları anlatan araçlardır da. Haber, bir aktarım sürecidir. Muhatabını ilgilendiren tüm gelişmelerdir.

1.1.2. Haber Değeri

Haber değeri kavramının temellerini oluşturan çalışmalar Walter Lippmann tarafından 1922 yılında gerçekleştirilmiştir. Lippmann, haber değeri kavramını, çeşitli olayların varlığına ve birleşimine göre basın tarafından yayınlanmaya değer görülmesi olarak tanımlar. Bir olayın, olgunun veya herhangi bir söylemin haber

olabilmesi için haber değeri taşıyor olması gerekir. Lippmann (1945), haber değerini açıklayan bazı değerlere dikkat çekmektedir. Buna göre “bir olayın haber değerine sahip olması için tasarlanması, süreyle sınırlandırılması, yapısının basit ve bir mantığa sahip olması, olaya etkili ve/veya ünlü kişilerin katılması, olay yerinin okura yakın olması, alışılmışın dışında olması gerekmektedir” (Aktaran: Alver, 2007: 71).

Lippmann, dünyanın herhangi bir yerinde ya da toplumun herhangi bir kesiminde yaşanan olayların büyük çoğunluğunun gazeteciler tarafından görmezden geldiğini iddia eder ve olayların birtakım aşamadan geçtikten sonra kişiyle bulunduğu değerlendirmesini yapar. Ona göre haber ve doğru birbirinden farklı iki kavramdır. Haberin işlevinin bir olaya işaret etmek; doğrunun işlevinin ise gizli bir olguyu ortaya çıkarmak, onun diğer olgularla ilişkisini kurmak ve insanın üzerinde hareket edebileceği gerçeğin resmini çizmek olarak ele alır (Aktaran, Tılıç, 1998: 165).

Lippmann’a göre haber değeri belirlenirken gazetecilerin sezgileri ve medya alıcısının ilgi duyacağı alanlar dikkate alınır. Lippmann, medya alıcısını ilgilendiren, heyecanlandıran, hayrete düşüren çatışma ve anlaşmazlık yüklü haberlerin yayınlanma ihtimalini yüksek bulur. Bu nedenle haber değeri belirlenirken bu unsurlar dikkate alınır (Çebi, 1996: 256).

1960’lı yılların ortasından sonra haber değeri çalışmalarında yeni gelişmeler yaşanmıştır. Buna göre uluslararası haber akışı sürecinde haber değeri unsurlarının haberlerin tahrif ve tahrip edilmesine yol açtığını ileri süren yeni bir görüş ortaya çıkmıştır. Uluslararası haber akışı sürecinde haber değeri unsurlarının olumsuz tarafını vurgulayan bu yaklaşımın temsilcilerinden Östgaard’a (1965) göre uluslararası eylemler, yani devletlerin eylemleri uluslararası mevkilerinden çok, devletlerin kendi aralarındaki ilişkilerine dayanan kalıp imgelerden etkilenmektedir. Bu kalıp imgeler “basitleştirme, özdeşleştirme ve sansosyon”dur. (Aktaran, Çebi, 1996: 256). Başka bir ifadeyle Östgaard, “haber değeri en yüksek olan olayların, sorun yaratan ve bilinmeyen sonuçları olan sıra dışı, beklenmedik olaylar olduğunu ileri sürmektedir” (Aktaran: Hall, 2005: 253).

Haber değeriyle ilgili en kapsamlı çalışmayı Johan Galtung ve Mari Holmboe Ruge yapmıştır. Johan Galtung ve Mari Ruge'nin çalışması, Ocak 1963'te Oslo'da gerçekleşen Birinci İskandinav Barış Araştırmaları Konferansında sunulan bir bildiriyle başlamıştır. İlk kez 1965'te yayınlanmış ve Norveç basınında pek çok mecrada yer almıştır (Cohen and Young, 1973, Aktaran: Tony Harcup ve Deirdre O'Neill, 2001: 2). Çalışmanın merkezindeki asıl soru şudur: "Olaylar" nasıl "haber" oluyor? Norveç basınında haberlerin nasıl dış haber olduğu veya nasıl olmadığına odaklanılan bu çalışmada, "Olaylar" nasıl "haber" oluyor sorusunu araştırmak için haber seçiminde özellikle önemli gibi görünen bir dizi faktör sunulmuştur. Ardından önemsiz gibi görünen faktörlerin bu diziden yani listeden çıkarılmasıyla devam edilmiştir. Böylece eksiksiz bir liste oluşturulmak hedeflenmiştir. Galtung ve Ruge ise bu noktada eksiksiz bir liste için herhangi bir iddiada bulunamayacağını öne sürmüştür (Galtung ve Ruge, 1965, Aktaran: Tony Harcup ve Deirdre O'Neill, 2001: 2).

Böylece Galtung ve Ruge, haber değeri kavramına genellenebilir ölçütler çerçevesinde bakılmasını olanak sağlamıştır. Ardından ise 8'i evrensel, 4'ü Kuzeybatı ülkelerinde geçerli olmak üzere 12 haber değeri unsurunu ortaya koymuştur. Galtung ve Ruge'in bu haber değeri unsurlarını şu şekilde sınıflandırmak mümkündür (Galtung ve Ruge, 1965, Aktaran: Tony Harcup ve Deirdre O'Neill, 2001: 2-3):

1) Frekans (Frequency): Aynı veya benzer sıklıkta ortaya çıkan ve sonuçlanan bir olayın uzun bir zaman dilimine yayılan habere göre seçilme olasılığının daha yüksek olmasıdır. Örneğin, o gün gerçekleşmesi beklenen bir sel faciası için halka sokağa çıkmayın uyarısı, iki ayda bir yayımlanan dergi veya gazeteler için bir haber değeri taşımazken, televizyon veya yeni medya araçları için haber değerindedir.

2) Eşik Değeri (Threshold): Haberin yoğunluğu arttıkça haber olma olasılığının artmasıdır. Örneğin bir ilçedeki köprünün yıkılması yerel medya için önemli bir haberken, ulusal medya için haber değeri taşımayabilir. Ulusal

medyada yer alabilmesi için köprünün yıkılması esnasında can kaybı olması veya büyük bir felaketin yaşanması gerekebilir.

3) Şüphesizlik (Unambiguity): Haberin anlamında belirsizlik yoksa, kolaylıkla kavranan ifadeler varsa haber olma ihtimali artar. Olayın ve haberin kolay anlaşılması haber değerini artırır. Bir olay ne kadar net bir şekilde ifade edilirse ve birden fazla anlam yaratmayacak şekilde sunulursa, haber olma ihtimali yükselir.

4) Anlamlılık (Meaningfulness): Haberin anlamı kültürel olarak hedef kitleyi ne kadar ilgilendiriyorsa, haber o denli anlam kazanır. Olay, kültürel yakınlık içeriyorsa haber olma ihtimali yüksektir. Örneğin Arap ülkelerinden birinde meydana gelen bir olay Arap ülkelerine, Kanada'dan daha anlamlı gelebilir.

5) Uyumluluk (Consonance): Bir olayın haber olacağı bekleniyorsa veya medya alıcısı tarafından bir talep varsa, bahsi geçen olay haber olduğunda konu daha hızlı ve kolay bir şekilde algılanır. Bu tip olayların haber olma ihtimali yüksektir. Örneğin Cumhurbaşkanının mitingleri, haftalık görüşmeleri gibi beklentilere uygun haberlerin haber değeri yüksektir.

6) Beklenmediklik (Unexpectedness): Öngörülemeyen, ansızın veya nadir yaşanan bir olayın haber değeri, sık rastlanan bir olaya göre daha yüksektir. Her gün yaşanan olaylardan daha fazla etki yaratır. Bir gemi faciası, deprem veya ani gerçekleşen bir ölüm gibi haberler örnek gösterilebilir.

7) Devamlılık (Continuity): Gündemde yer edinmiş bir haberin sonrasında yaşanan güncel gelişmeler, haber olma potansiyeli yüksek olan olaylardır. Bu haberler daha sonraki günler manşetten verilmese bile çekiciliğini korur. Bazı haberlerin etkileri günlerce devam edebilir veya bir sonuca ulaşana kadar medya alıcısının takibinde kalabilir. Dolayısıyla haber tanıdık bir haber halini almıştır ve hala bir haber değeri vardır. Gösterilen ilgi ilk günkü kadar yüksek olmasa bile haber değeri yüksek olaylardır. Toplumda yaşanan ayaklanma veya uzun süren eylem haberleri örnek gösterilebilir.

8) Kompozisyon (Composition): Haberde çeşitlilik için olayların harmanlanmasıdır. Bir denge sağlanmasıdır. Birtakım olayların denge sağlayıcı olarak haber haline dönüştürülmesi daha kolaydır. Aynı zamanda haberde istikrar ve çeşitlilik sağlayan olayların medya alıcısında dikkat uyandırması da kuvvetle muhtemeldir. Dolayısıyla haberde, muvazeneyi sağlayan kompozisyon varsa haber değeri yüksek olur.

Galtung ve Ruge'in, Kuzey Batı ülkelerinde etkin olan 4 haber değeri unsuru ise şu şekildedir:

9) Seçkin Uluslarla İlgililik (Reference to Elite Nations): Seçkin uluslarla ilgili veya seçkin ulusları ilgilendiren olayların haber olma ihtimalinin diğer uluslara kıyasla daha yüksek olmasıdır. Seçkin uluslarda yaşanan bir olay diğer uluslarda yaşanan olaylara oranla daha fazla haber değeri taşır. Amerika Birleşik Devletleri seçkin ulus tanımlamasına örnek gösterilebilir.

10) Seçkin Kişilerle İlgililik (Reference to Elite People): Olayın seçkin kişilerle ilgisi arttıkça haber olma ihtimali artar. Ulusal veya uluslararası kamuoyunda yer edinmiş, ün salmış veya önemli sayılan kişiler seçkin kişilerdir. Bu kişilerin yaşantısı, açıklamaları, seyahatleri vb. olaylar haber değeri taşır. Örneğin, dünyaca tanınmış pop starlar, futbol yıldızları veya devlet adamları gibi kişiler seçkin kişiler kategorisine girer.

11) Kişiselleştirebilme (Reference to Persons): Bir olayın kişiyle özdeşleştirilerek sunulması yani olayın kişiselleştirilmesi haber değerini artırır. Kişiselleştirilmiş bir haber daha kolay anlaşılır. Örneğin, yoksul bir köyden gelerek star olan bir ses sanatçısı, yabancı bir ülkede suikasta uğrayan bir Türk veya zulüm gören Müslüman halk gibi.

12) Olumsuz Şeylerle İlgililik (Reference to Something Negative): Bir olay, çatışma, ölüm, şiddet gibi olumsuzluklar içeriyorsa haber olma ihtimali yüksektir. Kriz, yangın, kaza gibi olumsuz sonuçla biten olaylar haber

değeri yüksek olaylardır. Bu nedenle muhabir bir tercih yapmak durumunda kalırsa tercihini olumsuz haberdan yana kullanır.

Deirdre O'Neill ve Tony Harcup, kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle birlikte haber değeri ölçütlerinde değişkenlik olabileceğini ileri sürmüş ve yeni bir tartışma alanı başlatmıştır. Deirdre O'Neill ve Tony Harcup, 1200 haberi değerlendirme kapsamına alarak değişen haber ölçütlerini analiz etmiştir. Analiz sonunda, Galtung ve Ruge'in çalışmalarıyla örtüşen sonuçlara ulaşsa da birtakım zayıflıklar olduğunu saptamıştır. Daha sonra O'Neill ve Harcup, İngiltere basını örnekleminde, ilgili literatür taramasının ardından, gazeteciler, medya alıcıları ve akademisyenler ile yaptığı çalışma sonucunda kendi haber değeri listesini oluşturmuştur. Haberlerin seçilirken bu listede yer alan unsurlardan bir veya daha fazlasını sağlaması gerektiğinin altını çizmiştir. O'Neill ve Harcup'un haber değeri listesinin unsurlarını ise şu şekildedir: "elit güç (power elite)", "şöhret (celebrity)", "eğlence (entertainment)", "sürpriz (surprise)", "kötü haberler (bad news)", "iyi haberler (good news)", "kapsayıcılık (magnitude)", "ilgililik (relevance)", "devam eden olaylar (follow-ups)", "medya gündemi (media agenda)" (O'Neill ve Harcup, 2001: 276-277).

Judy MacGregor ise Galtung ve Ruge tarafından ele alınmayan 4 yeni kriter olduğunu ileri sürmüştür. Ardından haber değeri kavramı üzerine birtakım çalışmalar yapmıştır. Çalışmaları sonucunda göz önüne alınmayan bazı haber değeri kriterlerinin olduğunu saptamıştır. Çeşitli aşamalardan geçirdiği ve sınıadığı bu çalışmaları ekseninde yeni haber değeri kriterleri ortaya koymuştur. MacGregor'un haber değeri kriterleri ise şu şekildedir: "görsellik", "duygusallık", "çatışma" ve "gazetecinin haberle ün kazanması" (2001, Aktaran: Kars, 2015: 109).

Paul Brighton ve Dennis Foy da 2007 yılında gerçekleştirdiği çalışması ile haber değeri kavramına yeni bir boyut kazandırmıştır. Brighton ve Foy, gazete, radyo ve televizyona ek olarak internet haber kanallarının da çalışma kapsamına dahil edilmesini öne sürmüştür. Çalışmalarına bu kanallarını da dahil eden Brighton ve Foy, yayınladıkları "*Haber Değerleri (News Values)*" adlı kitabında haber değeri kriterlerini sunmaktadır. Onlara göre 7 haber değeri kriteri vardır. Bu haber değeri

listesi ise Şu Şekildedir: “İlişkili olma (relevance)”, “aktüellik (topicality)”, “beklenti (expectation)”, “sıradıŐılık (unusulness)”, “değer (worth)”, “dış etkiler (external influences)” (Brighton ve Foy, 2007: 164-165).

Haber değeri kavramına yeni bir çalışma alanı açan isimlerden biri de Stuart Hall’dır. Hall’a göre haber değerleri ideolojik bir ele alıŐtır. Hall, ideolojik perspektifte, haber değerlerini toplum içindeki ahlaki-siyasi söylem dünyasına ait olarak görür. Haberinin, profesyonel ideoloji açısından ayrıntılara yani fotoğraf ve metinlere indirgenerek; haberi oluşturan unsurlara dair sağduyulu anlayışı oluşturduğunu ifade eder. Ayrıca haber değerlerinin, insanların güce sınırlı eriŐimini itirazsız kabul ettiğini ve bu yetersizliği iletmede aracı olduğunu öne sürer (Hall, 2005: 249-253).

1.2. HABERE İLİŞKİN KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

Aydınlanma ağından önce toplumlar kendi içlerinde bir sınıf kategorisi oluşturmuştur. En üstte yer alan hükümdarın sözleri buyruk niteliği taŐımıŐ ve asla sorgulanmamıŐtır. Bu sistem toplumun ya da bireyin bilgilenmesini değil mutlak biçimde inanmasını, boyun eğmesini amaçlayan bir sistemdi. Semavi dinlerin ortaya çıkması, insanlara kendilerine zulüm çektiren krallara ve hükümdarlara karşı neden sorgusuz sualsiz teslim olduklarını sorgulayabilme fırsatı vermiştir. Böylece o dönem için toplumu kendisine bağlayan hükümdarların uhreviliği son bulmuştur.

Ancak insanların bir yaratıcı karşısında eşit oldukları savıyla ortaya çıkan dinler, zaman içinde üstyapıdaki iktidar sisteminin alt tabakayı yönetebileceği bir araç haline gelmeye başlamıştır. Öncelikle kurumsallaŐan din, otoriter sistemin elinde halkın yeniden tam teslimiyetle inanmasını sağlayan bir unsura dnmŐtr. Zaman içerisinde de yönetim sisteminin bir paydaŐı olabilme hakkına sahip olan burjuva sınıfı ortaya çıkmıştır. Böylece Kralların din odaklı statükocu yapısını kırarak bambaşka bir sistemin üretilerek artık daha güçlü bir yapı üzerinden yönetimde söz sahibi olunması ve kralların etkinliğinin neredeyse tamamen yok edilmesi amaçlanmıştır. Bu sistem, doğada ve toplumda meydana gelen olayları

dinsel bir bakış açısıyla değil, daha çok bilim ve teknolojiadaki gelişmelerle açıklayabilmeyi öncelikli kılmıştır (Gümüş, 2010: 40-43).

Tabii bu sistemin kurucusu olan burjuva sınıfı öncelikli olarak kendi çıkarlarını ön planda tutmuştur. Bu nedenle bilimi, sanatı ve bu alanlarda icraatta bulunan kesimi kendi denetimi altında tutabilmeyi amaçlamıştır. Burada asıl amaç, kendi ürettiği düşüncenin kendi pazarı ve piyasası haline gelen toplumun da kabullenmesini ve satın alabilmesini sağlamaktır. Bu anlamda sistem, bilimsel ve sanatsal düşüncenin kendi çıkarları ölçüsünde harmanlanabileceği bir dizi kuralları içeren manipülatif yöntemlerin yazılmasını gerektirmiştir. Bu noktada yapılması gereken, topluma ulaşılabilecek, onlara dokunulabilecek kitle iletişim araçlarının oluşturulmasını sağlamak olmuştur (Wood, 2007: 16-18).

Matbaanın icadı ve baskı yayıncılığının yaygınlaşması üretim odaklı bilgi iletişimini umulmadık yerlere getirmeye başlamıştır. Nüfusun artması, toplumun farkındalıklarının zaman ile paralel olarak doğru orantıda gelişim göstermesi de farklı sınıfların, farklı alışkanlıkların ve farklı ihtiyaçların oluşmasına sebebiyet vermiştir. Artık kesin yargılar içermese bile toplumsal açıdan meydana gelen bir olayı ve olguyu tüm gelişim nedenleriyle ve sonuçlarıyla sistematik bir bütünlük içersinde açıklayan belli ölçülerde temellendirilmiş ve doğruluğu ortaya konmuş hipotezler dizgisine adını veren ‘kuramsal çalışmaların’ yapılması zorunlu kılınmıştır.

Kuramlar, çeşitli etkenlerle meydana gelen olayların gözlemler ve genellemeler aracılığıyla bilimsel olarak tanımlanmasını olanaklı kılmıştır. Sosyal, ekonomik ve siyasi yapıyla doğrudan ilişki içinde olan iletişim sistemi, medya kavramını ortaya çıkardıktan sonra özellikle toplumların ve bireylerin dünyada olup bitenler hakkında bilgi sahibi olmasına neden olan habercilik olgusunun temel prensipleri, tekrarlanan olaylar ve onların gözlemlenmesiyle ortaya atılan kuramlarla çizilmiştir (Mattelart, 2016: 22-24).

Kuramların oluşmasına zemin hazırlayan asıl süreç ise 20’nci yüzyılda kendini daha net biçimde göstermeye başlamıştır. Yazılı ve resimli gazetecilik anlayışı,

fotoğraf aracılığıyla başka bir seviyeye gelirken, radyo ve televizyon aracılığıyla ise bambaşka bir noktaya gelmiştir. İki büyük dünya savaşı sonucunda Soğuk Savaş yıllarında ana akım medya ve bu sistemi yöneten güçlerin hakim olduğu habercilik anlayışı, toplumu lokal bir seviyede kontrol edebilmiştir. Bu durum ülke yönetimlerine hakim olan ideolojik sistemin ve bu sistemleri şekillendiren rejimlerin propagandasını sağlayan araçlar konumuna gelen medyanın kitle iletişim araçları sahipliği noktasında bazı esaslı kuramlara ihtiyaç duyduğu gerçeğini apaçık ortaya koymuştur (Mattelart, 2016: 101-104).

Haberciliğin ortaya çıkışının evrensel nedenlerini sergilemek ve bu evrensel kodlara nasıl geri dönülebileceğine dair sağlıklı çıkarımlarda bulunmak kuramcıların özel gayretlerine ihtiyaç duymuştur. 1956 yılında Theodore Peterson, Wilbur Schramm ve Fred Siebert'in gözlemleri neticesinde "Basının Dört Kuramı" adlı kuramsal bir çalışma ortaya çıkmıştır. 'Otoriter', 'özgürlükçü-liberal', 'sovyet-totaliter' ve 'toplumsal-sosyal sorumluluk' teorileri şeklinde dört temel yaklaşımda gruplandırılan bu çalışma, kitle iletişim alanında pek çok insan için kılavuz haline gelmiştir (Yüksel, 2010: 52-53).

Özellikle 1970'li yıllar ve 1980'li yıllarda teknoloji alanında yaşanan gelişmelerin hız kazanması, yeni platformlar kazanan kitle iletişim yayıncılığının kuramsal gelişmelerine de önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Aynı zamanda ülke yönetim sistemlerinin ideolojik temellerinin küreselleşme ile sentezlendiği bu yıllarda bu geçişin nasıl doğrudan sağlanabileceği konusunda da yol alınmasına imkan tanımıştır. Aslında medyanın etki alanı, onu kullanan iktidarlar, onların kitle iletişim araçlarıyla yaymaya çalıştıkları ideoloji ve kullandıkları dil pek çok sorunu da beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla bu durum ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik kuramsal çalışmalara gereksinim duyulması da beraberinde getirmiştir (Mattelart, 2016: 133-134).

Bu süreç aynı zamanda iki kuramsal yaklaşımın ön plana çıkmasını sağlamıştır. Bunlardan bir tanesi demokratik sistemlerde ülke yönetimindeki yargı, yasama ve yürütme gibi üç ana kuvvet ayrılığına ek olarak dördüncü kuvvet olarak kabul edilen liberal çoğulcu kuramdır. Bir diğeri ise devletin ideolojik aygıtı halini almış

medyanın ve onun kitle iletişim organlarının hükümetlere ve egemen yapıya rıza üretme yetkisi vermesine eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşan eleştirel kuramdır. Bu iki tür, kitle iletişim haberciliği çatısı altında üzerinde durulması gereken yaklaşımların da başını çekmektedir.

1.2.1. Liberal Çoğulcu Yaklaşım

Bireysel özgürlükleri temel alan siyasal bir felsefe, bir dünya görüşü olan liberalizmin, klasik anlamda temelleri ilk olarak MÖ 5'inci yüzyılın düşünürlerinden Protagoras, Gorgias, Antiphon, Kallikles, Tharsymachos tarafından atılmıştır. Bu felsefenin izleri ilerleyen dönemlerde birçok filozof ve düşünürün, demokratik pratiklerin ve rasyonel bakış açısının geride bıraktıkları imlerinde bulunmuştur. Hristiyanlığın kabulünün ve yaygınlaşmasının ardından birçok düşünürün görüşlerinde liberal yapıya rastlanmıştır (Aktan, 1995: 7).

Ancak mezhep ayrılıklarının keskinleşmesi Avrupa kıtasında seneler boyu süren ve bitmek bilmeyen din odaklı harplerin başlamasına neden olmuştur. Bu savaşlar sonucunda yıpranan Avrupa'da 16'ıncı ve 17'nci yüzyıllarda düşünsel ve ideolojik bir dönüşümün adımları atılmıştır. Bu dönüşümün ilk aşamasında feodal yapıdan kapitalist yapıya geçiş, modern bilimin esasları temel alınarak sağlanmıştır.

Tabii bu dönemde liberalizmi temsil eden düşünce özgürlüğünü ve insan eylemlerinin akla ve mantığa göre düzenlenmesini savunan anlayışı yaygınlaştıran ilk düşünür ve fikir babası John Locke olmuştur. 1688 İngiliz 'Görkemli Devrim'i, 1776 Amerikan ve 1789 Fransız Devrimlerinden sonra ortaya çıkan yeni politik düzeni yaygın bir yapıya kavuşturabilmek adına hukukun üstünlüğü ilkesi benimsenerek bir zemin oluşturulmuştur. Zaman içerisinde liberalizm artık farklı anlayışlara da bölünmeye başlamıştır. İfade özgürlüğü, inanç özgürlüğü, basın özgürlüğü, serbest ticaret, sivil haklar, seküler devlet, çoğulcu demokrasi ve özel mülkiyet gibi kavramlar ortaya çıkmaya başlamıştır (Tilly, 2016: 35-42).

Elbette bu süreç bu olgunun bir diğer yapıtaşı olan kapitalizm destekçisi burjuva sınıfının da alanını genişletmiştir. Burjuva sınıfının temsilcileri mal alım satımında bir tüccarın, bir girişimcinin herhangi bir nedenle devlet müdahalesine

maruz kalmadan özgürce ticaretini yerine getirebilmesi gerektiği görüşünü savunmuştur. Bu doğrultuda devletin varlık nedeninin gayesi özel mülkiyet hakkını sağlamak ve teminat altına almak olarak biçimlendirilmesi benimsenmiştir.

Burjuva sınıfı tarafından dile getirilen bu sav, aslında üstü kapalı bir kaygıyı da içermektedir. Nitekim bu kaygıların yersiz olmadığı 19'uncu yüzyılda devlet otoritesi ile bireysel özgürlük arasındaki ilişkinin çatışmaya dönüştüğü bir aşamaya gelmesiyle birlikte anlaşılmıştır. Devlet otoritesi monarşik bir yapının temsilcisi kralların hakimiyetindeydi. Krallar kendi arzularına göre gücü kullanabilme eğilimi içerisine girmektedirler. Bu durum liberal anlayışın temsilcilerini rahatsız etmekteydi (Yayla, 2000: 88-94).

Bu yüzden kralın bu mutlak güç otoritesine karşı bir çözüm üretebilme gayesi içerisine girdiler. Bu doğrultuda düşünce ve basın özgürlüğü, inanç ve vicdan özgürlüğü, yargılanmaksızın hapse atılmama kendini savunabilme ve özel mülkiyet gibi hakları içeren ve kanunlarla da teminat altına alınan bir sözleşmenin hazırlanmasına ön ayak oldular. Sosyal ve siyasal hayatı çoğulcu bir yapıya kavuşturacak bu yeni düzen, devlet ile sivil toplum arasındaki ayrımı esas almıştır.

Çoğulcu demokratik anlayış, Batı dünyasında bugün bile vazgeçilmez bir unsurdur. Bunun ana nedeni demokrasi ile yönetilen ama yapısal olarak kendi içerisinde farklı uygulamaların hayata geçtiği toplumlarda dahi bir şekilde uyum gösterebilmesidir. Parlamenter, başkanlık, meclis hükümeti gibi farklı yönetim sistemlerinin hepsinde çoğulcu demokratik anlayışların izleri bulunmaktadır.

Ülkelere ait yönetim sisteminin uygulamaları her ne kadar toplumdan topluma bazı farklılıklar gösteriyor olsa da demokratik açıdan ulaşılan seviyenin altına ne zaman düşülse, bu toplumlarda yer alan bireylerden sivil toplum örgütlerine kadar her cehattan büyük tepkiler görülmüştür. Yani çoğulcu yapının teminatı da yine bu ideolojiyi temsil eden ve onun kaynağını teşkil eden toplumun kendisi olmuştur (Yayla, 2000: 106-110).

20'nci yüzyıl ve bir önceki yüzyılda meydana gelen ekonomik dönüşümler medyaya yön vermiştir. Devlet yordamıyla şekillenen tekelci anlayış medyaya hakim

olmuştur. Artık kamusal bilgi, parçalı hale gelmiştir. Yani siyasetten ekonomiye spordan popüler kültürün haber temsili olan magazine kadar tüm konular gazetelerde ayrı bölümler halinde işlenmeye başlamıştır. Bu bölünme kendi içinde farklı uzmanlık alanlarını gerektiren profesyonel habercilik anlayışını da beraberinde getirmiştir. Haberin kendi içinde uzmanlaşmış kadrolara bölünmesi bu mesleği icra edenlerin kendi içlerinde liberal çoğulcu sistemin bir uzantısı olacak biçimde birbirlerine bir baskı oluşturmadan hür ifadeyle yayın yapmalarına olanak tanımıştır.

Yeni bir dünya düzeninin temellerinin atılmaya başlandığı bu dönemde ayrıca yönetim şekillerinden, temsillerinden ve halkın demokrasiye katılım biçimlerine kadar birçok konuda farklı modeller ortaya atılmıştır. Demokratik yapının mülk sahibi ve denetimi elinde bulunduran tabaka arasında kapalı devre bir döngü içinde cereyan etmesini savunan görüşe karşı daha geniş kitlelere yayılmasını benimseyen görüşün çatıştığı bir süreç içine girilmiştir.

1920'lerde oluşturulan bu sistem, doğrusal bir olguyu tanımlayan bir modelle işleyiş göstermiştir. Yani bilginin, haberin paylaşılmasından ziyade hedef kitleye bir ileti gönderilmesini ve bu kitle tarafından mutlak biçimde kabul görülmesini sağlamak amaçlanmıştır. 20 yıllık bir sürecin ardından 1940'lara gelindiğinde iletişimdeki doğrusal süreç mantığı sürdürülmüştür. Ancak bu aşamada amaç iletinin hedef kitle tarafından mutlak kabulünün sağlanmasının yanı sıra iletinin sağlayacağı etkinin nasıl olması gerektiği olmuştur.

'Orta düzey' ve 'güçlü etkiler' başlıklarıyla ifade edilen sosyal psikolojinin ön plana çıkarıldığı liberal yaklaşımlar ortaya atılmıştır. Burada medya etkilerinin toplum ve birey üzerinden analiz edilebilen bir çerçevede açıklanabilmesi öngörülmüştür.

1980'li yıllar teknolojinin gelişmesi ve kitle iletişim araçlarının teknolojiyle birlikte yenilikçi bir gelişim göstermesi, yeni dünya düzeninin ivme kazanmasını sağlayan küreselleşme hareketini hızlandırmıştır. Medyanın kitleye ve onları etkileyebilme kapasitesine ulaşması liberal yapının içinde farklı unsurların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Çünkü kapitalist sistem odaklı neo liberal politikalar

medyayı merkeze çekmiştir. Bunun sonucunda dünya üzerinde güçlü sermayeye sahip dev şirketler artık medyayı kendi hakimiyet alanları içinde bulundurmaya başlamıştır. Bu hedeflerine ise çok geçmeden ulaşan şirketler, yayın politikaları üzerinden tüketim odaklı bir izleyici kitlesi tasarlamıştır. Bu durum, medyanın kitle iletişim organlarıyla elde ettikleri kazancı toplumu bilgilendirme amacından uzak olarak konumlandırmıştır. Toplumun haber alma ve topluma bilgi akışını sağlama prensiplerinden iyice uzaklaşan medyanın ve haberciliğin kamusal rolü önemli bir sorun alanı haline dönüşmüştür (Harvey, 2015: 53).

Neo liberal görüşlerin ortaya çıkardığı sorunlardan sıyrılabilme adına Marksist odaklı liberal düşünceler yeniden anlam kazanmaya ve değer görmeye başlamıştır. Çoğulculuğu ve serbest akımı savunan tezler daha fazla ilgi görür hale gelmiştir. Bu bağlamda gerçeğin hiçbir biçimde sapmadan hedef kitleye ulaştırılması ön plana çıkmıştır. Nedensellik, tarafsızlık, dengeli olma halinin göz ardı edilmemesine dikkat çekilmiştir. Medyaya yasama yürütme ve yargıdan sonra gelen dördüncü gücü temsil etme misyonu yüklenmiştir (Harvey, 2015: 68).

Böylece izleyicilerin toplumun çoğulcu değerlerine sahip çıkabileceği hususunu teminat olarak gören liberal çoğulcu görüşü destekleyen kuramcılar, var olan değerlerin topluma sunulan makul bir görüşe uyma, katılım gösterme ve uygun bulunmayanı kabul etmeme gibi eylemleri sergileyebilmelerine imkan tanıdığını savunmaktaydılar.

1.2.2. Eleştirel Yaklaşım

Eleştirel çalışmaların çoğu köken olarak Marksizm'den etkilenmiştir. Eleştirel yaklaşımın iletişim endüstrileşmesi, geliştirilen yeni iletişim teknolojilerinin toplum üzerindeki etkileri, iletişim sosyolojisi, kültürel incelemeler gibi çeşitli konularla ilgilenmektedir.

Toplumsal iktidar ve medya arasındaki ilişki üzerine incelemeler ve araştırmalar yapan eleştirel yaklaşımın, iletişimin toplumsal rolünü odak noktasına alarak bu doğrultuda toplumsal oluşumun nasıl bir seyir izlediğine önem vermiştir.

Kitle iletişim mesajlarının aktarılmasından ziyade anlam üretiminin ve değişiminin esas alındığı bu yaklaşımla birlikte artık mesajı veya haberi oluşturan kişi ve kanal ile mesajı alan, okur, izleyici veya dinleyici arasındaki ilişki daha bir önem kazanmaya başlamıştır. Kitle iletişim sistemlerini ‘kimler kontrol ediyor?’ ‘nasıl yönetiyor?’ ‘medyayı takip eden izleyicinin aktif halde mi?’ ‘yoksa edilgen bir halde mi katılım gösteriyor?’ gibi sorular ön plana çıkmıştır. Haberi veya iletiyi hazırlayan ile kitle iletişim vasıtasıyla bu haber ve mesajdan faydalanan arasındaki kültürel farklılıklara da değinen eleştirel yaklaşım teorisi bu aşamada okuyucuya, dinleyiciye ve izleyiciye neler söylendiğinden nelerin söylenmediğine kadar kapsamlı bir çalışma ortaya koymuştur (Özçetin, 2018: 51-53).

Liberal çoğulcu yaklaşımın aksine eleştirel yaklaşım, habere kuşkuyla veya gerçeği tam olarak yansıtmayacağı düşüncesiyle yaklaşır. Medya ve iletişim çalışmalarında önemli bir yere sahip olan eleştirel yaklaşım, var olan toplumsal ilişkilerin ve iktidar ilişkilerinin devam ettirilmesinde haberin nasıl bir rolü ve işlevi olduğunu irdeler. Kitle iletişim araçlarını, egemen yapının düşünce ve görüşlerini topluma aktaran ideolojik aygıtlar olarak görür.

Burada eleştirel yaklaşımların neden habere kuşkuyla veya gerçeği tam olarak yansıtmayacağı düşüncesiyle yaklaştığını irdelemek yerinde olacaktır. Bu noktada, haberlerin bir takım üretim aşamasından geçtikten sonra son halini alan metinler olduğu gerçeği öne çıkmaktadır. Kitle iletişim araçlarının süzgecinden geçen haberler çeşitli formlara büründürüldükten sonra alıcısına aktarılmaktadır. Haber alıcısının zihninde oluşan gerçek, egemen yapının algılanmasını istediği gerçektir. Tuchman (1976), haberin inşa edilmiş bir gerçeklik, bir üretim olduğunu ifade eder. Ona göre haberler, profesyonellerin yerleşik bir kurum ortaya çıkarabilmeleri için yaptığı üretimlerdir (Aktaran Kars, 2015: 84). Dolayısıyla haberin yapısı itibarıyla tarafsız olması, değer yargısı taşımaması ve ideoloji yüklü olmaması mümkün değildir. Çünkü haberde her sözcük, her kavram, her tümce, her paragraf, her konu ve her resim belli bir anlam taşımaktadır (Erdoğan ve Alemdar 1990: 57).

Haber, kitle iletişim araçlarının süzgecinden geçmeden önce habercinin beyin süzgecinden ve değerlendirmesinden geçer (Parsa, 1993: 31). Çünkü habercinin

nesnel olması söz konusu değildir. Nesnel olabilmesi için habere konu olan olayın, haber haline gelmeden önce yoruma açık olmayan bir halde ve bozulmayacak bir yapıda olması gerekir (Edgar 1998: 141- 146). Dolayısıyla haber ister istemez bir üretimi beraberinde getirir. Eleştirel yaklaşım da bu noktada haberi makro ve mikro unsurların etkisiyle yeniden üretilmiş bir kurgu olarak sunar. Yani, haber içeriğinin objektifliği hikayesi sadece bir efsaneden ibarettir (Çebi, 1997: 13).

Bu nedenle eleştirel yaklaşımların bakış açısından haberler, gerçeği olduğu gibi yansıtmayan metinlerdir. Eleştirel yaklaşımlar, özellikle başlangıcında, medyanın kapitalist bir toplumda iş görmesinden ötürü belirli sınıfsal çıkarları yansıtması nedeniyle “nesnel ve tarafsız haberciliğin olmayacağını vurgular. Habercinin yaptığı işin, medya patronunun ait olduğu sınıfın yani sermayedarların, sınıfsal çıkarlarını sürdüreceği ölçüde var olan gerçekliği “çarpıtmak” olduğunu öne sürer. Bugün de yapılan çalışmaların büyük bir kısmı, hali hazırda olan üretim ilişkilerinin yeniden üretilmesi aşamasında, haberin toplumsal üretimdeki etkisini medya sahiplerinin sınıfsal çıkarlarıyla ilintili olarak ele almayı devam ettirir (Dursun, 2005: 71).

Eleştirel yaklaşımda, haber seçimi ve sunumu yapılandırılırken egemen düşüncenin süzgecinden geçer. Medyaya biçilen rol, hakim güçlerin sözcülüğü rolüdür. Medya; egemen ideolojinin, devletin, ekonomiyi elinde tutan güçlerin, dini kurumların vb. egemenliğini sağlamlaştırmak için çalışmaktadır. Haber seçilirken veya sunulurken egemen güçlerin çıkarlarına ters düşecek bir şekilde yapılandırılmaz. Egemen güçlerin çıkarlarına hizmet edecek bir biçimde yapılandırılır. Habercinin olayı seçim aşaması da bu amaç doğrultusunda gerçekleşir. Haberin temel amacı gerçeği gizlemektir. Liberal çoğulcu yaklaşımda haber gerçekliğin yansıtılması olarak tanımlanırken, eleştirel yaklaşımda gerçekliğin saklanması olarak değerlendirilir (Şeker, 2003: 17).

Eleştirel yaklaşımda haber, toplumsal gerçekliğin yeniden inşa edildiği bir metin ya da söylem; çarpışan söylemlerin yarıştığı bir alandır (Çebi, 2002: 11). Medya, dolayısıyla haber, üretim araçlarının mülkiyetine sahip olan sınıfın veya iktidarın, kendi çıkarlarının devamlılığı için düzenlenen devlet mekanizması

aracılığıyla baskıcı ya da rıza kazanıcı bir şekilde uygulanan merkezi bir kavram olarak ele alınır (Dursun, 2014: 25).

Eleştirel yaklaşımla yapılan haber çalışmalarında esas sorun ise egemen ideolojinin nasıl ortaya konulduğudur. Dolayısıyla haber metinlerinde yansıtılan söylemler egemen güçlere aittir. Egemen yapıya ait olan her şey, habercinin olay seçiminde nasıl bir çerçeve oluşturacağını belirler. Bu çerçevenin sınırları farklı siyasal görüş, farklı siyasal parti, farklı uzman görüşler veya grup konuşmaları gibi unsurlarla çizilse ve denge unsuru sağlanıyormuş gibi görünse de aslında bu süreç, karşıt söylemlerin, farklı çerçevelerin haber metinlerine sızmasını engellemektir. Halihazırda olan siyasal ve kültürel yapının ürettikleri haber metinlerinde yeniden üretilmektedir. Ana statükoyu sarsıcı, dönüştürücü grup ve kişilerin olayları ele alış ve değerlendirilme biçimleri haberin sözünün dışında kalır (İnal, 1997: 159).

“Eleştirel yaklaşımların çoğu, Karl Marks’ın fikir ve düşüncelerinden etkilenir. Marks’ın özellikle (Engels ile birlikte) Alman İdeolojisi adlı eserinde belirttiği “her çağın egemen fikirlerinin egemen sınıfın fikirleri” olduğu yönündeki tespitinden hareketle eleştirel yaklaşımlar medyayı, dolayısıyla haberi “egemen sınıfın fikir ve düşüncelerini taşıyan ideolojik aygıtlar” olarak görürler. Marks’ın, “üretim araçlarını kontrol eden sınıfın aynı zamanda düşünce üretim araçlarını da kontrol ettiği” yönündeki altyapı üstyapı formülasyonu maddi üretimle düşünsel üretim arasında maddi üretimin belirleyici konumda olduğu bir ilişki kurar. Bu doğrultuda toplumun sahip olduğu fikir, düşünce ve kültür egemen sınıfın ideolojisine dayanan egemen bir kültürdür” (Yaylagül ve Çiçek, 2012: 4).

İşte bu noktada haber, ekonomi politik yaklaşım ekseninde ele alınır. Haberin üretiminde ekonomik ve politik süreçlere odaklanan ekonomi politik yaklaşım, ekonomik ve siyasal güçleri medyanın kurumsal yapısını ve üretim aşamalarını belirleyen ana faktör olarak değerlendirir. Ulusal ve uluslararası arenada medya kuruluşlarının ürettiği ürünler ekonomi ve politik güç için son derece önemlidir. Medyanın ekonomi politik çerçevesinde değerlendirilen çalışmalar çoğunlukla medyanın sahiplik yapısı, ekonomik ve politik çıkarları veya örgütsel yapısı

konularına atıfta bulunduğu görülmektedir. Bu yaklaşıma göre medya, kapitalist sınıf tarafından kontrol edilir ve kapitalist sınıf eliyle kitleleri yönlendirir.

Zira endüstri halini alan iletişim, hali hazırda gelişen teknoloji ve küreselleşen dünya üzerinde çok farklı disiplinlerin incelenmesini zorunlu kılmıştır. Bu nedenle eleştirel yaklaşım iletişimin toplum üzerindeki etkileri, iletişimin siyasal ekonomisi, kültürel incelemeler, iletişim sosyolojisi gibi çeşitli konularda özel başlıklar üreterek çalışmalar başlatmıştır. Bu bağlamda eleştirel yaklaşımın üzerinde durduğu veya birlikte anıldığı bazı yaklaşımlar ön plana çıkmaktadır. Bunlar Frankfurt Okulu, ekonomi politik yaklaşım, yapısalcı yaklaşım, araçsalcı yaklaşım ve kültürel çalışmalardır.

1.2.2.1. Araçsalcı Yaklaşım

Araçsalcı yaklaşım, K. Marks ve F. Engels'in (1992) Alman İdeolojisi adlı kitabında öne sürdüğü 'üretim araçlarını kontrol eden sınıfın aynı zamanda düşünce üretim araçlarını da kontrol ettiği' savından yola çıkarak, kitle iletişim araçları üzerinde egemen yapının kontrolü olduğu görüşünü öne sürer. Bu görüşlerini de klasik Marksist kurama dayandırır. Araçsalcı yaklaşım, medyayı yönetici sınıflara hatta kişilere bağlılıkları çerçevesinde ele alır. Medyanın egemen sınıfın çıkarlarını yansıtmaya biçimlerine odaklanır. Aynı zamanda üretim ilişkileri içerisinde birey ve grupların çıkarlarını ve amaçlarını irdeler (Murdock, 1980, Aktaran: Dursun, 2014: 24).

Ekonomi politik eleştirel yaklaşımlar içerisinde bir kolu temsil eden araçsalcı yaklaşım teorisyenlerine göre medya, kapitalist sınıfın bir aracı konumundadır. Bu sınıfın kurumsal menfaatleri eylemlerin yönünü belirlemektedir. Sermayenin yapısı nasıl? Neyi içermektedir? Medya içerisinde ne tür bir konumla ifade edilmektedir? sorularını soran kuramcılar birilerinin mülkiyeti esasına göre biçimlendirilen medyanın asli görevinin kurumları yücelten yayınlar yapan bir organ olduğunu ifade etmektedir.

1.2.2.2. Yapısalcı Yaklaşım

Yapısalcılık, 1950'li yıllarda yaygınlaşan bir düşünce akımıdır. Araçsalcı yaklaşımdan farklı bir hedefe dönük çalışmalar sunan yapısalcı yaklaşımda ön plana çıkan husus, sosyal yapıların kendi çerçevesinde oluşmasını sağlayan yapılar olduğudur. Yapısalcı yaklaşımlar yapıya ya da sisteme vurgu yaparak toplumsal eyleyicileri görmezden gelirler. Yapısalcılık, kavramların, dilin ve kültürün altındaki yapıyı ortaya koymayı amaçlar. Yapısalcılık, Roland Barthes ve Levi-Strauss'un çalışmalarıyla öne çıkmıştır. Dilbilim alanında yapısalcı yaklaşımların temelini ise Ferdinand de Saussure (1857-1913) atmıştır.

Bu yaklaşım özellikle dil ve kültüre ilişkin çalışmalar üzerinde etkili olmaktadır. Aynı zamanda kültür ve iletişim sistemlerinin incelenmesine olanak sağlamaktadır. Devlet yönetimine hakim siyasal yapının destek gören medya tarafından üretilen konular ve bu konuların sunulurken ortaya çıkan işleyiş biçimi yapısalcı yaklaşımın temsilcilerinin üzerinde durduğu konular arasındadır. Bu aşamada medyaya hakim burjuva sınıfının ekonomik ve örgütsel yapısının, medyanın işleyişine nasıl etki ettiği sorgulanmaktadır. Aslında analizler ve ortaya çıkan bulgular, piyasanın yapısı gereği bu işleyiş neticesinde ortaya çıkan medya ürünlerine karşı olmak yerine destek veren bir konumda yer almaktadır (Dağtaş, 2000: 160). Bu haliyle medya, kapitalist sistemde var olan egemen yapıdan gelen komuta göre hareket etmek yerine onlar adına ürünler üretmektedir.

Yapısalcı yaklaşım, sınıf iktidar ve ideoloji arasındaki bağlantıları üretim tarzına ya da ekonomi politiğe yerleştirerek, mülkiyet sahibinin ve çalışanların eylemleri ile seçimlerine belirli bir sınırlılık yükler (Murdock, 1980, Aktaran: Dursun, 2014: 24). Böylece medya alanına farklı bir çözümle yöntemi sunarak olayların araştırılmasına olanak tanır. Medya alanında yapısalcı çalışmaların önemi ise medya içeriklerini ideoloji yüklü içerikler olarak görmesidir.

1.2.2.3. Kültürel Çalışmalar

Kültürel çalışmalar, eleştirel çalışmalar içinde yer alan farklı kuramların karşılıklı olarak birbirini etkilemesi sonucu oluşan bir yapıya sahiptir. Kültürel

çalışmalar, toplumsal yapı ve toplumun kültürel ve iletişimsel tasarımı üzerinde çalışan göreceli olarak geniş ve açık bir yaklaşımdır (Krotz, 2000, Aktaran: Alver, 2012: 254).

Yaklaşım; Marksizm, Frankfurt Okulu ve Göstergibilim çalışmalarından etkilenerek şekillenmiştir. Kültürel çalışmalar, medya aracılığıyla sunulan metinlerdeki ideoloji ilişkisi üzerinde odaklanmakta, dil ve anlamlar aracılığıyla gerçek dünyanın medya yoluyla nasıl yapılandırıldığını incelemektedir. Kültürel Çalışmalar Merkezinin temsilcileri Richard Hoggart (1957), Raymond Williams (1977; 1958) ve Edward P. Thompson'dur. Bu öncü isimler, kültürel etkinliklerin ve ürünlerin, toplumsal üretim süreci için temel maddi koşulu oluşturduğunu düşünmüş; ekonomik yapıyı, kültürel yapının önünde konumlandırmadıkları kuramsal bir çerçeve belirlemeye çalışmışlardır (Alver, 2012: 248).

Kültürel çalışmaların özü, farklı ülkelerin ideoloji, dil, edebiyat alanlarında ortaya koydukları çalışmaların bir arada ve karşılıklı etkileşim halinde olmalarından kaynaklanan bu süreçten ileri gelmektedir. Anlamın üretimi, sembollerin üretimi ve tüketimi ile altyapı bağı sorunu ve toplumsal yapının üretimi sorunu, kültürel incelemelerin odaklandığı sorunların başında gelmektedir (Erdoğan ve Alemdar, 2005: 349-354).

Kültürel çalışmalar ekolünün önde gelen kuramcılarında biri de Stuart Hall'dır. "Hall önderliğinde 1970'lerde kültürel çalışmaların ilgi odağı medya metinlerine kaymıştır. Metinler ideolojinin nasıl toplumdaki egemen grupların fikirlerine işlendiğine örnek kaynağı olarak bakılmıştır. Hall'a göre kültürel incelemeler iletişimin geleneksel davranışçı yaklaşımlardan farklıdır ve Merkez medya geniş, tümüyle baskın sosyal ve siyasal bir güçtür" (Erdoğan ve Alemdar, 2005: 351-352).

Kültürel çalışmaların temel varsayımları ise "sosyal gerçeğin iletişim yoluyla inşa edildiği, güç ve egemenlik ilişkilerinin toplumun inşasının bir parçası olduğu, yani sosyal gerçeğin inşasının güç kullanımını içerdiği, ekonomik ve siyasal güçlerin anlam çevresinin temel özelliklerini kontrolden veya onlar üzerinde kurduğu

egemenlikten geçerek gerçeğin inşasını da çok büyük ölçüde etkilediği, kitle iletişiminin çoğunlukla egemen kültürel sembolleri ve ilişkileri üretmeyi amaçladığı, insanların medya mesajlarını (kodlanmış sembolik ürünleri) sahip oldukları ideolojik çerçevede, o anki deneyim ve amaçları bağlamında yorumladığı ve toplumun sınıflardan veya kültürel grup ve alt-gruplardan oluşan bir yapıya sahip olduğu şeklindedir” (Erdoğan ve Alemdar, 2005: 353). Bu varsayımlara ek olarak kültürel çalışmalar geleneğinde ideolojinin belli bir söylem içinde gerçekliği ürettiği ve yaygınlaştığı düşüncesi hakimdir.

1.2.2.4. Ekonomi Politik Yaklaşım

Ekonomi politik yaklaşım, toplumların maddi varlık seviyesinin durumunu ölçen bunu idame ettirebilecekleri araçların üretiminin ve değişiminin nasıl sağlanabileceğini araştıran bir disiplindir. Bu çalışma yöntemi daha çok toplumların içinde bulunduğu tarihsel dönemleri ve toplumsal sınıfları esas almaktadır. Zira insanların gerek üretimsel gerekse mülk temelli değişimsel faaliyetleri, tarihsel ve sınıfsal olarak değişkenlik gösterebilmektedir (Yaylagül, 2009: 151).

Uygarlık tarihi boyunca ilk insandan günümüze insanoğlunun toplumsal formasyonunu esas alan kronolojik bir çizgi oluşturulsa bu çizginin kilometre taşlarını; kolektif geçim, köleci zihniyet, feodal yapı ve post modern döneme girildiğinde de kapitalist sistem olarak sıralayabilmek mümkündür.

Her dönemin kendi içinde üretim odaklı örgütlenme şekli, insanların oluşturduğu toplumsal sınıfların aralarındaki üretim ilişkisi onları tüketime, bölüşüme ve değişime koşullandırmıştır. Zaman ilerledikçe, çağlar değiştikçe, insanoğlunun sosyal ve bilişsel evrimi hız kazanmaya başlamıştır. Bu gelişim süreci neticesinde sosyal üretimin insanlar arasındaki ilişkilerde niçin belirleyici rol oynadığı sorusu da daha fazla önem kazanmaya başlamıştır. Özellikle kapitalist sistem ile iyice karışık bir hal alan bu ilişki bütünü doğrultusunda ekonomi politik biliminin en fazla üzerinde durduğu alan kapitalist toplumun kendisi olmuştur. Karl Marks, bu alanda yapmış olduğu çalışmaları doğrultusunda modern burjuva sınıfının anlatımsal açıdan analizlerine varılabileceğini öne sürmüştür.

Marks'ın ortaya koyduğu mantıktan yola çıkacak olunursa medya ve ekonomik politik ilişkisi ele alındığında medyanın kendisinden ziyade medyayı yöneten ve ona yön veren kapital güç ve ilişkiler daha fazla önem kazanmaktadır. Ekonomi politik eleştirel yaklaşıma göre endüstriyel bir yapı haline gelen medyanın ticarileşmesi, tekelleşmesi, kazanç aracı haline dönüşmesi ve izleyiciyi tüketime yönelten bir forma dönüşmesi temel sorunlar olarak ifade edilmektedir.

Mülkiyet ve üretim odaklı örgütlenmeyi esas alan ekonomi politik yaklaşımı benimseyen araştırmacılar, iletişim faaliyetlerinin sahası olan medyanın maddi ve siyasal kaynaklarının eşit olmayan bir biçimde paylaşılmasına karşı gelmektedirler. Bu eleştirel yaklaşımın temsilcileri olan Peter Golding ve Graham Murdock, medyanın ticarileşmiş emtialar üreten bu yapısına vurgu yaparak farklı medya sektörlerinin ortak şirketlerin kontrolünde olduğunu ve birbirlerinden bağımsız hareket edemediklerini çeşitli analizlerle ortaya çıkarmıştır (Golding ve Murdock, 2002: 66-67).

Ekonomi politik yaklaşıma göre medya kurumları ve bunların ürettikleri emtialar sosyo-politik ve sosyo-ekonomik toplumsal çevrenin ve egemen ilişkilerin dışarı vurmasıdır. Medya kurumları ve ürettikleri mesajlar ekonomi politik sistemin parçalarıdır. Kapitalizm, medya kuruluşlarını ve bu kuruluşların içeriğini üretir. Bu içerikler ise ekonomik ve siyasal koşullar çerçevesinde üretilir. Egemen üretim ve mülkiyet ilişkileri medya kurumlarının ve ürettiği içeriklerin doğasını belirler (Yaylagül, 2006: 135). Graham Murdock (1982)'a göre bu içeriklere karar getiren güç de mülkiyet ve iktidar ilişkileridir. "Gerek yapısal gerekse de araçsal olarak kapitalist sınıfın mülkiyeti ile medya içerikleri arasında doğrudan bir bağ vardır" (Aktaran: Yaylagül ve Çiçek, 2012: 4).

Ekonomi politik yaklaşımın önemli çalışmalarından biri Herman ve Chomsky'nin geliştirdiği "Propaganda Modeli" dir. Bu modeli Amerikan haber medyasına uygulamışlardır. Herman ve Chomsky, Amerikan haber medyasını, Amerikan egemen sınıfın propagandasını yapan aygıt olarak görmektedir. Chomsky'e göre medyanın amacı egemen yapının değerlerini topluma aktarmaktır. Medya gerçekleri çarpıtmakta, algıyı denetlemekte ve davranışları

şekillendirmektedir. Herman ve Chomsky'e göre medya, devletin çıkarlarına göre hareket etmekte ve dış politikasını desteklemektedir. Herman ve Chomsky'nin Propaganda Modeli, egemen seçkinlerin medya üzerindeki tahakkümünü, egemen yapıların kendi çıkarları doğrultusunda medyayı nasıl kullandıklarını, seçkinlerin çıkarlarının halkla kolayca nasıl buluştuğunu, medya aracılığıyla muhalif görüşler görmezden gelinirken egemen yapıların görüşlerinin ise halka nasıl rahatlıkla verildiğini incelemektedir. Propaganda modelinin 5 temel haber eleme süzgeci vardır. Bu süzgeçler şu şekildedir (Herman ve Chomsky, 2012: 72):

- 1) Kitle medyasının büyüklüğü, mülkiyeti ve kar yönelimi
- 2) İş yapmak için reklam
- 3) Kitle medyasının haber kaynakları
- 4) Tepki üretimi ve zorlayıcılar
- 5) Bir denetim mekanizması olarak anti komünizmdir.

İlk süzgeç olan kitle medyasının büyüklüğü, mülkiyeti ve kar yönelimi süzgeci, medya firmalarının haber tercihlerini etkileyecek ilk güçlü süzgeçtir. Buna göre hakim medya firmaları büyük işletmelerdir ve sahiplerinin ve kar yönelimli kişilerin denetlediği yöneticiler tarafından denetlenir. Bu firmaların çıkarları ön plandadır ve diğer büyük firmalarla, bankalarla ve hükümetle büyük ölçüde ortak çıkarlara sahiptir. Bir diğer süzgeç olan iş yapmak için reklam süzgeci ise reklam verenlere odaklanır. Reklam verenler programları satın alırlar ve parasını öderler. Yani medyaya parasal destek sağlayan patronlardır. Bu nedenle medya şirketleri iş yapmak istiyorsa reklam verenlerin talepleri ve istekleri doğrultusunda yayınlarına yön vermelidir. Bir diğer süzgeç olan kitle medyasının haber kaynakları süzgeci de enformasyon kaynaklarına odaklanır. Çünkü medya sürekli ve güvenilir ham haber akışına ihtiyaç duyar. Önemli olayların olabileceği her noktada muhabir ve kameraman bulundurmaya ise gücü yetmez. Yani parasal durum, medya kuruluşlarını önemli haberlerin sık sık ortaya çıktığı basın toplantılarının yapıldığı yere yönlendirir. Bir diğer nedeni de medya kuruluşunun güvenilir kaynağa ihtiyaç

duyuyor olmasıdır. Resmi kaynaklar medya kuruluşu için önemli en önemli güvenilir kaynaktır. Bu resmi kaynaklar, medyanın ham haber malzemesi ve haber üretim masraflarını azaltmaya katkı sağlaması sonucunda da medyada seslerini duyurma imkanı kazanırlar. Ayrıca medyada düzenli olarak inanç ve fikirlerini aktaran uzmanlar da yer alır. Bu kişiler medya kuruluşlarının mesajlarını iletmeye yarayan kişilerdir. Tepki üretimi ve zorlayıcılar süzgeci ise medyada yapılan bir açıklama ya da programa karşı gösterilen olumsuz tepkileri kapsar. Eğer bu tepki üretimleri büyük çapta ya da önemli kaynaklara sahip kişiler tarafından yönetiliyorsa medya açısından bedeli yüksek olabilir. Bu sebeple medya, tepki üretim mekanizmalarına karşı dikkatli davranır. Burada hükümet medyayı tehdit eden en önemli tepki üreticisi olarak örnek gösterilebilir. Son süzgeç ise anti-komünizm ideolojisidir. Sovyet, Çin ve Küba devrimleri Batı'da komünizme karşı bir korku yarattı. Bu nedenle anti-komünizm, komünizme karşı muhalefetin Batı ideolojisi ve siyasetin başlıca ilkesi haline geldi. Medya komünizm ya da yeterince anti-komünist olmamakla suçlanmayla karşı karşıya kalabilir. Anti-komünizm ideolojisi ve dini, güçlü bir süzgeçtir (Chomsky ve Herman, 2012: 73-101).

Buradan tekrar haber araştırmalarına dönecek olursak, ekonomi politik yaklaşımın araştırmacılarının habere dair inceledikleri konulardan bir tanesi de konservatif yapısı ve sistemin devamlılığını sağlayan özellikleridir. Kapitalist düzen, haberi üreten ve iktidarı yönetenlerin paydaş olarak hareket ettikleri bir tabakanın hakim olduğu yapının kendisidir.

Bu durum, ekonomi politik yaklaşım üzerine çalışmalar yapan bilim insanlarının, haberin çoğunluğun iradesini temsil etmediği objektif bir yapıya sahip olmadığı hususunda kesin yargılara varmalarına neden olmaktadır. Bu nedenle bu yaklaşımın temsilcileri haberin hangi resmi kaynaklara dayandığı, haberde ne tür bir dil kullanıldığına gibi konulara önem verirler.

1.2.2.5. Frankfurt Okulu

Batı Marksizm'inin 20'nci yüzyılda bir gelenek, bir ekol halinde çalışmalar yürüttüğü zaman dilimi 1.Dünya Savaşı'ndan sonraya denk gelmektedir. Modernizm

konusunda ayrıntılı tahlillerin ve sisteme dönük eleştirilerin yapıldığı okul 1923 yılında Frankfurt'ta kurulmuştur. Bir okul sistematüğinde eleştirilerin yayıldığı bu ekolün adı, bağlı bulunduğu şehirden de esinlenerek Frankfurt Okulu adını almıştır (Bottomore, 1997: 7).

20'nci yüzyılda ilk dünya harbinin sona ermesiyle birlikte sosyal ve siyasal anlamda pek çok dalgalanma yaşanmıştır. Ortodoks Marksizm'ini dayanak noktası alan sosyalizmin, Lenin'in ölümünden sonra Stalin ile amacından farklı bir yola sapması, Batı Avrupa'daki işçi sınıfını temsil eden hareketlerin teker teker dağılmaya başlaması, bahsi geçen dalgalanmaların temelini oluşturmuştur.

Avrupa'nın savaş sonrası siyasal, sosyal ve bilimsel perspektifine eleştiriler getirmek amacıyla kurulan okulun Almanya'daki kuruluş aşaması kolay bir biçimde hayata geçmemiştir. Almanya'da o dönemlerde katı bir üniversite sistemi mevcuttu. Bu sistem, kendi içerisinde oluşan statükocu hiyerarşik yapısı nedeniyle yeni bir enstitünün kurulmasına engel olmuştur.

Zira yeni kurulması amaçlanan enstitünün kurucularından, katılımcılarına kadar birçok akademisyenin ilgilendiği konular radikal fikirler taşımaktaydı. İşçi hareketinin tarihçesinden Anti-Yahudiliğın kökenlerine kadar uzanan sıra dışı konuları ele almayı amaçlayan akademisyenler arasında sosyolog ve sosyal psikolog olan Max Horkheimer, filozof, sosyolog ve psikolog olan Theodor Adorno, psikanalist ve sosyal psikolog olan Herbert Marcuse, edebiyat eleştirmeni Walter Benjamin, sosyolog ve filozof olan Jürgen Habermas bulunmaktaydı (Bottomore, 1997: 33-35).

Adolf Hitler'in ve Nazi Partisi'nin Almanya'da iktidara yürüyüş yıllarıyla beraber Frankfurt Okulu ve temsilcileri için hayat daha da zorlaşmaya başlamıştır. Bunda iki ana neden rol oynamıştır. Birincisi o dönemin Almanya'sında toplumsal ve siyasal anlamda yapısal olarak faşizan bir anlayış hakimdi. İkincisi Almanya'daki faşizan eğilimlerin hedef tahtası haline gelen Yahudilerden oluşan bir akademik kadro okulun içinde mevcut bulunmuştur. Bunun yanı sıra Marksizm odaklı eğilimler de iktidardaki hakim yapıya ciddi anlamda ters düşmüştür. Bu yüzden okul 1934

yılında kapitalist ideolojinin ana merkezi olan Amerika'ya taşınmak zorunda kalmıştır (Bottomore, 1997: 37).

Frankfurt Okulu'nun temel yaklaşımları ise özet olarak şöyledir. "Frankfurt Okulu'na göre kitleler kapitalizm ve kapitalistlerin kontrol ettiği kültür endüstrileri tarafından kolayca aptallaştırılabilirler. Onlara göre; kapitalist toplumlarda gerçekler burjuvazi tarafından üretilirler ve kültür endüstrilerinde işlenir. İdeoloji gerçekliği çarpıtır. Bunu yaparken amacı eşit olmayan güç ve iktidar mücadelelerini kamufle etmek ve mevcut sistemi meşrulaştırmaktadır" (Yaylagül, 2006: 84).

Entelektüel bir hareket olan ve modern çağın beraberinde getirdiği sorunları araştırma konusuna haline getiren Frankfurt Okulu'nun özellikle üzerinde durduğu dört ana başlık bulunmaktadır. Bunlar, pozitivism eleştirisi, aydınlanma eleştirisi, modernizm eleştirisi ve kültür endüstrisi şeklide adlandırılmaktadır.

1.2.2.5.1. Frankfurt Okulu ve Pozitivism Eleştirisi

Marksist geleneğin bütüncü bir parçası olan eleştirel çözümler Frankfurt Okulunun da önemli yapıtaşlarından bir tanesini teşkil etmektedir. Politik olaylara her daim yeterli derecede tepki göstermemekle eleştirilen Frankfurt Okulu kuramcıları yine de radikal siyasal ideolojik ve bilimsel odaklı kuramlara dönük birçok eleştirel çözümlerde bulunmuşlardır. Bunlardan bir tanesi de pozitivismdir.

Teoriler, verili olgular ve bunların kendi aralarında doğan ilişkileri salt bir biçimde betimlemeyi amaçlayan pozitivism, olgusal açıdan gerçekliklerin teoriye ne kadar doğru biçimde yansıtılıp yansıtılmadığına önem verir. Bu durum, farklı yönlerden ve dünyanın değişken dinamiklerinden konuların revize edilmesi gerektiğini savunan eleştirel yaklaşımıcılarda, pozitivismin eleştiriye muhtaç bir kavram halini aldığı kanaatini uyandırır.

Frankfurt Okulu'nun önde gelen kuramcılarından birisi Max Horkheimer'dir. Mantıkçı pozitivistlerin kuramlarını eleştirel bir süzgeçten geçiren Horkheimer, birtakım başlıklar altında eleştirilerini sıralamıştır. Horkheimer, mantıkçı

pozitivistlerin, bilginin kaynağı noktasında kişilerin duyularını referans göstermeleri, mantığı olduğu gibi matematikle ilişkilendirerek, tamamen hiçe saydıkları metafiziğin aslında bir nevi soyut kurallarını benimseyerek matematiğe uymayan bilgileri kabul etmemelerinden ötürü eleştirilerin hedefine bu kuramcıları ve kuramlarını almıştır. Horkheimer, pozitivism kuramcılarını dışsal dünyadaki nesnelere görüldüğü biçimiyle algılayarak, öz ve şekil arasında bir ayrım yapmamalarını da eleştirmiştir. Yine pozitivism eleştirisinde bulunduğu bir diğer yaklaşım da olgu ve değer arasında kesin bir çizgi konması ve bilginin insan duygularından arındırılması hususunda olmuştur (Balkız, 2004: 136-141).

Pozitivism eleştirisinde bulunan bir diğer yaklaşım ise Theodor Adorno olmuştur. Düşünce ve gerçekliğin özdeşlik halinde ilerlediği bir düşünme şekli olarak pozitivismi ifade eden Adorno, kurulan bu özdeşlik ilişkisi neticesinde düşüncenin devinim ve gelişim kaydetmesinin olanaksız hale geldiğine vurgu yapmaktadır. Adorno'ya göre düşüncenin pozitivism yaklaşımları doğrultusunda yerinde saymasına ana sebep, olup bitene hiç dokunmadan olduğu gibi anlatmasını işaret etmektedir. Bir başka yaklaşım da Adorno'nun öğrencisi olan Habermas'tır. Habermas, eleştirel düşünce geleneğini sürdürür ve egemen bilim anlayışı olan pozitivismi eleştirerek yok sayar. Ona göre, pozitivism egemen yapının amaçları doğrultusunda hareket eder ve sadece eleştirel bir bilim bu egemen yapıyı reddedebilir.

1.2.2.5.2. Frankfurt Okulu ve Aydınlanma Eleştirisi

Frankfurt Okulu kuramcılarının eleştirel yaklaşımları arasında önemli bir yere sahip olan bir diğer konu da Aydınlanma üzerine olmuştur. 16'ncı yüzyılın sonlarına doğru, dünyayı ve onun var olan sistemlerini akıl yürüten düşüncelerle tanımayı ve tanımlamayı amaçlamıştır. Akıl yürütme prensibi insanoğlu için bilinçlenme evresinde bir aydınlanmayı işaret ediyor olsa bile o dönemde yaşayan birçok düşünür tarafından taşıdığı ve ortaya koyduğu eksi değerler nedeniyle eleştirilmiştir.

20'nci yüzyıla dek Aydınlanmaya dair süren eleştirilerin en sistematik hale geldiği adres Frankfurt Okulu olmuştur. Eleştirel geleneğin kuramsal temsilcilerinin

üzerinde durduğu husus ortaya çıkan ironik tutuma dönük olmuştur. Bu tutumun nedenini açıklarken Aydınlanmanın benimsediği rasyonel akıl prensiplerinin, mitolojilere her ne kadar karşı çıkıyor olsa da bu karşı çıkış sırasında kendi yarattıkları kurallar neticesinde yeni bir mitolojiyi meydana getirmiş olmalarına özellikle vurgu yapmışlardır.

Öncelikle akıl kavramı ve aklın aldığı biçime dair başlatılan eleştirilerde özellikle Horkheimer ve Adorno başrolleri üstlenmiştir. Paydaş bir çalışma benimseyen ikili, Aydınlanma Projesi'ne yönelik eleştirel çözümlerinde bulunmuşlardır. İnsanın kendi doğasından kaynaklanan birçok olguya yabancılaşması, tabiatın araçsal bir hale getirilmesi öne çıkan eleştiri maddelerini oluşturmuştur. Bunların yanında dil, kültür, mit, bilim ve tahakküme dair çözümler eleştirilerin diğer dayanak noktalarını oluşturmuştur (Adorno ve Horkheimer, 2010: 28-33).

1.2.2.5.3. Frankfurt Okulu ve Modernizm Eleştirisi

Batı dünyasının sosyal, bilimsel, siyasal ve daha birçok konuda yaşadığı dönüşümlere eleştirel yaklaşımlar sunan Frankfurt Okulunun ele aldığı ya da ele almak zorunda kaldığı konulardan bir tanesi modernizm'dir. Frankfurt Okulu içinde modernizme yönelik bilinen en derin analiz Theodor Adorno'ya aittir. Adorno, çalışmalarının neredeyse tamamını modern dönemin sorunlarını içine alan bir eksende gerçekleştirmiştir.

20'nci yüzyılda meydana gelen gelişmelerin yoğunlaşması Modernizm analizlerini de beraberinde getirmiştir. İnsanın var olan dünyaya uyumundan önce insanın kendi yarattığı olgulara uyum sağlaması mecburiyetini ön plana taşımıştır. Bu nedenle Marksizm'in başat ilkelerinden bir tanesi olan "insan ve dünyanın bütünlüğünü, insanın toplumsal varoluşu içerisinde açıklanmalı" söylemi Herbert Marcuse tarafından o dönemde tekrar gündeme getirilmiştir. Aklın, insan hayatını kolaylaştırmak adına ortaya attığı kuralların tam tersine insan hayatını baskı altına alan onun özgürlüğünü kısıtlayan yapısını eleştiren Marcuse baskı ve tahakküm

karşısından aklın özgürlükle özdeş bir konuma getirilmesini savunmaktadır (Veysal, 2009: 312- 314).

1.2.2.5.4. Frankfurt Okulu ve Kültür Endüstrisi Eleştirisi

Frankfurt Okulu teorisyenlerinin eleştirel çözümlerinde esas aldıkları konulardan bir diğeri de birey ve toplum üzerinde oluşturulan tahakkümün kültürel boyutlarıdır. Bu konuda mevcut eleştirel yaklaşımlarını da Kültür Endüstrisi başlığı altında ele almışlardır (Bottomore, 1997: 61-64).

Kültürün standartlaştırılmasını modernizm paradigması dahiline işleyen Frankfurt Okulu teorisyenlerinin özellikle altını çizdikleri eleştirel kısım, kültürel bir ürünün standardizasyonunun ve dağıtım tekniklerinin rasyonelleştirilmesi olmuştur. Kültür ve endüstri kavramlarının böylelikle iç içe geçmesi dünya üzerinde sayısız insanın bir nesneye dönüşmesine yapılan eleştirel bir anlayış olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu okulun önde gelen kuramcılarında Horkheimer ve Adorno kültür endüstrisi kavramına isim babası olan düşünürlerdir. İki eleştirel yaklaşımının düşüncesine göre, hızla yayılan eğlence endüstrisinin kültürel bir hal alması ve kullandığı ve sunduğu kültürel öğeleri bir pazarlama aracı haline getirecek şekilde metalaşması bu kavramı ortaya çıkarmıştır.

Horkheimer ve Adorno, *Aydınlanmanın Diyalektiği* adlı eserde kültür endüstrisi ve kitle kültürü konuları üzerinde durmuştur. “Aydınlanma’nın Diyalektiği’nde, aydınlanma projesini eleştirirler. Onlara göre Aydınlanma eleştirel ve özgürlükçü olacak yerde aklın, bilimin kapitalist araçsal denetimine bağımlı hale gelmiştir. Kültür endüstrileri de kapitalizmle bütünleşmiştir. Kültür endüstrileri medya ve eğlence firmalarıdır. Eğlence ürünlerinin üretim, dağıtım süreçlerini büyük şirketler kontrol ederler. Dolayısıyla bu eğlence ürünleri aydınlanma düşüncesini yaymak yerine egemen ideolojinin izleyicilere yayılmasını sağlar” (Yaylagül, 2006: 88-90). Bu ürünlerin asıl amacı ise alıcısının zihnini ele geçirmek ve oyalamaktır.

1.3. TELEVİZYON HABERİ

1.3.1. Televizyon Haberinin Önemi

Televizyon, insanların günlük yaşamlarının vazgeçilmez bir parçası haline gelmiş önemli bir kitle iletişim aracıdır. Televizyon kavramı irdelendiğinde televizyon üzerine pek çok çalışma yapıldığı, bu çalışmalar sonucunda ise çeşitli tanımlar ve çeşitli yorumlar ortaya konulduğu görülür. Williams'a göre televizyon, bilimsel ve teknik araştırmaların bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Kendine özgü özellikleri olan televizyon toplumun ihtiyaçlarını karşıladığı gibi aynı zamanda sömürmektedir (Williams, 1974: 12). Neil Postman'a göre televizyon, toplumsal ve entelektüel evrenin arka planındaki radyasyon, yüz yıl önceki elektronik big-bang'in gözle görülmez bir kalıntısıdır (Postman, 1994: 93). Televizyon, insanların içsel görünümünü başkalarına aktarmak ve duygu uyandırmak için kullandığı araç (Parsa, 1995: 8), "toplumlar arasında duygu ve düşünce birliğini sağlamada, kültürün korunmasında ve alışverişinde, insanların haber alış-verişinde, eğitim, öğretim ve eğlence gibi önemli ihtiyaçlarının karşılanmasında tesirli bir araçtır", hatta silahtır (Uyguç, 1987: 26). Acımasız, azgın rekabet ilişkilerinden kaynaklanan bir dizi baskıların ağırlığı altındaki bir iletişim aygıtıdır (Bourdieu, 1997: 41). Bir diğer tanımlama da ise televizyon, gerçeği sunmaz ve temsil etmez. O, gerçeği yeniden üretir ve inşa eder. Televizyon kamerası ve mikrofonu gerçeği kaydetmez onu kodlar. Bu kodlama ise ideolojisi olan bir gerçeklik duygusu yaratır. Öyleyse, yeniden üretilen ve sunulan şey gerçeklik değil ideolojidir. Televizyon ideolojiyi üretirken aynı zamanda ürettiği herhangi bir gerçeğin; gerçeklik değil, ideoloji olduğu gerçeğini de gizler (Fiske, 1991: 55). Tüm bu ideolojik süreçleriyle aslında her şeyin televizyon ve haber düzeyinde olup bittiği bir dünyada yaşıyor olduğumuz gerçeğini vurgulamak yerinde olacaktır (Baudrillard, 2003: 82).

Medya kuruluşları için vazgeçilmez bir öneme sahip olan haber, televizyonun yaygınlaşmasına paralel olarak televizyonda habercilik olarak karşımıza çıkmış ve yaygınlaşmıştır. İlk akşam haberleri CBS televizyonu tarafından, resmen 15 Ağustos 1948 tarihinde yayınlanmıştır. Başlangıçta televizyon haberleri izleyicinin ilgisini çekmemiş, ekran karşısında sadece metin okuyan haberciler izleyicide farklı bir algı

yaratmıştır. Bu nedenle önceleri televizyon haberi, radyo haberinin önüne geçememiştir. Televizyon haberine olan ilginin ve izleyici sayısının artması yaşanan dönüşümlerle mümkün kılınmıştır. Adeta bir şova dönüştürülen televizyon haberi (Matelski, 1996: 36), sonraki yıllarda vazgeçilmez bir haber edinme aracı olarak insan hayatına inşa edilmiştir. Günümüzde ise televizyon önemli bir haber alma aracı olma özelliğini hala devam ettirmektedir.

Özel televizyon yayıncılığın gelişmesine paralel olarak televizyon haberciliği önemli bir işleve sahip olmuş ve bir televizyon formu olarak ivme kazanmıştır. Gelişen teknoloji ile haber medyasının yaygın olduğu alanlar her ne kadar değişkenlik gösterse de televizyon, kolay kullanımı, hızlı, yaygın ve kolay ulaşılabilir olması gibi nedenlerle günümüzde hala önemli bir haber medyasıdır. Televizyon, işitsel ve görsel unsurları kendi programı çerçevesinde izleyiciye servis eder. Bunu yaparken haberin kolay anlaşılması ve alıcısına hızlı ulaşmasını sağlar. Bireyin habere ulaşmak için bir emek sarf etmesi gerekmez. Öyle ki bireyin çeşitli yorumlara ve çeşitli bilgilere rahatlıkla ulaşmasını mümkün kılar.

Televizyonda yayınlanan haberler takım ruhu ve anlayışı içinde çalışan bir grup insanın ortak çabası sonucunda ortaya çıkan ürünlerdir. Hazırlanması yoğun ve zahmetli bir süreç sonucunda gerçekleşir. Bu süreç, gündeme ilişkin gelişen olaylarının haberci kişilikler tarafından belirli bir sistematik içinde takip edilerek en son aşamada ekrandan izleyiciye aktarılması biçiminde işler (Vural: 2006: 147).

“Televizyon haberleri, insanlar tarafından en çok takip edilen kitle iletişim aracı olan televizyonda ‘prime time’ denilen saatin başlangıcında yayınlanan ve kapsamı oldukça geniş olan haberlerdir. Televizyon haberciliği, önemini tüm dünyada korumakta hatta giderek artırmaktadır. Çünkü insanların haber alma isteklerindeki artış onları televizyona yöneltmektedir. Haberler izlenilirliği en yüksek olan programlardır. Bu nedenle hemen hemen bütün kanallar haberlere yer vermekte hatta sadece haber yayınlamak amacıyla bile kurulabilmektedir” (Uğurlu ve Öztürk, 2006: 107-110).

Televizyon haberi, yazılı veya işitsel diğer medya haberlerine kıyasla daha fazla ilgi görmektedir. Bunun nedeni bir haber aracı olarak görüntünün ve dilin kullanılması yanı sıra televizyonun kendine has özelliklerinin bulunmasıdır. Haberin bireye ulaşmasının kolay olması, aynı anda başka şeyler yapmaya imkan tanınması, haber aracını alırken tek seferlik ödeme yapılması, tüketiminin ekonomik olması ve tüketim için özel bir kültürel donanım gerektirmemesi, haberde seçilen olayların bir dramatik yapı içinde izleyiciye sunulması, bütünlük arz etmesi gibi nedenlerden dolayı diğer kitle iletişim araçlarına oranla daha fazla tercih edilmektedir (Yurdugül ve Yurdugül, 2014: 125).

Televizyon haberinde önemli faktörlerden biri, seyircilerin dikkatini hem gözünde hem kulağında yoğunlaştırmaktır. Bu faktör, izleyici algısı üzerinde etkin bir biçimde rol oynar. Televizyon haberinde haberler, toplumun beklentilerine uygun, dengeli, sağlıklı ve paniğe yol açmayacak biçimde ama bütün tazelik ve canlılığıyla verilmesi açısından önemli bir yere sahiptir (Uyguç, 1987: 80). Televizyon haberinde etkin bir rol oynayan önemli unsurlardan bir diğeri de televizyon haberinin “orada olma” izlenimi yaratmasıdır. Haber sunucusu orada değildir fakat olaylar sanki oradaymış gibi gerçekleşir. Bu durum, gerçeklik algısı yaratmada önemli bir unsur olarak karşımıza çıkar. Aynı zamanda haber sunucusu da izleyicinin gözünde toplumsal değerleri temsil eden simgesel bir faktördür (Morse, 2016: 90).

Televizyon haberini önemli kılan vazgeçilmez unsur kuşkusuz görüntüdür. Yeterli görüntüye sahip olmayan bir haber her ne kadar önemli bir haber olsa da görüntüsü fazla olan bir habere göre geri planda bırakılabilir. Öyle ki haber değeri taşımayan bir haber sırf çarpıcı görüntülere sahip olduğu için televizyon haberlerinde geniş bir yer tutabilmektedir (Parsa, 1993: 26). Görüntüler aracılığıyla izleyici olayların doğruluğuna ve gerçekliğine inanmaktadır. Diğer tarafta da izleyici, olayın sürekliliğine kapılmakta ve olaylarla kendini özdeşleştirmektedir. Bu durum, izleyicinin tercihinde etkin bir biçimde rol oynar. Bu durumu Matelski şu şekilde dile getirir: “Bazı haberler görsel güçleri olmadığı için tamamen göz ardı edilirlerken, bazıları da bu güç yüzünden ön plana çıkartılırlar.” (Matelski, 1996: 22).

Bir diğ er önemli unsur ise dildir. Haber in, izleyicinin odak noktası haline gelmesinde önemli bir unsurdur. Dil ve ifadeler ne kadar açık ve net ise televizyon haberi izleyicinin gözünde bir o kadar cazip hale gelir. Bir diğ er önemli unsur, televizyon haberinde kullanılan KJ, ses, efekt gibi öğelerin belli bir akış içerisinde kullanılmasıdır. Televizyon haberini önemli yapan diğ er unsurlar ise olay seçimi ve kurgusu, haberin teknik özellikleri, yayın kalitesi, canlı bağlantılar, sunucunun performansı gibi değ işkenlerdir. Tüm bu unsurlar aynı zamanda haber alıcısının karar alma mekanizmalarını ve yorumlama yeteneğ ini önemli ölçüde etkileyen faktörler olarak ön plana çıkar.

Televizyon haberinin insan hayatına kuşkusuz önemli etkileri vardır. Farklı bir perspektiften ele alırsak ‘ etkisi, kuşkusuz insan hayatınadır’ cümlesi daha sağlıklı bir tanım olacaktır. Haberlerin bireyin bilgi ve ilgisini şekillendirdiğ ini, dolayısıyla da dönüştürdüğ ünü iddia eden Rigel; haberlerin medya kurumunun yapısına, teknolojisine ve ideolojisine göre yeniden kurgulandığ ını dile getirir (Rigel, 2000: 177). Görevi anlam üretmek ve anlam iletmek olan haberler; siyasi, ekonomik veya kültürel anlamlar içeren mesajlarını alıcısına iletmektedir. Televizyon haberleri ekseninde değ erlendirdiğ imizde haber alıcısı olan bireyler, bu anlamların tahakkümü altında kalırlar. Haberde doğ ruyu, nesnelliğ i, en önemlisi ‘ haberin kendisini’ yani gerçeğ i arayan bireye rağ men televizyon haberleri, mesajlarını ulaştırmaya devam eder. Bu hususta çeşitli yaklaşımlar ekseninde ele alınan televizyon haberinin önemine ilişkin pek çok çalışma yapılmış olup insan hayatındaki yeri defalarca konumlandırılmıştır.

1.3.2. Televizyon Haber Yayıncılığ ının Gelişim Süreci

ABD, ilk televizyon yayınlarının ve ilk televizyon haber yayıncılığ ının başladığı ülke olmuştur. İlk akşam haberleri, CBS (Corporation) televizyonu tarafından, resmen 15 Ağustos 1948 tarihinde yayınlanmıştır. Televizyon haberciliğ i, ilk başladığı yıllarda etkili olmayan bir iş olarak görülmüştür. Fakat CBS televizyonu yöneticileri tarafından bir tür haber programının, CBS televizyonun imajı için olumlu bir adım olacağı düşünölmüş ve hazırlıklar başlatılmıştır. CBS televizyonu, ilk televizyon haberine, sunucu Douglas Edwards’ı çıkarmıştır. Bu sırada NBC de

televizyon haberi için çalışmalar başlatmış, sunuculuk için John Cameron Swayze ile görüşmeler sağlamış ve sponsor arayışına koyulmuştur. 1951 yılına gelindiğinde, her iki televizyon kanalında günde 15 dakika haber yayınlamaya başlamış ve ortak eksenli kablo ve mikrodalga nakil sistemlerini kurmuştur. Bu gelişmeler yaşanırken bir taraftan da şova yönelik rekabetçi adımlar atılmıştır (Matelski, 1996: 30-31).

1950'li yıllardan 1960'lı yılların başlarına kadar olan dönem medya tarihçileri tarafından 'Murrow Dönemi' olarak adlandırılmıştır. Edward R. Murrow, 18 Kasım 1951 tarihinde CBS televizyonu tarafından ekranlara çıkarılmıştır. Murrow, 2. Dünya savaşı süresince radyo aracılığıyla, yaşanan gelişmeleri kendine has sesiyle Amerikan halkına aktaran önemli bir muhabir olarak kabul edilmiştir. CBS'in Başkanı William S. Paley'in talimatıyla Morrow, aralarında William L. Shirer, Howard K. Smith, Robert Trout, Larry LeSueur, Eric Sevareid, Richard C. Hottelet, David Schoenbrun ve Charles Collingwood'un bulunduğu bir ekip kurmuştur. Murrow ve ekibi Amerikalıların çoğunun gözünde 2. Dünya savaşını gerçek kılan isimler olmuştur. Amerikalıların gözünde güven kazanan Murrow, önceleri televizyonda haberciliğe olumlu bakmasa da 1950'li yıllarına başında televizyon haberlerinde yerini almıştır. CBS de televizyon haberciliğine başlayan Edward R. Murrow ve ekibi, kısa sürede önemli sayıda televizyon izleyicisini ekrana kilitlemiştir. Bu sırada, NBC de yayıncılık alanında yönetici olan Robert Kintner'i başa getirmiştir. Kintner, 1956 yılına gelindiğinde kısa sürede efsane haline gelecek iki ismi bir araya getirmiştir. Akşam yayınlarında yorumcu ve sunuculuk yapacak olan bu iki isim Chet Hunter ve David Brinkley olmuştur (Matelski, 1996: 32-35).

1960'lı yılların başında televizyon haberciliği sarsılmaz bir güç haline gelmiştir. Öyle ki, John F. Kennedy'nin 1960 senesinde başkanlık seçimlerinde kazandığı zaferde televizyonda yaptığı yorum ve tartışmalar önemli bir etken olmuştur. 1962 yılına gelindiğinde 'Telstar 1' adlı yeni bir iletişim uydusu uzaya fırlatılmıştır. Böylece dış haberler, anında yayınlanabilecek duruma gelmiştir. 1963 yılında ise televizyon haberciliği alanında yeni gelişmeler yaşanmıştır. American Broadcasting Company (ABC), televizyon haberciliği dünyasına giriş yapmıştır. 15 dakikalık akşam haber bülteninin süresi yarım saate çıkmıştır. CBS televizyonu

Douglas Edwards'ın yerine Walter Cronkite yorumcu sunucu olmuştur. 1965 yılında bu üç yayın şirketi de renkli yayına geçmiştir. 60'lı yılların sonuna doğru muhabirler Vietnam'dan Atlanta'ya, Georgia'ya Tokyo'dan Washington'a, New Jersey'e kadar her yerde haber toplamaya başlamıştır. 1968 ile 1974 yılları arasında Vietnam savaşına ait görüntüler, ilk kez bir savaşın görüntüsü olarak ekranlara taşınmıştır. Televizyon haberleri Amerikan halkını tesiri altına almış ve şiddetin görüntüleri Amerikan halkı tarafından tepkiyle karşılanmıştır. 1970'li yılların ortalarında ise asparagas habercilik ortaya çıkmış ve halkın televizyon haberlerine olan güveni sarsılmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak izleyici oranlarında önemli ölçüde düşüş yaşanmıştır (Matelski, 1996: 36-39).

1980'li yılların başından itibaren gerçeğin çarpıtıldığı, sansasyonelliğin abartıldığı, yanlış habercilik anlayışı gelişme göstermiştir. Bu durum, haberlerin bir kamu hizmeti olmaktan çok bir eğlence gösterisi halini almasına neden olmuştur. 'Anchor' adı verilen sunuculuk anlayışı gelişmiştir. Televizyon yöneticilerinin önemli bir kısmı, rakipleriyle mücadele edebilmenin ve hayatta kalabilmenin tek yolu olarak hareketli ve show içerikli yayınlar yapılmasını öngörmüştür. Yayın şirketleri reyting kaygısı yaşamaya başlamıştır. Bu sırada bağımsız kanallardaki haber programlarının yanı sıra CNN, FNN, ESN gibi alternatif kanallar ortaya çıkmıştır. İzleyiciler de yeni arayışlar içine girmiş ve ilgilerini çekecek haberlere yönelmeye başlamıştır (Matelski, 1996: 40).

İzleyicilerin yeni arayışlara girdiği bu sıralarda alternatif kanal olarak ortaya çıkan CNN televizyon haberciliğinde ön plana çıkmıştır. CNN yirmi dört saat haber yayınlayan dünyanın ilk haber istasyonu olmuş ve CBS'den sonra ABD'de en fazla izlenen kanal haline gelmiştir. 1 Haziran 1980'de faaliyete geçen CNN'in en büyük sırrı canlı haberlere önem vermesi, farklı zaman aralığında çalışan insanların tamamına seslenmesi ve yerel muhabirler aracılığıyla ayrıntılı haberler yakalaması olmuştur. ABD Başkanı Ronald Reagan'a yapılan süikaste, Challenger uzay mekiğinin gökte parçalanmasına, Çin'deki özgürlük hareketleri gibi birçok önemli olaya tanıklık etmiştir. Özellikle 1991 Körfez Savaşı'nda ilk kez uydu bağlantısıyla savaş görüntülerini ABD ile birlikte tüm dünyaya anlık bilgi ve görüntü akışı

sağlayarak yayınlaması CNN'in ününü arttırmıştır. Bu sayede Körfez Savaşı'nın yıldızı ilan edilmiştir (İnceoğlu, 2010: 130).

Avrupa'ya bakıldığında ise televizyon haberciliğinin daha yavaş bir gelişme gösterdiği görülmektedir. Özellikle İngiltere'de bu durum kendisini somut bir biçimde göstermektedir. Öyle ki BBC'nin günlük haber bültenlerinin yerleşik hale gelmesi bile 15 yıllık bir süreyi ve çalışmayı gerektirmiştir (Paulo, 1981, Aktaran: Kazaz, 2007: 105).

Avrupa'da televizyon haber yayıncılığında yaşanan gelişmeler 1950'lerden sonra yaygınlaşmaya başlamıştır. İngiltere, Almanya ve Fransa'da İkinci Dünya Savaşı öncesi başlayan televizyon yayınları, savaş nedeniyle kesintiye uğramış ve diğer Avrupa ülkeleriyle birlikte 1950'lerden sonra yeni bir sürece girmiştir. İlk yıllarda Avrupa ülkelerinde kamu hizmeti yayıncılığı benimsenmiştir. Kamu hizmeti yayıncılığı, özel girişimlerden arındırılmış bir yayıncılık anlayışı olarak kabul edilmiştir. Kamu hizmeti yayıncılığı, özel ya da ticari rekabet gütmeyen ve her türlü otoriteden uzak bir şekilde yayıncılık faaliyetlerinin sürdürmesi anlamına gelmektedir. BBC'nin de etkisiyle Avrupa ülkelerinde televizyon haberciliği bu kamusal işlevlere sahip olmuştur. Haber bültenleri, toplumsal ilerleme ve gelişme adına önemli bir araç olmuştur. Kamu yayıncılık anlayışı; yayıncılık alanında yaşanan gelişmeler ve teknolojinin de ilerlemesiyle 1980'lerin başından itibaren artık Batı Avrupa'da sorgulanmaya başlamıştır. 1980'den 1990 yılına kadar olan dönemde ise kamu yayıncılığı anlayışı değişmeye başlamış ve özel yayıncılık anlayışı gelişmiştir. Televizyon haber yayıncılığı da bu durumdan nasibini alarak yeni bir ivme kazanmıştır. Bu yeni televizyon haberciliği anlayışında en önemli amaç ticari bir kaygıyla yüksek izlenme oranına ulaşmak olmuştur. Gelişen yeni habercilik anlayışı, 1950'li yıllardan itibaren Amerika'da uygulanan televizyon haberciliği anlayışına benzer şekilde yapılandırılmıştır. Bu anlayış, bugün dünyanın her yerinde ticari televizyon haberciliğinde esas alınan habercilik anlayışı olarak kabul görür. Bir diğer habercilik anlayışı ise 1980'li yıllarda ilk olarak ABD'de CNN tarafından başlatılan 24 saat haber yayıncılığıdır. CNN tarafından başlatılan 24 saat haber yayıncılığı formatı, ticari yayıncılık anlayışına bir alternatif olarak ortaya çıkmıştır.

İzleyici tarafından ilgiyle karşılanan bu yeni haber yayıncılığı anlayışı, Avrupa'yla birlikte tüm dünyada yaygınlaşmıştır. Global anlamda egemen olan televizyon haberciliği anlayışının temelinde bu iki habercilik formatı yatmaktadır (Şeker, 2007: 37-38). Bugün televizyon kanalları, tüm dünyada bu habercilik anlayışlarıyla gündemlerini iletmek üzere yayıncılık faaliyetlerini sürdürmekte ve bireylere doğrudan ulaşabilmektedir.

1.3.3. Türkiye’de Televizyon Haber Yayıncılığının Gelişim Süreci

Türkiye’de televizyon haberciliği tüm dünyada olduğu gibi radyo haberciliğinin bir devamı olarak başlamıştır. Televizyonun devlet tarafından öneminin farkına varılmasının ardından TRT Kanunu, 24 Aralık 1963 yılında 359 sayılı kanun hükmüyle çıkarılmış ve 1 Mayıs 1964 yılında Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) resmen kurulmuştur. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)’nin kurulması, her ne kadar resmi olmasa da Türkiye’de televizyon haberciliğinin ilk adımı sayılabilmektedir. TRT, kurulmasının ardından yayıncılık faaliyetlerine hızla başlamış, gerekli çalışmalar için yetişmiş eleman aramaya koyulmuştur. Türkiye’de radyo yayıncılığının temelleri eski olmasından dolayı program üretecek yetişmiş eleman bulmak TRT için problem teşkil etmemiştir. Her ne kadar bu durum televizyonculuk tarihi için önemli bir adım olsa da yayıncılık açısından yeterli olmamıştır. TRT, henüz var olan statüsüne uygun bir programcılığın geliştirilmesine ve teknik hizmetleri yürütebilecek bir teknik ekibe ihtiyaç duymuştur. TRT’nin genel müdürlüğünü yürüten aynı zamanda TRT’nin ilk genel müdürü olan Adnan Öztrak, dönemin gazetecisi Doğan Kasaroğlu’na TRT Haber Merkezini kurması ve haber müdürlüğü görevini üstlenmesi için talimat vermiştir. Kasaroğlu’nun haber merkezini kurma çalışmaları Türkiye’de televizyon haberciliğinin başlangıcı sayılabilmektedir. Doğan Kasaroğlu, bir taraftan TRT haber merkezini kurma çalışmalarını yürütürken bir taraftan da haber kadrosunu oluşturmaya başlamıştır. Kendisi gibi basın mesleğinin içinden gelen Muammer Yaşar Bostancı, Erdoğan Örtülü, Güneri Civaoglu, Erdoğan Tokatlı, Teoman Erel gibi isimleri TRT bünyesine katmıştır. Bu isimler aynı zamanda TRT haberlerinde görev alan ilk kişiler olmuştur (Uyguç, 1987: 32).

Doğan Kasaroğlu tarafından TRT haber merkezini kurma çalışmaları 2 yılda tamamlanmıştır. Kurulan haber merkezindeki bu çalışmalarda, TRT Kanununda yer alan tarafsızlık esası çerçevesinde yapılması için özel bir çaba gösterilmiştir. İktidara ait haberlerin yanı sıra muhalefete ait haber de ön plana çıkarılmıştır. Fakat yine de zihinlerde iyice yerleşmiş bulunan siyasi iktidarın gözetim ve denetiminde bulunan yayıncılık fikrinin kamuoyunun zihninden atılması, özerk olarak kurulmuş ve tarafsız yayın yapmakla yükümlü bir kuruluş fikrine alışılması, Türkiye’de pek kolay olmamıştır (Tokgöz, 1972: 127). TRT kurulduğu ilk aşamadan itibaren iktidar taraflı yayın politikası izlediği dşnlmştir. Bu duruma önemli etkenlerden biri de haberlerin tek bir çizgide, memur zihniyetinde eski anlayış ve sıralama ile yapılandırılması ve bu nedenle de toplumsal gereksinimleri karşılayamamasıdır (Kars, 1996a: 508).

TRT, 1961 Anayasası ile özerk bir yapı kazanmıştır. TRT’nin bu özerkliği, radyo ve televizyon yayınlarının tarafsızlık içinde yapılması ve ulusal kültür ve eğitime yardımcılık görevinin gerektirdiği yetkilerle sahip kılınması ile erevlendirilmiştir. Aynı zamanda 1961 Anayasası, TRT’nin 1960’tan önceki radyoların durumuna düşmemesi için, her türlü yayıncılık faaliyetinde tarafsızlık esasına göre hareket etmesini şart koşmuştur. Yine aynı kanunun 5. Maddesinin b fıkrası gereğince “*Programların, Anayasa’nın dayandığı temel görüş ve ilkelerle Cumhuriyetin niteliklerini benimsetici ve bu görüş, ilke ve niteliklere uygun düşünce ve davranış tarzını geliştirici bir zihniyetle ve Türk toplumunun ağdaş uygarlık seviyesine erişmesi amacını güden Atatürk devrimlerini ve bu devrimlerin getirdiği dünya görüşü ile yaşama tarzını yerleştirici ve geliştirici bir tutumla hazırlanmasını*” şart koşmuştur. Yayınlarını tarafsızlık esası içinde yapma amacı taşıyan TRT’nin bu madde ile aslında tarafsız olmadığı görülmektedir. Atatürk devrimlerinden yana olması ve bunun kanun hükmüyle korunması, hiçbir zaman tarafsız yayın yapmadığı anlamı taşımamakla beraber TRT yayınları ilk kurulduğu dönemde, Atatürk devrimlerinden yana olmak yönünden taraflıdır denebilmektedir (Tokgöz, 1972: 77-79).

1969 yılına gelindiğinde, bu sırada televizyon eğitim merkezinde habercilik çalışmaları için gelişmeler yaşanmıştır. Zeki Sözer İngiltere'ye gönderilmiş, BBC'de TV haberciliği kurslarına katılmıştır. Ardından Haluk Tuncalı, Güneş Tecelli, Selim Esen gibi isimler de yine aynı kurslarda eğitim almıştır. Böylece TRT'de, TV haber yayınları başladığı sırada TV haberciliği alanında yetişmiş elemanların bulunması sağlanmıştır. Daha sonra Doğan Kasaroğlu ve arkadaşlarının kadrosuna TV haberciliği alanında eğitim almış bu isimler de katılmıştır. Ertan Karasu, Özden Vardar, Esen Ünür gibi isimlerinde katılmasıyla artık kadro tamamlanmış ve TV haber yayıncılığı resmen başlamıştır. Spiker Zafer Celasun'un sunumuyla 31 Ocak 1968 tarihinde ilk TV haber bülteni yayınlanmıştır (Uyguç, 1987: 37).

31 Ocak 1968 tarihinde Ankara'da Mithat Paşa Caddesinde bir binanın bodrum katında ilk yayın seyirciyle buluşmuştur. 19.15'te TRT yazısı ve sinyal müziği ile başlayan yayını 19.31'de Mahmut Tali Öngören'in konuşması sürdürmüştür. Tamamı görüntülü olan televizyon haber bülteninin ilk haberi 20.00'da spiker Zafer Celasun'un sunumuyla, Suudi Arabistan ve Libya'ya yaptığı resmi ziyareti tamamlayarak 30 Ocak 1968 tarihinde yurda dönen Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın Esenboğa havaalanında karşılanması haberi olmuştur. Ardından gelen haber ise Saygon'daki çarpışmalara ilişkin dış kaynaklı arşiv filmidir (Esen, 1984: 5).

12 Mart 1971 günü gerçekleşen muhtıra ile TRT'de ve dolayısıyla televizyon haberciliğinde yeni bir dönem başlamıştır. TRT askeri müdahaleden doğrudan etkilenmiştir. Muhtıranın verildiği gün Süleyman Demirel başkanlığındaki Adalet Partisi Hükümeti istifa etmiştir. Nihat Erim başkanlığında kurulan Hükümet tarafından 1961 Anayasasının bazı maddeleri değiştirilmiştir. 1961 Anayasasının değiştirilen hükümleri arasında Türkiye'de radyo ve televizyonun yönetimini düzenleyen 121. Madde de bulunmaktadır. Hükümet, TRT kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve kanuna ek ve geçici maddeler eklenmesi için 16 Ekim 1971 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne kanun tasarısını gerekçesiyle birlikte sunmuştur. 29 Şubat 1972 tarihinde ise 1568 sayılı yasa ile yeni düzenlemeler getirilmiş, 8 Mart 1972'de Resmi Gazete'de yayımlanarak kanunlaşmıştır (Tokgöz, 1972: 132-134). Bu düzenlemeler ile TRT'nin özerk yapısı

kaldırılmış tarafsızlığı bırakılmıştır. Parsa'ya göre 1568 sayılı yasa ile getirilen kamu tüzel kişiliği modellemesi TRT'yi devletin sözcüsü haline getirmiştir (1993: 75).

Yapılan düzenlemeler ekseninde üzerinde durulması gereken husus kuşkusuz tarafsızlık ile ilgili yapılan değişikliklerdir. 359 sayılı yasa ile 1568 sayılı yasayı tüm maddeleriyle ele alarak değerlendiren Aysel Aziz'e göre değişiklikler genel olarak üç grupta toplanmaktadır. Bunlar, kurumun tarafsızlığının sağlanması amacıyla yapılan değişiklikler, TRT Kurumu ile Turizm ve Tanıtma Bakanlığı ilişkilerinde daha önce meydana gelen değişikliklerin yasada yer alması, günün değişen koşullarına uyulması için yapılan değişiklikler şeklindedir. Yapılan değişikliklerde tarafsızlık esası üzerinde duran Aziz, TRT Kurumunun tarafsızlığı sağlanmak amacıyla getirilmiş değişiklikleri irdelemiştir. Yasa koyucuların olumsuz ya da aksayacak yasa koymayacağını fakat yasa uygulayıcılarının istismarına yol açabilecek nitelikte hükümlerin olabileceğini iddia eden Aziz, TRT Kurumunun tarafsızlığı amacıyla yapılmış bazı değişikliklerin, bu konuda uygulayıcıya açık kapı bırakmayacak nitelikte olması, radyo ve televizyon gibi güçlü bir kitle haberleşme aracına sahip olmak isteyebilecek siyasi iktidara fırsat vermeyecek şekilde düzenlenmesi gerektiğini dile getirmiştir (Aziz, 1972: 132).

TRT'nin ilk TV habercileri arasında yer alan Selim Esen'e göre 1961-1971 yılları arası televizyon haberciliği, kuralları doğrultusunda yapılan haberciliktir. 80'li yıllarda ise TV haber bültenlerinin radyo haber bültenlerinden hiçbir farkı kalmamış, radyo haber bültenlerinde olduğu gibi tarafsızlıktan uzak bir biçimde aktarılmaya başlanmıştır (Esen, 1984: 11).

12 Eylül 1980 tarihinde Askeri Harekat gerçekleşmiştir. "12 Eylül 1980 askeri darbesi, TBMM'nin feshedilmesine, siyasi partilerin kapatılmasına, aynı zamanda da TRT Kanununun yapılmasına neden olmuştur. 6 Kasım 1982 tarihinde halk oylaması ile kabul edilen 1982 Anayasasıyla, 1961 Anayasası tüm olarak yürürlükten kaldırılmıştır. Türk siyasal yapısında meydana gelen bu değişim, elektronik yayıncılığı elinde bulunduran Yasa'yı yakından ilgilendirmiş ve Türkiye'deki radyo ve televizyon yayınlarıyla ilgili yasal düzenlemelerde değişiklik yapılmasına neden olmuştur. 1982 Anayasasında yapılan radyo ve televizyon yayınlarıyla ilgili

düzenleme, yeni Anayasanın 133. maddesinde yer almıştır. Radyo ve televizyon yayınlarını düzenleyen Anayasanın bu maddesi; yayınların daha önceden olduğu gibi yayın tekeli kapsamında, tarafsızlık ilkesine göre çalışacağı kuralını getirmiştir. Anayasanın 133. maddesine dayandırılarak çıkartılan bu yeni yasa; 14 Kasım 1983 tarihinde kabul edilerek 1 Ocak 1984 tarihinde yürürlüğe giren 2954 sayılı yasa olmuştur ve Türkiye Radyo Televizyon Kanunu adını almıştır” (Aziz, 2013: 202).

1982 Anayasasının 133. madde ve 2954 sayılı yasaya göre yayın yapmakta olan TRT'nin yayın ilkeleri, adı geçen yasada şu şekilde belirlenmiştir: “Haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayınlanmasında tarafsızlık, doğruluk ve çabukluk ilkeleri ile çağdaş habercilik teknik ve metodlarına bağlı olmak ve kamuoyunun sağlıklı ve serbestçe oluşabilmesi için kamuoyunu ilgilendirecek konularda yeterli yayın yapmak, tek yönlü, taraf tutan yayın yapmamak ve bir siyasi partinin, grubun, çıkar çerçevesinin, inanç veya düşüncenin menfaatlerine alet olmamak” (Şeker, 1999: 53).

12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra Türkiye’de yapılanma süreci başlamıştır. Ekonomi, sanayi, hizmet gibi alanlarda Anayasal bir yapılanma gereksinimi kaçınılmaz olmuştur. Yeni hükümetin yeni anayasası olan 82 Anayasası, 6 Kasım 1982 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu anayasa, radyo ve televizyon yayıncılığını önemli ölçüde etkilemiştir. 1983 yılına kadar sürecek olan askeri yönetim, devlet eliyle topluma aktarılan haberleri kontrol altına almıştır. Darbeden şüphesiz en çok etkilenen televizyon yayıncılığı tamamen askerin emrine girmiş, haber ve haber program yayıncılığı askerin kontrolüne devrolmuştur. Tümgeneral Server Bilgin’in, TRT’nin Genel Müdürü olarak göreve başlaması olayı ise her ne kadar kısa sürse de haber ve haber programlarında önemli değişiklikler yaşanmasına neden olmuştur.

“12 Eylül Askeri Darbesi’nin televizyon yayıncılığı açısından kısa dönemli en önemli etkisi haber yayınlarına olmuştur. Televizyon haberlerinde artık birinci haber ve onu izleyen diğer haberler doğrudan askeri yönetimin icraatlarına ayrılmakta ve ekranlarda, Demirel, Erbakan, Türkeş ve Ecevit gibi siyasilerin yerine MGK Başkanı Kenan Evren ve onun kader birliği yaptığı diğer dört orgeneral ile ilgili haberler uzun ve paşaların kendi sesleri ile verilir olmuştur” (Aziz, 1999: 57).

1980’li yılların ortalarında gelindiğinde televizyon yayınlarında bir kaos dönemi başlamıştır. “TRT tekelinin Anayasal olarak devam ettiği bir dönemde, uydu yolu ile radyo ve özellikle televizyon yayınlarının tüm dünyada izlenmeye başlanması ve bunun getirdiği sorunlar Türkiye’de de etkisini göstermeye başlamıştır. Çanak antenler aracılığıyla yabancı yayınların (CNN, NBC, SKY Channel, RTL, RAI, UNO gibi) Türkiye’de izlenmeye başlanması ve 1988’de PTT’nin kablolu yayın yolu ile bu yayınları abonelere ulaştırma girişimleri TRT yayın tekelinin delinmesinin ilk adımı olmuştur” (Aziz, 2013: 207).

1990 yılı Haziran ayında ise televizyon yayın tekeli Türkçe televizyon yayınları ile delinmiştir. “Bu delinme Magic Box adlı şirketin uydu yoluyla Lihtenstein’den Star 1 adlı televizyon kanalını yayın hayatına sokması ile gerçekleşmiştir. Daha sonra ismi İnterstar ve Star olarak değişen Star 1 televizyon kanalının Türkiye’ye yönelik bu yayını, Anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle Türkiye’de dar bir çevrede tepki ile karşılanırken, devletin başından başlayarak siyasal iktidar, diğer siyasal partiler, çeşitli kurum ve kuruluşlar ve halk tarafından olumlu karşılanmıştır” (Aziz, 2013: 207).

Dönemin iktidar partisi Anavatan Partisi (ANAP) ve dönemin muhalefet partisi Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) özel girişimcilik konusunda önemli tartışmalar yaşamıştır. ANAP, TRT tekelinin kaldırılması konusunda özel girişimcilerden ve yerel yönetimlerden gelen talepleri reddetmiştir. SHP ise TRT yayınlarının tarafsız olmadığını iddia ederek tarafsızlığın sadece TRT’nin özerkleştirilmesi ile sağlanabileceğini dile getirmiştir. DSP ise özel yayıncılığın gerekliliğini ve bunun kaçınılmaz olduğunu savunmuştur (Serarşlan, 2001: 81).

1993 yılında kabul edilen 319 sayılı Yasa ile Anayasanın yayınlarda devlet tekeli öngören 133. maddesi 8 Temmuz günü değiştirilmiştir. Yeni 133. maddeye göre kuruluşundan beri var olan Devlet radyo ve televizyonlarındaki tekeli yapı kaldırılmış, özel radyo ve televizyon istasyonlarının kurulması; çıkarılacak yeni bir yasa çerçevesinde serbest bırakılmıştır. Bir diğer önemli düzenleme de devletin tek yayın kurumu olan TRT’nin özerk yapıda öngörülmesi olmuştur. (Aziz, 2013: 211). Bu dönemde özel radyo ve televizyon yayıncılığıyla ilgili yasal boşluk doldurulana

kadar, özel yayınlar uzun süreler devam etmiştir. Teknik altyapıyı sağlayan kişiler rahatlıkla yayıncılık hareketlerini sürdürmüştür. Yaşanan birtakım olumsuzluklara rağmen halk ise özel kanalları takip ederek büyük bir ilgiyle izlemiş, alternatif bir yayın olarak görmüş ve sahip çıkmıştır (Çankaya, 2003: 92).

20 Nisan 1994 tarihine gelindiğinde ise yeni bir radyo ve televizyon yasası çıkarılmıştır. Bu yasa; 3984 sayılı ve Radyo ve Televizyon Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanun adıyla çıkarılmıştır. Bu yeni yasa şimdiye kadar çıkarılan yasalardan farklı olmuştur. Şöyle ki, şimdiye kadar çıkan yasalar, tekel durumundaki kamu yayıncılığını düzenlerken, yeni yasa Türkiye’de ilk kez özel radyo ve televizyon yayınları ile ilgili düzenlemeler getirmiştir. 3984 sayılı Yasanın önemli düzenlemelerinden biri Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) adı ile yeni bir kurulun kurulmasını öngörmesi olmuştur. Bu kurul hem kamu yayınlarını hem de özel radyo televizyon yayınlarını düzenleyen ve denetleyen yetkilerle donatılmıştır (Aziz, 2013: 212). RTÜK, 2954 sayılı yasaya göre kurulmuş olan Radyo Televizyon Yüksek Kurulu (RTYK)’nun kaldırıp bazı değişiklikler getirilerek yeniden yapılandırılmış şekli olmuştur.

Bu yeni yasayla özel televizyonlar resmi olarak yayına başlamış ve Türkiye’de televizyon yayıncılığında yeni bir döneme girilmiştir. İzleyici artık haber verme, eğlendirme ve eğitim anlamında TRT yayınlarından farklı, özel televizyon yayınlarıyla karşı karşıya gelmiştir. Olumlu ve olumsuz yönleri tartışılır bu yayıncılık anlayışında, kaliteli yayıncılıktan çok, ticari kaygıların ağır bastığı özel yayıncılık anlayışı benimsenmiştir (Kazaz, 2007: 109-110).

Türkiye’de özel yayıncılığın başlaması ile “çapraz mülkiyet” olarak adlandırılan medya sahipliği kavramı ortaya çıkmıştır. Buna göre gazete, dergi gibi yazılı medyanın sahipliği ile özel radyo ve televizyonların sahipliği aynı kişinin tekeline geçmektedir. Bir diğer önemli konu ise özel televizyon kanallarının yayınlarının, sahiplerinin politikasına göre değişmesidir. “Ulusal düzeyde yayın yapmayı amaçlayan televizyon kanallarında siyasal ve ideolojik sınıflama yapılmaya bile yayınlarının içeriğine bakarak, bu yayınları salt ticari amaçla yapanlar, ticari amaç ve toplumda, özellikle diğer sektörlerdeki yatırımlarına destek ve kendilerinin

güçlü olmalarını sağlamaları amacı ile yayın yapanlar ile ideolojik ve doğrudan siyasal güç sağlama amaçları ile yayın yapanlar olarak gruplara ayırabilmektedir” (Aziz, 1999: 137).

1990’lı yıllara gelindiğinde, televizyon haberciliği alanında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Türkiye’de ilk özel televizyon olarak yayıncılık hayatına başlayan Magic Box Star 1, 1991 senesinde 1. Körfez Savaşında gerek görüntü kullanımı gerek muhabirlerin performansı gerekse yayıncılık anlamında televizyon haberciliğine azımsanmayacak bir başarı katmıştır. Amerika Birleşik Devletleri’nin Irak’a hava akınları ve füze saldırısını başlatmasıyla ortaya çıkan saldırı görüntülerini Türkiye’ye aktaran Magic Box Star 1 olmuştur. Magic Box Star 1, CNN’den anlık çeviri ile 24 saat kesintisiz yayın yaparak savaşa dair bu görüntüleri Türkiye’ye aktarmış ve bir ilki gerçekleştirmiştir. TRT ise bu sırada savaşa dair herhangi bir habere yer vermemiştir. Yaklaşık yarım saat sonra savaşa dair ilk haberi Türkiye’nin sesi radyosu aracılığıyla aktarmıştır.

Bu yeni yayıncılık anlayışı, habercilik anlayışında da önemli bir dönüşümü beraberinde getirmiştir. Tüm Dünya’da olduğu gibi Türkiye’de de haber yayıncılığı bu değişimden nasibini almıştır. Ayrıca, kaçınılmaz olarak televizyon haber yayıncılığına yeni kavramlar eklenmiştir. Ana Haber Bülteni, Gece Haberleri, Ara Haberler, naklen yayın, yönetmen, muhabir gibi kavramlar, televizyon haber yayıncılığının başladığı tarihten itibaren ortaya çıkan kavramlarken özel yayıncılığın gelişmesiyle bu kavramlara, canlı yayın, reyting, prime-time, realite şov gibi kavramlar eklenmiştir (Kars, 2002: 600-601).

Habercilik anlayışında yaşanan dönüşümler sebebiyle günümüzde haber bültenlerinin ne kadar gerçeği yansıttığı ve/veya ne kadar haber niteliği taşıdığı tartışılır bir statüdedir. Toplum üzerindeki etkisi azımsanmayacak ölçüde büyük olan televizyon haberinin bugünkü imajı haber verme işlevinden uzak bir konumdadır. Kar amacı güden televizyon kanalları için ilk adım toplumsal bilinci sağlamak değil, daha fazla seyirciye ulaşmaktır. Haber, radyo haberciliği döneminden itibaren kamuoyu üzerinde derin etkiler bırakan bir mecra olmuştur. Günümüzde de haber bültenleri, izleyicisi üzerinde doğrudan etki bırakabilen bir alan olma özelliğini

sürdürmektedir. Bu nedenle televizyon haberini sadece bir yayıncılık faaliyeti olarak düşünmek yeterli değildir. Televizyon haber bültenleri, program, film veya diğer yayın dallarına kıyasla daha belirgin bir biçimde güç dengelerinin odak noktasında yer almaktadır. Bu nedenle günümüzde televizyon haber bültenleri bir takım çıkar gruplarının menfaatleri doğrultusunda biçimlendirilmekte ve kamuoyu oluşturmada manipülatif bir araç olarak kullanılmaktadır.

1.3.4. Televizyon Haberlerinde Yaşanan Dönüşüm

2. Dünya Savaşı'ndan sonra yapılandırılan dünya düzeni, 1980'lerden itibaren yerini kapitalist Amerika Birleşik Devletleri'nin tahakkümüne devretmiştir. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılmasının ardından ABD, yeni dünya düzeninin tek hakimi olarak tarih sahnesine çıkmıştır. On dokuzuncu yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren süregelen bunalımın, 1970'li yılların başlarında üçüncü kapitalist bunalım olarak patlak vermesi yeni bir krizi beraberinde getirmiştir. Kapitalist sisteme bir çözüm stratejisi olarak kapitalistler; ekonomik, siyasal, kültürel, sosyal tüm alanlarda neo-liberal politikaları uygulamaya sokmuştur. Medya ve yayıncılık alanları da bu uygulamalardan nasibini almıştır.¹

Kapitalizm on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren süregelen döngüsel bunalımlarından bahsedecek olursak, ilk kapitalist bunalım on dokuzuncu yüzyılın son çeyreğinde yaşanmıştır. İkinci büyük bunalım da 1914 ve 1945 döneminde yaşanmıştır. 1929-1933 arasında ise en geniş kapsamlı kriz yaşanmıştır. Bu dönemde devletin yasa ve düzen işlevi ağırlık kazanmıştır. 1970'lerde başlayan üçüncü kapitalist bunalımla birlikteyse, devletin kamusal hizmetlerden el çektiği, toplumsal alanın piyasa güçlerinin belirleyiciliğine bırakıldığı bir döneme girilmiştir. Sermaye küreselleşmesi hız kazanmıştır. Kapitalist bunalım ve sermayenin küreselleşmesiyle özelleştirme, ulus devletlerin ekonomileri için zorunlu kılınmıştır.

¹ “Kapitalizmin en temel özelliklerinden birisi, düşen kar oranları yüzünden sürekli bir kriz yaşamasıdır. Krizden çıkmak için sürekli yeni kaynaklar, pazarlar ve emtialar yaratmak zorunda olan kapitalizm, 1970'li yıllarda yaşanan krize küreselleşme ile çare bulmaya çalışmıştır. Küreselleşme, Türkiye'de 24 Ocak Ekonomik Kararları ve 12 Eylül askeri darbesi ile birlikte hayata geçirilmiştir. Bu iki gelişme Türkiye'nin küresel pazarla bütünleşmesi ve küresel sermayenin ihtiyaçları ve amaçları doğrultusunda yeniden organize olması anlamına gelmektedir. Çünkü neo-liberalizm devletin etkin olduğu bir ekonomiden her şeyin piyasalaştığı bir ekonomiye geçişi beraberinde getirmiştir” (Yaylagül ve Çiçek, 2012a: 1072).

Çünkü özelleştirme, ekonomik hakların yeni dünya düzeninin isteklerine uygun şekilde uluslararası ekonomik örgütlere/aktörlere devredilmesi yönünde dayatmaların en önemli parçasıdır (Dursun, 2014: 107-124).

Özelleştirme, neo-liberal ekonomiye geçiş ve iletişim teknolojileri alanındaki gelişmelerle birlikte; mevcut yayıncılık sistemleri ve bu alandaki düzenlemeler ve politikaların değişmesiyle ortaya çıkmıştır. Özelleştirmeyle birlikte kamu tekeli kaldırılarak, kamu yayıncılığının yanında ticari yayın kuruluşlarının da yer aldığı ikili bir yayıncılık sistemi kurulmuştur. 1980’lerdeki bu değişim, elektronik medyanın mülkiyet yapısında da değişiklik yaratmıştır. Kamu mülkiyetinin yanında özel mülkiyet yer alırken, dış sermaye girişini ve yeni sermaye ortaklarının doğmasına neden olmuştur. İletişim teknolojilerindeki gelişmelerle, büyük şirketler bu alanın kendileri için yeni yatırım ve kar alanları olduğunu fark etmiştir. Uluslararası büyük firmaların kendi ülkeleri dışında yatırım yapabilmeleri ve firmaların birleşerek ortak girişim yoluyla sermayenin uluslararası hale gelmesi anlamını taşıyan küreselleşme gelişmiştir (Yaylagül, 2008: 108-111).

Küreselleşmenin tanımı en genel tabiriyle, kapitalizmin küresel anlamda yayılmasıdır. Her alanda mesafenin önemini kaybettiği siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda dünyanın daha çok bütünleşmesidir. Küreselleşme ile dünya üzerinde homojenleştirme yaratılmaya çalışılmaktadır. Pazarlar ulusüstü küresel sermayelerin tekelleri altına girmektedir. Küreselleşme ile çok uluslu şirketler, yerel kültürlerle tutunarak ve onların özgün kültürel değerlerini de kiteselleştirerek kendi pazarına katmaktadır (Mora, 2011: 86-89). “Küreselleşme, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasına paralel olarak dünya toplumlarının ekonomik, politik ve kültürel düzeyde çok yönlü olarak iç içe girdiği ve dünyanın bir ucunda oluşmakta olan olayların, kararların, çalışmaların ve etkinliklerin, yöresel ve ulusal sınırlar ötesinde toplumları etkileyebilmesidir” (Uluç, 2008: 172). Şirketlerin sınır ötesinde yatırım yapmasıdır (Erdoğan, 1995: 60). Amerikalı sosyolog George Ritzer’e göre küreselleşme, ‘McDonalddlaştırma’ demektir. Ritzer, küresel medya ve enformasyon endüstrilerinin McDonald’s fast food zinciriyle aynı üretim yapı ve pratikleri paylaştığını belirtir. McDonald nasılsa medya da aynen öyledir. Küreselleşme; türdeş

üretim, lezzetsiz tüketim ve boş bir mide demektir (1998, Aktaran: Laughey, 2010: 111-112).

Küreselleşme çoğunlukla iletişimdeki gelişmelerden geçerek uluslararası alışverişin büyümesi safhasını anlatmak için kullanılır. Küreselleşme yerel olanın son bulduğunu ve herkesin ve her şeyin dünyaya ait olduğunu anlatır. Küreselleşme sürecinde güç ilişkilerini sorgulayan Hall (1995), bu süreçte dengesiz güç dağılımının ön plana çıkarılması gerekliliğini savunur (Aktaran: Erdoğan ve Alemdar, 2005: 441-444). Bu gerekliliğin asıl nedeni ise olası çatışmaların önüne geçmektir. Güç dağılımının dengesiz olduğu durumlarda devletler otonomilerini kısıtlanmış gibi algılamaz ve mevcut düzeni çatışmalar ile dönüştürmeye çalışmaz.

Küreselleşme, şüphesiz medya sektöründe önemli dönüşümlere neden olmuştur. 1980'li yıllara kadar yayıncılık faaliyetleri ulusal çapta gerçekleştirilmiştir. 1980'lerin başından itibaren neoliberal politikaların devreye girmesi ile başlayan serbest piyasa uygulamaları, yaşanan teknolojik gelişmeler ve özel yayıncılık faaliyetlerinin etkisiyle küresel bir dönüşüm yaşamıştır. McLuhan'ın söylediği gibi dünya küresel bir köy haline gelmeye başlamıştır (McLuhan ve Bruce, 2001). Küreselleşme tüm alanlarda kendisini gösterdiği gibi medya sektöründe de etkisini göstermiştir. Özellikle uluslararası alanda büyük medya şirketlerinin gelişmesi ve haber ajanslarının yaygınlaşması, küresel habercilik anlayışını doğurmuştur. Ulusal sınırlar içerisinde gerçekleştirilen haberler tüm dünyada izlenebilen küresel haber haline dönüşmüştür. Dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan bir olay, dünyanın diğer ucundan izlenebilir hale gelmiştir. Bu durum gelişen teknoloji sayesinde her ne kadar habere ulaşmayı kolaylaştırırsa da küresel bir tekelleşmeyi beraberinde getirmiştir. Uluslararası haber akışını elinde bulunduran küresel güçlerin haber enformasyonunu kendi ideolojisi doğrultusunda şekillendirmesine zemin hazırlamıştır. Global şirketler, medya aracılığıyla kendi ideolojilerini sunabileceği bir alan yarattığı gibi aynı zamanda ekonomik kar sağlayacak bir pazara sahip olmuştur.

Küreselleşmenin bir sonucu olarak medya çok uluslu şirketlerin ve bu şirketlerin yerel yapılanmalarının tahakkümü altına girmiştir. Aynı zamanda temelde güçlerini kendi politik gündemlerini ilerletmek üzere kullanan az sayıdaki elit zengin

şirket ya da birey tarafından kontrol altına alınmıştır (İnceoğlu, 2010: 12). Temelleri ise neoliberalizmin geliştiği 1980’li yıllarda medya sektörünün önemli bir dönüşüm yaşaması ile atılmıştır. Bu dönemde, kamu hizmeti ve kamu yararı gözetilen kurallar neredeyse ortadan kaldırılmıştır (deregulation). Medya sermayesi önemli ölçüde tekelleşmiştir. Yayıncılıkta, sadece görünürde kalan bir çeşitlenme dönemi başlamıştır. Fakat bu çeşitlenme birbirinin benzeri ürünler üretmekten öteye gidememiştir. Tüm türlerde eğlence içerikli yayınlar hakim kılınmıştır. Habercilik anlayışı ve haber programcılığı yeni bir ideolojik yapıya dönüştürülmüştür. Yüksek ücretlerle transfer olan medya patronları, yeni bir sınıfsal oluşum olarak ortaya çıkmıştır. Benzer biçimde, özellikle Türkiye’de sayıları inanılmaz boyutta artan köşe yazarları ve medya çıktılarında boy gösteren diğer sembolik seçkinler (anchorman’ler, programcılar, uzmanlar, vb.), medyanın ideolojik işlevlerine yeni bir boyut kazandırmıştır. Türkiye’de 1980’li yıllar ve 1990’lı yıllar, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de benzer şekilde gelişme göstermiştir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de tekelleşmenin yanı sıra yatay, dikey ve çapraz bütünleşmelerin² görüldüğü ve ticarileşmenin hakim olduğu bir dönem başlamıştır. (Adaklı, 2010: 68-73).

Ticarileşmeyle birlikte haber programları yayın şebekeleri için kar merkezi haline dönüşmüştür. Bugün haber programları; üretmenin maliyetinin az, kar oranının ise muazzam rakamlara ulaştığı bir dönemi yaşamaktadır. Gelişen teknolojiler aracılığıyla da haberin izleyici ile buluşması kolaylaşmıştır. Bu durum reklam verenler için haberi cazip hale getirmiştir. Çünkü reklam verenler, haberi izleyen kişilerin satın alma potansiyelini daha yüksek olarak kabul etmektedir. Ayrıca haber izleyicilerini daha eğitilmiş ve diğer programları izleyenlere oranla daha fazla para harcamaya meyilli olarak kabul etmektedir. Onlar, zengin bir piyasaya ulaşmaya çalışırken, reklam verenler yayın şebekesine para kazandırır. Bu durum, daha çok izleyici, daha çok kar ve daha fazla izleyiciyi cezbetmek için daha birbirine

---

² “Yatay bütünleşme: aynı tür medium’dan birden fazlasına sahip olma (ör: 2 gazete), Dikey bütünleşme: bir medium’un üretim, dağıtım ve tüketim aşamalarının tamamının kontrol altına alındığı yapılaşma (ör: kâğıt üretimi + matbaa + dağıtım), Çapraz bütünleşme: farklı türdeki medium’lara aynı anda sahip olma (ör: gazete + televizyon), Ultra çapraz bütünleşme: medya alanının dışındaki sektörlerde de etkin olma (örn: medya + enerji + ticaret + otomotiv)” (Adaklı, 2010a: 202).

benzer programlar yapmak gibi sonu olmayan bir ticarileşmeye dönüşmüştür (Postman ve Powers, 1996: 13-14).

Günümüzde televizyon haber yayıncılığı, ticari televizyonculuğun gelişmesi ve ticarileşmenin bir sonucu olarak yüksek izlenme oranı elde etmek isteyen medya patronlarının haber içeriğine müdahale ettiği, “haber dağıtım kanalları aracılığıyla kendi ülkelerindeki yaşam tarzını, kültürlerini, ideolojilerini rahatça kabul ettirdiği” (Gönenç, 2004: 39) bir dönemi yaşamaktadır. Bu durum reklam verenler için de geçerlidir. Haber bültenlerine yüksek miktarda yatırım yapan reklam verenlerin, haber bültenlerinin içeriğine ve biçimine müdahale edebilmektedir. Reklam verenlerin haber bülteninin içeriğine veya biçimine müdahale etmesi ise egemen güçlerin haber alıcısı üzerinde kontrolünün hakim kılınması sonucunu ortaya çıkarabilmektedir (Şeker, 2007: 38-39).

Televizyon haberlerinde yaşanan dönüşüm sorunsalında karşımıza çıkan bir diğer önemli terim de tabloidleşme, yaygın tabiri ile magazinleşmedir. Mine Gencil Bek, haberin tabloidleşmesini; uluslararası haber, siyaset ve ekonomiye verilen önem azalırken insani ilgi, eğlence, spor, skandal ve özel yaşama haberde daha çok yer verilmesi şeklinde ifade etmektedir. Bek, televizyon haberlerinde tabloidleşme olgusu üzerine yaptığı bir çalışmada, televizyon haberlerinin hem içerik hem de biçim yönünde tabloidleşmenin özelliklerini taşıdığını saptamıştır. Her ne kadar, sadece haber yayını yapan kanalların alternatif olabildiğini aktarsa da özel yayıncılıkta tabloidleşmenin tüm özelliklerinin görüldüğünü dile getirmiştir. Bek’e göre Türkiye’de televizyon haberleri, yüksek izleyici oranına sahip olmak isteyen medya patronlarının yarıştığı bir alandır. TV haberlerinde sorumsuzca güç kullanma, hatta uydurma haber yapma ise endüstride yaşanan “reyting” savaşının bir uzantısıdır (Bek, 2004: 31-33).

Bugün tabloid habercilik ile sözü edilen kavram, tamamen ünlü kişilerin özel yaşantıları hakkındaki dedikodular, kısa zamanda zengin olma, ünlü olma öyküleri, çarpıcı felaket haberleri, bireysel suç öyküleri gibi olayların anlatıldığı habercilik anlayışına dönüşmüş durumdadır. Bugün bir dizi haber değeri, bu habercilik anlayışı ile birlikte yaygınlaşmış ve neredeyse tüm dünyada kabul görür hale gelmiştir.

Sansasyonel olayların, özel yaşama ait tüm durum ve yaşantıların habercilik haline dönüşmesi ve izleyici tarafından çokça tüketilmesi tartışma konusu olan bir sorun haline gelmiştir. Bugün tabloid habercilik anlayışı, izleyiciyi bir ötekinin yaşamını seyreden olarak konumlandırır. İzleyici de günlük iletişim ortamlarında bu yaşamları veya olayları aktararak yeniden üretir. Bu üretim sürecinde, tabloid haber değerleri aracılığıyla toplumsal olan kişiselleştirilir. Tabloid formatlar, eğlenmek, hoşça zaman geçirmek, başlarına “kötü yaşantılar”, “bireysel felaketler” gelmiş olanlara acıyarak, üzülen bakmak içindir. Tabloidleşmeyle, izleyici yabancılaşır, politik bir duruş geliştirme kaygısından arınır ve uyku durumuna itilir. Dolayısıyla televizyon haberlerinde yaşanan olayları, uzağımızda gerçekleşse bile yanı başımızda yaşanan seyirlik bir anlatıya dönüştürür (İnal, 2009: 163-175).

Televizyon haberlerinde yaşanan dönüşümün bir sonucu olarak ortaya çıkan önemli bir kavram da ‘haber enflasyonu’ kavramıdır. Baudrillard’ın haberle ilgili önemli varsayımlarından birisi olan haber enflasyonu, izleyicilerin çok fazla sayıda habere maruz bırakılmasını ifade etmektedir. Bu varsayımını ortaya koyan Baudrillard, haber enflasyonunun haber yayıncılığında çokça görüldüğünden ve bunun sonucunda da anlamı doğrudan yok eden anlam deflasyonunun ortaya çıktığından bahsetmektedir. Haber enflasyonu ile anlam deflasyonu arasında, anlamın haber tarafından yok edildiği bir zorunlu ilişki olduğunu vurgulamaktadır (Baudrillard, 2003: 117).

Benzer şekilde yaklaşan Postman ve Powers da “musluğu açıyorsunuz ve haberler akıyor!” (Postman ve Powers, 1996: 50) ifadesini kullanarak televizyon haberleri aracılığıyla topluma sınırsız bir bilgi akışına sağlandığını öne sürmektedir. Bu durumun sonucu olarak ise haberler gerçeklikle ilişkisi kalmayan kavramlar haline dönüşmektedir.

1.3.5. Televizyon Haber Üretimi Sürecinde Karar Aşamasını Yöneten Unsurlar

Yayın organları tarafından kamuoyuna aktarılmak üzere hazırlanan haberler çeşitli aşamalardan geçer. Aynı haberin farklı yayın organları tarafından farklı

şekillerde izleyiciye aktarılması, gerçeğin farklı olması veya başvuru haber kaynağının çeşitliliğinden kaynaklanmaz. Bu farklılığa neden olan en önemli etken haberin üretim sürecinde yeniden inşa ediliyor olmasıdır. Haberin inşa sürecini ele alan Gaye Tuchman (1978), habercilerin eylemlerinin yapılandırıldığını ve haberlerin de aynı doğrultuda yapılmış bilgiler olduğunu ifade eder. Tuchman'a göre gazetelerin ve televizyonların iş yapma tarzlarını belirleyen kaçınılmaz süreçler vardır. Haber yapılırken, haber kuruluşunun kaygıları ve ilgileri doğrultusunda kararlar alınır (Aktaran, Dursun, 2004: 40-43).

Stuart Hall ve arkadaşları, "*Policing the Crisis*" adlı çalışmasında haber üretim sürecinde önemli üç duraktan bahseder. Bu duraklar, habercilik işinin örgütlenme biçimi, haber değerleri ve üretim anıdır (Hall, 1978: 61-62). Bu "üretim anında ekonomik sistemin ön kabulleri, medyanın işlevi ve muhabirin rolü ayrılmaz bir bütün olarak karşımıza çıkar" (İnal, 1993: 174-175). Bir olayın haber konusu edilip edilemeyeceği veya yayınlanıp yayınlanmayacağı konusu ise haber üretim sürecinde birincil faktördür. Haber üretim sürecinde karşımıza çıkan ve haber kararına etki eden en önemli kavramsallaştırmalardan birisi eşik bekçiliğidir³.

Eşik bekçisi, apartman kapısından girip çıkana denetleyen ve apartmana göz kulak olan kapıcının işlevine benzetilir. Haber toplama, reddetme, onaylama, işleme ve sunma yetkilerine sahip muhabirler, yazı işleri müdürleri, genel yayın yönetmenleri, medyada çalışan diğer iletişimciler veya medya sahipleri eşik bekçiliği rolünü üstlenebilirler. Eşik bekçileri, iletişim sürecinin önemli unsurlarından biri olan kaynak konumundadır. Kaynak konumundaki eşik bekçileri hedef kişi, grup veya kitlelere erişerek insanların anlamlı mesajları değiş tokuş etmeleri için öncelikle mesajın taşıyacağı, bilgi, fikir, tutum ve duyguyu çalıştığı iletişim kanalıyla gönderilebilecek biçimde kodlarlar (Çebi, 1996: 248).

Eşik bekçileri tek bir yerde yerleşmez. Haber üretim sürecinin hemen her aşamasında eşik bekçilerine rastlanır. Haberin seçildiği alandan haberin halka iletilmesine kadar olan geniş bir alanda yer tutarlar (Erdoğan ve Alemdar, 2005: 74).

---

³ Eşik Bekçileri (Gate Keepers) terimi ilk kez Avusturyalı psikolog Kurt Lewin tarafından kullanılmıştır. Walter Gieber tarafından ise 1964'te gazeteciliğe uygulanmıştır (Parsa, 1993: 122).

Edibe Sözen, eşik bekçisini ana hatlarıyla şöyle özetler: Bütün medya kurumlarında eşik bekçisi diye adlandırılan kişiler yer alır. Bu kişiler haber seçim, üretim ve yayın aşamasında görev alır. Yayın organı aracılığıyla topluma aktarılan mesajları yönetirler ve enformasyon akışına doğrudan müdahale ederler (Sözen, 1997: 38).

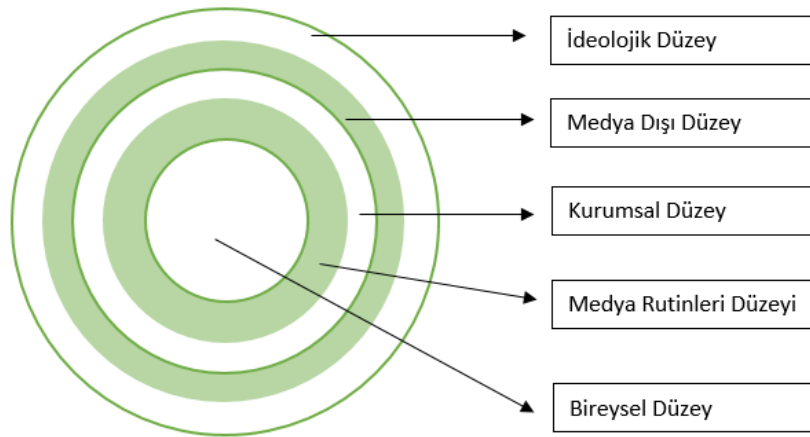
“Eşik bekçisi, haberin kaynağı, muhabir, ilgili servis şefi, haber müdürü, yazı işleri sekreteryası, yazı işleri müdürü ve son karar verici olarak genel yayın yönetmeni basamaklarındaki kişilerdir. Eşik bekçiliği ise yayın periyodu içinde gelen haber, yorum ve görsel malzemenin, medyanın yayın kimliği ve yayın politikasına uygun olarak seçilmesi işlemidir” (Rigel, 2000, Aktaran: Mora, 2008: 12).

D. M. White tarafından geliştirilen eşik bekçiliği modelinde medya mesajlarını belirleyen kişi olarak eşik bekçileri üzerinde durulur. Bu model, haber seçiminin sadece eşik bekçileri tarafından yapıldığını ima eder. Hangi olayın hangi sırada ve ne sürede haber olacağı da eşik bekçileri tarafından bir sonuca bağlanır (Yaylagül, 2006: 72).

White'dan sonra Warren Breed (1955), Walter Gieber (1956) ve Gertrude J. Robinson (1973) gibi isimler, eşik bekçisi çalışmalarını geliştirmiştir. Çalışmalarında kurumsal ve dışsal unsurların etkisini irdeleyen bu araştırmacılar, haber kararına büyük ölçüde etkinin gazete örgütünün yapısal koşullarından kaynaklandığını saptamışlardır (Alver, 2011: 126).

Literatürde haber içerikleri üzerindeki etkileri ve haber karar aşamasına etki eden unsurları ele alan en kapsamlı çalışmalardan biri Pamela Shoemaker ve Stephen D. Reese (1996)'e aittir. Shoemaker ve Reese, eşik bekçilerinin haber içeriklerini belirlemede etkilendikleri faktörleri açıklayan “Hiyerarşik Model” i geliştirmişlerdir. Bu model, haber içeriğini doğrudan etkileyen eşik bekçilerinin işlevini beş düzeyden oluşan bir yapı ile ele alır. Hiyerarşik modelde, her bir düzeyin bir diğeri tarafından kapsandığı 5 halka vardır. Her bir halka bir düzeyi ifade eder. Bu halkalar içten dışa doğru ‘bireysel düzey’, ‘medya rutinleri düzeyi’, ‘kurumsal düzey’, ‘medya dışı düzey’ ve ‘ideolojik düzey’ şeklindedir (Shoemaker ve Reese, 2002: 130).

Şekil 1. Shoemaker ve Reese'in Medya İçerikleri Etkiler Hiyerarşisi Modeli

Kaynak: Shoemaker ve Reese. (2002). İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi. (Derleyen: Süleyman İrvan). *Medya Kültür Siyaset*. Ankara: Alp Yayınevi, s.130.

Bireysel Düzey: Bu düzey medya çalışanlarından kaynaklanan etkiler düzeyi olarak ele alınır. Medya çalışanlarının değer ve yargıları, tutum ve davranışları gibi bireysel özelliklerinin haberin içeriğine ve karar aşmasına etkisi üzerinde durulur. Bu düzey, bireye ait tüm kişisel unsurların haber içeriğine ve karar aşmasına etki edebileceğine dikkat çeker.

Medya Rutinleri Düzeyi: Bu düzey, medya çalışanlarının çalışma düzeninden kaynaklanan etkilerdir. Medya rutinleri, medya çalışanlarının işlerini yaparken onları sarmalayan rutinleşmiş pratiklerdir. Zaman kısıtlılığı, haber değeri, resmi kaynaklara bağlılık, yazım kuralları gibi unsurlardan kaynaklanan etkiler medya rutinlerinin birer parçasıdır.

Kurumsal Düzey: Bu düzey, kurumsal yapının kendi amaçları doğrultusunda içerik üzerindeki etkilerini ifade eder. Burada bahsedilen etki kurumsal amaç ve ekonomik çikardan kaynaklanan etkilerdir. Kurumun amaç ve çıkarları doğrultusunda içeriğe doğrudan müdahale etmesini konu alır. Amaçları farklı olan kurumsal yapının, medya gündeminde de farklılıklara rastlanır. Bu düzey kurumsal ve ekonomi politik yaklaşım olarak iki şekilde ele alınır. Kurumsal yaklaşımda

ekonomik çıkar ve hiyerarşik düzen medya içeriği üzerinde esas faktördür. Ekonomi politik yaklaşımda ise medya içeriğini belirleyen esas faktör ekonomik çıkarlardır.

Medya Dışı Düzey: Bu düzey, medya kurumunun haber kaynakları, gazeteciler, hükümet yetkilileri, baskı grupları, reklam verenler, halkla ilişkiler faaliyetleri gibi dış çevreden kaynaklanan değişkenlerin haber üzerinde etkisini ifade eder.

İdeolojik Düzey: Shoemaker ve Reese'in Hiyerarşik Model'inde halkanın en tepesinde bu düzey yer alır. Tüm düzeyleri içine alan ve halkanın en son düzeyi olan bu düzey, haber içeriğinin oluşmasında temel belirleyici olarak konumlandırılır. İdeolojik düzeyi diğer düzeylerden ayıran en belirgin özelliği tüm düzeyleri etkiliyor olmasıdır. Bu modele göre haber üretimindeki tüm süreçler ideolojinin egemenliği altında yapılandırılmaktadır.

Medya çalışanlarından kaynaklanan etkileri ifade eden mikro düzeyle, tüm düzeyleri içine alan halkanın en son basamağını oluşturan ideolojik düzey, yani makro düzey, Hiyerarşik Model'in basamaklarını oluşturur. Bir diğer tanımla etkiler hiyerarşisini oluşturur. Halkanın en tepesinde yer alan ideoloji, diğer tüm düzeyleri kapsayan bir süzgeç işlevi görür. Tüm düzeyleri saran belirleyici konumundadır (Severin ve Tankard, 1994: 395).

Haber karar aşamasını yöneten unsurları ele alan bir diğer sınıflandırmada ise haber kararları üzerinde “olay/konu”, “gazeteci”, “kurumsal organizasyon” ve “dış etmenler” etkili olmaktadır (Herbert, 2000, Aktaran: Kılıç, 2005: 132).

Televizyon haberlerinde, haberin üretimi aynı süreçlerden geçmesine rağmen farklı şekillerde izleyiciye aktarılır. Bunun nedeni haberin bir seçim ve karar aşamasına tabii tutuluyor olmasıdır. Haber üretiminde görev alan kişiler bazı olayları haberleştirirken bazılarını ise ‘çöpe’ atar. Bu süreç bir kararı gerektirir. Eşik bekçileri ise bu aşamada önemli bir rol oynar. Haber metinleri bir takım karmaşık üretim sürecinden geçerken hangi olayın haber yapıp yapılmayacağı değişkenini belirleyen farklı haber kararları devreye girer. Yayın kuruluşunun veya eşik bekçilerinin ideolojik yönelimleri veya değerleri bu kararları biçimlendiren unsurlardır. Aynı

şekilde Shoemaker ve Reese'in Hiyerarşik Modelinde olduğu gibi haberin doğasını şekillendiren düzeyler vardır. Dolayısıyla haber üretimi; haber üretim sürecinde karar aşamasını yöneten unsurların etkisiyle konvensiyonel bir yapılanma fakat karmaşık bir süreç sonucu ortaya çıkan ideolojik bir inşadır.

1.3.6. Televizyon Haberlerinin Yapım ve Yayın Süreci

Günümüzde televizyon haberi gerek önemi gerekse işlevi bakımından herkesi ilgilendiren bir kavram olarak hayatımızda konumlandırılır. Bir anlamda bireyin en önemli haber alma mecrasıdır. Yakın çevremizde veya dünyanın bir diğer ucunda neler olup bittiğini öğrenmemize ve anlamlandırmamıza yarayan farkındalık aracı olduğu söylenebilir. Televizyon haberi bireyin haber alma ihtiyacını karşılamak üzere hazırlanır ve birtakım aşamalardan geçer. Bu aşamalar ise belli başlı kişiler tarafından yönetilir. Haberın toplanması ve haberleştirilmesi sürecinde muhabirler ve kameramanlar, haberin kurgulanmasında montaj çalışanları, haberin son kontrollerinin sağlanmasında ve haberin bültende yayınlanmak üzere hazır hale gelmesinde haber müdürleri ve editörler, yayın kimliğine uygun olarak yayın politikasının belirlenmesinde genel yayın yönetmeni haber üretim sürecinde görev alan belli başlı kişilerdir.

Muhabirler, haber yapım sürecinin ilk aşamasında görevli olan kişi veya kişilerdir. Muhabirin, haber yapım aşamasındaki önemi yadsınamaz. Muhabir, haber ile ilgili malzemeleri toplayarak haber haline getiren kişidir (Şahin, 2015: 330). Kendisi veya çalıştığı yayın organı adına kullanmak üzere olay araştıran, görüntü toplayan ve olayı metin haline getiren kimselerdir. Haberın üretim aşamasından yayın aşamasına kadar olan tüm süreci takip eder. Muhabirler bir olayın haber yapılıp yapılmayacağına yani haber değeri taşıyıp taşımadığına karar veren kişidir. “Bir nevi fikir işçileridir” (Bülbül, 2000: 92).

Televizyon haberi toplama sürecinde muhabirler genellikle kameraman ile birlikte çalışır. Çünkü içerik kadar görüntünün de ilgi çekici olması beklenir. Görüntüsü çarpıcı olmayan bir habere televizyon haberinde çoğunlukla yer verilmez. Tüm süreçlerde hızlı ve hatasız olması beklenir. Olay hakkında yeterli bilgiye sahip

değilse yeterli bilgiyi edindikten ve birden fazla kaynağa doğrulattıktan sonra haberleştirmesi gerekir. Muhabirlerin haber üretim sürecinde nesnel davranması ve en iyi kodlamayı yaparak haberi meydana getirmesi gerekir. Ancak bağlı bulunduğu yayın organlarının kararları doğrultusunda yanlı bir politika sergileyebilmektedirler.

Kameramanlar ise genel bir tanımla stüdyo içinde veya dışında kamerasını kullanarak görüntü kaydeden teknik elemandır. Aktüel kameramanlar, haber kameramanları ve stüdyo kameramanları olarak üçe ayrılırlar. Haber kameramanları; muhabire benzer şekilde olayı yerinde görüntüler ve yayına verilmesini sağlar. Televizyon haberciliğinde muhabir kadar önemli bir konuma sahiptir. Haber kameramanı, muhabir kameraman olarak tanımlanabilir. Haber kameramanı göreve çıkmadan önce gerekli bütün hazırlıkları yapar ve malzemelerini eksiksiz olarak toplayarak olay yerine varır. Haber kameramanı görüntülediği olayların detaylarını kurguya bildirmesi gerekir. Böylece yapılacak herhangi bir yanlışlığın önüne geçilir. Kameramanın dikkat etmesi gereken önemli hususlardan biri de çekim tekniğidir. Örneğin yetkililerce yapılacak önemli bir açıklamada birden fazla çekim tekniği kullanarak konuşmacıyı değişik açılardan görüntülemesi gerekir (Uyguç, 1987: 54-55).

Haber editörü ise haberin bültene hazır hale gelmesini sağlayan kişi veya kişilerdir. Haber müdürü ile birlikte haber üretim sürecinin her aşamasını yönetirler. Haber müdürü ve haber editörü, haberin oluşum, biçimlendirme ve yayınlanma süreçlerinde görev alarak üretimi kontrol eder ve denetlerler. Editör ve haber müdürü; muhabir ve kameraman tarafından toplanan haberleri çalıştığı kurumun politikası doğrultusunda değerlendirir ve yayınlanıp yayınlanmayacağı konusunda karar kılar. Haber değerini belirleyen kişilerden biri editörlerdir. Editöryal yapı tarafından belirlenen süreçleri uygulamaya sokarlar. Eşik bekçisi basamağının bir halkasıdır. “Gündem yazı işlerinin kontrolünü elinde tutan editörler tarafından belirlenir” (Kılıç, 2013: 43).

Olay yerinden muhabir ve kameraman tarafından toplanan bilgiler ile olayı tamamlayıcı ya da açıklayıcı diğer bilgiler birleştirilir ve önemine göre sıralama yapılır. Bir haber ile ilgili tüm bilgiler, olay yerinde toplanmamış olabilir ya da arşiv

görüntülerine ihtiyaç duyulabilir. Bu görüntüler belirli bir sıraya koyularak sunulmalıdır. Olayın mümkün olduğunca açık ve basit anlatılması gerekir. Bu durum haber dilinde bir zorunluluktur. Tüm bu süreçleri yöneten kişi editörlerdir (Şeker, 1999: 74-75).

Haberin hazırlanması, biçimlenmesi, yazılması ve yayınlanması süreçlerinde görevli olan haber editörleri ve haber müdürü; tüm süreçleri kurumun yapısı veya kurumun ideolojisi doğrultusunda biçimlendirir. Bu doğrultuda, neyin haber olup neyin haber olmayacağı sürecini yönetirler. Yani “karar mekanizmasında yer alan kişilerdir” (Birsen, 2013: 133).

“Genel Yayın Yönetmeni ise yayın kuruluşunun yayın kimliğine uygun olarak yayın politikasını belirleyen kişi veya kişilerdir. Genel yayın yönetmeni, her sabah yapılan ve haber merkezinde çalışan herkesin katıldığı gündem toplantısına başkanlık eder. Gündem toplantısında her servisten gelen haber ve görüntü malzemesini değerlendirir ve eleme yapılır” (Kars, 2002: 601).

Neil Postman ve Steve Powers, televizyon habercilerinin gözünde haberin anlamının; genel yayın yönetmeninin neyi önemli bulduğu ve hangi öykülerin izleyiciyi çekeceğine ilişkin yargılarından ibaret olduğunu dile getirir. Haber sorumluları içinde en önde geleni, personeli işe alan veya işten çıkaran, haber dairesinin politikasını ve tavrını belirleyen kişi genel yayın yönetmenidir. Aynı zamanda yayının izlenme oranından sorumlu olan kişidir. (Postman ve Powers, 1996: 57-61).

Televizyon haberciliğinde son basamak olan aşama ise kurgu, bir diğer adıyla montajdır. Tüm yapım süreçlerinden geçen haber, izleyici ile buluşturulmadan önce kurgu aşamasından geçer. Muhabir ve kameraman tarafından toplanan haberler stüdyoda yapılan seslendirme ile bu aşamada birleştirilir. Kurgu yapılırken öncelikle muhabir ve kameraman tarafından toplanan görüntüler izlenir daha sonra bu görüntüler haber metni ile eşleştirilir ve eşleşen görüntülerle kurgu aşamasına geçilir. Bu aşamada aynı zamanda haber için süre ve sıralar hesaplanır. Görüntüler sesli veya

sessiz biçimde montajlanır ve yayınlanmak üzere ana yayın bandına aktarılır (Megep, 2011: 36-38).

Televizyon haberciliğinde yayın süreci, ana haber bülteni, ara haber bülteni, haber programı ve canlı haber yayını şeklinde gerçekleşir. Televizyon haberciliğinde gün içerisinde çeşitli bültenler verilse de çoğunlukla bu yayın biçimleri ile karşımıza çıkar.

“Ana haber bülteni, prime time denilen zaman diliminin hemen başında yayınlanacak olan akşam haberleridir. Ana haber bülteni prime time'daki izlenme oranı büyük bir çapta etkilediği için televizyon kanalları ana haber bültenlerine büyük önem verir. Ana haber bültenleri, kanalın hedef kitlesine göre bir haber değeri politikası izler. Politikası ne olursa olsun bir ana haber bülteni, o kanalın haber merkezinin, çeşitli illerdeki, yurtdışındaki bürolarının ve abone olduğu ajansların hazırladığı yüzlerce haber arasından seçilen ve başlıklar halinde özetlenen yüzeysel bir haber aktarımıdır” (Şeker, 1999: 81-83).

“Ara haber bülteni, televizyon kanalları tarafından ana haber bültenleri dışında gün boyu belirli aralıklarla yapılan haberlerdir. Bu haberler 1 saat ya da 2 saat arayla ve özet şeklinde yayınlanmaktadır. Ara haber bültenlerini ana haber bültenleri spikerlerinden farklı bir spiker sunar. Bunun nedeni özel televizyon kanallarının estetiğe önem veriyor olmasıdır. Değişik spikerlerin haber sunumunda kullanılması o kanallar için haber kadar önemli bir değere sahiptir” (Uğurlu ve Öztürk, 2006: 63).

Canlı yayın ise televizyon haberciliğinin en etkili formudur. Canlı yayın, bir olayın tümünü veya belli bir kısmını aktarmak şeklinde olabileceği gibi, özellikle haberlerde, haberin tamamını ya da bir bölümünü, olayın mekanından sunmak şeklinde de gerçekleşebilir. Canlı yayına bağlanacak olan muhabirin olaya hakim ve yeterli bilgi birikimine sahip olması gerekir. Ayrıca yayına yansıtacak çevresel engelleri kontrol altına almalıdır. Olayın akışını değiştirecek ve haberin izleyiciye yanlış aktarılmasına neden olacak cümleler kurmamalıdır. Canlı yayın televizyon haberciliğinin en çekici noktasıdır. Habere önemli ölçüde inandırıcılık katmakta, izleyene heyecan vermekte ve tarihe tanıklık yaptığı duygusu yaratmaktadır (Şeker,

1999: 90-91). Böylece diğer yayınlara kıyasla izleyiciye daha yüksek standartlar sağlamaktadır (Parsa, 1993: 44).

Haber programlarının ise içeriği bakımından haber bültenlerinin bir alt dalı (Poyraz, 2002: 79) olduğu söylenebilir. Televizyon haberciliğinde önemli bir yere sahiptir. Haber programlarında sunucular bir olayı derinlemesine ele alabilir, analiz edebilir veya yorumlayabilir. Konusuna göre çeşitli formatlarda hazırlanabilir. Ana haber bültenlerine kıyasla haber programları daha fazla yorum içerir. Bu nedenle kanalın yayın politikası doğrultusunda görüşlerini kolayca izler kitleye aktarabileceği bir mecra olarak karşımıza çıkar. “Haber programlarında ele alınan olay veya konu geniş bir zamana yayılarak tüm detaylarıyla değerlendirilir” (Poyraz, 2002: 79).

Tüm bu yapım ve yayın süreçleri medya sahiplerinin genel yayın politikaları çerçevesinde şekillenmektedir. Genel yayın politikalarının ise siyasal iktidarla ilişkilere göre ayarlandığı örnekleri televizyon yayıncılığı yapan hemen bütün kanallarda bulmak olanaklıdır. Medya sahipleri haber politikalarına gündelik çıkarları doğrultusunda müdahale edebilmektedir. Bu durumu ise normal karşılamakta, devam ettirmekte ve bu devamlılıktan kazançlar elde etmektedir (Dursun, 2014: 176-177). Tüm bu yapım ve yayın süreçlerine etki eden önemli faktörlerden biri de egemen ideolojilerdir. Haber yapım ve yayın süreçlerinin tüm aşamaları egemen ideolojinin tahakkümü altında biçimlenmekte ve örgütlenmektedir.

1.3.7. Televizyon Haberlerinin Aktarım Süreci

Televizyon haberlerinde günün gelişmelerini aktaran, ulusal veya uluslararası yaşanan olayları sunan, tüm süreçleriyle izleyiciyi haberdar eden anlatıcı haber spikerleridir. Haberin sunum yani aktarım sürecinde spikerler etkin bir biçimde rol oynar. Spikerler, izleyici ile haber arasındaki iletişimi kuran kişilerdir. Tüm aşamaları yöneten, izler kitlenin habere odaklanmasını sağlayan ve toplum üzerinde etkisi olduğu varsayılan kişilerdir.

Televizyon haberlerinde en önemli ses spikere aittir. Çünkü “her akşam, ana haber bülteninde, bu ses izleyicilere gerçeklik duygusu verir. Aynı zamanda izleyicilere süreklilik, bütünlük ve rahatlama duygusu verir. Spiker, sesi, görünüşü ve

haberleri sunuş biçimiyle, program boyunca bize çeşitli yerlerden seslendiği izlenimini uyandıracak olan kişidir” (Kars, 1996: 120).

Televizyon haberlerinde izleyiciye güvenilirlik duygusu veren kişi spiker yani sunucudur. Şöyle ki, “bir önermenin doğruluğunun nihai ölçütü anlatıcının güvenilirliğidir. Buradaki güvenilirlik sözcüğüyle anlatılan, anlatıcının gerçekliği sınavan katı ölçütleri başarıyla anlatan açıklamalar yapmadaki sicili değildir. Burada kastedilen aktörün uyandırdığı içtenlik, sahicilik, hassaslık ya da çekicilik izlenimidir” (Postman: 1994: 116).

Haber sunumunda spiker ile izleyici arasında kurulan bağ önemlidir. Bu bağ ise spikerin konuşması ve görüntüsüyle sağlanmaktadır. Spiker kendi yazmış olsun veya olmasın, izleyiciye sunduğu haber metinlerine tam olarak hakim olmalıdır. Haberi izleyen izleyici bu yolla etkilenip bilgilendiği gibi aynı zamanda olayın gerçekliğine inanır (Yorke, 1987, Aktaran: Çağlar, 2005:101).

Bu sebeple televizyon haberinde en temel ilkelerden birisi gerçekliktir. İzler kitle tarafından televizyonda sunulan haber gerçek olarak algılanır. Bu nedenle haberin gerçekliği, haberi önemli kılan unsurlardan birisidir. Haberde sunulan bilgilerin gerçekle örtüşmesi gerektiği gibi haberi sunan sunucunun davranışlarının da bu gerçeklikle örtüşmesi gerekir.

Televizyon haberlerinde spikerlerin yaratacağı bu gerçeklik hissi, izleyicinin de o gerçekliğe inanmasına ve o hisse bürünmesine neden olur. Okuduğu metnin anlamını kavramaktan uzak görünen, depremleri, toplu katliamları ve diğer felaketleri aktarırken sevinçli ve coşkuyla dolu yüz ifadesini hiç değiştirmeden aktaran spikerin yarattığı gerçeklik duygusu, haberleri izleyen birinin verdiği tepkideki gerçeklik duygusu ile paralel ilerler (Postman: 1994: 118).

Televizyon haberi aktarım sürecinde spiker, haberleri, önündeki kağıttan veya prompter adı verilem cihazdan okur. Her kanalın kullandığı çeşitli bülten formatları bulunabilir. Fakat çoğunlukla sunulacak olan haber metni ve yayına girecek olan haber bilgilerinin yer aldığı prompter cihazı vardır (Şeker, 1999: 85). Gelişen teknoloji sayesinde haber; spiker, yönetmen, VTR operatörü, resim seçiler, sesçiler, stüdyo

kameramanları gibi görevli kişilerce kolay ve hızlı bir şekilde izleyici ile buluşturulur.

Televizyon haberciliğinde yaşanan gelişmeler sonucunda ise spiker yani sunucu kavramının yanına bir de “Anchor” kavramı eklenmiştir. Anchor’lar, haberlerin sıralamasını ve yaklaşımını belirleyerek kendine mal eden kimselerdir (Dursun, 2014: 183). Ali Kırca’ya göre Achormanlığın üç temel özelliği vardır. İlki, kesinlikle televizyon muhabirliğinden gelmesi, ikincisi, işi yaparken haber mutfağında bulunması, üçüncüsü ise seyirci ile güven diyalogu kurabilecek bir yapısının olması gerekir (1995, Aktaran: Dursun, 2014: 183).

Anchor, haberin vitrinini oluşturan kişidir. “Televizyonda haberin hazırlanma, yönetim ve sunum gibi farklı süreçlerinde rol alan Anchor, haberin izlenmesinde, beğeni ve ilgi toplamasında, etki gücü yaratmasında ve kanaat oluşturmada temel bir faktör” olarak düşünülmektedir (Vural, 2006: 147-148). “Kadın ya da erkek olsun Anchor, ana haber programının girişini yapan, haberleri okuyan ve ekrandaki şovun düzenli bir şekilde devam etmesinden sorumlu olan kişidir” (Gunter, 1987, Aktaran: Vural, 2006: 149).

Robert McNeil’in televizyon haberine getirmiş olduğu tanım tam da bu noktada önem arz etmektedir. McNeil’e göre televizyon haberi, “her şeyi kısa tutmak, kimsenin dikkatini dağıtmamak ama onun yerine varyeteye, yeniliklerle, hareketle durmadan tahrik etmektir. Hiçbir konseptte, hiçbir karaktere ve hiçbir probleme birkaç saniyeden daha fazla dikkat ayırmanız gerekmez” (1983: 2, Aktaran, Postman: 1994: 120).

McNeil’in tanımına atıfta bulunarak, televizyon haberlerinde kimsenin dikkatini dağıtmadan, yeniliklerle ve hareketle durmadan tahrik etme görevini üstlenen kişi olarak haber sunucuları işaret edilebilir. İzleyici üzerinde hatırı sayılır bir etki yaratan sunucular, kendi ideolojileri doğrultusunda olaya yön verebilmektedir. Olaylar bireylerin eylemleri olarak görüldüğü gibi eylemlerde yönlendiren bir ideolojinin olayı olarak görülebilir.

1.4. TELEVİZYON HABERİ VE İDEOLOJİ İLİŞKİSİ

1.4.1. İdeoloji Kavramı ve İdeolojiye Yaklaşımlar

İdeoloji; yüzyıllardır tanımlanmaya çalışılmış, ancak, üzerinde uzlaşmış tek bir ifade ile tanımlanamamış bir kavramdır. Çünkü en temel fikirlerimizin dayanaklarını ve geçerliliklerini sorgular. Bu nedenle tartışmalı ve anlam bazında çabuk değişen bir kavramdır (McLellan, 1999: 11).

İdeoloji kavramı ilk kez 18'inci yüzyıl sonlarında Fransız filozof Antoine Destutt de Tracy tarafından kullanılmıştır. Günümüzdeki anlamıyla kullanımı ise 19. yüzyılda Karl Marks tarafından ifade edilmiştir. Marks'a göre ideoloji, yönetici sınıfın fikirlerinin toplumda doğal ve normal görülmesini sağlayan bir araçtır. Aynı zamanda bu sınıfın ve egemen yapının çıkarlarını güden ve ilerletilmesi sağlayan önemli bir vasıta. Marks ayrıca yanlış bilinçten bahseder ve burjuva ideolojisinin işçileri yanlış bilinç içinde tuttuğunu ifade eder. Ona göre, İnsanların bilinçleri, doğa ve biyoloji tarafından değil toplum tarafından belirlenmektedir (Fiske, 2003: 221-222).

Karl Marks ve Friedrich Engels'in düşünceleriyle temellendirilen Marksizm ideolojisinde özellikle burjuva düşüncesinin yanlış ve tutarsız neticelerine vurgu yapılmaktadır. Marksizm ayrıca ideolojilerin 'toplumları aldatan fikirler sistemi' ya da 'sınıf çıkarlarına hizmet eden bir gizemleştirme aracı' olarak ifade edilmektedir. Kurumları yöneten zümrenin (iktidar, egemen yapı) kendi menfaatlerini karşılayan ürünler ile fikirlerinin ortaya atılması ve dağıtılmasını dikte ettiğini öne süren Marksist ideoloji, haber üretimi ve dağıtımında da aynı prensiplerin geçerli olduğuna vurgu yapmaktadır (Oçak, 2018: 61-63).

Hall'a göre ise ideoloji, "imgelerin ve kavramların örgütlenişini ve işlev görmelerini belirleyen kurallar dizisidir. İdeoloji, belirlenmiş bir kodlar halindeki mesaj değil, gerçekliği kodlama sitemidir. Kitle iletişim araçları aracılığıyla da anlamlar ve değerler kodlanmakta, inşa edilmektedir" (Hall, 1994: 77).

İdeoloji, esasen insanlara ait fikirlerin ve düşüncelerin kaynaklarını alenen belirtebilmeleri olanağı tanır. Tabii ki zaman içerisinde ideoloji kavramının, iktidarlar ve egemen güçler için tüm topluma etki edebilecek ve onlara baskı uygulayabilecek bir araca dönüşmesi kaçınılmaz bir durum halini almıştır. Toplumun kendi değerleri ve yargıları dahilinde onları denetim altında tutabilecek fikir kümelerine ihtiyaç duyulmuştur. Buna göre, bu ihtiyaçların soyuttan somuta dönüşümünü sağlayan semboller ve bu sembollerden devşirilen sistemler, gerek iktidarın gerekse egemen güçlerin rejimlerini meşru bir çatı altına sokulmasını olanaklı kılmıştır. Aslında her rejim, hükmetmeye çalıştığı toplumun tabiatına uygun bir ideoloji oluşturabilmektedir. Bu sayede siyasal sistem kendi ideolojisini inşa edebilmektedir (Dursun, 2014: 24).

Belirli bir kalıpta gerçeği üreten ve yeniden tarif eden ideoloji, hakikati bir sistematiğe bağlar ve bu sistematiğe göre yapılandırılan gerçeğin, egemen yapının bakış açısıyla yorumlanmasını sağlar. Bu nedenle bireylerin sınırları keskin bir biçimde çizilmiş alanlarda hareket etmelerine neden olur. Yani, toplumun ve bireyin hür düşünce ve hür ifade reflekslerini kısıtlayarak tarafsız bir tutum sergileyebilme yetisini belirgin bir şekilde etkiler.

Kitle iletişim araçlarının tarihsel gelişim sürecine bakıldığında, toplumların kendi aralarındaki ilişkileri tanımlamaya ve bu ilişkileri yeniden yapılandırmaya dayalı birçok somut özelliğin bulunduğu görülmektedir. Toplumsal ilişkilerin oluşmasına aracı olan kitle iletişim araçları, toplumsal yapılar ve toplumsal pratikler alanı dışında bir yerde tutulamaz. Bilakis bu alanın bir parçasıdır. Bu nedenle de toplumların ve bireylerin mevcut düzene ait teoriler ve uygulamalar üretebilmesine ve bunları yayabilmesine imkan tanımaktadır. Dolayısıyla öznelerin üretilmesine imkan tanıyan ideoloji kavramı, kitle iletişim alanı ile doğrudan ilişki halindedir.

İdeoloji kavramı ve kitle iletişim sisteminin bir araya geldiği ve somut göstergelerle açıklanabildiği platform ise haber olgusunun kendisidir. İnsanlara bilgi aktarımı sağlayan bu olgunun ideoloji kavramından bağımsız hareket edebilmesi yapısı gereği mümkün değildir. Toplumsal, siyasal, ekonomik ya da kültürel yaşamı doğrudan etkileyen tüm olayların topluma aktarıldığı enformasyonların bazen ilgi

çekici özelliğinin artırılabilmesi adına toplumun sahip olduğu ideolojik görüşe atıf yapılabilmektedir. Yazılan veya izlettirilen haberlerde bazen sıkı sıkıya bir bağın kurulduğu bazen ise dolaylı olarak değinilen ideoloji kavramı, politik ve medya kurumları açısından bu fonksiyonel yapısı gereği her daim başvurulan bir araca dönüşmüştür.

Toplumun etki altına alabilen bir yapı olma özelliği sayesinde siyasetin ve medyanın tercihi ideolojik vasıflı haberler, toplumun belli sınıfları tarafından hazır düşünce ile eş değer görülmektedir. Bireylerin tutum ve davranışları bu ideolojik haberlere göre biçimlenmektedir. Aynı zamanda bireylerin düşünce ve fikirlerinin oluşmasında da önemli ölçüde etki etmektedir.

Haberin oluşmasında toplumun değer yargılarını karşılayan ideolojik kavramlar kadar haberi hazırlayan kişilerin de kendi inançları ve ideolojileri önemli bir etkiye sahiptir. Bu durum hazırlanan haberin hiçbir zaman net biçimde tarafsız olamayacağını ortaya çıkarmaktadır. Haberın medya kurumları tarafından sunulurken kendi ideolojik refleksleriyle yansıtılmaları dikkat çekici bir durumdur. Bunu yaparken de okuyucuya veya izleyiciye dünyayı kendi anlam pencerelerinden göstermeyi amaçlamaktadırlar.

1.4.1.1. Ortodoks Marksizminde İdeoloji

Karl Marks ve Friedrich Engels'in çalışmaları neticesinde kapitalizme yönelik diyalektik bir yorumla temellendirilmiş çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar o dönemden itibaren bir nevi toplumsal değişim teorisi rolünü de üstlenmiştir. İşte bu dönüşüm teorilerinin o dönemden itibaren genel adı Marksist bir felsefe olarak ifade edilmeye başlanmıştır.

Bir öğreti olarak da tanımlanabilecek olan Marksizm, politik, ekonomik ve felsefi açıdan bütünsel bir anlam taşımaktadır. Sınıflar arasındaki mücadeleye işaret eden Marksizm, sınıflar arası savaş teorisi ile aslında alt sınıflar diktatörlüğü, toplumsal eşitlik ve komünizme varana kadar birçok öğreتيye ilham kaynağı olmuştur. Marksizm ismi ile nitelendirilen felsefe ortaya çıktığında hayatta olan Karl Marks, kendisini bir Marksist olarak kabul etmediğini ifade etmiştir. Ölümünden

sonra ise yüzyıl içinde daha yaygın bir alanda etkili olmaya başlayan felsefe, Marks'ın öne sürdüğü anlamdan farklı olarak yeni anlamlar kazanmıştır. Bu nedenle zaman içerisinde birbirinden farklı anlamlara sahip pek çok 'Marksizm' tanımı ortaya çıkmaya başlamıştır (Köse, 2014: 16-24).

Marks ve Engels'in fikirlerinden ve beklentilerinden önemli ölçüde farklı bir yapıda teoriler içeren Marksist ideolojilerden bir tanesini Ortodoks Marksizm'i teşkil etmiştir. 1917 yılında gerçekleşen Bolşevik devrimi neticesinde çarlık monarşisi yıkılmıştır. V. İ. Lenin'in liderliğinde gerçekleşen devrim sosyalist bir hareketi içermektedir. Ancak temel dayanak noktasını Marksizm'den almıştır. Nitekim Marksizm birçok ülkede özellikle de batıda dogmalaşmış bir tabuya dönüşmüş durumdayken Lenin bu felsefe üzerinde yapmış olduğu incelemeler sonucunda kendisine bir eylem kılavuzu hazırlamıştır. Marks ve Engels'in ortaya attığı görüşler o dönemin koşullarında bir cevap niteliği taşımıştır. Lenin'in incelemelerinden çıkardığı sonuçlardan bir tanesi bu olmuştur ve artık yeni dönem tekeli bir süreç içerisinde yol almıştır. Kapitalizm bu süreçte ağır aksak ilerlemekteydi. Kapitalist sistemle yönetilen birçok ülkede homojen bir üretim modeli oluşturulamamıştır. Dünyadaki bu konjonktür Lenin'e öncelik olarak sadece bir ülkede sosyalizmin zafere ulaşması gerektiği gerçeğini işaret etmiştir (Anderson, 2014: 48-50).

Lenin'e göre, Marks ve Engels emperyalist dönemin şartlarına göre fikirler sunmuştur. Onların devrimin aynı anda birden çok ülkede olabileceği kanısı yeni dönem için geçerli değildi. Çünkü emperyalist dönem olarak tabir edilen zaman diliminde, devrim şartları hangi ülke olursa olsun üretici kuvvetlerin gelişme seviyesi ile doğru orantıda değildi. Emperyalist ekonomik sistem, ekonomik yapının dış yardım almadan ya da uluslararası ticaret yapmadan hayatta kalabilme ya da faaliyetlerini sürdürebilme yetisini elinden almaktadır. Dünya ekonomisi diye adlandırılan sarmal tüm milli ekonomileri kapsamaktadır. Bu nedenle Lenin'in uyguladığı proletarya devrimi kapitalizmin en gelişmiş olduğu ülkeden ziyade en az kapitalizmden etkilenmiş ülkede olmasını gerektirmiştir.

Lenin'in Marks gibi düşünmediği bir diğer konu da devrimin bir anda tüm sınıflar arasında kabul göreceği öngörüsüdür. Lenin'in bu görüşü çürütme teorisi ise

son aşamada devleti hakim sınıfın bir aracı durumuna indirgemıştır. Burjuva sınıfına ait fikir kaynakları, alt sınıfları kendi çıkarları doğrultusunda algısal olarak biçimlendirmiştir. Basılı kitaplar ve gazeteler de sınıf egemenliğinin esas alındığı organlar da alt sınıflar üzerinde baskı aracı haline gelmiştir. Lenin'in Ortodoks Marksist ideolojisi ise sınıflar arasındaki bu çatışma halini azaltarak bir düzen dahilinde ele almayı amaçlamıştır.

Lenin'in ölümünden sonra iktidara gelen Josef Stalin döneminde ise Ortodoks Marksizmi köklü bir biçimde etkilenmiştir. Bolşevik devrimci ve entelektüel Sovyet siyasetçi Nikolay İvanoviç Buharin, tarafından geliştirilmiş olan "Tek Ülkede Sosyalizm" doktrinini benimseyen Stalin, Sovyetler Birliğinin uluslararası devrime ihtiyacı olmaksızın sosyalizmi inşa etmede başarılı olabileceği tezini de hedef olarak belirlemiştir. Ancak süreç beklendiği gibi olmamış ve Stalinizm adını alan ideoloji, devlet kolektifleştirmesinin veya devlet sosyalizminin bir şekline dönüşmüştür (Köse, 2014: 40-42). Yine de İkinci Dünya Savaş'ından sonra Doğu Avrupa'da, 1949'da Çin'de ve 1959'da Küba'da kurulan komünist rejimler, kendi iradeleriyle Sovyetler Birliğinin Ortodoks Marksist yapısını model almıştır (Anderson, 2014: 25). Marksizm-Leninizm fikirleriyle bezenmiş bu hakim model, komünist dünyaya adım atan ülkelerin iktidarlarının ideolojisi halini almıştır.

1.4.1.2. Batı Marksizminde İdeoloji

Batı Marksizmi, 19'uncu yüzyıl ile 20'nci yüzyıl arasında Marksizmin Batı'da ortaya çıkışını, gelişimini, siyasi, kültürel, sosyo ekonomik yapıyı ve birçok disiplini kapsamaktadır. Ancak daha net bulgular üzerinden analiz edildiğinde 20.yüzyılın başlarından itibaren Avrupa'da Fransa, Almanya ve İtalya üzerinden değerlendirilebilmiştir. Bu ülkelerdeki Marksist düşüncenin ortak eğilimleri ve yönelimleri Batı Marksizm'ine ışık tutmuştur.

Ortodoks Marksizm'ine karşı bir kutupta yer alan Batı Marksizm'inin temsilcileri olarak Georg Lukacs, Karl Korsch, Antonio Gramsci, Ernst Bloch ve Frankfurt Okulu ön plana çıkmaktadır. Bunların yanı sıra Henri Lefebvre, Lucien

Goldmann, Jean-Paul Sartre ve Louis Althusser de bu ideolojiye dönük düşünceler ve çalışmalarla katkı sağlamıştır (Therborn, 2011: 44-45).

Batı Marksizm'inin ortaya çıkışı ve yaygın bir hale gelmesinin ardında, ekonomik ve sosyal olaylar dizisi bulunmaktadır. Bu durum Batı Marksizm'inin daha çok üniversite ortamlarında akademik bir yapıya bürünmesine sebebiyet vermiştir. Haliyle bu yapısal dönüşüm beraberinde temel eksen kaymalarına da neden olmuştur. Bu dönüşümün en göze çarpan tarafı, sınıflar arası analizlerin ve altyapı ilişkisinin yerine, kültür ve ideoloji odaklı üstyapı ilişkisinin irdelenmesinin çalışmaların amaçsal olarak odak noktasına çekilmesidir. Bu doğrultuda Marksist temelli kendilerinden önceki ideolojilerin yenilgilerinden dersler ve çıkarımlar elde etmeyi amaçlayan Batı Marksizm'inin temsilcileri, burjuva ve kapitalizmin nasıl yıkılmadan yok olmadan devam edebileceğine dair siyasal ve kültürel süreçleri içeren analizlerle destekli çalışmalar gerçekleştirmiştir (Anderson, 2014: 57-59).

Batı Marksizm'i, Batı'da temsil edilen bir ideoloji olmasına rağmen bu coğrafyada hakim olan kapitalist düşüncenin karşısında bir tutum sergilemiştir. Ancak felsefi görüşlerin ekonomi ve siyasetin önüne geçmiş olması, ortaya atılan kuramların uygulamada bir karşılığının olmaması ve tarihe karşı kötümser bir bakış açısı hedefe ulaştıracak bir entelektüel yapı olmadığı kanısı uyandırmıştır.

Yine de Batı Marksizm'ini değerlendirirken tümünden onu böylesine eksi değerlerden kurtarabilecek bazı görüşler mevcuttur. Bu görüşün temelinde yatan ana neden ise bu ideolojiyi bireylerden ayrı değerlendirme gereksinimidir. Siyasi ve ideolojik eğilimlere dair ortaya atılan tezlerde tutarsız bir nedensellik olduğunu varsayan, bunun keyfi değerlendirmelerden ileri geldiği hükmüne varmanın yanlış bir görüş olduğu kanısında olan teorisyenler mevcuttur. Karşit görüş olarak bu savunmayı yaparken bireylerin tesadüflere bağlı seçimlerinin ve basit biçimde yanılığa düşmelerinin teorik temelli tartışmaların özünü yansıtmadığı vurgulanmaktadır.

Kıta Avrupa'sının geçmişinde yaşadığı Aydınlanma Çağı ve bu dönemin felsefecilerinin miras bıraktığı kültür, estetik ve ideolojik teoriler, Batı

Marksizm'inin temsilcileri için esas oluşturmuştur. Bu temel yapının parçalarını; bireyin özerkliği, sözleşme, eşitlik, evrensellik, hoşgörü, özgürlük gibi kavramlar oluşturmuştur. Bu da günümüzün politik ideolojilerinin hümanist eğilimlerine yön vermesine neden olan özgürlük ideolojisine göre şekillenmiştir (Therborn, 2011: 88-89). Bu ideolojinin dayanak noktası ise doğal olan ve insanı merkeze alan her şeyin bütüncül bir alanda oluşmasını sağlayan üretim ilişkilerinin evrensel gereksinimlerine göre şekillenmiştir (Anderson, 2014: 101).

İnsanlığın kuruluşu üzerine ütopyik yaklaşımlarda bulunan Batı Marksizm'inin temsilcilerinin ortaya attığı fikirler ve geliştirdikleri kuramlar sadece Marksizm'e katkıda bulunmamıştır. Aynı zamanda başka ideolojik temelli bilim dallarının gelişmesi yeni eğilimler kazanması noktasında da etkili olmuştur.

Özellikle kültür kuramı, özne, kimlik sınıf bilinci, ideoloji teorisi, hegemonya gibi konular üzerinde ciddi anlamda teoriler üretmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında Post Marksizm'in temelleri genel olarak Batı Marksizm'inden ileri geldiği söylenebilir. Bu anlamda üretilen yeni kavramlar, Marksizm'in sorunlarına dönük çözümler üretmeye gayret ederken öte yandan da ironik bir biçimde Marksizm'in doğasına aykırı olan ve onu etkisiz hale getirebilecek sonuçların oluşmasına da ortam hazırlar hale gelmiştir.

1.4.1.2.1. Antonio Gramsci ve Hegemonya

Avrupa kıtasına hakim bir ideolojik felsefe olan Batı Marksizm'i birçok düşünür tarafından temsil edilmiştir. Bu düşünce geleneğini oluşturanlar arasında Antonio Gramsci önemli bir yere sahiptir. İtalyan düşünür, siyasetçi ve aynı zamanda sosyalist bir kuramcı olan Gramsci hayatının bir bölümünde İtalyan Komünist Partisi kurucu üyeliği ve bu partinin bir süreliğine de liderliğini üstlenmiştir. Siyasal cenahı nedeniyle dönemin faşist lider Mussolini tarafından hapse atılmıştır.

Bir düşünür olmanın verdiği misyon ile hapisshanede kaldığı süre zarfında 30'dan fazla defter ve toplam 3000 sayfa tarih ve analiz yazısını kaleme alan Gramsci, Marksist temelli birçok kuramsal çalışmaya da imza atmıştır. Sivil toplum nedir? Altyapı-üstyapı ilişkileri nasıl işlemeli? Toplumda yer alan aydınların ne tür

bir işlevi olmalı? gibi sorularla ilgilenen Gramsci'nin üzerinde durduğu en önemli konu ise hegemonya kavramıdır (Anderson, 1988: 26-30).

Tarihsel ve etimolojik kökenine bakıldığında hegemonya kavramı Antik Yunan tarihine kadar ulaşmaktadır. Yunancada "lider" anlamına gelmektedir. Hegomanya, bir bireyin, toplumsal grubun veya devletin yönlendirici üstünlüğünü başka bireylerin, grupların veya başka devletler üzerine uygulamasıdır. Yine antik Yunan mitolojisinde ve lisanında bu üstünlüğü irade olarak eline alan özneye de hegemon denilmektedir (Anderson, 1988: 32-36).

Temelde hegemonya terimsel bir ifadeyle, sınıfsal bazlı egemenlik ilişkilerinin yeniden tasarlanması ve bununla beraber bir gözlem dahilinde iktidarı elinde bulunduran gücün toplum üzerinde hakimiyet kurma şeklini içermektedir. Hegemonya, toplumun her katmanını göz önünde bulundurarak politika kanalıyla yönetimde söz sahibi kişilerin kanıtlamaya ihtiyaç duydukları koşulu ortaya koymaktadır. Bir başka ifadeyle yönetime gelmiş sınıfın dar ve kısıtlı bir çevreden daha ziyade toplumu olduğu gibi kontrol edebilme ve yönlendirebilme gücüne sahip olması hegemonya kavramının içeriğini doldurmaktadır.

Hegemonya kavramı en basit tanımıyla topluma yön veren sınıfın dünya görüşü olarak tanımlanabilmektedir. Antonio Gramsci'nin üzerinde durduğu hegemonya, kapitalist devleti inşa aracı olarak ele almaktadır. Zira kapitalizm sadece baskı ve ekonomik zorlamalarla egemenlik kuran bir yapı değildir. Gramsci için kapitalizm kültür açımlı ortak değerlere vurgu yapan burjuva ideolojisini temel alan bir hegemonyayı da beraberinde getirmektedir (Anderson, 1988: 66).

Gramsci'nin Hegemonya üzerine yaptığı detaylı çalışmalar, iktidarı elinde bulunduran kişilerin sahip olduğu gücü, daha yumuşak ve toplumun moralini de dikkate alan eylemlerle pekiştirdiğini ortaya koymuştur. Yani iktidarın belli dinamikleri zorlama hakkının yanında toplumun moral seviyesini yükseltecek kültürel iknayı paydaş olarak birlikte harmanlayan bir rıza kavramının da hakim bir bakış açısı olduğunu yansıtmaktadır. Bu durum alt ve üst yapı arasındaki uzlaşma ilişkisini de beraberinde getirmektedir.

Her ne kadar işçiler sömürülen bir sınıf olsalar da bu bağlamda burjuvanın çıkarlarını kendi çıkarları gibi benimsemiştir. Bu sayede kendiliğinden mevcut yapının sürmesine olanak tanıyan bir statüko oluşmuştur. Lider ve egemenlik ilişkisi üzerinden hegemonya kavramı mitolojik bir varlık olan sentor üzerinden karakterize bir özelliğine bürünmüştür. Sentor yarı at yarı insan formunda bir varlıktır. Gramsci'nin Marksist bakış açısıyla okunduğunda liderin bazen güç bazen de yasa ile toplumu yönetmesine metaforik bir yaklaşım olarak ön plana çıkmıştır (Fontana, 2013: 277).

Özellikle hapisanede geçirdiği yıllarda hegemonya kavramını geliştirmek üzerine yazılar kaleme alan Gramsci, sivil ve politik toplum olmak üzere iki ana başlıkta üstyapı kuramını derinleştirmiştir. Burada sivil toplum halkın kendi ifadesiyle özel sıfatı kazanan örgütler bütünlüğüne bağlı olarak adlandırılabilir kat ile tanımlanmıştır. Devlet olarak ifade edilen politik toplum da devlet katı şeklinde isimlendirilmiştir. Bu katlar, egemen güçlerin toplumun tamamına kurduğu hegemonya işlevi ve siyasi iktidar cenahlı egemenlik eylemleri açısından örgütlenme ve bağlantı işlevinin yapısına bire bir denk düşmektedir (Gramsci, 1986: 318-319).

Gramsci'nin hegemonya odaklı üstyapı bağlantıları, örgütlenme bazında birbirlerine uyum göstermemektedir. Aksi yönde bir örgütlenme şeklinde sivil toplum örgütleri iktidarın kendisini muhafaza etmesi ve yeniden üretmesi noktasında hayata geçen pratikler oldukça farklı bir yapıda değerlendirilmektedir. Örneğin devletin kendisi, varlık sebebi olarak tüm toplumu hegemonyası altında kontrol etmeye odaklıdır. Bu ise sivil toplumun yapısına ters düşmektedir.

Aslında Gramsci'nin Batı Marksizm'inin bir temsilcisi olsa da hegemonya kavramının oluşumu aşamasında Lenin'den ilham aldığı görülmektedir. Lenin'in kuramı ekonomiyi esas alan bir sınıfsal temelle biçimlenmektedir. Gramsci, hegemonyayı kültürel, ahlaki ve politik bir bakış açısıyla da ele almıştır. Böylece Gramsci, Lenin'in üst sınıfının ezilen sınıflara olan liderliğine dayalı hegemonya kavramını kültürel değerlere dayalı liderlikle sentezlemiştir.

İktidar önemli bir unsurdur ancak hegemonyayı etkili biçimde kuranların daha etkili bir güce sahip olduğu kanaatinde olan Gramsci, bu anlamda hegemonik kültürün yaygınlaşması ve genişletilmesine dönük atıflarda bulunmuştur. Egemen toplumla mücadelede zor kullanımını politika dahil tüm katmanlarda haklı gerekçelere dayandıran Lenin'e karşı Gramsci, eğer bir mücadele gerçekleştirilecekse sivil toplum odaklı olması gerektiği savını öne sürmüştür (Gramsci, 1986: 320-326). Zira politik bir toplumdan ziyade sivil toplum hegemonyasının başat bir kültür olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

1.4.1.2.2. Louis Althusser'de İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları

Antonio Gramsci gibi Batı Marksizm'ine çalışmalarıyla katkıda bulunan isimlerden bir tanesi de Louis Althusser'dir. Bir Kuzey Afrika ülkesi Cezayir'de doğan gençlik yıllarında Fransa'nın en prestijli yükseköğrenim kurumu École Normale Supérieure'de yüksek öğrenimini tamamlayan Althusser aynı zaman ilerleyen yıllarda bu üniversitede felsefe profesörü olarak da görev almıştır. Fransız Komünist Partisi'nin görüşlerine değer veren akademik sözcülerden bir tanesi olan düşünürün, sosyalizmin ideolojik kuruluşuna yönelik karşı savları bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi deneyciliğin Marksist toplum bilimi ve ekonomisi üzerindeki etkisidir. Diğer de Sosyalist yönelimlerin insancıl ve demokratik eğilimlere dönüşmesidir. Zira bu dönüşüm Avrupa Komünist Parti'lerinde ciddi ayrışmaların olmasına sebebiyet vermiştir (Güngör, 2001: 221-222).

Yapısalcı bir Marksist olarak tanımlanan Althusser, aynı zaman yapısalcılığa dair önemli eleştirilerde de bulunmuştur. Ancak en öne çıkan teorileri ideoloji kavramı üzerine gerçekleşmiştir. Althusser'in ideoloji kavramına dair görüşlerinden en başat olanı zihnin ideoloji üretim merkezi olmadığı savıdır. Böylelikle Marks'ın ideolojiye yönelik yanlış bilinç ifadesiyle örtüşmemektedir. Althusser'e göre gerçekliğin imgesel bir temsili söz konusudur. Çünkü ona göre, şahısların varoluş şartları düşünüldüğünde, ideolojiler hakikatin bir temsili değildir.

Althusser, ideolojiyi tarihsel bir perspektifte ele alarak 'ideolojide tarih yoktur' savına karşı anti tez üreten tespitlerde bulunmuştur. İdeolojinin terimsel ifadesini

açıklarken dinler öncesi tarihe kadar giderek, insanın var olduğu her an ideolojinin olduğuna vurgu yapmıştır. Bu görüşleriyle aynı zamanda Marks'ın görüşleriyle de bütünlük göstermiştir. Marks, Batı burjuvasına dair sistemsal eleştirilerinde sürekli olarak dinin toplumsal yapıya dönük etkileri üzerinde fazlasıyla durmuştur.

Marksist yapıdaki bilim ve ideoloji tezinden, diyalektik materyalizme, saf determinizmden, yanlış bilinç tezine ve sosyalist ideoloji tezine kadar birçok incelemede bulunmuş olan Gramsci, diğer yaklaşımcılardan çok farklı görüşler ortaya atarak eski ayrımlardan farklı biçimler kurmuştur. Onun, bu sofistike yapıdaki görüşleri ortaya atma prensibi Athusser için de geçerli olmuştur. İdeoloji ile iktidar arasında var olan ilişkiyi düzenli bir kapitalist sistem içerisinde anılmaya ve çözümlenmeye çalışın Althusser'in ideoloji yaklaşımının dayanak noktasını açık bir biçimde gelen baskı unsurlarına direnemeyen idari sürecin analizleri oluşturmuştur (Güngör, 2001: 224-225).

Teorik olarak Althusser'in, ideolojiyle ilgili ileri sürdüğü en başat düşüncelerden bir tanesi de "Devletin İdeolojik Aygıtları"dır. Marksist gelenekten gelen Althusser, bir baskı aracı olarak devleti tanımlar. Devlet kavramı üzerinden giriştiği kuramsal çalışmalarda iki ayrım ortaya çıkar. Bunlarda biri devlet iktidarı diğeri de devlet aygıtıdır. Devlet aygıtı kavramı da çalışma ilerleyip gelişim gösterdikçe kendi içerisinde iki farklı ayrıma dönüşür. Bunlardan bir tanesi devletin baskı aygıtı diğeri ise devletin ideolojik aygıtıdır. Althusser'in ortaya attığı bir kavram olan devletin ideolojik aygıtları, ideolojinin üretiminde ya da üretilen ideolojinin dağıtımında çok önemli bir misyonu üstlenmektedir (Kazancı, 2002: 56-60).

Egemen sınıfın hakimiyetinin teminatı olan yapıyı teşkil eden devlet bu grupların çıkarlarını göz önünde bulundurarak, toplumun rızasını da alarak onların yordamıyla üretimi gerçekleştirir. Bu aşamada devlet, örgütlenme noktasında dahil olsa da olmasa da üretimi sağlayan, bu egemen sermaye gruplarının devamlılığına olanak tanıyan sistematığı yine devletin ideolojik aygıtları teşkil etmektedir.

Toplumsal açıdan bir formasyon denklemi kurulduğunda üç düzeyin ağırlıklı olarak ön plana çıktığı görüşünü savunan Althusser, bunları önce ekonomik düzey sonra siyasal düzey olarak açıkladıktan sonra insanın kendi hayatıyla ilişkisi şeklinde ifade ettiği ideolojik düzeyi merkeze taşır. Althusser'e göre ekonomik altyapının nihai noktası ideolojidir. Tabii kendine has dinamikleri ve uygulamalarının olması koşuluyla (Kazancı, 2002: 64-66).

Nitekim bireylerin tüm tercihleri ve istekleri toplumsal pratikler yoluyla ortaya çıkmaktadır. Bu noktada egemen sınıfın toplumu bireye indirgeyen ideolojisi daha sonra gelmektedir. Öğrenmek, okumak, yazmak, ibadet etmek vb. eylemlerde insanın hangi şartlarda neyi nasıl yapacağını, neyi isteyip istemeyeceğini çoğu zaman devletin ideolojik aygıtları öğretmektedir. Sivil toplum örgütleri, eğitim kurumları, ibadethaneler ve şüphesiz medya, devletin ideolojik temelli iletilerini kitlelere yayan ve kitlelerin bu yönde şekillenmesini sağlayan ideolojik aygıtları içermektedir.

1.4.1.2.4. İngiliz Kültürel Çalışmalar ve Stuart Hall

Siyasal ekonomi, toplumsal hayatımızdaki önemli bir olgudur. Bu olgu, ekonominin temellendirdiği iktisadi neden sonuç ilişkisine dayalı farklı konularda soruların sorulmasına ve cevapların aranmasına neden olmaktadır. Kültürel metinlerin nerede ve nasıl üretildiği, nereye ve nasıl dağıtıldığı, bu üretim ve dağıtım sistemini inceleyen siyasal ekonomi gibi konular kültürel incelemeler başlığı altında bir çalışmanın oluşmasına olanak sağlamıştır.

Kültür ve toplum arasındaki ilişkinin esaslarını ortaya çıkarmayı amaçlayan kültürel incelemeler, medya kültürünün siyasi ekonomisiyle başlamış daha sonra medya metinlerinin kültürel açıdan analizlerini irdeleyerek izleyiciler tarafından metinlerin alımlanması aşamalarını irdelemiştir. Özellikle medya metinlerinin izleyiciler tarafından alımlanmasına dönük çalışmalar kapitalist ideolojinin aktif izleyici başlığı altında algı yönetimi uygulamasını destekleyen kuramları ortaya atan pozitivism temsilcilerine karşı bir hareket olarak konumlanmaktadır.

Frankfurt Okulu ve Marksizm tabanlı bir oluşum olan kültürel incelemeler göstergebilimin etkilerini de üzerinde taşımaktadır. Kültür ile iletişimin özgürleştirici

dinamikleri ana konulardır. Burada kapitalizm ideolojisiyle sarılmış insanın bu şartlar altındaki durumu çözümlenmektedir. Bu noktada bilincin ve ideolojinin kitle iletişimi vasıtasıyla nasıl bir üretim mekanizmasından geçtiği özellikle üzerinde araştırmalar yapılan konuların başında gelmektedir (Erdoğan ve Alemdar, 2005: 354-357).

Avrupa Kıtasında 20'nci yüzyılın yarısından sonra gelişim gösteren Kültürel Çalışmalar hareketinin başlangıç noktası İngiltere'dir. Batı Marksizm'i ve yapısalcılık yaklaşımlarını temel kabul eden İngiliz Kültürel İncelemeleri, edebiyat ve kültürü merkeze alan bir hareket başlatmıştır. Richard Hoggart ve Raymond Williams'ın araştırmalarıyla başlayan bu hareket, yine Hoggart ve Williams'ın, toplumda egemen ideolojilerin üretiminde ve gerçekliğin yeniden üretiminde kitle iletişimin işlevini ele alıp incelemeleriyle ivme kazanmıştır. Bu yaygın çalışma neticesinde toplumda hakim ideoloji ve değerleri yeniden üreten bir mecra olarak medya metinlerinin ideolojik analizleri gerçekleştirilmiştir.

1960'lı yıllarda İngiliz Kültürel İncelemeler teorisyenlerinin analizleri gerek akademik dergilerde gerek okullarda yayınlanarak uluslararası bir platformda kabul görmeye başlamıştır. 20 yıllık bir süre zarfında tarihsel, siyasal ve kurumsal analize dönüşen çalışmalar öne çıkmıştır.

1980'li yıllara gelindiğinde de ise özellikle kapitalizmin yaşadığı değişikliklerle çok uluslu sermaye şirketleri devreye girmiştir. Aynı zamanda sermaye gücüne önem veren neo-liberal politikalar eşliğinde muhafazakar değerleri ön plana çıkaran hükümetler başa gelmiştir. Bu durum, İngiliz Kültürel İncelemelerinin toplumu, sınıf olgusunun dışında yer alan konu başlıklarıyla incelemesine neden olmuştur (Dağtaş, 1999: 335-337).

Bu sıralarda medya ve ideoloji kavramı üzerine türlü çalışmalar, İngiliz Kültürel İncelemeler dahilinde üretilmiştir. İdeolojiyi anlamlar çerçevesinde yer alan bir mücadele platformu olarak ifade eden Stuart Hall, hareketin önemli düşünürü olarak yerini almıştır. Hall, ideoloji tasvirini bireylerin kendi konumlarının farkındalığında oldukları bir olgu şeklinde tanımlayan Gramsci'nin görüşünü

dayanak noktası olarak kabul etmiştir. İdeoloji üzerinde çalışırken bu kavramın etkilerini incelemenin, kökenlerine varmaktan daha önemli olduğuna vurgu yapmıştır (Hall, 1994: 61-65).

Stuart Hall'in eleştirel yaklaşımları, egemen ideolojilerin ürettikleri tanımlar ile temsillerin dolaşımı ve bunların hedef kitle üzerinde pekiştirici yöntemlerle nasıl bir rol üstlendiğine dönük ilerlemiştir. Kaygılarını ifade eden Hall, medyanın üretim aşamasında ve sunum aşamasında perde arkasında kalan alt metni çözümleyebilmek adına ideoloji, dilbilim ve göstergebilimde yaşanan gelişmelerden faydalanmıştır. Hall'ın faydalandığı bu disiplinler onun kuramlarının bilgisel açıdan kaynağını teşkil etmiştir (Hall, 1994: 68-74).

Farklı disiplinlerden yararlanarak medya üretimlerine dair analizler ve çözümlenmelerde bulunan Hall'ın en çarpıcı çıkarımı, iletişim modeline yönelik olanıdır. İletişim bilimlerinin doğrusal biçimde değişen gönderen – ileti – alıcı arasında uzanan modelin ideolojik meseleleri anlamakta ve cevap bulmakta yeterli olmadığı savını öne sürmüştür. Bu tezi sunarken Hall, iletinin üretim ve tüketim süreçlerinin sorunsallaştırılması gerektiğine vurgu yapmıştır (Hall, 2002: 86-88).

Medya iletilerinin üretimi ve tüketimini “yeniden üretim” kavramı çerçevesinde ele alan Hall, Kodlama ve Kodaçımı yaklaşımıyla konuya farklı bir boyut kazandırmıştır. Bu boyutun önemli unsurları olarak siyasal, kültürel ve ekonomik yapılanmalara vurgu yapan Hall, üretim uygulamalarına yönelik kullanılan bilgilerin tarihsel açıdan anlam kazanan teknik yetilerin profesyonel ideolojiler, kurumsal bilgi, tanım ve hipotezler ışığında iletinin kendisini biçimlendirdiğinin altını çizmiştir (Hall, 2008: 30-38).

Modern iletişim araçlarının kültürel ve ideolojik alanının tedricen kolonileştiğine vurgu yapan Hall, kitlelere ulaştırılan iletilerin toplumsal, ekonomik ve teknik olarak örgütlenmiş aygıtlar tarafından üretildiğini ifade etmektedir. Hall'ın bu yaklaşımına göre, bahsi geçen örgütlenmiş aygıtlar tarafından üretilen ve dilin aktarımı aracılığıyla sembolleştirilen iletiler öne çıkmaktadır (Oğuz, 2014: 126-134).

Hedef kitleye anlatılan ve izletilen, yani sembolik bir ifadeyle sunulan, bu olaylar kodlanarak alıcıya gönderilmektedir.

1.4.2 Dil ve Söylem

Dil ve söylem, iletişimin kendisi ile iletişimde kullanılan iletinin nasıl ve neyi amaçladığı hakkında bilgi veren iki kavramdır. Bu kavramlar tek başına kullanıldığında farklı, birlikte kullanıldığında ise daha farklı bir anlam taşımaktadır. Elbette nerede kullanıldıkları da önem taşıyan bir başka sorudur. Çünkü iletinin içerisinde hangisinin daha etkin bir yer kapladığı, kullanım biçimi ve anlamı kullanıldığı yere göre değişkenlik gösterebilmektedir. Bazen dil, söylemi bazen söylem dili etkileyebilmektedir. Bu nedenle bir çözümleme yaparken bu kavramların anlamsal ifadelerine başvurmak gerekmektedir.

Bilimsel çalışmalar incelendiğinde dil ile alakalı genel geçer salt olarak tek bir tanım öne çıkmamaktadır. Birden fazla tanıma sahip olan dil kavramı çok yönlü bir anlam içerebilmektedir. Örneğin, en kısa ve basit tabiriyle insanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir araçtır. İnsanların dertlerini ifade edebilmek adına kullandıkları sesli işaretlerdir. Bazen kendine has kuralları olan ve bu kurallar doğrultusunda gelişim gösteren bir varlıktır. Dil, dilbilimcilerin daha detaylı ve daha kapsayıcı tanımına göre bir toplumu oluşturan kişilerin düşünce ve duygularının, o toplumda ses ve anlam bakımından geçerli ortak öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü ve gelişmiş bir sistem aracıdır.

Tabii bunun yanında dili sadece iletilerin yollandığı bir kanal şeklinde tanımlamak modern dünya düzeninin içinde yetersiz bir tanım olur. Zira insanlar çoğaldıkça sosyal ilişkiler, karşılıklı beklentiler ve istekler değişkenlikler göstermeye başlamıştır. Bu doğrultuda dil, bir ideolojik olgu olarak da tanımlanmaya başlamıştır. Çünkü toplumlarda gücü elinde bulunduran egemen yapı, kendi menfaatlerini topluma dayatmak ve toplumunda aynı biçimde düşünmesini sağlayabilmek adına dili bir araç olarak kullanmıştır (Devran, 2010: 24-25).

İdeolojilerin yayılma alanı olarak ise ideolojilerin dile getirilmesinde etkin rol oynayan söylemin önemi ortaya çıkar. Bir döngü olarak düşünüldüğünde dille ifade

edilen ideolojileri yeniden üreten söylemler, bu yönüyle dilin kullanım biçimi olma özelliğini de taşır. İnsanların ürettikleri düşünceler de zaman içerisinde söyleme dönüşür. Varlıksal ve var oluşa yönelik fonksiyonel bir özelliğe sahip olan söylem üreticileri, ideolojik yapıların değişimleri içinde kendilerine alan açma olanağı yakalar. Söylem bu haliyle yasakları ve baskı sistemlerinden ayrı olarak elde edilmek istenen gücün temsili de olur. Bu nedenle söylem ve iktidar birbiriyle çoğu zaman iç içe bir yapıda yol alır. Bazı kuramcıların tanımlamalarında benzer özellikler bulunması nedeniyle benzer ifadeler içerisinde kullanıldıkları da görülür (Punch, 2011: 216).

Konu ideoloji olunca Marksistlerin kuramları genelde kavramlara ışık tutmakta ve onları sorgulamamıza olanak sağlamaktadır. İdeolojiyle olan bağlantısından nedeniyle söylem kavramı, Michel Foucault'un da çalışmalarında fazlasıyla yer almaktadır. Marksizm ve ideoloji ilişkisi doğrultusunda analizler yapan Foucault, iktidar kavramı üzerinden konuyu şekle sokmaktadır. Foucault'a göre söylemler, güç ilişkileri sahasında işlerlik gösteren taktik öğeler veya bloklardır. Bir strateji kurulurken birbirinden farklı hatta birbiriyle çelişebilecek söylemler üretilebilmektedir. Söylemler birbirine zıt stratejiler arasında formlarında değişiklik olmadan geçiş yapabilmektedir (Şahin, 2017: 122-128).

Söylem ve güç ilişkisinin kaynağı olan alanlar siyaset, bilim ve medyadır. Bu nedenle hem siyasetçiler hem bilim adamları hem de medyada göz önünde olan kişiler mevcut işleri gereği kendilerine has söylemlerden kaynaklanan bir gücü barındırırlar. Bireyler hangi meslek dalında yer alıyorsa o mesleğe ait söylemi kontrol edebilme gücüne sahip olmaktadır. Bununla birlikte söylemsel pratiklerin iktidar ile arasındaki ilişkisini Foucault, güç-iktidar-bilgi üçleminde ele almaktadır. Bütün bu unsurların politik bir faktöre göre şekil aldığı savunulan Foucault, söylemin ve biyopolitiğin iktidar biçimleri arasında entelektüelleri de kapsayacak şekilde söylem tezine dönüştüğü kanaatindedir (Aktaran: Urhan, 2013: 35-41). Dolayısıyla söylem ve güç ilişkilerinin kaynağı olan bu alanların, yani siyasetin, bilimin ve medyanın, var olan iktidar odaklı sistemin bir parçası olduğu gerçeği onların söylemlerini doğrudan etkilemektedir.

1.4.2.1. İdeolojik Araç Olarak Haber Söylemi

Bir olayın haber değeri taşımasının bazı ölçütleri bulunmaktadır. Habere neden olacak olayın etki sahası, ölçüsü ya da habere konu olan olayın coğrafi konumu, bir olayın haber olarak medyaya ait yayın organları aracılığıyla kamuoyuna aktarılabilmesi açısından öne çıkan unsurlardır (Girgin, 2005: 10).

Toplumsal, politik, ekonomik veya kültürel hayata doğrudan etki eden ve tüm konuları içine alan haber, salt olarak insanların üzerinde konuştukları ve öğrenmek istedikleri bir olgu olmakla kalmayıp, haberi hazırlayanlar açısından da önemli bir kavrama dönüşmektedir. Buna en önemli neden ise haberin, yapım aşamasında egemen yapının istekleri doğrultusunda yeniden üretilebilmesidir.

Medya kurumlarının kamuoyuna haber sunmanın dışında öne çıkan amaçlarından biri de ekonomik çıkarlardır. Bu doğrultuda reklam verenlerin isteklerine göre tutum sergileyen medya patronları bu ticari yapıyı devam ettirebilmek için egemen yapı ile yakından bağ kurma mecburiyeti içine girerler. Bu durum kapitalist sistemin dayattığı piyasa koşullarına göre adımların atılmasını şart koşmaktadır (Tokgöz, 1981: 34).

Elbette bu ekonomik çıkarlar tek başına geçerli bir amacı teşkil etmemektedir. Bunun yanı sıra haberin değerini oluşturan şartların yanında ideolojik etkiler de önemli bir yer tutmaktadır. Eleştirel yaklaşımçıların üzerinde durdukları başat sorunlardan en önemlisi de bu ideoloji kavramıdır.

Kitle iletişim araçlarının fonksiyonel incelemeleri neticesinde yaklaşımçıların ortaya attığı en esaslı çıkarım medyanın ideolojik bir güç olduğudur. Büyük sermayelere sahip menfaat odaklarının yönettiği medya, toplumu bütünleştiren ve birleştiren bir yapıya bürünerek haberlerini oluşturmaktadır. Bu anlamda etkisi güçlü bir aygıt olan medya sayesinde egemen yapının kurduğu düzen süreklilik göstermektedir (Shoemaker ve Reese, 2002: 127).

Önemli bir araç olan medya ve onun ideoloji yayabilme gücü, iktidarların da ilgisini çekmektedir. İktidarlar var olan rejimlerini ayakta tutabilmek ve toplumu

yönetebilmek adına medyayı kendi denetimleri altına alma ihtiyacı duymaktadır. Toplumla fikirlerini ve politikalarını kabul ettirmek için medyayı bir araç olarak kullanırlar. Bu yönüyle medya artık sadece sermaye sahiplerinin ürettikleri değil, iktidarların da ürettikleri kalıcı ideolojilerin sunulduğu araçlar haline gelmektedir.

Toplumsal açıdan kurumsal bir yapıda olan ideoloji, söylemlerle kodlanarak kamuoyuna aktarılmaktadır (Said, 2006: 81). Yani, medya tarafından oluşturulan anlamların inşa süreci söylemler aracılığıyla gerçekleşmektedir. Medya organları ise günlük uygulamaları içinde haberin söylemine karar vermektedir. Kurumsal etkilerle oluşturulan bu söylemler medya/haber aracılığıyla doğrudan izlerkitleye aktarılmaktadır.

Gerçekliği deforme eden birçok söylem ile okuyucuya nakledilen haber, bu haliyle egemen yapının isteklerine uygun hale getirilmiş olur. Üstü kapalı metinler ise sunulan ideolojiyi meşru bir yapıya büründürür. Bu yapının destekleyicisi olan söylemleri bu sefer görüşleri referans alınacak uzmanlar sağlar. Otorite olarak tabir edilen kişilerin söylemleriyle aktarılan suni ideoloji, gerçekle ilgili haberi birbirinden ayırt edilmeyen bir konuma getirir (Yurdigül, 2011: 22).

Toplumsal uygulamaların, bilinçlerin, kimliklerin ve öznelliklerin yerleşik bir düzende temsil imkanı bulduğu medya, her cenahın kendi ideolojisine göre haberi oluşturduğu bir alandır. İktidar kendi penceresinden olaylara yaklaşırken, haberin üretimi aşamasında kullanılan söylem de tamamen iktidarın çıkarlarını ön plana çıkartmaktadır. Muhalefetin yayın organlarıysa, iktidarı eleştiren, onun icraatlarındaki açıkları afişe etmeye çalışan haber söylemlerinin daha aktif kullanılmasına dönük hareket etmektedir (Poyraz, 2002: 56-58).

Haberin üretimi aşamasında mevcut ideolojiler aynı olaya ilişkin bakış açılarını ve söylemlerini farklı yansıtabilir. Bir tarafın olumlu bir bakış açısı sunduğu olaya diğer taraf daha olumsuz bakabilir. İdeolojik formların düzenine göre meydana gelen bu ayırım, haberin söylemine göre de ayırt edilebilir hale gelmektedir. Haberi oluşturan kelimelerden, cümlelerden taraflı yayın yapılıyor mu veya propaganda mı amaçlanıyor rahatlıkla anlaşılabilir. Çünkü toplumun ayrıştığı noktalarda belli bir

kutba yönelik haberleri hazırlayan, daha doğrusu hedef kitle olarak kendi siyasi kitlesini seçen medya kurumları, aynı haberde gerek özne gerekse eylemde zıtlıklarla dolu bir söylem şekli geliştirir (Dursun, 2014: 88-89).

Buna en iyi örnek 2013 yılında İstanbul Taksim Gezi Parkı'nda çıkan olayların iktidar ve muhalefet odaklı yayın organları tarafından ele alınış ve halka yansıtılış biçimidir. Ana akım medyanın veya daha ortada durmaya çalışan medya kuruluşlarının, haberleri sunarken habere yansıtıkları söylemler bu iki cenaha göre de farklılıklar içermektedir. Tartışma programlarına katılan konuklar bazında dahi gözlemlendiğinde ortaya çıkan netice, diyalektik bir ideoloji çatışmasının yaşandığı dönemde taraf bir ideoloji benimseyen yayın kuruluşlarının olayları tek bir bakış açısıyla değerlendiren konuklara yer vermesidir.

Haberin medya organları tarafından insanları bu derece ayrıştırabilen bir özelliğe bürünmesinde bir diğer etmen de olayların topluma, insanların yaşam alanına ve varoluşuna tehditmiş gibi sunulmasıdır (Dursun, 2014: 115). Hem kötünün hem de iyinin arasında yapılan ayırımın kategorileştirilmesi, haberi okuyan ya da izleyen kitle tarafından mecburi bir yöne yönelme eğiliminin kendiliğinden oluşmasına sebebiyet vermektedir. Nitekim bu haberleri okuyup belli bir yönde politize olmak suretiyle etkilenen insanların içine düştükleri bu illüzyon, biraz da gerçeğin kurgulanması kadar kurgunun da gerçekten beslenmesidir. Zira bu durum “medya mesajlarını biçimlendiren güç nedir?” sorusunun da yanıtını oluşturmaktadır.

1.4.3. Televizyon Haber Metinlerinde İdeoloji

Stuart Hall'a göre “olaylar, haber yapım sürecine görünür olur olmaz ideoloji alanına girerler” (2005: 256). Çünkü medya, mülkiyet yapılarını ve üretim ilişkilerini anlamlandırma sürecinde, ürünlerini egemen ideolojinin söylemleri çerçevesinde örgütlenerek icra eder. İnsanların var olan düzenini şekillendirir veya kendi ideolojisine uygun referanslarla yaklaşarak var olan koşulları doğallaştırır. Ürettiği ve yaydığı toplumsal mesajlarla insanların bilinçlerini egemen yapının ideolojisi doğrultusunda biçimlendirir. Daha açık bir ifadeyle, genelde medya, özelde haber,

egemen ideolojinin normatif yapısı aracılığıyla kendi kutsallarını ebedi gerçekler haline dönüştürür.

Haber metinleri medya organizasyonunun yapısına, teknolojisine ve ideolojisine göre yeniden oluşturulan ve kurgulanan metinlerdir (Rigel, 2000: 177). Bu metinlerin ideolojik olmasını sağlayan birtakım “toplumsal ve kurumsal güçler vardır. Bunlar arasında devlet ve siyasal sistem, ‘gerçek’ dünya ve ideolojik çevre, izleyiciler veya okuyucular, medyanın mülkiyeti ve sembolik kaynaklar üzerinde sermayenin kurmuş olduğu denetim ve kontrol, aynı alanda faaliyet gösteren rakip kuruluşlar, medya teknolojileri, medya kuruluşunun örgütsel yapısı gösterilebilir” (Barrat, 1990, Aktaran: Yaylagül ve Çiçek, 2012: 7). Haber metinleri tüm bu baskın grupların etkisiyle sosyal gerçekliğin yeniden inşa edildiği ideolojik metinler halini alır. Bu ideolojik metinler “belli bir söylem içerisinde gerçekliği üretir. Bunun anlamı, bu ideolojinin tahakküm ilişkilerini söylem içerisinde sistematik olarak kurduğu ve egemen sınıfın ideolojisinin ise tümüyle egemen” olduğu yönündedir (Özer, 2011: 48).

Haber metinleri, bu egemen söylemlerin etrafında şekillenen metinlerdir ve egemen söylemler metin içerisinde temsil edilir. Bazı durumlarda her ne kadar alternatif ve karşıt açıklamalara metin içerisinde yer verilirse de inanılır bir konuma yerleştirilmez ve egemen söylemlerin içinde eritilir. Böylece alternatif ve karşıt açıklamaların olayları çerçeveselendirecek bir konuma ulaşmasına izin verilmez (İnal, 1996: 99-100).

Alternatif ve karşıt açıklamalara metin içerisinde yer verilmesinin bir sonucu olarak haber metinleri, kendi çerçevesinde belirlenmiş anlamlara sahip olma veya olmama sorunu açısından diğer metin türlerine kıyasla daha sorunlu metinler olarak görülür. Çünkü, belirli anlamlar inşa etme veya belirleme potansiyeli görmezden gelinir. İçeriği ise izleyiciye/okuyucuya özgürlük ve hareket alanı sağlamak amacıyla anlamdan yoksun anlatı yığınları olarak karakterize edilir. (Wolfe, 1992, Aktaran: Dursun, 2014: 71-72).

Haber metinlerinin bu karakterize yapısının oluşmasında üretildikleri aygıtların biçimi, dolayısıyla da metnin anlatsal yapısı göz ardı edilemez. Konu bağlamında televizyon haberleri ele alındığında, haberlerin radikal bir anlatsal yapısı olduğu, görüntüsel ve sözel örgütlenmenin bu yapıyı biçimlendirmede oldukça belirleyici olabildikleri iddia edilebilmektedir (Dursun, 2014: 72).

Fiske (1987)' e göre televizyon haberleri, anlatsal yapısı aracılığıyla izleyicisine nesnel ve doğru görünen bir gerçeklik uyarlaması inşa etmek için söylemsel teknikler kullanır (Aktaran: Shaw, 2005: 20). Yapılan çalışmalar (Lewis, 1990; Mullan, 1997; McNair, 1998) izleyicilerin önemli bir kısmının televizyon haberlerini birincil bilgi kaynağı olarak tercih ettiğini göstermiş ve uygulanan söylemsel tekniklerin geçerliliğini ortaya koymuştur (Aktaran: Shaw, 2005: 20). Dolayısıyla egemen ideoloji, televizyon haberleri aracılığıyla değer, inanç ve fikirlerini söylemsel tekniklerle süsleyerek izleyiciye aktarır ve televizyon haberini önemli bir güç alanı olarak kabul eder (Fiske, 1989, Aktaran: Shaw, 2005: 21).

Televizyon haberlerinde, izleyiciler ise kuruluş çalışanlarının seslendiği bireyler olarak karşımıza çıkar. İzleyici, haberi yapan haberci için veya kaynaklık eden kişi için karşıt bir konumdadır. Bu ideolojik işleyiş, bu konumlanma, temelde iki nedene bağlanır. Birincisi, televizyon haberlerinin görsel sunumuna ait kodların içine işlenmesi; diğeri ise anlamların yeniden üretilmesidir. Yani, “bir bütün olarak ulusun”, “edilgenler” (tüketiciler, vergi verenler, kamu, sessiz çoğunluk gibi) ve “eyleyenler” (politikacılar, sendikalar, militanlar, vb.) olarak iki gruba ayrılacağına ilişkin görüşü yeniden üretir. Televizyon haberlerinde ideolojik üretim, konumlanma bu doğrultuda yapılandırılır (Hackett, 1998: 55).

Televizyon haberlerinde, egemen ideolojinin üretim ilişkileri ekonomi politik bağlamdan ayrı düşünülemez. Bunun nedeni, televizyon haberlerinin ardında konumlanan ideoloji ve başat kültürel yapıdır. Yayın kuruluşları, çıkar gruplarının amaçları doğrultusunda sermaye yapılarının belirlediği ve geliştirdiği bir yayıncılık anlayışı ile şekillenirler. Çıkar grupları ise haber içeriklerinin üretim, dağıtım ve tüketimi ile doğrudan ilgilendirler. Dolayısıyla, ekonomi-politik bağlam, haber kanallarının izleyiciye iletildiği mesajlardaki tercih nedenini ortaya koyar. Ayrıca

varolan ideolojik dizgenin belirleyiciliğinde etkin bir biçimde rol oynayan yapıyı irdeler (Ergül, 2005: 10-11).

Üretilen medya içeriklerinin üretim ve dağıtım süreçlerini inceleyen bu bağlam, yani ekonomi politik yaklaşım içerisinde ürünler, ideolojik işleve sahip ürünler olarak görülür. En genel anlamda medyanın mülkiyet biçimiyle ilgilenir. Medya kuruluşları ve bunların ürettikleri mesajları, ekonomik ve politik gücün kullanımı için vazgeçilmez unsur olarak görür (Yaylagül, 2006: 127, 135). Golding ve Murdock, 1970’li yıllarda ekonomi politik yaklaşımı medya ve kitle iletişim çalışmalarına uygulamıştır. Golding ve Murdock’a göre düşünce üretim araçlarının mülkiyeti kapitalistlerin kontrolündedir ve bu sınıfın dünya görüşü ve değer yargıları topluma yayılmaktadır. Böylece, düşünce üretim araçlarının mülkiyetine sahip olmayan sınıflar üzerinde egemenlik kurmaktadır (1979, Aktaran: Yaylagül, 2006: 159-160).

Medyayı ekonomi politik bağlamda ele alan Chomsky’e göre ise medyayı anlamak için yapılması gereken ilk şey toplumsal yapıyı irdelemektir. Böylece haberlerin nasıl bir yapılanmaya sahip olduğu anlaşılır. Ona göre medya kuruluşları ve toplumsal yapı arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Bu ilişki medyanın üretim ve dağıtım sürecinde önemli bir rol oynar. Bu toplumsal yapı içerisinde medyanın görevi ise şirketlerin ve devletlerin çıkarlarına hizmet etmektir. Medya, amacı en yüksek karı elde etmek olan şirketlerin, kamuoyuna tüketimi özendirmek için kullandığı bir araçtır. Zihni denetim altına almak isteyen bir araçtır (Chomsky, 2005: 5-8).

Buradan hareketle haber metinlerinde tüm anlamların ekonomik ve politik boyutu da her zaman ön plandadır. Bu boyut metnin yapısı ve metni okuyan kişi arasında görünmez bir bağ kurar. Haber metnindeki anlamlar potansiyeli ile izleyici karşılaşması anlamlandırma pratiğini doğurur. Bu karşılaşma ise görelî ve çeşitli anlamların ortaya çıkmasını sağlar (Dursun, 2014: 73).

Televizyon haber metinlerde ideolojinin kendini gösterdiği alanlardan biri de cümle yapılarıdır. Cümle içinde, haberin odağındaki eylemin faili yani eylemi

gerçekleştiren kişi belirgin değilse burada ideolojiden söz edilebilir (Dursun, 2014: 201-202). Örnek olarak, terör örgütü tarafından gerçekleştirilen bir eylemin kim tarafından gerçekleştirildiğinin haber metni içinde açık bir şekilde ifade edilmemesi gösterilebilir. İdeolojinin işleyiş biçimlerinden bir diğeri ise “şeyleştirme” dir. “Şeyleştirme, egemenlik ilişkilerinin ve bu ilişkilere dair açıklamaların sürekli, doğal ve zamanın dışındaymış gibi sunulması, tarihsel-toplumsal karakterlerin gölgelenmesidir.” (Thompson, 1992, Aktaran: Dursun, 2014: 202).

Daniel C. Hallin (2000: 246)’in gazeteleri ticari kimliklerden ve siyasi faktörlerden ayırmanın imkansız olduğunu ifade ettiği çalışmasında olduğu gibi televizyon haberlerini de ticari kimliklerden ve siyasi faktörlerden ayırmak mümkün değildir. Bu nedenle ideolojinin kendini gösterdiği alanlardan biri olan televizyon haber metinleri üzerinde bu faktörlerin etkisi görmezden gelinemez. Çünkü haber metinleri bu faktörlerin yüklediği mesajlarla oluşturulur. Haber metninin içinde barınan bu mesajlar ise tamamen ideoloji yüklüdür.

Özetle ifade etmek gerekirse günümüzde, genelde medya kurumları, özelde televizyon haberi yapan kuruluşlar kar amacı güden işletmelerdir. Güçlü iş adamları tarafından sahiplenilmişlerdir ve giderek tekelleşmektedirler. Varolmak, kazanç sağlamak veya kendi değerlerini empoze etmek amacıyla egemen ideolojinin fikirlerini desteklemektedir (Arşan, 2004: 153). Televizyon haberleri, bu egemen ideolojilerin tahakkümü altında biçimlenmekte ve örgütlenmektedir. Dolayısıyla, nesnel gerçekliği yansıtmaktan ziyade ideolojiler aracılığıyla toplumsal gerçekliği inşa eden bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.4.4. Televizyon Haber Dilinde İdeoloji

Terry Eagleton “*İdeoloji*” adlı kitabında bireylerin var olduğu toplum ve bu toplumun dinamikleri arasında kurduğu hayali ilişkileri, yani ideoloji kavramını, tek ve yeterli bir tanımlama ile inşa etmez. Tek bir tanımlamanın sadece özneli gizlediğini, saçma olduğunu iddia eder ve ideoloji kavramının tarihsel süreç içerisinde edindiği anlamlarla polemige girer (Eagleton, 2011: 129). Kitabında vurguladığı önemli konulardan biri ideolojilerde dilsel işlevin nasıl esaslı bir güç

oluşturduğudur. Thom Gunn'dan aktardığı bir şiiri örnek vererek dilsel işlevi irdelenmiştir. Dilin nasıl ideolojik yapılanmaya sahip olduğu sorunsalını tartışma çerçevesinde ele alarak aslında var olan mahiyetini gelişmeler ışığında revize etmiştir. İnsanların birbirlerini zaman zaman tanrı ya da böcek katına koymalarına neden olan şeyin bu güç, yani ideoloji olduğunu vurgulamıştır (Eagleton, 2011: 13-14).

Terry Eagleton'un da ifade ettiği gibi ideolojik bağlamda dilin işlevi göz ardı edilemez. Dil, var olan nesnelere anlamlandırıldığı gibi düşünceyi aydınlatma işlevi de görür. Dil, gerçeklik algısını yaratan, gerçekliğin algılanma biçimini ve ifade şeklini ortaya koyan ve insanların var olan gerçeklik içerisinde nasıl bir toplumsal etkileşim içinde yer aldığını sergileyen göstergeler bütünüdür (Büyükkantarcıoğlu, 2006: 8).

Hall' a göre ideolojinin örgütlendiği zemin, dil ve bilinç pratiğidir çünkü anlamlar dil aracılığıyla yayılır. Bu anlamlar, ideolojik söylemlere, ideoloji alanına doldurulan dil aracılığıyla iletilen ve revize edilen ürünlere ve tecrübe etmeler dizilerine yerleştirilir (Hall, 1994a: 177).

Mumby'e göre ise dil, egemenlik ilişkilerinin sürdürülmesi için çalışan en önemli araçtır (2004: 124). "Dil bir mücadele alanıdır" (İnal, 1996: 102). Aynı zamanda düşüncelerin aktarılmasını sağlayan pratiklerdir. Sosyal pratiği yaratan gerçekliklerdir. Egemenlik ilişkileri ve ideolojiler irdelenirken dilin ilişkili olduğu söylem yapılarına bakılır. Çünkü dil, söylemi inşa eder. İdeolojiler ise dil ile ortaya çıkar ve söylem aracılığıyla yayılır. Bu nedenle ideolojik araçlar arasında önemli bir yere sahip olan medya/haber ideoloji ve söylemlerin en önemli yayılma alanlarıdır.

Söylem, en basit tanımı ile dil ve dil pratiğidir. Wodak (1997), söylemi, gündelik dil davranışının bir parçası olarak görür (Aktaran: Sözen, 1999). Söylem, anlamın/anlamlandırmanın dil içinde olan hareketinin bir neticesidir. Aynı zamanda söylem/ler, bir belirsizlik alanıdır. Bu belirsiz alanı içinde ise dilde ve insanda hayat bulur. Söylemler, etkileşimler bütünüdür. Kültürel standartlar, gündelik hayat faaliyetleri ve sosyal gerçeklikler söylemler ile inşa edilir. Söylemler, hiçbir zaman

ve hiçbir yerde tarafsız olamaz. Saf söylem/ler diye bir şey yoktur (Sözen, 1999: 20-28, 40).

Medya ve tabii ki haber perspektifinde ele alındığında ideoloji ile birlikte değerlendirilen söylem kavramı; haberin toplumsal iktidarın kurulmasındaki rolünü sergilemekte dayanak noktalarını oluşturur (Dursun, 2014: 56-57). Yani, toplumda güç/iktidar ilişkilerinin kurulduğu ve sürdürüldüğü ortam aslında dil ve söylemlerdir (İnal, 1996: 102). Söylemdeki mesajın belli noktalarda kodlanması ise ideolojinin yarattığı etkiden kaynaklanır (Üşür, 1997: 89). Kodlanan bu mesajlar içeriği ne olursa olsun kitlelere anlam iletimini sağlar. Bu sayede kitleler anlamın egemenliği altında tutulur (Baudrillard, Aktaran: Öker, 2005: 238). Dolayısıyla haberi aktarmak için kullanılan dil, aslında bütün topluma egemen gruplar ve olaylar hakkındaki egemen görüşleri kitlelere aktarır. Bunu yaparken aynı zamanda haber, bazen egemen grupların söylemini iletirken bazen de kendi söylemini egemen grupların söylemi gibi aktarabilmektedir (Thornborrow, 2004, Aktaran: Devran, 2010: 118).

Fowler'a göre haberler dünyanın dil içerisindeki temsilleridir. Çünkü dil göstergebilimsel bir koddur ve değerler yapısını empoze etmektedir. Aynı olayı farklı dil ve söylem kullanarak ifade etmek her zaman mümkündür. Çünkü haberlerde kullanılan dil, kendisine inşa edilen anlamları alıcısına olduğu gibi aktaran yansız bir araç değildir (Fowler, 1991, Aktaran: Devran, 2010: 118).

Postman ve Powers, televizyon haberlerinde kullanılan dilin altında yatan ideolojileri anlamak için üç öneride bulunur: Bunlardan ilki, televizyon haberlerinde “kim ne söylerse söylesin, aslında öyle değildir” ifadesidir. Daha açık bir deyişle, olayı tanımlamak için kullanılan kelimeler, olayın kendisi değil, o olayın yeniden sunumudur. İkinci olarak, “dil ayrışmanın farklı düzeylerinde etkili olur” ifadesidir. Yani, televizyon haberinde kullanılan dil aracılığıyla yaşanan olay hakkında daima bir tanımlama, yargı ve çıkarımlar yapılmaktadır. Son olarak ise Postman ve Powers, “neredeyse her sözcüğün çağrışımsal bir anlamı” olduğunu öne sürer. En katıksız bir tanımlayıcı dil kullanımında bile habercinin bir tavır ortaya koyduğunu ifade eder (Postman ve Powers, 1996: 83-86).

Televizyon haber dili irdelenirken öne çıkan kişilerin başında sunucular/muhabirler gelir. Bu kişiler haberlerini yazarken daha önce kullandıkları sözcükleri seçerler. Bu sözcükleri ve anlamlarını tekrar kullanıma koyarak var olan anlamları yeniden üretirler. Sunucular/muhabirler, söylemler aracılığıyla sahip oldukları düşünce veya bağlı buldukları kurum ve kişilerin ideolojilerini konumlandırır. (Devran, 2010: 119).

Sunucular/muhabirler ideolojik işleyişte önemli bir yere sahiptir. Bu kişiler dil ve söylemleriyle haberler içerisinde izleyici bireylere seslenir. Bunlar birer ideolojik sesleniştir. Bu seslenişler aracılığıyla, ideolojik mücadele içerisinde taraflar adlandırılarak öznel inşa edilir (Dursun, 2014: 284).

MacGregor (1997)'a göre sunucuların/muhabirlerin bir konuyu veya olayı açıklamak için kullandıkları dil, haber sunumunda bazı konuları ön plana çıkarma, bazı konuları ise geri planda bırakma işlevi gören önemli bir güçtür (Aktaran: Shaw, 2005: 49).

Fiske (1993), bazı konuları ön plana çıkarma bazı konuları ise geri planda bırakma veya çarpıtma sorunsalında dil faktörüne sansasyonel bir örnekle yaklaşmıştır. Örnekte, Sahra çadırları arasında safari giysilerle görev yapan gazetecilerin haber telaşına düşmeleri üzerine canlı yayında aktardıkları haberleri irdemiştir. Haberde, “savaş sonrasında Türkiye'nin Güneydoğu sınırına gelen ve dağlarda konaklayan Kürt sığınmacılara Türklerin yardım ulaştırmadaki ‘ağırlığı’, sığınmacıların ise kendilerine yardım etmekteki ‘beceriksizliği’ sürekli yinelenen temalar olmuştur. Bölgedeki ABD’liler ise ‘nasıl yardım edilmesi gerektiğini bilen, yol gösteren’ kişiler olarak sunulmuştur. Bölgedeki gazeteciler ve askeri güçler, birlikte hareket eden ve düzeni sağlama misyonuna sahip kişiler olarak temsil edilmiştir. Fiske, Türkiye'nin Güneydoğu sınırına gelen ve dağlarda konaklayan Kürt sığınmacıların, ABD medyası tarafından görüntülen ve buna eşlik eden anlatımın, haber dilinin nasıl bir kontrol aracına dönüştüğünün açık bir örneği olduğunu vurgulamıştır” (Fiske, 1993, Aktaran: İnal, 1996: 106).

Özetle ifade etmek gerekirse, televizyon haberleri, egemen güçler ve daha indirgemeci bir yaklaşımla sunucular/muhabirler için ideolojik mücadele alanlarıdır. Bu mücadele, toplumsal gerçeklikten ve ideolojiden bağımsız düşünülmesi mümkün olmayan dil aracılığıyla gerçekleşir. Anlamlar yıkılır veya yeni anlamlar inşa edilir. Başka bir ifadeyle bir zihin inşası gerçekleşir. Dolayısıyla televizyon haberleri, ideoloji yüklü dil aracılığıyla izleyicilerin algı çerçevelerini biçimlendirir ve egemen ideolojiyi topluma hakim kılar.

2. BÖLÜM

A HABER, CNN TÜRK, FOX TV ANA HABER BÜLTENLERİNİN İÇERİK VE ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ

2.1. Metodoloji

Bu bölümde; problem, amaç, önem, varsayımlar, sınırlılıklar, evren ve örneklem ile yöntem hakkında bilgiler verilecektir.

2.1.1. Problem

Haber, direkt gerçekliğin içinden çıkmış nesnel bir oluşum mudur? Yoksa ideolojik farklılıkların metinlerde veya dilde inşa edildiği bir üretimin sonucu mudur? Bu sorunsal, tartışılmalı bir konu olarak günümüzde hala önemini ve güncelliğini korumaktadır. Eleştirel yaklaşımların bakış açısı ile çerçevesini oluşturmuş bu çalışmanın problemine değinmeden önce, haber medyası üzerine eleştirel bir yaklaşım gelişmesinde önemli rol oynayan bazı kuramcılarının konuyu ele alış biçimlerinden bahsetmek yerinde olacaktır. Bu kuramcılardan ilki Stuart Hall'dır. Hall, medyanın, haberleri asla şeffaf bir biçimde kamuoyuna iletmediğini iddia eder ve medyayı kitlelerin bilinçlerini şekillendiren güçlü bir araç olarak görür. Asıl görevinin ise mesaj üretmek, anlamı yok etmek veya yeni anlamlar inşa etmek için örgütlenmek olduğunu ifade eder (Hall, 1978: 53). Bir diğer kuramcı olan Tuchman (1978), anlamları irdeler ve anlamların önemine dikkat çeker. Anlamların etkin bir biçimde bilinçleri şekillendirdiği ve toplumsal olguları yeniden inşa ettiği görüşünden hareket ederek, bir toplumsal olgu olarak haberlerin hala nasıl doğal bir tavırla karşılandığını sorgular ve haberleri toplumsal gerçekliği yeniden üretmekten ibaret bir mecra olarak görür (Aktaran: Dursun, 2004: 42). Fowler (1991)'a göre ise haberler, nesnel gerçekler değil ideolojilerdir (Aktaran, Devran: 2010: 118). Hackett (1983) de Fowler'a benzer şekilde ideoloji-haber ilişkisini irdeler ve yeni bir tartışma alanı başlatır. Ona göre ideoloji, haberdeki görsel sunuma ait kodların içine işlemiştir ve haberler, bu ideoloji yüklü görseller aracılığıyla anlamları yeniden üretmektedir (Hackett, 1998: 55). Bir diğer kuramcı Teun van Dijk (1988) ise haberleri bir söylem biçimi olarak kabul eder ve ideolojik değerlerin haber söylemi

aracılığıyla yeniden inşa edildiğini ve topluma aktarıldığını öne sürer. Bu yaklaşımını, “söylemleri kontrol altında tutmak, eylemleri kontrol altında tutmak anlamına gelmektedir” şeklinde özetler. Ona göre bu aynı zamanda insanların zihinlerini etkileyen ve ele geçiren türden bir faaliyettir (van Dijk, 2010: 10-13). Schudson (1994) da haber kaynaklarının önemine dikkat çeker. Ona göre haber kaynaklarının söylemleri, haberciler tarafından yeniden üretilerek kamuoyuna aktarılmaktadır (1994: 314-315). Bahsi geçen tüm bu kuramcılar farklı kuramsal yaklaşımlardan yola çıksalar da haber medyasına eleştirel bir yaklaşım geliştirerek medyanın/haberin egemen ideolojileri pekiştirdiği ve ilettiği konusunda görüş birliği içerisinde oldukları ve haberin mahiyetini gözler önüne sererler. (İnal, 1996: 68-69).

Bu fikirler ışığında genelde medya, özelde televizyon haberi, her zaman için ürünlerini egemen ideolojinin söylemleri çerçevesinde örgütlenerek icra etmektedir. Medya/televizyon haberi nesnel gerçekliği yansıtmak yerine ideolojiler aracılığıyla toplumsal gerçekliğin inşa edildiği alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü medya, dolayısıyla televizyon haberleri, insanların var olan düzenini şekillendirmekte veya kendi ideolojisine uygun referanslarla yaklaşarak var olan koşulları doğallaştırmaktadır. Ürettiği ve yaydığı toplumsal mesajlar aracılığıyla insanların bilinçlerini ideolojiler doğrultusunda biçimlendirmek ve yeniden inşa etmek için hizmet etmektedir. Haber aracılığıyla anlamlar yıkılmakta veya yeni anlamlar inşa edilmektedir. Başka bir ifadeyle bir zihin inşası gerçekleşmektedir. Bundan dolayı ideolojinin mücadele alanları arasında merkezi bir konumda olan televizyon haberlerinin; metni ve dili açısından ele alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Buradan hareketle insanların düşünce, tutum ve davranışlarının biçimlenmesinde etkisi bulunan ve en fazla tüketilen enformasyon araçlarından biri olan televizyon haberlerinin, bölgede yeni bir sürecin miladını temsil eden bu karar karşısında nasıl ve ne şekilde bir tutum sergilediği bu çalışmanın ana sorunsalını oluşturmaktadır.

➤ Araştırmanın Temel Problemi

Televizyon haberlerinin ABD Başkanı Donald Trump'ın İsrail'in başkenti olarak Kudüs'ü tanıma kararına ve ardından yaşanan sürece ilişkin öncelikleri ve seçimleri; uluslararası barış ve güvenliğe tehdit oluşturan, Kudüs'ü İslami kimliğinden soyutlamayı hedefleyen, toplumun ortak değerlerini ihlal eden ve terörizmi kışkırtan bu karar karşısında sergilediği tavrı; ideolojiyi üretimi ve yeniden üretimi ana haber bültenleri aracılığıyla nasıl gerçekleşmektedir?

➤ Araştırmanın Alt Problemleri

1. Kudüs krizine ilişkin haberler televizyon haberlerinde nasıl ve ne şekilde sunulmaktadır?
2. Televizyon haberlerinde Müslümanların ortak değerleri (kutsalları) nasıl anlamlandırılmakta ve tanımlanmaktadır?
3. Televizyon haberlerinde, Kudüs kararı sonrasında yaşanan çatışma ve gerilimler, “gerçekliği” kurmak için nasıl bir araya getirilmektedir?
4. Televizyon haber metinlerinde ve haber dilinde ideolojik/egemen söylemler nasıl ve ne şekilde yapılanmaktadır?
5. Televizyon haberlerinde yer alan görüntülerin ürettiği anlamlar ve simgesel inşa nasıl gerçekleşmektedir?

2.1.2. Amaç

Eleştirel yaklaşımın benimsendiği bu çalışmanın amacı, televizyon haber metinlerinin ve dilinin yalın bir süreç değil ideolojik bir süreç sonucu oluştuğunu Türk televizyon kanallarının ana haber bültenleri içinden yapılacak çözümlemeyle sergilemeye çalışmak ve televizyon haberlerinin ABD Başkanı Trump'ın Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıması ve ardından yaşanan sürece ilişkin olayları ana haber bültenleri üzerinden izleyicilerine aktarırken uluslararası hukukun açık bir ihlali niteliğinde olan, terörizmi kışkırtan, Kudüs'ü İslami kimliğinden soyutlamayı hedefleyen ve Müslümanların ortak değerlerini (kutsallarını) ihlal eden karar

karşısında nasıl ve ne şekilde bir tutum sergilediğini ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda Teun van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi esas alınarak; A Haber, CNN Türk ve Fox TV ana haber bültenlerinde yayınlanan haberler üzerinden egemen söylemlerin haber metni ve dili içerisinde nasıl yapılandığı, Müslümanların ortak değerlerinin (kutsallarının) nasıl anlamlandırıldığı ve tanımlandığı, “gerçekliği” kurmak için görüntülerin nasıl bir araya getirildiği, konunun önemi hakkında görünürde fikir birliğine varılmış olmasına rağmen ideolojik yapıların aslında nasıl kurulduğu ayrıca, televizyon haber bültenlerinin Kudüs'ün statüsünün tek tarafı olarak değiştirilmesi konusunu meşrulaştırmakla, ABD ve İsrail'i yalnızlaştırılmak arasında nerede durdukları incelenmiştir.

2.1.3. Önem

Amerikan Başkanı Donald Trump'ın “Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıyoruz” açıklamasının ardından Türkiye'de yoğun bir tartışma ortamı yaşanmıştır. Bu karar ekseninde, yaşanan olayları takip etmek için kullanılan enformasyon araçlarından biri olan televizyon haberleri ayrıcalıklı bir konuma yerleşmiştir. Kudüs'ün İsrail'in başkenti olarak ABD tarafından tanınması ve sonrasında yaşanan kriz, farklı temalar veya toplumsal ve siyasal kesimlerde yer alan farklı aktörlerin söylemleri üzerinden televizyon haberleri aracılığıyla kamunun gündemine taşınmıştır. Uluslararası boyutta ses getiren bu kriz, televizyon haberlerinde geniş yer bulmuştur ve krizin önemine dikkat çekilmiştir. Ancak bu demek değildir ki haberler, yayın kuruluşunun veya egemen görüşlerin ideolojik perspektiflerini göz ardı ederek yapılmıştır. Aksine haberi oluşturan farklı aktörler, olaylar ve olgular haber metinleri ve haber dili aracılığıyla yeniden tarif edilerek kamunun gündemine taşınmıştır.

Buradan hareketle, tezin çözümleme kısmını oluşturan ikinci bölümde, tezin amacı doğrultusunda haber çözümlemesi yapılmıştır. Özellikle, ana haber bültenlerinde yayınlanan haberler üzerinden ideolojik/egemen söylemlerin haber metni ve dili içerisinde nasıl yapılandığına, görüntülerin ürettiği simgesel inşa ve anlamlara ve ideolojik çerçevenin nasıl oluşturulduğuna dikkat çekilmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki bu tez ideolojilerin nasıl siyasallaştırıldığını ortaya çıkarmaya yönelik bir araştırma değildir. Dolayısıyla bu çalışma, bir yanıyla haberin ideolojisi

nedir? televizyon haber metinlerinde ve dilinde ideoloji nasıl kuruluyor? sorularına yanıt vermesi, bir yanıyla da Kudüs'ün statüsünün değiştirilmesi karşısında, yani İslami kimliğine karşı açılan savaş karşısında, Türkiye'deki televizyon haberlerinin nasıl bir tavır sergilediğini ortaya koyması ve konuyu ilk kez bir tez çalışmasına taşıması yönüyle önem arz etmektedir.

2.1.4. Varsayımlar

Bu çalışma, aşağıda belirtilen varsayımlar üzerine temellendirilmiştir.

- Bazı televizyon kanallarının ana haber bültenlerinde Kudüs krizine ilişkin haberler yeterince yer almamaktadır.
- Televizyon haberlerinde habere ayrılan süre ile olaya verilen önem arasında doğrudan bağlantı bulunmaktadır.
- Televizyon haber metinleri ve haber dili ideolojik/egemen söylemler ile bağlantılı olarak inşa edilmektedir.
- Televizyon haberlerinde ideolojik yapılanma vardır.
- Kanalların konu ile ilgili haberlerinde söylemsel farklılıklar mevcuttur.
- Bazı kanalların televizyon haberlerinin, toplumun ortak değerlerine karşı alınan kararlar karşısında sergilediği tavrı ile ideolojik yapılanması arasında doğrudan bağlantı bulunmaktadır.
- Televizyon haberlerinde başvurulan kaynaklar ile olaya verilen önem arasında doğrudan bağlantı bulunmaktadır.

2.1.5. Sınırlılıklar

Çalışma; televizyon haberlerini temsilen, yayın politikaları ve hedef kitleleri göz önüne alınarak A Haber, CNN Türk ve Fox TV'de yayınlanan ana haber bültenleri ve Kudüs kararının açıklandığı ilk gün olan 6 Aralık 2017 - 12 Aralık 2017 tarihleri arasında kapsayan bir haftalık süre ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca, söz konusu kanalların, ana haber bültenlerine ayırdığı sürelerde farklılık gözlenmesi, bu nedenle

de enformasyon eksiltimine gidilmemesi ve genelleştirme yapılmaması amacıyla ana haber bültenlerinin ilk bir saati ile sınırlandırılmıştır.

2.1.6. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Türkiye’de yayın yapan televizyonların ana haber bültenleri oluşturmaktadır. Ancak Türkiye’de yayın yapan tüm kanalların ana haber bültenlerinin incelenmesinin ve analiz edilmesinin güç olması çalışmada örneklem oluşturulmasını zorunlu kılmıştır.

Buradan hareketle çalışmanın örneklemini birbirinden farklı ideolojilere hizmet ettiği varsayılan A Haber, CNN Türk ve Fox TV kanalları ve bu kanalların ana haber bültenleri oluşturmaktadır. İlk TRT 1 veya TRT Haber kanalları ve bu kanalların ana haber bültenlerinin de çalışmaya dahil edilmesi düşünülmüştür. Ancak sonuçları açısından devlete veya dönemin iktidar partisine mal edilerek siyasallaştırılabileceği varsayılarak kapsam dışı bırakılmıştır.

2.1.6.1. Araştırma İçin Seçilen Televizyon Kanallarının Künyeleri

2.1.6.1.1. A Haber

A Haber, Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık Anonim Şirketi bünyesinde 24 Nisan 2011’de test yayımına, 25 Nisan 2011’de ise normal yayına başlamıştır. Türkiye’nin ilk HD yayın yapan haber kanalıdır. Turkuaz Medya Grubu’nun kontrolündeki medya varlıklarının (Merkez Medya Grubu adı altında) 1 Nisan 2007 tarihinde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)’na devrolmasının ardından Ahmet Çalık, 22 Nisan 2008 tarihinde 1.1 milyar dolar karşılığında kanalı TMSF’den satın alarak Çalık Grubun bünyesine dahil etmiştir. 20 Aralık 2013 tarihinde ise Kalyon Grubu şirketlerinden Zirve Holding’e satılmıştır. Bugün, yayıncılık faaliyetlerini bu şirket bünyesinde gerçekleştirmeye devam etmektedir. Yönetim kurulu başkanlığı görevini ise Ömer Faruk Kalyoncu yapmaktadır (<https://www.yenisafak.com>, 23.03.2019). Kanalın yayın politikası, liberal demokrat, merkez sağ olarak nitelendirilmektedir.

2.1.6.1.2. CNN Türk

CNN Türk, 11 Ekim 1999 yılında Doğan Medya Grubu ve ABD merkezli Time Warner'ın ortak girişimi ile kurulmuştur. Türkiye'de 24 saat ulusal bir dilde haber yayıncılığı yapan ilk ulusal kanal olmuştur. Ayrıca Türkiye'de de yabancı bir medya kuruluşu ile ortak olarak kurulan ilk televizyon kanalıdır. CNN Türk, yayın hayatına Doğan Medya Grubu ve Warner Medya'nın yan kuruluşu olan CNN ortaklığında başlamıştır (<https://www.cnnturk.com>, 24.03.2019). Cable News Network (CNN) 1 Haziran 1980 tarihinde Ted Turner tarafından ve 24 saat haber yayınlayan dünyanın ilk haber istasyonu olarak kurulmuştur (İnceoğlu, 2010: 130). 2018 yılında Demirören Holding'in bünyesine dahil olan CNN Türk'ün Genel Müdürlüğünü Bora Bayraktar yapmaktadır.

2.1.6.1.3. Fox TV

Fox, 'Fox Networks Group Türkiye' bünyesinde yayıncılık faaliyetini sürdürmektedir. Kanalın sorumlu müdürü İbrahim Onur Kumbaracıbaşı'dır. Fox, 22 Nisan 1993 tarihinden itibaren İhlas Grubu bünyesinde yayıncılık faaliyetini yürüten TGRT'nin 2006 yılında News Corporation şirketinin sahibi Keith Rupert Murdoch'a 98 milyon dolara satılması sonucu 24 Şubat 2007 tarihinde kurulmuştur. Rupert Murdoch tarafından TGRT'nin adı değiştirilerek Fox adını almıştır (Duru ve Uzgel, 2013: 588). News Corporation şirketi Amerika Birleşik Devletleri merkezli bir şirkettir. 28 Haziran 2013 tarihinde News Corporation'ın yerine yine Rupert Murdoch⁴ tarafından 21st Century Fox kurulmuştur. Rupert Murdoch'a ait 21st Century Fox, politik açıdan yeni muhafazakâr olarak nitelendirilmiştir. 2018 yılında Walt Disney Company, 21st Century Fox'u satın alarak kendi bünyesine dahil ettiğini açıklamış; 20 Mart 2019'da ise satın alma işlemi resmi olarak tamamlanmıştır (<https://www.thewaltdisneycompany.com>, 24.03.2019).

---

⁴ NTV'nin haberine göre Rupert Murdoch, muhafazakâr politikacıları ve görüşleri savunması nedeniyle sık sık gündeme gelmiş ve eleştirilerin odağı olmuştur (<https://www.ntv.com.tr>, 24.03.2019). Fikriyat.com'un haberine göre ise Rupert Murdoch, İslam düşmanlığı yapmakta ve Siyonist emeller için çalışmaktadır (<https://www.fikriyat.com>, 24.03.2019).

2.1.7. Araştırmada Kullanılan Yöntemler

Araştırmada ileri sürülen varsayımların geçerliliğini ve doğruluğunu ispat etmek için seçilen televizyon kanallarında yayınlanan ana haber bültenleri analiz edilmiştir. Bu analiz sırasında ana yöntem olarak Teun A. van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır. Televizyon haberlerinde niceliksel olarak var olan durumu saptayabilmek içinse içerik çözümlemesi uygulanmıştır. Böylece araştırmanın analiz evresinde, enformasyon eksiltimine gidilmemesi ve bilimsel nesnelliğin oluşturulması sağlanmıştır.

2.1.7.1. İçerik Çözümlemesi

İçerik çözümlemesi bir çözümleme yöntemi olarak uzun yıllardan beri kullanılmaktadır, hatta kullanımı 18. yüzyıla kadar uzanır. Klause Krippendorff, "İsveç'te 18. yüzyıl başlarında Zion Şarkıları başlıklı bir ilahi kitabındaki şarkıların dine aykırı unsurları taşıyıp taşımadığı tartışması sırasında, ilk kez bir tür içerik çözümlemesi tekniği kullanıldığını ve şarkılarda bazı dinsel kavramların sayılarak karşılaştırma yapıldığını" belirtmiştir. Ancak kitle iletişimde içerik çözümlemesinin kullanılması 19. yüzyıl sonlarıyla 20. yüzyıl başlarında görülmüştür (Krippendorff, 1986, Aktaran: Atabek, 2007: 1).

İçerik çözümlemesinin tam anlamıyla yaygınlaşması ise 2. Dünya Savaşı yıllarında gerçekleşmiştir. Harold D. Lasswell ve arkadaşlarının Kongre Kütüphanesi Savaş İletişimi Çalışmaları Bölümü'nde gerçekleştirdikleri ve 'propaganda çözümlemesi' olarak adlandırdıkları çalışmaları, içerik çözümlemesinin işlevini ortaya koyan ilk çalışma olmuştur. İçerik çözümlemesinin kabul gören bir yöntem olarak iletişim çalışmalarında uygulanmaya başlanması ise Berelson (1952)'un *Content Analysis in Communication Research* adlı kitabının yayımlanmasıyla gerçekleşmiştir. Bu kitap aracılığıyla içerik çözümlemesi yaygın bir popülerlik kazanmış, iletişim alanı dışındaki alanlarda dahi uygulanmaya başlanmıştır (Atabek, 2007: 2).

Pek çok alanda uygulanmaya başlanan içerik çözümlemesine Krippendorff tarafından çok yönlü bir tanımlama getirilmiştir. Bu tanımlamaya göre içerik

çözümlemesi, metinlerden çıkarımlar yapmak için kullanılan bilimsel bir araştırma tekniğidir. Aynı zamanda yeni bilgiler sağlayan, araştırmacının olaylarla ilgili kavrayışını arttıran ve nesnel bilgiler öğreten bir araç işlevi görmektedir. Krippendorff'a göre içerik analizinin en önemli özelliği ise tekrarlanabilir ve güvenilir olmasıdır. Yani içerik analizi ile yapılmış bir araştırma farklı kişilerce, farklı zamanlarda veya farklı koşullarda yapılsa dahi aynı sonuçları ortaya koyabilmektedir (Krippendorff, 2004: 18).

İçerik çözümlemesinin en yaygın kabul edilen tanımlaması ise Berelson (1952) tarafından yapılmıştır. Ona göre içerik çözümlemesi “iletişimin açık/aşık (manifest) içeriğinin nesnel, sistematik ve nicel olarak betimlenmesine yönelik bir araştırma tekniğidir.” Berelson, bu tanımlamasında dört önemli noktayı vurgulamaktadır. Bu noktalar şu şekildedir: 1) İçerik çözümlemesi açık/aşık içerikle ilgilidir. Daha açık bir ifadeyle, iletişim süreçlerinde iletilen mesajlar ölçülebilir içeriklere sahiptir. 2) İçerik çözümlemesi nesnelidir. 3) İçerik çözümlemesi niceldir. İçerik çözümlemesinin amacı sonuca hatasız bir şekilde ulaşmaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için nicel veriler hayati bir değere sahiptir. Araştırmada, sayılabilen, ölçülebilen veriler çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmekte ve böylece iletiler hatasız bir şekilde betimlenmektedir 4) İçerik çözümlemesi sistematiktir. Yani, araştırmacıya, yapacağı araştırmada yol göstericidir. Bu unsur aynı zamanda, içerik çözümlemesinde kuralların belirgin oluşu, kişilere göre farklılık göstermeyen belirli bir yolu izliyor oluşu anlamına gelmektedir (Berelson, 1952, Aktaran: Atabek, 2007: 4-6).

Wimmer ve Dominick'e göre içerik çözümlemesi çalışmalarda bazı amaçları gerçekleştirmek için kullanılmaktadır. Bu amaçlar genel olarak şu şekildedir (2007: 22-24):

1. İletişim içeriğini belirlenmesi
2. İletişim özelliklerine ilişkin hipotezlerin test edilmesi
3. Medya içeriğinin gerçek dünya ile karşılaştırılması
4. Toplumdaki belirli bir grubun imajının saptanması

5. Medya etkisi araştırmaları için bir başlangıç noktası oluşturmak

Bu amaçlara ulaşabilmek için ise içerik özömlenmesi çeşitli aşamalarla gerçekleştirilmektedir. Bu aşamalar ise şu şekildedir (Wimmer ve Dominick, 2007: 26):

1. Araştırma sorusunu ya da hipotezini oluşturmak
2. Ele alınan sorundaki popölyasyonu belirlemek
3. Bu popölyasyondan uygun bir örnekleme seçmek
4. özömlenme birimi seçmek ve bunu tanımlamak
5. özömlenecek içeriğinin kategorilerini oluşturmak
6. Bir nicelikselleştirme sistemi oluşturmak
7. Kodlayıcıları eğitim ve bir pilot çalışma yapmak
8. Belirlenmiş tanımlara göre içeriğinin kodlamak
9. Toplanan verileri özömlenmek
10. Sonuçlar çıkarmak ve kanıtlar aramak

İçerik özömlenmesiyle yapılacak bir araştırmada ilk aşamada araştırma sorusu ya da hipotez oluşturulur. Daha sonra ele alınan sorundaki popölyasyon belirlenir. Araştırma popölyasyonunun belirlenmesi araştırmacının geniş bir alan içerisinde çalışmasının önüne geçer. Böylece araştırmacıya zaman ve enerji tasarrufu sağlar. Bir sonraki aşamada belirlenen bu popölyasyondan uygun bir örnekleme seçilir. Örnekleme, çalışmanın popölyasyonu temsil eden önemli bir unsur olarak kabul edilmektedir. Örnekleme, geniş veya dar tutulabilir. Fakat araştırma konusunun geniş olması araştırmacının araştırmasını tamamlamasını zorlaştırabilir. Bu nedenle örneklemin dar olması güçlü sonuçlar elde etmeye yarayan kolaylaştırıcı bir faktördür. Daha sonraki aşamada ise özömlenme birimi seçilir ve özömlenecek içeriğinin kategorileri saptanır. Nihayet pilot çalışma yapıldıktan sonra toplanan veriler özömlenir, değerlendirme, çıkarsama ve yorumlama aşamasına geçilir (Bilgin, 2014: 11).

Bu araştırmanın içerik çözümlemesinde sırasıyla; Televizyon kanallarına göre haber sayısı, televizyon kanallarına göre haber sayısının günlük dağılımı, televizyon kanallarına göre habere ayrılan süre, televizyon kanallarına göre habere ayrılan sürenin günlük dağılımı, televizyon kanallarına göre kam spiker süresi, televizyon kanallarına göre haberde yer verilen canlı bağlantı sayısı, televizyon kanallarına göre kullanılan haber kaynağı ve televizyon kanallarına göre konu dağılımı çözümlenmeleri yapılmıştır.

2.1.7.2. Eleştirel Söylem Çözümlemesi

“Söylem çözümlenmeleri içinde eleştirel söylem çözümlemesi disiplinler arası yaklaşımlarla gelişen ve ideoloji yüklü olduğu öne sürülen dilsel yapıları dil biliminin yöntemlerinden yararlanarak sistemli bir şekilde açıklamayı amaçlayan çalışmalar, günümüzde eleştirel söylem çözümlemesi olarak adlandırılmaktadır” (Büyükkantarçioğlu, 2012: 166).

“Eleştirel Söylem Çözümlemesinin en önemli temsilcileri Norman Fairclough, Ruth Wodak, Teun van Dijk ve Paul Chilton gibi teorisyenlerdir. Fairclough sistematik işlevsel dilbilimi, Teun van Dijk metin ve algısal dilbilimi, Ruth Wodak etkileşimli çalışmalar ve Paul Chilton dilbilimi, göstergebilimi ve iletişim çalışmaları konusuna odaklanmışlardır” (Devran, 2010: 62).

Fairclough ve Wodak’a göre eleştiri terimi Frankfurt felsefesine atıfta bulunurken; Habermas’ın ‘self-refleksif’ yani, kendini eleştirebilir olma düşüncesini de ön plana çıkarmaktadır. “Fairclough ve Wodak, söylem analizindeki eleştirel boyutun, gündelik hayat eleştirisinin bir tekrarı olmadığını, analizin dil teorileri ve dil metodolojilerine dayandığını ve ileri tecrübe gerektiren sistematik araştırma kaynaklarına sahip olduğunu vurgulamaktadır” (Sözen, 1999: 143-144).

Fairclough’a göre söylem terimi ise üç ögenin birleşimi olarak görülebilmektedir. Bu ögeler: toplumsal pratik, söylemsel pratik ve metindir. Bunların her birindeki karşılıklı ilişkinin çözümlenmesi, özgün söylemin çözümlenmesinin gerekliliğiyle ilişkilidir (Fairclough, 2003: 159). Fairclough, bu söylemlerin bir ölçüde ideolojik kuşatmaya açık olduğunu fakat tüm söylem

türlerinin aynı derecede ideolojik kuşatmaya uğramadığını savunur (Fairclough, 2003: 170). Daha açık bir ifadeyle, her ne kadar açıkça ayırt edilmese de bazı söylemlerin ideoloji yükü zayıf olabilmektedir.

Wodak'a göre ise eleştirel söylem çözümlemesi, karmaşıklığa açıklık getirmeyi, indirgemeciliğe, dogmatizme ve ikiliklere meydan okumayı, özdeşünümsel olmayı içeren bir tür kuşuculuk anlamında bir eleştirelliği ima etmekte ve bu anlayıştan hareketle iktidar ilişkilerinin ve ideolojilerinin örtük yapılarını açığa çıkarmayı öngörmektedir (2007, Aktaran: Evre, 2009: 135-136)

Eleştirel söylem çözümlemesindeki yaklaşımların en önemli ortak noktaları ise eleştirel olmalarıdır. Bu doğrultuda çalışan araştırmacılar, söylemin toplumsal yapıdan ayrılmaz bir parça olduğunu, bu yapı tarafından etkilendiğini ve bu etkileşim aracılığıyla üretildiğini öne sürmektedir. Eleştirel söylem çözümlenmeleri, toplumda var olan eşitsizlikleri gözler önüne sermekle yetinmemekte aynı zamanda bu eşitsizliklere savaş açmaktadır. Kendisini 'değer-yansız' veya 'politik olarak yansız' olarak tanımlamayan eleştirel söylem çözümlemesi, değişime adanmış olarak tanımlanabilmektedir (Wodak, 2002, Fairclough ve Wodak, 1997; van Dijk, 1995, 1998; Phillips ve Jorgensen, 2002, Aktaran: Durna ve Kubilay, 2010: 61).

Teun Van Dijk, Norman Fairclough, Gunter Kress, Theo van Leeuwen ve Ruth Wodak 1991'de Amsterdam'da yapılan bir sempozyumun sonrasında bir araya gelerek, iki günlük hummalı bir çalışma ve fikir alışverişi neticesine eleştirel söylem çözümlemesinin temel ilkelerini belirlemişlerdir (Büyükkantarcıoğlu, 2012: 171).

1997' de ise Fairclough ve Wodak eleştirel söylem çözümlemesinin temel ilkelerini şöyle özetlemiştir (Aktaran: van Dijk, 2015:467):

1. Eleştirel söylem çözümlemesi sosyal sorunları ele alır
2. Güç ilişkileri söyleseldir
3. Söylem toplumu ve kültürü oluşturur
4. Söylem İdeolojik olarak çalışır
5. Tarihseldir
6. Metin ve toplum arasındaki bağlantıya aracılık eder

7. Söylem analizi yorumlayıcı ve açıklayıcıdır

Eleştirel söylem çözümlemesinin önde gelen kuramcılarında biri de Teun van Dijk'tir. "Teun van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesine kuramsal yaklaşımı, esas itibarıyla söylem, biliş ve toplum arasında bağlantı kurarak iktidarın kötüye kullanımının, tahakkümün, eşitsizliğin ve adaletsizliğin toplumsal ve siyasal bağlamdaki söylemsel boyutlarını incelemektedir" (van Dijk, 1993, Aktaran: Evre, 2009:139). Teun van Dijk, toplumsal ve siyasal yapıyı gelişmeler ışığında revize ederek eleştirel söylem çözümlemesi aracılığıyla çözümleme yoluna giden ve söylem çalışmalarında adından en fazla söz edilen araştırmacılardan biridir.

"Teun van Dijk'e göre eleştirel söylem çözümlemesi, toplumsal sorunlara yönelen, iktidar ilişkilerinin söylemsel karakterini ortaya çıkarmaya odaklı, söylemi tarihsel ve ideolojik bir işleyiş olarak gören ve bundan hareketle, metin ve toplum arasındaki dolayımlanmış ilişkiyi yorumlayıcı ve açıklayıcı bir çerçevede kurmaya kalkışan bir çözümleme yöntemidir" (1998, Aktaran: Dursun, 2004a: 11).

Teun van Dijk'e göre eleştirel söylem çözümlemesi veya Dijk'in tercih ettiği adıyla 'eleştirel söylem çalışmaları' şu genel özelliklere sahiptir (van Dijk, 2015: 467):

1. Sosyal ve politik bağlamları dışındaki söylem yapılarını incelemekten çok, öncelikle sosyal problemlere ve politik konulara odaklanır.
2. Sosyal sorunların eleştirel analizi çoğunlukla çok-disiplinlidir.
3. Söylem yapılarını, sadece tanımlamak yerine, onları toplumsal etkileşim ve özellikle sosyal yapı bağlamında açıklamaya çalışır.
4. Eleştirel söylem analizi daha spesifik olarak, egemen yapıların toplum üzerinde güç ilişkilerine, meşrulaştırma, yeniden üretme veya tahakküm gibi söylem yapılarına odaklanır.

Teun van Dijk, eleştirel söylem çözümlemesinde herkesin tercih etmediği spesifik bir bakış açısı ile yaklaştığını iddia eder ve tahakkümün metinler ya da konuşmalar aracılığıyla yeniden üretilmesiyle ilgilendiğini açıklar. Van Dijk'e göre metinler ve konuşmalar, yani söylem, tıpkı iktidar gibi yaşantımızın merkezinde olan

bir eylemdir. İnsanların eylemlerini kontrol altında tutmak, söylemlerini de kontrol altında tutmak anlamına gelmektedir. Ona göre bu aynı zamanda insanların zihinlerini etkileyen ve ele geçiren türden bir faaliyettir. Daha açık bir ifadeyle, bilgiyi, ideolojiyi ve tutumları kontrol altına almak insanların zihinlerini kontrol altına almanın garantili bir yoludur (van Dijk, 2010: 10-13).

Teun van Dijk (1984)'e göre pek çok metin ve konuşma yapısı, yani söylem, alıcıların belirli durumlarda anlama şekillerini veya basmakalıp önyargılar oluşturmak için birtakım şeyleri veya zihinleri kontrol altına almayı yaygınlaştırmalarını etkileyebilmektedir (van Dijk, 2015: 474). Egemen söylem ve zihin kontrolünün stratejisi çoğunlukla ideolojilerin temel grupları arasında kutuplaşmaktadır. Bu kutuplaşma Teun van Dijk'in ideolojik söylem çözümlemesinde “ideolojik kare” olarak işaret ettiği stratejisidir. Bu strateji ise şu şekildedir (van Dijk, 2015: 474):

1. Bizimle ilgili olan iyi şeylerimizi vurgulamak
2. Onlarla ilgili olan kötü şeylerini vurgulamak
3. Bizimle ilgili kötü şeyleri hafifletmek
4. Onlarla ilgili iyi şeyleri hafifletmek

Teun van Dijk, söylem çözümlemesi yaklaşımını 1980'lerde, haber metinlerine uygulamıştır. *New Analysis* (1988), genel söylem kuramını, ulusal ve uluslararası düzeylerde özgün haber metinlerine uyguladığı ilk kitabıdır. Van Dijk'i diğer araştırmacılardan ayıran en önemli özelliği, haber çözümlemelerine getirdiği yeni anlayıştır. Dijk, haberleri sadece metinsel ve yapısal perspektiften değerlendirmemiş, anlama ve üretim düzeylerine çözümleme ve açıklama getirmiştir. Dijk'in çalışmalarında söylem, metin dışında bilişsel bir boyut ekseninde ele alınmıştır. Aynı zamanda bu söylemler ideoloji ya da dünya görüşü ile çerçevelendirilmiştir (Ülkü, 2004: 374-375).

“Teun van Dijk'e göre eleştirel haber çözümlemesinde en güçlü anlam nosyonlarından biri, ima etmektir. Kelimeler, cümleler ve diğer metinsel açıklamalar, bilginin haberdeki temellerini gösteren kavramları veya önermeleri ima eder” (1993,

Aktaran: Sözen, 1999: 126). İma ediş, ideolojik etki açısından önemli bir yer tutar. Analiz ile gerçekten neyin söylendiği açığa çıkabilmektedir (Sözen, 1999: 126).

Teun van Dijk, haber çözümlemesinde, haberi, kamu söyleminin bir formu olarak kabul eder ve söyleminin temel yapısını şekillendiren bağlamsal etkenlerin önemine vurgu yapar. “Dijk, haber anlatısını ‘sentaktik’ ve ‘semantik’ten oluşan iki ayrı dilsel çözümleme türünde ele alır. Haber sentaksı, kullanılan cümlelerin gramatik yapılarıdır. Semantik ise sözcüklerin, cümlelerin, söylemin anlamına yöneliktir”(Özer, 2012: 137).

Van Dijk’in haber çözümlemesinin ayırt edici özelliği ise söylemi sosyo-kognitif bir yaklaşımla değerlendirmesidir. “Farklı düzeylerde çalışma kapsamına alınan haber metnini ya da söylemi, nihai olarak kognitif ya da zihni şemalanmaya benzer bir özelliklerle değerlendirmektedir” (Sözen, 1999: 126).

Teun van Dijk’e göre haberler, seçmeci kaynak kullanımı, tekdüze haber temposu ve haber başlığının seçimi yoluyla toplumsal iktidarın içinde kurulduğu ve yeniden üretildiği metinlerdir. Dijk, haber metinlerini bu toplumsal yapı bağlamında değerlendirir. Haber metin çözümlemelerinde toplumsal iktidarın işleyişini gözler önüne sermek amacıyla, haberin mikro yapılarına kadar tüm aşamalarının değerlendirilmesi yaklaşımının gerekliliğini vurgular (Keskin, 2004: 391-392).

Dijk’in bu yaklaşımında, kuramsal olarak mikro yaklaşımlar ile makro yaklaşımlar arasında bir tür köprü oluşturulmaktadır. Bu doğrultuda dilin kullanımı olarak özetlediği söylem, mikro analiz düzeyine aitken; tahakküm, eşitsizlik, toplumsal gruplar arasındaki iktidar gibi terimler makro analiz düzeyine aittir. Ona göre günlük etkileşim içerisinde makro ve mikro yapılar bir bütün halinde çalışmaktadır (Evre, 2009: 139).

Makro ve mikro yapıların çözümlenmesi ise metnin içeriği, retorisi, semantiği ve anlatısını kapsayan haber çözümleme modelinde yöntem olarak tasarlanmıştır. Makro yapı çözümlemesinde, metnin teması, tematik yapısı ve konusu gibi söylemin bütün boyutları ele alınmaktadır. Mikro yapı çözümlenmesinde ise metnin sesleri, sözcükleri, cümle yapıları ve anlamları ele alınmaktadır (Devran, 2010: 64).

Teun van Dijk'in iki bölümden oluşan bu söylem çözümlemesi modelinde, makro yapı çözümlemesi, iki başlık altında incelenmektedir: Bunlar, 'tematik çözümleme' ve 'şematik çözümleme' şeklindedir. Mikro yapı çözümlemesinde ise 'sentaktik çözümleme', 'bölgesel uyum', 'sözcük seçimleri', ve 'retorik çözümlenmeleri' yapılmaktadır (Özer, 2012: 137-138).

Teun van Dijk'in eleştirel söylem çözümleme modeli Özer'e göre şu şekilde uygulanmaktadır (2011: 85):

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

- a. *Başlık/lar*
- b. *Haber Girişi*
  1. *Spot/lar*
  2. *Spot olmadığında haber metninin ilk paragrafi alınmalıdır. Haber tek paragraftan oluşuyorsa ilk cümle haber girişi olarak alınabilir.*
- c. *Fotoğraf*

2. Şematik Yapı

- a. *Durum*
  1. *Ana Olayın Sunumu*
  2. *Sonuçlar*
  3. *Ardalan Bilgisi*
  4. *Bağlam Bilgisi*
- b. *Yorum*
  1. *Haber Kaynakları*
  2. *Olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlar*

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

- a. *Cümle yapılarının aktif ya da pasif olması*
- b. *Cümle yapılarının basit ya da karmaşık olması*

2. Bölgesel Uyum

- a. *Nedensel ilişki*
- b. *İşlevsel ilişki*
- c. *Referansal İlişki*

3. *Sözcük Seçimleri*

4. *Haber Retoriği*

- a. *Fotoğraf*
- b. *İnandırıcı bilgiler*
- c. *Görgü tanıklarının ifadeleri*

Dolayısıyla van Dijk'e göre haber söyleminin çözümlemesinde, makro yapıda yer alan başlıklar, haber girişleri, ana olay, haber kaynakları, ardalın ve bağlam bilgisi, olay taraflarının olayları değerlendirmesi gibi unsurlar ele alınmaktadır. Ayrıca, fotoğraflar da tematik yapı unsuru olarak ele alınabilmektedir. Mikro yapı çözümlemesinde ise sentaktik çözümleme, bölgesel uyum, sözcük seçimleri ve retorik çözümlenmeleri yapılmaktadır (Özer, 2011: 83). Bu çözümlenmeler, haberin inandırıcılığını artıracak unsurların çözümlenmesini içermektedir

2.1.7.2.1. Makro Yapıya İlişkin Tematik Çözümleme

Eleştirel söylem çözümlemesinde makro yapı bölümü iki başlık altında incelenir. Bunlar, tematik çözümleme ve şematik çözümlemedir.

“Teun van Dijk'e göre haber anlatıları makro önermelerden oluşmaktadır. Bunlar, çoğunlukla temalardır ve bir söylem birden fazla temadan oluşabilir; temalar ise söylem içinde yapılandırılmıştır. Bu yapılar makro kurallar aracılığıyla söylemden elde edilmektedir. Bunlar da üç aşamalıdır: Eformasyon eksiltimi, genelleştirme, kurgulama şeklindedir” (Özer, 2011: 87).

Tematik yapıda, metin içerisinde yer alan sebep sonuç ilişkisine ve metnin en baştaki konusundan en alta kadar ya da en üst düzey konudan en alt düzeydeki detay konulara kadar söz edilen hususlara değinilir (Devran, 2010: 65). “Tematik yapı esas itibarıyla bir haberin makro örgütlenmesini ifade eder. Bu anlamda haberin makro düzeyde içeriğinin resmi temsilleri olarak haberin anlamını karakterize eder. Tematik

çözümleme, haber başlıkları, alt başlıkları ile haber girişi ve spotlardan oluşur” (Durna ve Kubilay, 2010: 68).

Her haber metni belli temaların hiyerarşik örgütlenmesinden oluşur. Bu hiyerarşik örgütlenme içinde önemlilik atfedilen temalar önden, detaylar ise sonradan verilir. Van Dijk’a göre bazı belirli temaların metinsel yapı içinde öne geçmesi, habere konu olan olayların anlamlandırılmasında egemenliğini kurması okuyucunun bilişsel yapısı üzerinde de etkili olmaktadır. Haberlerin hiyerarşik tematik yapısı içinde dengelilik, tarafsızlık, nesnellik gibi profesyonel normlar silindiği gibi; siyasal ve kültürel yapı içinde egemenliğini ve inanılrlığını kuran söylemler, alıntılar aracılığı ile haberin hiyerarşik tematik yapısı içinde, tekrar inanılrlıklarını kurarlar (İnal, 1997: 155-156).

Tematik yapıyı oluşturan unsurlardan ilki haber başlıklarıdır. Haber başlıkları, van Dijk’e göre okuma stratejilerinde odaklanılan ilk noktadır. Bu nedenle anlama sürecindeki ilk adım, başlıkların kodunun çözülmesi ve yorumlanması olmalıdır. Dijk, haber çözümleme modelinde, üst başlıklar ve alt başlıklar için haber metninin makro yapısının en önemli veya haberde yer alan konu ile en alakalı bölüm olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu nedenle, en iyi ifadeyle, başlıklar, haber metninin öncüleridir ve makro yapının en üst seviyesidir. Haber metninde yer alan tüm cümlelerin özetidir. Haber başlıkları bir haberin geri kalanının okunması, okunmaması veya yorumlanması doğrultusunda bilişsel sistemin yol göstericisidir (van Dijk, 1988: 143).

Bir diğer unsur olan haber girişi⁵, haber içerisinde önemli olan noktanın ön plana çıkarılmasında göze çarpan bir faktördür. Haberin özetidir. Bu bölüm haber içerisinde yer alan olayın genelden özele gidişi olarak da tanımlanabilmektedir. Enformasyon eksiltimi ve genelleştirme bu bölümde sürdürülebilmektedir. (Özer, 2011: 89). Ana olay genellikle haber girişlerinde sunulmaktadır. Haber girişleri, bazen haber başlıklarının anlamını sağlamaştırabilmektedir (Özer, 2012: 145).

---

⁵ Bu çalışmada, gazetede yer alan haber girişi/spot yerine, buna karşılık gelen televizyon haberi sunucusunun haber sunumları çözümleme kapsamında mercek altına alınacaktır.

Haber girişleri, haberde sunulacak olayın önemli detaylarının kısa bir özetidir. Haber alıcısının konu ile ilgili ön bilgi edinmesinde gerekli olan bir aşamadır. Aynı zamanda haber içeriğinin takip edilip edilmeyeceği konusunda karar aşamasını oluşturmaktadır.

Haber girişi, ana olayın kurulumunun sağlanmasında ilk adımdır. Başlık ve haber girişinin, haber içerisinde yer alan karmaşıklığı telafi eden bölümler olması gerekmektedir. Haber başlıkları ve haber girişinin, haber hikayesinin anlatı yapısı ile birlikte kullanılması daha iyi bir anlayışı üretebilmektedir. Ayrıca haber söylemi noktasında, haber girişi ve başlığının tüm haberi okumak ile aynı etkiyi yaratabileceği söylenebilir (van Dijk, 1988: 134, 152).

Görsel unsur, yazılı basında fotoğrafken televizyonda görüntüdür. Görsel unsurlar, televizyonda ön plana çıkan önemli bir faktördür. Aynı şekilde televizyon haberini de önemli kılan en önemli unsur kuşkusuz görüntüdür. Matelski'ye göre görüntülere sanıldığından çok daha fazla önem verilmektedir. Yapımcılar haberden çok görsel unsurlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Öyle ki, bazı haberler görsel güçleri olmadığı için tamamen göz ardı edilirlerken bazıları da bu güç yüzünden ön plana çıkarılmaktadır (Matelski, 1996: 22). Dursun'a göre ise belirli türden anlamların üretilmesinde televizyonun sözel ve görsel söylemlerinin bir arada eklemleme biçimlerinin ideolojik düzenlemeler olarak görülmeye başlanması, haberciliğin dili açısından görüntülerin kullanımını daha anlamlı bir hale getirmiştir (Dursun, 2014: 215). Dijk'e göre basın haberleri ile kıyaslandığında, haber filmi, fotoğraf ve çeşitli formlardaki görsel unsurlar televizyon haberlerinde daha ön plandadır. Aynı zamanda televizyon haberleri, basın haberlerine göre daha az karmaşıktır. Çünkü sözlü haberler genellikle daha kısa ve birçok yönden daha basit bir yapılanmaya sahiptirler (van Dijk, 1988: 140).

2.1.7.2.2. Makro Yapıya İlişkin Şematik Çözümleme

Haberlerin şematik yapısı durum ve yorumdan oluşmaktadır. Durum, habere konu olan ana olay ve onun sonuçlarından oluşur. Ayrıca, belli arka plan bilgisi, olayın geçtiği ortama ilişkin bilgiler ve olayın hemen öncesine ilişkin bilgiler burada

gruplanabilir. Yorum ise haberlerin ana metninin önemli bir kısmını oluşturur. Akredite kaynakların ve olaylara katılan tarafların yaptıkları değerlendirmeler ve dile getirdikleri beklentiler de burada gruplandırılabilir. Tüm haber metinlerinde şematik kategorilerin hepsi bir arada yer almayabilir (İnal, 1997: 156).

Durum ve yorumdan oluşan şematik analizde haber metninin incelenmesinde temel ölçütler; arka plan bilgisi, bağlamsal bilgi, sonuç ve haber kaynaklarıdır. Durum bölümünde, hikaye yapısı incelenmektedir. Durum hakkında bilginin tamam olup olmadığına bakılmaktadır. Ana olayın işleniş biçimi ile ilgili sonuçlar ele alınmaktadır. Arka plan bilgisinde olayların toplumsal ve politik yönü değerlendirme kapsamına alınmaktadır. Yorum bölümünde ise haber kaynakları ve olay taraflarının olaya getirdikleri sözlü tepkiler ele alınmaktadır (van Dijk, 1988, Aktaran: Durna ve Kubilay, 2010: 68).

“Durum”u oluşturan unsurların dan ilki ana olayın sunumudur. Ana olayın sunumu çoğunlukla haberin başlama esnasında gerçekleşir. Ana olay gazetelerde haber girişlerinde aktarılırken (Özer, 2012: 145). televizyon haberlerinde spikerin haberi sunum aşamasında aktarılmaktadır. Habere konu olan olayların bilgilerinin yer aldığı aşamadır.

Bir diğer unsur olan sonuç bölümünde ise yine haber girişleri ön plana çıkmaktadır. Olaya haber değeri atfedilmesinin gerekçesi haber girişinden çıkarılabilmektedir. Olayların sonucunun önemi, bir olayın haber olmasında önemli bir belirleyicidir (Özer, 2011: 92). Daha açık bir ifadeyle, kimi zaman sonucu açısından daha çarpıcı olan bir olayın, sonucu açısından önemsiz görülen bir olaya göre haber olma ihtimalinin daha yüksek olmasıdır.

Arka plan ve bağlam bilgisinde, olayların toplumsal ve politik yönü değerlendirme kapsamına alınmaktadır. Arka plan genellikle, haber söylemi içinde, güncel veya ana olay haberleriyle ilgili bölümden sonra gelir. Bağlam ise genellikle ana olay şeklindedir. Çoğu durumda arka plan ve bağlam arasında bir ayrım yapmak zor olsa da bağlam; daha kapsamlı, yapısal veya tarihsel bir yapıya sahip olan arka planlardan farklıdır (van Dijk, 1988: 53-54).

Yorum bölümü ise makro çözümlemenin son kısmını oluşturmaktadır (Keskin, 2004:392). Yorum bölümünde, haber kaynakları ve olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlar değerlendirme kapsamına alınmaktadır. Haber kaynakları yapısal bakımdan, resmi kaynaklar, özel kaynaklar, haber ajansları, ulusal ve uluslararası kaynaklar ve diğer kaynaklar şeklinde sınıflandırılabilir.

Pek çok haberci, görüş ve düşüncenin habere karıştırılmamasına dair ideolojik fikirlerini paylaşmasına rağmen yorum bölümü haberlerde sıklıkla yer almaktadır. Yorum bölümü iki ana alt kategoriden oluşur: Bu kategoriler, ‘değerlendirmeler’ ve ‘beklentiler’ kategorileridir. Değerlendirmeler kategorisi, güncel olayların değerlendirilmesi ile ilgili fikirleri içerir. Beklentiler kategorisi ise güncel olayların ve şartların olası politik veya öteki sonuçlarını açık bir şekilde ifade eder (van Dijk, 1988: 56). Yorum bölümü, söylem ve ideoloji ilişkisinin somut örneğini oluşturur.

2.1.7.2.3. Mikro Yapıya İlişkin Çözümleme

Teun van Dijk’in söylem çözümlemesinde mikro yapılar bulunmaktadır. Mikro yapıda sözcük seçimleri, cümle yapıları, cümle yapıları ile kurulan nedensellik ilişkileri ve retorik incelenmektedir. Cümle yapılarında, cümlenin basit ya da karmaşık, aktif ya da pasif olması gibi dilbilgisel özellikler irdelenmektedir. Sözcük seçimleri ise ideolojik perspektiften ele alınmaktadır. Örneğin bir kişinin demokratik ya da faşist olarak adlandırılması [habercinin/yayın organının] ideolojik tercihini ortaya koyar. Retorik ise haberin inandırıcılığını sağlamaya yönelik bir alan şeklinde özetlenebilir. İkna ve inandırıcılığı sağlamak için rakamların, istatistiklerin kullanımı veya olaya tanık olan kişilerin görüşlerinden faydalanılmaktadır (Durna ve Kubilay, 2010: 68).

Mikro yapı, metnin ses, sözcük, cümle yapısı ve anlamlarını kapsamaktadır. “Mikro yapı çerçevesinde söylem stili ele alınmakta ve aynı konunun farklı şekillerde nasıl sunulduğu üzerinde durulmaktadır. Yaş, cinsiyet, eğitim, statü, sınıf, etnik aidiyet gibi unsurlar dilin farklı bir biçimde ifade edilmesini belirleyen en önemli faktörlerdir” (Devran, 2010: 65).

Mikro yapının ilk unsuru olan sentaktik çözümlemede, cümlelerin kullanım yapılarına bakılmaktadır. Haberin sentaktik yapısı içinde belli kişi ve kurumların eylemlerinin pasif cümleler aracılığı ile aktarılması haber içerisinde yer alan ideolojinin ortaya çıkarılmasında önemli bir role sahiptir (İnal, 1997: 156). Haberde kullanılan cümlelerin kısa veya uzun, etken veya edilgen, basit veya bileşik olup olmadığı sentaktik çözümleme alanına girmektedir (Keskin, 2004: 393).

Bu çözümleme alanında cümle ve cümlecikler arasında genelde açık bir nedensel ilişki bağı bulunmamaktadır. Yani, neden sonuç ilişkisine dayanan olay akışına haber metinlerinde pek sık rastlanmamaktadır. Haber metinlerinde daha çok fonksiyonel ilişki görülür. Fonksiyonel ilişkinin görülmesi ise haberi yazan ve okuyan arasında ortak bir ideolojik ve kültürel paylaşımı zorunlu kıldığı anlamı taşımaktadır (İnal, 1997: 156).

Bir diğer unsur olan bölgesel uyum, art arda gelen cümlelerin ve cümleciklerin birbirleriyle olan ilişkilerini irdelenmektedir (Keskin, 2004: 393). Haber metinlerinde yer alan cümleler tesadüfi şekilde bir araya gelmediği gibi birbiriyle ilişkili olmayan ve birbirini tamamlamayan cümleler tercih edilmez. Bu durum işlevsel ilişki olarak adlandırılmaktadır. Nedensel ilişkide ise bir olayın gerçekleşmesi diğer olaya bağlanmaktadır. Son olarak referansal ilişkide, art arda yer verilen cümleler arasında bağların kurulup kurulmadığı irdelenmektedir.

Bir başka unsur olan sözcük seçimleri ise ideolojik olanın ortaya çıkarılmasında son derece önemlidir. Klasik bir örnekle ‘özgürlük savaşçısı’ ve ‘gerilla’ sözcükleri arasındaki seçim habercinin ideolojisini ve siyasal tercihini ortaya koyan bir seçimdir (İnal, 1997: 157). Belli sözcüklerin özellikle tercih edilmesi aynı zamanda yazarın niyetini de açık bir şekilde ortaya koyar (Devran, 2010: 66).

Mikro yapının son unsuru olan haberin retoriğinde, haberin ikna edici, inandırıcı olması için görgü tanıklarından alıntılar yapılır. Aynı zamanda haberin inandırıcılığını arttıran fotoğraf ve inandırıcı bilgilere de yer verilir (Özer, 2012: 138). Teun van Dijk’e göre haber söyleminde ikna ediciliği arttırmak için birtakım standart stratejiler vardır. Bu stratejiler şu şekildedir (van Dijk, 1988: 84-85):

- A. Olayların gerçek doğasını vurgulayan stratejiler:
1. Devam eden olayların doğrudan açıklaması
  2. Yakın görgü tanıklarının kanıtlarını kullanılması
  3. Diğer güvenilir kaynaklardan kanıtların kullanılması (yetkili makamlar, saygın insanlar, profesyoneller)
  4. Kişi, zaman, olaylar vb. için sayılar gibi tam ve kesinliği gösteren işaretler kullanılması
  5. Özellikle görüşler söz konusu olduğunda kaynaklardan doğrudan alıntı kullanılması
- B. Olaylar için güçlü bir ilişkisel dayanak oluşturan stratejiler:
1. Önceki olaylardan koşul ya da sebep olarak bahsetmek veya sonraki olayların olası ya da gerçek sonuçları olarak açıklamak veya bir tahminde bulunmak
  2. Olayları iyi bilinen modellere eklemek, yeni olsalar bile tanıdık yapmak
  3. Söz konusu senaryoya ait iyi bilinen senaryolar ve kavramlar kullanmak
  4. Tanınmış spesifik yapılarda gerçekleri daha fazla organize etmeye çalışmak Örneğin, hikayeler
- C. Tutumsal ve duygusal boyutlara sahip bilgi sağlayan stratejiler:
1. Olaylar, güçlü duygular içerdiğinde veya uyandırdığında daha iyi temsil edilir ve hafızaya alınır (eğer çok güçlü duygular söz konusuysa, gerçekleri dikkate almamak, bastırmak ve dolayısıyla inanmamak olabilir)
  2. Farklı arka plana veya ideolojilere ilişkin görüşler böyle olaylar hakkında doğruluğu artırmaktadır. Fakat ideolojik olarak yakın olanlara olası görüş kaynakları olarak öncelik verilecektir.

Haber metninin inandırıcı olması, haberde hakikatin yansıtıldığını göstermek veya vurgu yapmak noktasında önemli bir ayırt edici özelliktir. Haberin retoriği, söylemlerin tanımlanmasında üzerinde yoğunlaşılacak bir konudur. Bu hususta

haberciler, bahsi geçen yollara başvurmaktadır. Çalışma kapsamında ele alınan araç televizyon olması nedeniyle görüntüler retorik unsur olarak birincil faktör konumundadır.

2.2. OLAYA İLİŞKİN BİLGİLER

2.2.1. Kudüs'ün Önemi

Kudüs, “Lut gölünün bulunduğu çukur alanın batısında ve bu alandan fay diklikleriyle ayrılmış olan Yahudiye platosunun dalgalı yüzeyi üzerinde kurulmuştur. Lut gölüne 24, Akdeniz kıyılarına kuş uçuşu mesafe olarak 52 km. uzaklıkta bulunan şehrin deniz seviyesinden yüksekliği Harem-i Şerif’te 747 metredir” (Harman, 2002: 323)

“Tarihi oldukça eski olan Kudüs şehrinin adının geçtiği bilinen en eski belge milattan önce 19. ve 18. yüzyıllara ait Mısır metinleridir. Milattan önce 14. yüzyıla ait Tell Amarna mektuplarında şehrin adı ‘Urusalim’, Geç Asur metinlerinde ‘Urusalimmu’ veya ‘Ursalimmu’, İbrânîce Masoretik metinde ‘Yruşlm’, bazan da ‘Yruşlym’ biçiminde yazılmakta ve ‘Yerûşâlayim’, *Eski Ahid*’in Ârâmîce metinlerinde ‘Yerûşâlêm’ şeklinde telaffuz edilmektedir. Grekçe ‘Hierosolyma’ adı şehrin kutsallığını yansıtmaktadır. Latince’ye ‘Jerusalem’ ve ‘Jerosolyma’ olarak geçmiştir. Kudüs şehrinin Batı dillerindeki adı da ‘Jerusalem’dir” (Harman, 2002: 323).

Kudüs şehri, tarih boyunca ‘Moriya’, ‘Yebus’, ‘Sion’, ‘Davud’un şehri’ ve ‘Ariel’ gibi isimlerle de anılır. “Öte yandan buraya ‘şehir’, ‘adalet yurdu’, ‘inanlar şehri’, ‘barış şehri’, ‘doğruluk şehri’, ‘Allah’ın şehri’, ‘orduların rabbinin şehri’, ‘mukaddes şehir’ gibi isimler de verilmiştir. Şehrin Arapça’daki adı olan Kuds’ün bu son isimden geldiği belirtilmektedir. Müslümanlar da şehre çeşitli isimler vermiş olup bunların başında “berekat, mübarek olmak” anlamına gelen ‘Kuds’ yer almaktadır. “Kur’an’da Kudüs’ün ismi doğrudan geçmez ancak, Fahreddin er-Râzî’nin bildirdiğine göre, müfessirler, Kur’an’daki “el-Mescidü’l-Aksâ” (el-İsrâ 17/1), “mübevvee sıdk” (Yûnus 10/93) ve “el-arzû’l-mukaddese” (el-Mâide 5/21) gibi tabirlerle ya Kudüs’teki Beytülmuqaddes’in ya da genellikle söz konusu şehrin

de içinde bulunduğu Filistin topraklarının kastedildiğini belirtmişlerdir. Öte yandan Elmalılı Muhammed Hamdi, *Hak Dini* adlı kitabında, ayette geçen el-Mescidü'l-Aksâ'nın Beytülmakdis, mübarek kılındığı haber verilen çevresinden de Kudüs ve civarı olduğunu söylemektedir. Mescid-i Aksâ tabiri, İslâm'ın ilk dönemlerinde bazen Kudüs için de kullanılmakla birlikte asırlar boyunca bununla özellikle Harem-i Şerif kastedilmiştir” (Harman, 2002: 323-324).

Tarih boyunca çeşitli isimlerle anılan Kudüs'ün asıl önemi üç semavi dinin mensubu olan halklar için kutsal görülmesinde yatmaktadır. Şehir, idari, askeri ve ekonomik yönden önemli bir yerleşim yeri olarak görülmüş fakat gelişimini belirleyen ve yönlendiren en önemli unsur dini özelliği olmuştur. Burası, Müslüman, Hıristiyan ve Musevi dinleri için merkez kabul edilmiş ve her daim kutsal sayılmıştır (Avcı, 2004: 32).

Kudüs, Müslümanlar için İslâmiyet'in ilk kıblesi olarak kabul edilir. Aynı zamanda ilk kible Mescid-i Aksa, Hz. Muhammed'in Miraç'a yükseldiği yerdir. Bu nedenle Müslümanlar için önemli bir konuma sahiptir. Müslümanlar hicretin on altıncı ayına kadar Mescid-i Aksa'ya dönerek namaz kılmışlardır. Ayrıca Müslümanlar için ikinci mescid, üçüncü harem kabul edilir. Kur'an'ı Kerim'de bazı ayetlerde Kudüs'ten bahsedilmektedir. Bu ayetlerden bazıları şu şekildedir: “Kulu Muhammed'i geceleyin, Mescid-i Haram'dan kendisine bazı ayetlerimizi göstermek için, etrafını mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah, her türlü noksan sıfatlardan münezzehtir. Şüphesiz ki her şeyi hakkıyla işiten, hakkıyla gören O'dur” (Kur'an'ı Kerim, el-İsra, 17/1), “Ey kavmim! Allah'ın sizin için yazdığı kutsal topraklara girin, sakın geri dönmeyin, yoksa kaybederek dönmüş olursunuz” (Kur'an'ı Kerim, el-Maide 5/21).

Kur'an-ı Kerim'de Mescid-i Aksa'nın kutsallığına yapılan atıflara ek olarak Hz. Muhammed'in hadislerinde de Mescid-i Aksa'nın kutsallığından bahsedilmektedir. “Hadislerde, Mescid-i Aksa'nın, Mescid-i Haram ve Mescid-i Resulullah ile beraber ziyaret amacıyla seyahat edilebilecek üç mescidden biri ve yeryüzünde Mescid-i Haram'dan sonra inşa edilen ikinci mescid olduğu belirtilmiştir (Buhari, “Fazlü'ş-şalat fi mescidi Mekke ve'l-Medine”, 6, “Hac”, 26, “Enbiya”, 8,

40; Müslim, “Hac”, 288, “Mesacid”, 2; Nesai, “Mesacid”, 3). Ayrıca bazı rivayetlerde Hz. Peygamber’in Beytülmakdis’te namaz kılmayı tavsiye ettiği de aktarılmaktadır (Ebu Davud, “Şalat”, 14)” (Harman, 2002: 326-327). Kur’an-ı Kerim’de ve Hz. Muhammed’in hadislerinde açık bir şekilde görüldüğü üzere bu bölge Müslümanlar için vazgeçilmez bir öneme sahiptir.

Miladi takvime göre 622 yılında gerçekleşen hicretten önce iki veya üç yıl Hz. Peygamber Kabe’yi de önüne alarak Kudüs’e yönelmiş ve namaz kılmıştır (İbn Sa’d, 1, 243; Kurtubi, 2, 150; Fahreddin er-Razi, 4, 110, Aktaran, Harman, 2002: 327). Ayrıca farklı rivayetler olduğu bilinmekle beraber, Medine döneminde on altı veya on yedi ay Kudüs’e yönelerek namaz kılındığı, daha sonra kıblenin Kabe’ye çevrildiğı (Buhari, “Şalat”, 31, “Tefsir”, 18; Müslim, “Mesacid”, 11-12) kabul görülmektedir (Aktaran: Harman, 2002: 327).

Yahudiler için ise Kudüs, yaratılışın başladığı yer ve en yüce değerlerinin simgesi olarak kabul edilir. Onlara göre evrenin çekirdeğı ve merkezi bu başşehirdir (Avcı, 2004: 31). Yahudilerin bölgeyle olan bağı ise Avraam’ın (İbrahim) göçü ile başlamış, Hz. Davud’un Kudüs’ü fethetmesi ile devam etmiştir. Bütün İsrail’e kral olan Hz. Davud’un Yerusaleym (Kudüs)’i fethetmesi bölgede Yahudilerin/İsrail’in egemenlik kurmasının bir başlangıcı sayılmıştır. Kaynaklara göre şehrin Hz. Davud tarafından fethedilerek başkent yapılması bu bölgenin daha önce İsrailoğullarının yönetiminde olmadığını göstermiştir (Hasanoğlu, 2015: 132). Hz. Davud Yebusîler’in hâkim olduğu Kudüs’e karşı harekete geçip Sion Hisarını almasının ardından Kudüs’e hakim olmuş ve Davud’un şehri adını vermiştir (II. Samuel, Aktaran: Harman, 2002: 325). Hz. Davud bu bölgede dini ve siyasi birliğı sağlamış (Özen, 2001: 61) ardından burada ibadet edebileceğı bir mabet inşa etmeye karar vermiştir. Fakat Mabet’in bir başkası tarafından inşa edileceğı, bu kişinin de oğlu Hz. Süleyman olacağı kendisine bildirilmiştir (Güngör, 2017: 56-57). Tamamlanması 7 yıl süren Mabet (Aydın, 2018: 113)’in yapımına Hz. Süleyman Tevrat’a göre MÖ 964’te başlamıştır (Besalel, 2001: 109).

Yapımının tamamlanmasının ardından Hz. Süleyman Mabet’in son kısmına Ahit Sandığını yerleştirmiş ve Mabet’in en kutsal kısmı olarak kabul edilmiştir. Hz.

Süleyman'ın, Mabet'e yönelerek dua edenlerin dualarının kabul olmasını istemesiyle burası Yahudilerin kıblesi kabul edilmiştir. Ayrıca Mabet, Yahudilerin en önemli sembolü olmuştur. Çünkü onlara göre Hz. Davud ve Hz. Musa'ya mabedin yapım emri ve planı Tanrı tarafından bildirilmiştir. Bu nedenle Yahudiler tarafından kutsal ve ebedi kabul edilmektedir (Aydın, 2018: 113).

Hz. Davud'un şehri fethetmesi, başkent yapması ve "hem kendisine bir saray hem de içinde iki taş levhanın bulunduğu Ahit Sandığını (Aron ha-Berit, Tâbut, Şehadet Sandığı), Avinadav'ın evinden getirerek sarayına yakın bir yere yerleştirmesi Kudüs'ün Yahudiler tarafından kutsal bir şehir olarak kabulünün" tarihi bağlamda başlangıcı sayılmaktadır (Aydın, 2018: 113). Dolayısıyla "Yahudiler, Kudüs adının ilk kez Tevrat'ta geçmesiyle kutsallığı ve ebediliğinin Kral Davud ve Süleyman'ın (salomon) yönetimiyle bağlantılı olduğuna inanırlar. Örneğin, Mezmur (Zebur)'un bir yerinde (48: 3/2) "tüm dünyanın sevinci", başka bir yerinde de (50:2) "kusursuz güzellik" diye geçer. Mersiyeler'de de (1:1) "kentlerin prensesi" diye anılır" (Ataöv, 1980: 29).

Yahudiler için Kudüs ve Mabet dünyanın merkezi ve yaratılış öncesi var olan kutsal yer olarak kabul edilir. "Mesih geldiğinde dağılmış olan bütün Yahudileri toplayacağı yer burasıdır. İdeal Yahudi devletini oluşturan Davud döneminin yeniden inşa edileceği yerin Kudüs'ü de içermesi; onun kutsiyetini daha da güçlendirmiştir. Milattan sonra 70'te başlayan ikinci sürgün sonrası, Pesah ve Yom Kipur bayramlarının sonunda "Gelecek sene Kudüs'te" temennisi, Kudüs'ün Yahudiler için vazgeçilmez; dönüşün gerçekleşeceği yer oluşunu ve Yahudi zihnindeki yerini daha kalıcı bir hale getirmiştir" (Aydın ve Gürkan, Aktaran: Aydın, 2018: 116).

Yahudiler için Kudüs, en mükemmelliğe sahip, şehirlerin prensesi ve güzelliğin ve sevgilinin sembolü olarak görülür. Vaat edilmiş kutsal topraklardır (Arz-ı mevud). Dünyaya indirilen on derece güzelliğin dokuzu Kudüs'e verilmiştir. Onlara göre, "Mabet ve Kudüs, dünyanın merkezinde yer alır. Bu yüzden İsrail ülkesi, dünyanın göbeğidir çünkü o, dünyanın ortasında bulunur. Bütün dünya buradan yaratılmıştır. Mabet İsrail'in geri kalanından; İsrail ülkesi de dünyanın bütün ülkelerden daha yüksektir." Her Yahudi'nin yılda üç kez gittiği bayramlarda

kurban kestiği yerdir (bu özellik mabedin yıkılışı ile son bulmuştur). Hac vazifelerinin gerçekleştiği yerdir (Aydın, 2018: 116). İnançlarına göre, Hz. Adem'in yaratıldığı toprak ve ilk kurbanını sunduğu mezbahın bulunduğu yer burasıdır (Güngör, 2017: 71). Yahudi devleti Mesih tarafından burada kurulacaktır. Ayrıca Yahudilere göre, yeryüzündeki Kudüs gibi bir de gökte Kudüs vardır. *Talmud*'da Tanrı'nın yerdeki Kudüs'e girmeden gökteki Kudüs'e girilemeyeceğini bildirdiği yazılmaktadır (Harman, 2002: 326).

Hristiyanlar için ise Kudüs'ün önemi Hz. İsa'nın doğrudan misyonuyla alakalı olan ölümü, mezarından dirilişi ve göğe yükselişinin gerçekleştiği yer olmasından kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda "İsa Mesih, kendisinin Yahudi inancına göre beklenen Mesih olduğunu göstermek için Yahudi Kutsal Kitabı olan Eski Ahid'de belirtilen; "İşte kralın bir eşek sıpasına binmiş geliyor" (Zakarya, 9/9) şeklindeki kehanete uygun olarak Kudüs'e bir sıpanın üzerinde" girdiği yer olarak burası kabul edilir. Hz. İsa'nın 'Son Akşam Yemeği'nin gerçekleştiği yer Kudüs'tür. Hz. İsa'nın sırtında taşıdığı çarmıh ile haça gerileceği yere kadar olan güzergahı, Via Dolorosa yani Elemlı Yol veya Çile Yolu olarak adlandırılan 500 metrelik bir mesafeden oluşan yolun başlangıcı bugün Kudüs'ün sur kapılarının başladığı yerdir. Elemlı Yol güzergahının son beş durağı ise Hristiyan aleminin en kutsal mekanı kabul edilen Kıyamet Kilisesi'nin içinde yer alır. Hristiyan hacılar için bu Elemlı Yolu kat etmek çok önemli bir hac ibadeti ritüelidir (Taşpınar, 2017: 8-9). Bu nedenle Kudüs, Hristiyanların inancında Hz. İsa'nın öldüğü ve yeniden dirildiği yer olarak önemli bir yere sahiptir (Avcı, 2004: 31).

Ayrıca Hz. İsa ve onun hayatında önemli yeri olan şahısların ve azizlerin kabirlerinin orada olması nedeniyle de Hristiyanlar için önemli bir yeri vardır. İnançlarına göre, "Mesih'i dünyaya getiren Hz. Meryem'in kabri, Kudüs'tedir. Aynı zamanda "Hz. Meryem'in doğduğu ve vaftiz edildiği yer olduğundan burası Hristiyanlar tarafından en çok ziyaret edilen mekânlardan biridir." Ayrıca Hz. Meryem, Hz. İsa'nın doğumundan 40 gün sonra Kudüs'e giderek burada kurban kestiğine ve Hz. İsa 12 yaşına girdiğinde birlikte Süleyman Mabedi'ne gittiklerine inanılır. "Kudüs, Hristiyan Konsiller tarihinde ilk Konsil olarak kabul edilen

Havariler Konsili'nin gerçekleştirildiği yerdir aynı zamanda. Kudüs Konsili'nde, Hıristiyanlığın temel inançları ve Yahudi olmayanların dini yükümlülüklerinin neler olacağı tartışılmış ve karara bağlanmıştır. Hıristiyanlık açısından Hz. İsa'nın hayatının önemli bir kısmını yaşadığı yer olarak Kudüs, Hıristiyanlar için vazgeçilmez en kutsal topraklar olarak kabul edilir” (Taşpınar, 2017: 6-9).

“İnciller’de de Kudüs önemli bir yer işgal etmektedir. Markos İncili’ne göre Hz. İsa, Galile bölgesinde halka tebliğ faaliyetine başlar ve onların olumsuz tavrı üzerine Kudüs’e yönelir, şehre girer ve mabedi temizler. Yahudi otoritelerinin tepkisiyle karşılaşınca şehrin cezalandırılacağını ve mabedin kirletileceğini haber verir. Şehrin dışında çarşıya gerildiğinde mabedin perdesi yırtılır. Diğer İnciller Kudüs’le ilgili bu bilgilere bazı ilaveler yaparlar. Yuhanna İncili Hz. İsa’nın birçok defa Kudüs’e geldiğini kaydeder. İnciller’e göre Hz. İsa’nın dünyevi hayatı Kudüs’te sona erer, havariler orada “Kutsal Ruh’u alırlar” (Harman, 2002: 326). Burada geçen kutsal ruh ile anlatılmak istenen Hz. İsa’dır. Hristiyanların inancına göre Hz. İsa, kutsal topraklar olarak kabul edilen Kudüs’ün kutsal ruhudur (Batuk, 2003: 219).

Bu üç semavi din için kutsal kabul edilen Kudüs’ün Yahudilere ‘vadedilmiş toprak’ olup olmadığına açıklık getirmekte fayda var. Hayrettin Karaman’a göre, “*Vadedilmiş toprakların (arz-ı mev’ûdun) ne zaman, nerede, kimlere, ne şartla vadedilmiş olduğunu öğrenmenin yolu bu va’di yapanın kitabına (verilen sözün vesikasına) bakmaktır. Yeryüzünde Allah’a ait olduğu bilinen ve hiçbir harfine, kelimesine dokunulmadan bize kadar gelen tek kitap Kur’an-ı Kerim’dir. Kitab-ı Mukaddes denilen mecmuanın ihtiva ettiği Tevrat ve İncil’in -aslı Allah Teala tarafından vahyedilmiş olmakla beraber- O’ndan geldiği gibi muhafaza edilmediğini, değiştiğini, kısmen kaybolduğunu, kısmen peygamberlere ve başkalarına ait sözlerin araya girdiğini Yahudiler ve Hıristiyanlar da kabul etmektedirler.*” Buradan hareketle, konuya günümüze kadar aslı bozulmadan ulaşan tek kitap olan Kur’an-ı Kerim üzerinden bakmak gerekir. “*Bir zamanlar Musa kavmine şöyle demişti: Ey kavmim! Allah’ın size lütfettiği nimetini hatırlayın; O içinizden peygamberler çıkardı ve sizi hükümdarlar kıldı. Alemlerde hiçbir kimseye*

vermediğini size verdi/Ey kavmim! Allah'ın size yazdığı mukaddes toprağa girin ve arkanıza dönmeyin, yoksa kaybederek dönmüş olursunuz” (Maide: 5/20-21) (www.hayrettinkaraman.net).

“Bu iki ayete göre Arz-ı mukaddes'in İsrailoğullarına vatan olarak yazılması (Allah'ın bu va'di ve takdiri) ebedî değildir ve şarta bağlıdır. Ebedi olmayıp Hz. Musa'nın asrına ait olduğunun delili, 20. ayetteki ifadedir. 21. ve devamındaki ayetlerde bu yazının hayata geçmesi İsrailoğulları'nın buna layık olmalarına ve bunun için fedakârlık etmelerine bağlanmıştır. Hatta onlar bu şartı yerine getirmediği için Allah Teala onlara kırk yıl buraya giremeyip dar bir bölgede yaşama cezası vermiştir. Daha sonraki zamanlarda da İsrailoğulları güç ve ahlak bakımından layık oldukları müddetçe buralarda oturmuşlar, liyakatlerini kaybettikçe de aynı yerler başka toplumların yurdu olmuştur. Ayrıca, Tevrat'ın Tesniye bölümünün birinci babında yer alan bilgilere göre vadedilen topraklar hem yalnızca İsrailoğullarına vadedilmiş değildir. Hem de dünkü ve bugünkü Filistin topraklarından ibaret değildir. Va'dedilen topraklar Lübnan, Irak, Suriye ve Fırat havzasına kadar Anadolu'yu kısmen içine almaktadır. Son Peygamber Hz. Muhammed Mustafa, Hz. İbrahim'in, oğlu İsmail kolundan gelmiş bir zürriyetidir, torunudur, şu halde O'nun ümmeti olan Müslümanlar da -şartlarını yerine getirirlerse- Allah'ın vadedtiği Mukaddes Topraklara malik olma ve burasını vatan edinme hakkına sahiptirler” (www.hayrettinkaraman.net).

Öte yandan üç semavi dinin mensubu olan halklar için kutsal kabul edilen Kudüs'ün statüsü tarihi bağlamda da önem arz etmektedir.

2.2.2. İsrail Devleti'nin Kuruluşu ve Kudüs'ün Statüsünü Değiştirmeye Yönelik Eylemler

Kudüs üzerindeki Osmanlı egemenliği 1831-1840 yıllarında gerçekleşen Kavalalı Mehmed Ali Paşa dönemi hariç Aralık 1917'ye kadar yaklaşık dört asır

devam etmiştir (El-Aseli, 2002: 335). 19. yüzyıla gelindiğinde Filistin ve Kudüs, ideolojik bir akım olan Siyonizm'in destekçileri tarafından arzulanan bir toprak olmaya başlamıştır (Uzer, 2017: 135). 17 Mayıs 1901 tarihinde Dünya Siyonist Örgütünün kurucusu Theodor Herzl İstanbul'a gelerek 2. Abdülhamid'in huzuruna çıkmış ve Yahudilerin yerleşebileceği bir toprak istemiştir. Filistin'de bir Yahudi devleti kurmak amacıyla 1896-1902 arası beş kere payitahtı ziyaret eden Herzl, Osmanlının dış borçlarını ödemek karşılığında 2. Abdulhamid'den Filistin topraklarına Yahudilerin yerleştirilmesini istemiştir. Sultan Abdulhamid ise karşılığında şu sözleri söylemiştir: *“Ben bir karış dahi toprak satamam, zira o bana değil, halkıma aittir. Onlar, bu İmparatorluğu kurup kanlarıyla mahsuldar kıldılar. Onu, bizden koparılmadan önce üzerini kanımızla bir kere daha kaplamayı biliriz.”* (Karaman, 2009: 330). Theodor Herzl da hatıratında Abdülhamid'in kendisine verdiği cevabı şu şekilde aktarmıştır: *“Dindaşlarımızın ölüm fermanını bu göçlerin önünü açarak imzalamam asla mümkün değildir”* (www.fikriyat.com, 27.03.2019).

1917 yılına gelindiğinde ise Kudüs'ün kaderi değişmiştir. 2 Kasım'da Balfour Deklarasyonu ile İngiltere Yahudilerin bölgede siyasi bir varlık oluşturmalarını destekleyeceğini açıklamıştır. “11 Aralık'ta da İngiliz askerleri Kudüs'e girmiş ve Kudüs'teki sadece Haçlı işgaliyle kesintiye uğrayan yaklaşık 1200 yıllık Müslüman egemenliği sona ermiştir. İngiliz yönetimine geçen Kudüs köklü demografik, ekonomik ve kültürel değişiklikler yaşamaya başlamıştır. Şehir içinde Yahudi nüfusu Arap nüfusunu geçmiş, Araplar dışarıdan maddi destek alarak Yahudilerle mücadele eder hale gelmiştir. Araplar ile Yahudiler arasında dengelerin tamamen altüst olmasının doğurduğu problemleri çözemeyen İngiltere, 1947'de Birleşmiş Milletler'e sunduğu Filistin'i paylaşırma planında Kudüs'e milletlerarası bir statü verilmesini” önermiştir (El-Aseli, 2002: 338).

1948 yılında İsrail bağımsızlığını ilan etmiş ve Arap İsrail Savaşları başlamıştır. Birleşmiş Milletler planında yüzde 55'i Yahudilere, yüzde 45'i ise Filistinlilere ayrılmış olan Filistin topraklarının, yüzde 78'i bu savaşın sonunda Yahudilerin eline geçmiştir. Filistin topraklarının sadece yüzde 22'lik kısmı Müslümanların elinde kalmıştır. Doğu ve Batı olarak ikiye bölünen Kudüs'ün doğusu

ise Ürdün'ün kontrolüne geçmiştir. İsrail, 1967 savaşında (Altı Gün Savaşı), Filistin topraklarının geri kalan yüzde 22'lik bu kısmını da işgal ederek Doğu Kudüs'ü de tamamıyla kontrolü altına almıştır. 1980 yılında İsrail, Kudüs'ün doğusu ve batısıyla İsrail'in 'Birleşik Başkenti' ilan etmiştir (www.aa.com.tr, 27.03.2019).

1987'de İsrail'in Kudüs ve Filistin'de Araplar'ın haklarını kısıtlayıcı politikaları Batı Şeria'da "İntifada"ya yol açmıştır. 1990'lı yıllarda da Kudüs'ün Arap/İslami yapısını değiştirmeye yönelik politikaları devam etmiştir. Tarihi mekanlar yakılmış, Arap gayri menkullerine el konulmuş ve Araplar'ın şehri terk etmesi sağlanmıştır. Bu politikalar sonucu Yahudi mülkleri birkaç kat artmıştır (El-Aseli, 2002: 338).

İsrail'in Filistin'e yönelik ihlalleri 1990'lı yıllarda hız kazanmıştır. 10 Ekim 1990'da Mescid-i Aksa'ya Süleyman heykelinin temel taşını yerleştirmeye çalışan Yahudilere karşı çıkan Filistinlilere ateş açılması sonucu çok sayıda kişi ölmüştür. 25 Eylül 1996'da İsrail, Mescid-i Aksa civarında bir kazı çalışması başlatmış ve Burak Duvarı (Ağlama Duvarı)'na çıkan bir tünel açmıştır. Bu olay çok sayıda Filistinlinin ölümü ile sonuçlanmıştır. 28 Eylül 2000 tarihinde İsrail'in eski Başbakanı Ariel Şaron Mescid-i Aksa'ya girmiş ve ikinci İntifada başlamıştır. 2003'ten itibaren İsrail, Yahudi yerleşimcileri, Mescid-i Aksa'nın avlusuna almaya ve zaman zaman Müslümanların girişlerin yaş sınırlaması getirmeye başlamıştır. 13 Haziran 2014'te İsrail askerleri, Aksa'yı basarak gaz bombaları ve plastik mermilerle Filistinlilere saldırmış, caminin içine girerek ibadethaneyi tahrip etmiştir. 9 Eylül 2015'te eski İsrail Savunma Bakanı Moşe Yalon, Mescid-i Aksa'da nöbet tutan Murabıtlara yasak konulduğunu açıklamıştır. 14 Eylül 2015'te İsrail askerleri, Mescid-i Aksa'ya postallarıyla girerek 5 Filistinliyi göz altına almıştır. 28 Aralık 2016'da İsrail, Silvan'ın Vadi Halva Mahallesi ile Mescid-i Aksa bitişiğindeki Babu'l Mağaribe Meydanı arasında kazılan yeni bir tüneli açmıştır. Bu tünel çalışmaları hala devam etmektedir. 2009-2016 yılları arasında 68 bin 247 Yahudi yerleşimci zorla Mescid-i Aksa'nın avlusuna girmiştir. 14 Temmuz 2017'de İsrail polisi, Mescid'i Aksa'da silahlı saldırıda bulunduğunu iddia ettiği 3 Filistinliyi öldürmesinin ardından Aksa'yı

ibadete kapatmıştır. Daha sonra ise kapılara metal arama dedektörleri yerleştirerek girişlere kısıtlamalar getirmiştir (www.aa.com.tr, 27.03.2019).

6 Aralık 2017’de ABD Başkanı Donald Trump, Kudüs’ü İsrail’in resmi başkenti olarak tanımış ve Tel Aviv’deki ABD Büyükelçiliği’nin Kudüs’e taşınacağını açıklamıştır. Bunun üzerine uluslararası boyutta ses getiren kriz başlamıştır (www.bbc.com, 27.03.2019). 14 Mayıs 2018’de ABD Tel Aviv’deki büyükelçiliğini Kudüs’e taşımıştır (www.aa.com.tr, 27.03.2019).

2.2.3. Donald Trump’ın Kudüs’ü İsrail’in Başkenti Olarak Tanınması ve Kudüs Krizinin Ortaya Çıkışı

Cumhuriyetçi Parti adayı Donald Trump, 8 Kasım 2016 tarihinde ABD Başkanlık seçimini kazanmıştır. Seçim kampanyası döneminde önemli vaatlerde bulunan Trump’ın kuşkusuz en dikkat çekici vaadi “Amerikan elçiliğini Yahudi halkının ebedi başkenti Kudüs’e taşıyacağım” sözü olmuştur. Yine seçim döneminde BM Genel Kurul toplantıları nedeniyle İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu ile bir araya gelen Trump, burada bir kez daha kararını yineleyerek Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanıyacağını ifade etmiştir. Trump, seçim kampanyası döneminde çeşitli aralıklarla bu vaadini dile getirmiştir. 6 Aralık 2017 Çarşamba günü ise Kudüs’ü İsrail Devletinin Başkenti olarak tanıdığını ve Tel Aviv’deki ABD Büyükelçiliği’nin Kudüs’e taşınacağını açıklamıştır. Buradan hareketle Trump’ın Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanınması, seçim vadinin yerine getirilmesi olarak okunabilir ancak sadece bir seçim vaadinden ibaret olarak görmek yeterli bir değerlendirme olmayacaktır.

Aslında bu karar 1995 yılında ABD Kongresi tarafından ‘Kudüs Yasasıyla’ kabul edilmiştir ancak ABD Başkanları bugüne kadar 6 aylık periyodlar halinde bu kararı ertelemiştir (Canan, 2017: 5). Trump ise Filistin yönetimi ile herhangi bir müzakere veya görüşme yapmadan bu radikal kararı uygulamaya koymuştur. Gelen tüm tepkilere rağmen Kudüs’ü İsrail’in başkenti ilan etmiş, ABD Büyükelçiliği’nin Kudüs’e taşınması için süreci başlatmıştır. Trump’ın bu kararı uygulamasında etkili olan birtakım faktör öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki İsrail ile ilişkileri güçlendirme

isteğidir. ABD’de güçlü lobileri bulunan İsrail, Amerikan iç siyasetinde etkili bir devlettir. İsrail, Obama döneminde iç siyasetten uzaklaştırılmaya çalışılsa da ABD’nin İsrail’e karşı pozitif ayrımcılık içeren geleneksel politikalarından tamamen vazgeçilmemiştir. Trump’ın başkanlık koltuğuna oturmasıyla Obama döneminden beri süregelen gerginlik ortadan kalkmış, İsrail ile ikili ilişkilerin güçlenmesi için adımlar atılmıştır. Kudüs, bu ikili ilişkilerin geliştirilmesi sürecinde Trump’ın fiiliyata döktüğü bir adım olmuştur. Böylece Trump hem iç siyasette etkin olan Yahudi lobilerine karşı vermiş olduğu sözü yerine getirmiş hem de İsrail ile ilişkileri güçlendirmiştir (Dilek, 2018: 100-106).

Trump’ın bu kararı almasında etkili olan bir diğer faktör de Evanjeliclerin rolüdür. Bu kararın alınmasında önemli bir etken olan Evanjelicler, Protestan mezhebi olan Evanjelizm’e mensup kişilerdir. Evanjelicler ABD’de Hristiyan toplumunun tutucu kanadını simgeler. Evanjelicler, Amerika’da Hristiyan mezhepleri arasında en tutucu ve aşırı radikal kesimdir. Ayrıca İslamofobik ve İslam karşıtlığında da öncü rol oynarlar. Amerikan nüfusunun yaklaşık yüzde 30-35’lik bir kısmını Evanjelicler oluşturur. Aşırı sağ blok olarak da bilinen bu kişiler seçim döneminde Trump’ı ve koyu dindar bir Evanjelic olan yardımcısı Mike Pence’i desteklemiştir. Dolayısıyla bu adım muhafazakar kesimin desteğini alabilmek için atılmış bir adım olarak da okunabilir. Esasen Evanjelicler, Amerika’da Cumhuriyetçilerin seçilmesinde her zaman etkili olmuştur (Hıdır, 2018: 40-42).

Bir diğer faktör olarak da İsrail Başbakanı Netanyahu ve Trump hakkında açılan soruşturmalar gösterilebilir. Netanyahu’ya ülkesinde üç farklı yolsuzluk suçu yöneltilmiş ve bu olay İsrail’de büyük yankı uyandırmıştır. Diğer taraftan da ABD’de yürütülen Rusya soruşturması, Trump’ın iç siyasette sorunlar yaşamasına neden olmuştur. Bu noktada Kudüs kararı hem İsrail ve Trump hükümeti için kısa süreli de olsa bu iç politika meselelerini ortadan kaldırmış hem de bu karara olumlu bakan seçmelerin desteğinin kazanılmasını sağlamıştır.

Trump’ın Ortadoğu siyaseti de bu kararın uygulanmasında etkili olan bir diğer faktör olarak karşımıza çıkar. Trump başkanlığa geldiğinden beri Suudi Arabistan başta olmak üzere Körfez ülkeleri ile sıkı ilişkiler içine girmiştir. Katar’a ambargo

uygulayan Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn ve Mısır'ı desteklemiştir. Bölgede İsrail ile ilgili adımlarda en etkili ülkelerden biri olan İran'a karşı Riyad yönetimi ile birlikte hareket etmiştir. “Böylece ABD-Körfez ortaklığı aracılığıyla İran'ı hedef alan politikasına geri dönmüştür” (www.bbc.com, 28.03.2019). Dolayısıyla Trump'ın bu kararı “İran, Türkiye, Rusya ve Katar bloğuna karşı, ABD liderliğinde başta Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri olmak üzere, Mısır ve İsrail'den müteşekkil bir blok oluşturmaya çabalaması” olarak okunabilir. Ayrıca Trump'ın aldığı bu karara konjonktürel anlamda bakıldığında da “ABD öncülüğünde Suudi Arabistan, Mısır ve İsrail arasında şekillenen mutabakatın bir ürünü olarak ve Ortadoğu'da dengeleri değiştirme, yeni bir statüko oluşturma ve bölgede yeniden ABD düzenini domine etme çabası olarak görülebilir” (Canan, 2017: 7). Ek olarak belirtmek gerekir ki bu karar, yeni bir çatışma ortamı yaratarak bölgede İsrail'in egemenliğini genişletmeyi ve kalıcı hale getirmeyi hedeflemektedir. Böylece ABD, bu kararla birlikte bölgede İsrail yanlısı bir politika izleyeceğini deklare etmiştir.

2.3. BULGULAR VE YORUMLAR

2.3.1. İçerik Çözümlemesinin Bulguları

2.3.1.1. A Haber, CNN Türk ve FOX TV Kanallarının İçerik Çözümlemesi

Çalışmada, nicel bulguların değerlendirilebilmesi amacıyla içerik çözümlemesi yöntemi uygulanmıştır.

Tablo 1. Televizyon Kanallarına Göre Haber Sayısı

TELEVİZYON KANALI	HABER SAYISI
A HABER	34
CNN TÜRK	32
FOX TV	18

Tablo 1’de; Kudüs krizi haberlerinin sayı olarak kanallara göre dağılımı yer almaktadır. Araştırma kapsamında incelenen olayın gerçekleştiği günden itibaren 7 günlük zaman dilimi içerisinde Kudüs krizi haberlerine en fazla A Haber kanalı yer verirken, ikinci olarak CNN Türk kanalı yer vermiştir. En az habere ise Fox TV kanalı yer vermiştir.

Tablo 2. Televizyon Kanallarına Göre Haber Sayısının Günlük Dağılımı

TARİH	A HABER	CNN TÜRK	FOX TV
06.12.2017	5	4	2
07.12.2017	7	4	3
08.12.2017	4	7	3
09.12.2017	5	8	3
10.12.2017	7	5	3
11.12.2017	2	3	2
12.12.2017	4	1	2
TOPLAM	34	32	18

Tablo 2’de; Kudüs krizi haberlerinin sayı olarak kanallarda göre günlük dağılımı yer almaktadır. Buna göre, 6 Aralık 2017’de A Haber kanalının 5 haber, CNN Türk kanalının 4 Haber, Fox TV kanalının 2 haber yayınladığı görülmektedir. 7 Aralık 2017’de A Haber kanalının 7 haber, CNN Türk kanalının 4 Haber, Fox TV kanalının 3 Haber yayınladığı görülmektedir. 8 Aralık 2017’de A haber kanalının 4 haber, CNN Türk kanalının 7 Haber, Fox TV kanalının 3 haber yayınladığı görülmektedir. 9 Aralık 2017’de A Haber kanalının 5 haber, CNN Türk kanalının 8 haber, Fox TV kanalının 3 haber yayınladığı görülmektedir. 10 Aralık 2017’de A

Haber kanalının 7 haber, CNN Türk kanalının 5 haber, Fox TV kanalının 3 haber yayınladığı görülmektedir. 11 Aralık 2017’de A Haber kanalının 2 haber, CNN Türk kanalının 3 haber, Fox TV kanalının 2 haber yayınladığı görülmektedir. 12 Aralık 2017’de A Haber kanalının 4 haber, CNN Türk kanalının 1 haber, Fox TV kanalının 2 haber yayınladığı görülmektedir.

Tablo 3. Televizyon Kanallarına Göre Habere Ayrılan Süre

TELEVİZYON KANALI	TOPLAM SÜRE
A HABER	82.37
CNN TÜRK	56.12
FOX TV	38.55

Tablo 3’de; Kudüs krizi haberlerinin süre olarak kanallara göre dağılımı yer almaktadır. Buna göre, Kudüs krizi haberlerine 82.37 dakikayla en fazla süreyi ayıran kanalın A Haber olduğu görülürken, ikinci olarak 56.12 dakikayla CNN Türk yer vermiştir. En az süreye ise 38.55 dakikayla Fox TV’nin yer verdiği görülmektedir.

Tablo 4. Televizyon Kanallarına Göre Habere Ayrılan Sürenin Günlük Dağılımı

TARİH	A HABER	CNN TÜRK	FOX TV
06.12.2017	10.25	6.23	5.12
07.12.2017	17.00	8.09	6.48
08.12.2017	10.30	11.40	6.29
09.12.2017	10.14	12.30	6.07

10.12.2017	15.20	10.44	7.09
11.12.2017	7.20	6.07	3.35
12.12.2017	10.48	0.39	3.35
TOPLAM	82.37	56.12	38.55

Tablo 4'te; Kudüs krizi haberlerinin süre olarak kanallara göre günlük dağılımı yer almaktadır. Buna göre, 6 Aralık 2017'de A Haber kanalının 10.25 dakika, CNN Türk kanalının 6.23 dakika, Fox TV kanalının 5.12 dakika ayırdığı görülmektedir. 7 Aralık 2017'de A Haber kanalının 17 dakika, CNN Türk kanalının 8.09 dakika, Fox TV kanalının 6.48 dakika ayırdığı görülmektedir. 8 Aralık 2017'de A Haber kanalının 10.30 dakika, CNN Türk kanalının 11.40 dakika, Fox TV kanalının 6.29 dakika ayırdığı görülmektedir. 9 Aralık 2017'de A Haber kanalının 10.14 dakika, CNN Türk kanalının 12.30 dakika, Fox TV kanalının 6.07 dakika ayırdığı görülmektedir. 10 Aralık 2017'de A Haber kanalının 15.20 dakika, CNN Türk kanalının 10.44 dakika, Fox TV kanalının 7.09 dakika ayırdığı görülmektedir. 11 Aralık 2017'de A Haber kanalının 7.20 dakika, CNN Türk kanalının 6.07 dakika, Fox TV kanalının 3.35 dakika ayırdığı görülmektedir. 12 Aralık 2017'de A Haber kanalının 10.48 dakika, CNN Türk kanalının 0.39 saniye, Fox TV kanalının 3.35 dakika ayırdığı görülmektedir.

Tablo 5. Televizyon Kanallarına Göre Kam Spiker Süresi

TELEVİZYON KANALI	KAM SPIKER SÜRESİ
A HABER	16.36
CNN TÜRK	11.58
FOX TV	13.56

Tablo 5'te; televizyon kanallarına göre kam spiker süresinin dağılımı yer almaktadır. Buna göre, kam spikere en fazla süre ayıran kanalın 16.36 dakikayla A

Haber olduğu görülürken, ikinci olarak 13.56 dakikayla Fox TV yer vermiştir. En az süreye ise 11.58 dakikayla CNN Türk'ün yer verdiği görülmektedir.

Tablo 6. Televizyon Kanallarına Göre Haberde Yer Verilen Canlı Bağlantı Sayısı

TELEVİZYON KANALI	CANLI BAĞLANTI SAYISI
A HABER	13
CNN TÜRK	4
FOX TV	-

Tablo 6'da; televizyon kanallarına göre haberde yer verilen canlı bağlantı sayısı yer almaktadır. Buna göre 13 canlı bağlantı sayısı ile en fazla A Haber kanalının yer verdiği görülmektedir. CNN Türk kanalı, 4 canlı bağlantı sayısı ile ikinci sırada yer almaktadır. Fox TV kanalının ise haberlerinde canlı bağlantıya yer vermediği görülmektedir.

Tablo 7. Televizyon Kanallarına Göre Kullanılan Haber Kaynağı

KAYNAK	A HABER	CNN TÜRK	FOX TV
RESMİ KAYNAK	8	9	6
MUHABİR	17	4	1
HABER AJANSI	4	12	7
ULUSLARARASI KAYNAK	5	4	2
BELİRTİLMİYEN KAYNAK	-	3	2
TOPLAM	34	32	18

Tablo 7’de; Kudüs krizine ilişkin olaylar sunulurken kullanılan haber kaynaklarının televizyon kanallarına göre dağılımı yer almaktadır. Buna göre, A Haber kanalında yayınlanan 34 haberden; 8 haberin kaynağının resmi kaynak, 17 haberin kaynağının muhabir, 4 haberin kaynağının haber ajansı, 5 haberin kaynağının ise uluslararası haber ajansı olduğu görülmektedir. CNN Türk kanalında yayınlanan 32 haberden; 9 haberin kaynağının resmi kaynak, 4 haberin kaynağının muhabir, 12 haberin kaynağının haber ajansı, 4 haberin kaynağının uluslararası haber ajansı olduğu, 3 haberin kaynağının ise belirtilmediği görülmektedir. Fox TV kanalında yayınlanan 18 haberden; 6 haberin kaynağının resmi kaynak, 1 haberin kaynağının muhabir, 7 haberin kaynağının haber ajansı, 2 haberin kaynağının uluslararası haber ajansı olduğu, 2 haberin kaynağının ise belirtilmediği görülmektedir.

Tablo 8. Televizyon Kanallarına Göre Konu Dağılımı

KONU DAĞILIMI	A HABER	CNN TÜRK	FOX TV
OLAY YERİNDE YAŞANANLAR	13	9	6
İKTİDAR / MUHALEFET TEMSİLCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ	8	11	8
KRİZE İLİŞKİN DÜNYADAN HABERLER	5	6	2
KRİZE İLİŞKİN TÜRKİYE’DEN HABERLER	8	6	3
TOPLAM	34	32	19

Tablo 7’de; Kudüs krizi haberlerinin konu dağılımı yer almaktadır. A Haber kanalında yayınlanan 13 haberin, CNN Türk kanalında yayınlanan 9 haberin, Fox TV kanalında yayınlanan 6 haberin, olay yerinde yaşananlardan oluştuğu görülmektedir. A Haber kanalında yayınlanan 8 haberin, CNN Türk kanalında yayınlanan 11

haberinin, Fox TV kanalında yayınlanan 8 haberinin, iktidar/muhalefet temsilcilerinin görüşlerinden oluştuğu görülmektedir. A Haber kanalında yayınlanan 5 haberinin, CNN Türk kanalında yayınlanan 6 haberinin, Fox TV kanalında yayınlanan 2 haberinin, krize ilişkin dünyadan gelen tepkilerden oluştuğu görülmektedir. A Haber kanalında yayınlanan 8 haberinin, CNN Türk kanalında yayınlanan 6 haberinin, Fox TV kanalında yayınlanan 3 haberinin, krize ilişkin Türkiye’den gelen tepkilerden oluştuğu görülmektedir. Fox TV’de yayınlanan bir haberinse hem krize ilişkin dünyadan gelen tepkilerden hem de Türkiye’den gelen tepkilerden oluştuğu görülmektedir.

2.3.2. Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Bulguları

2.3.2.1. A Haber Ana Haber Bültenlerinin Çözümlemesi

Haber: AH-1 (06.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “YANLIŞ ADIM İNFİALE YOL AÇAR...” (1), “CUMHURBAŞKANI YENİDEN UYARDI: UZAK DURUN!” (2), “ERDOĞAN: KUDÜS KIRMIZI ÇİZGİMİZDİR” (3), “KUDÜS’ÜN STATÜSÜ DEĞİŞTİRİLMEMELİ (4), “ÜRDÜN KRALI ABDULLAH KÜLLİYE’DE! (5)”, “HİÇ KİMSE HEVESLERİ UĞRUNA...” (6), “TERÖR ÖRGÜTLERİNİN İŞİNE YARAR” (7), “CUMHURBAŞKANI ABD’Yİ BİR KEZ DAHA UYARDI” (8), “KUDÜS GÖZBEBEĞİMİZDİR” (9), İSTANBUL’DA İSLAM ÜLKELERİ ZİRVESİ (10), “TEK YOL İKİ DEVLETLİ ÇÖZÜM” (11)

Haber Girişi: “Bugünün gündemi Cumhurbaşkanının aslında dünden de belirlediği Kudüs’le ilgili İsrail’in ve ortaklaşa aslında Amerika’nın almaya çalıştığı Kudüs İsrail’in başkentidir cümlesi. Bununla birlikte zaten büyük infialin başladığını söylemekte sakınca yok. Aynı zamanda Cumhurbaşkanı, “Kudüs Müslümanların kırmızı çizgisidir” dedi. Dün zaten ilişkileri koparmaya kadar gidebilecek bir yere taşınabilir demişti Cumhurbaşkanı Erdoğan bu konuyla ilgili olarak. Bugünde Ürdün kralını ağırladı. Onunla görüşme bittikten sonra basın açıklamasında da bir kez daha

Kudüs'ü eğer istenilen şekilde provoke ederlerse sonuçlarının neler olabileceğine Cumhurbaşkanı özellikle altını çize çize uyardı. Bakma zamanı efendim”

Haberin içeriği sadece başlıklara bakılarak anlaşılmaktadır. Başlıklarda, habere konu olan olaya karşı oluşan tepkilerin öne çıkarıldığı görülmektedir. Bu tepkiler yer yer tehditkar ifadelerle sunulmaktadır. Örneğin, “Cumhurbaşkanı yeniden uyardı: uzak durun!” ve “Cumhurbaşkanı ABD’yi bir kez daha uyardı” başlıkları diplomatik ilişkilerin krize girebileceğinin sinyalinin vermektedir. Haber başlıklarında enformasyon eksiltimi veya genelleştirme görülmemektedir.

Haber girişinde spikerin doğrudan yorumu ile oluşturulan ifadeler yer verildiği görülmektedir. Nitekim haberde; Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın habere konu olan olay hakkında Müslümanların yanında olduğu ve olası karara kesin ve net bir tavırla karşı çıktığı söylemlerine dikkat çekilmektedir. Aynı zamanda Kudüs’ün statüsünün korunması için harekete geçildiği söylemi kullanılmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Şematik yapı unsurlarından ilki ana olayın sunumudur. Ana olayın sunumu, haber girişleri ve haber başlıkları ile bir bütünlük çerçevesinde ilerler. Haberde ana olay, haber girişinde sunulmuştur. Haberde, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Kudüs krizi ile ilgili alınacak olası karara verdiği tepki ve daha sonrasında verecek olduğu tepkiler şeklinde ana olay kurulmuştur. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Kudüs’ün tarihi statüsünün muhafazası konusunda tepkilerini en yüksek perdeden dile getirmesi de ana olay içinde yer almıştır. Burada, Erdoğan’ın Kudüs’ün provoke edilmesi durumunda sonuçlarının ne olacağı ve büyük infialin başlıyor olduğunun ön plana çıkarılması ana olayda göze çarpan unsurlardır.

Şematik yapı unsurlarından bir diğeri sonuçtur. Sonuca bakıldığında ‘beklenmediklik’ unsuru haber değerliliği atfedilen gerekçe olarak öne çıkarılmaktadır. Ayrıca van Dijk’in, sonuçların ideolojik olarak ele alınması gerektiği önermesinden yola çıkıldığında; Kudüs’ün İsrail’in başkenti ilan edilmesi kararı alındığı takdirde böyle bir kararın kabul edilemez olduğu, kişisel çıkarlar için bu

kararın alındığı, iki devletli çözüme karşı bir alternatifin olmadığı ve Kudüs'ün kutsiyeti söylemlerinin oluşturulduğu ve tehditkar nitelikte sunulduğu izlenmektedir.

Şematik yapı unsurlarından arka plan ve bağlam bilgisine makro ölçekte bakıldığında haberde arka plan bilgisinin verildiği görülmektedir. “Kudüs'ün kutsiyeti”, “tarihi statüsü”, “Kudüs tüm İslam aleminin harimi ismetidir” ve böyle bir adımın bölgede barışa engel olacağı gibi ifadelerle arka plan bilgisinin sunulduğu görülmektedir. Haber bağlamından koparılmadan sunulmaktadır.

Şematik yapı unsurlarından haber kaynağına bakıldığında, haberi yapılandıran kaynak olarak resmi haber kaynakları kullanılmıştır. Yani, haberin kaynağı, resmi kurumlarda görevli kişilerin açıklamalarıdır. Bu kişiler iktidar/muhalefet temsilcileridir.

2. Mikro Yapı

Mikro yapı haberin ideolojik formülasyonunu gösterir. Haberde, sentaktik çözümlenimin, yani cümle yapılarının, aktif yapıda olduğu görülmektedir. Ayrıca haberde kısa, basit ve kolay anlaşılır cümleler kullanılmıştır. Ancak haber girişinde, yani spikerin haber sunumunda karmaşık cümle yapısına rastlanmaktadır.

Haberde geçen kelimelere bakıldığında “yanlış adım İslam aleminde infiale yol açacaktır”, “Kudüs gözbebeğimizdir”, “terör örgütlerinin ekmeğine yağ sürecektir” ifadeleri dikkat çekmektedir. Bu ifadelerle olayın önemine vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda televizyon kanalının; Kudüs'e yönelik eylemlere nasıl yaklaştığını göstermekte ve “muhafazakar” ideolojisiyle uyumlu çalıştığını ortaya koymaktadır. Kanal, alıcısına bu ideoloji doğrultusunda enformasyon sunmaktadır.

Haberde kullanılan cümleler incelendiğinde nedensel ilişkinin kurulduğu görülmektedir. Bu ilişki, İsrail tarafından Kudüs'ün başkent ilan edilmesi neticesinde oluşacak olası tepkileri açıklamaktadır. Televizyon kanalının, Kudüs'ün İsrail'in başkenti olarak tanınması olayına “infiale yol açar”, “terör örgütlerinin işine yarar”,

“İslam aleminin namusudur” gibi dini referanslarla yaklaşması, “muhafazakar” ideoloji tanımlaması ile örtüşmektedir.

Sözcük seçimi; “kırmızı çizgimizdir”, “büyük infial” gibi açık ifadelerden oluşmaktadır. Burada söylemin oluşturulduğu görülmekte ve söylemin yaslandığı ideolojik algı ön plana çıkmaktadır. Haberin ideolojik kurgusunun ortaya çıkmasında sözcük seçimleri önemli bir işleve sahiptir.

Haberin retoriğini kurmak için haberin kendisi alınabilir. Haberde yer alan görüntüler incelediğinde haberin söylemiyle uyumlu olduğu görülmektedir. Haber, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın tüm dünyaya seslenerek Kudüs’ün hukuki statüsünü değiştirecek her türlü adımdan uzak durulması gerektiği vurgusu; genel çekimle aktarılan görüntü ile başlamaktadır. Daha sonra Kudüs’te yaşanan bir çatışma görüntüsü ekrana getirilmiştir. Bu şekilde olayın dramatik yapısı kurgulanmıştır. Haberin devamında Ürdün Kralı ile birlikte yaptığı resmi açıklamaların ekrana getirilmesi ile söz konusu olayın ciddiyeti vurgulanmaktadır. Haberin son görüntüsünde ise bel çekimle Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Ürdün Kralı Abdullah’ın tokalaşması verilmektedir. Bu görüntünün, haber söyleminin bir parçası olarak, çözüm için İslam aleminin bir arada olması gerektiği vurgusunu destekler nitelikte yapılandırıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca haberde sunucunun ses tonu ve vurgusu haber retoriğini güçlendiren unsur olarak ön plana çıktığı görülmektedir.

Haber: AH-2 (06.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “CUMHURBAŞKANI’NDAN DÜNYAYA KUDÜS ÇAĞRISI” (1), “BU ADIM TERÖR ÖRGÜTLERİNİN EKMEĞİNE YAĞ SÜRER” (2), “ERDOĞANDAN ABD’NİN KUDÜS ÇIKIŞINA SERT UYARI” (3), “YANLIŞ ADIM İSLAM ALEMİNDE İNFİALE SEBEP OLUR” (4)

Haber Girişi: “Kudüs başlığıyla devam edeceğiz efendim. “Bu adım terör örgütlerinin ekmeğine yağ sürer” dedi Cumhurbaşkanı Erdoğan ve bununla birlikte

de zaten Türkiye’de akşam 21.00’de Trump’ın açıklamasını gerçekleştirmesini bekliyoruz. Bir anda tabi ki değişebilir ama bu gece bu karar ortaya çıkmış olacak. Tahmin ediyorum ki Külliye’de de zaten bununla ilgili hazırlıklar da devam ediyordur verilecek ilk tepkiyle ilgili olarak. Lamiya Ayhan’da Külliye’de karşınızda. Lamiya neler söylememiz lazım?”

Sadece haber başlığına bakılarak haberin konusu anlaşılmaktadır. Bölgede istikrarı sağlamak için İslam aleminin bir araya gelmesi gerektiği aksi taktirde bölgede geri dönüşü olmayan olayların yaşanabileceği söylemi kullanılmaktadır. Haber başlıklarında enformasyon eksiltimi veya genelleştirme görülmemektedir.

Haber girişinde spikerin kullandığı devrik cümleler ve bağlayıcı ifadeler, haberin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Olayla ilgili ise ayrıntılara yer verilmediği görülmektedir. Bu nedenle haberin içeriği sadece haber girişine bakılarak anlaşılmamaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Haberde ana olayın sunumunun haber girişinde yapıldığı görülmektedir. Haberin ana olayı, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Müslüman ülkelerin liderleriyle yoğun bir diplomasi içerisinde olduğu ve Kudüs konusunda din adamlarına, STK’lara ve dünya liderlerine çağrıda bulunduğu Amerika’nın bölgede kaosu tetikleyecek adımından vazgeçmeye davet edilmesinin İslam aleminin bir görevi olduğu vurgusu da ana olay içinde yer almaktadır.

Şematik yapı unsurlarından bir diğeri sonuçtur. Sonuca bakıldığında haberin yapılmasındaki ana nedenin, İslam alemine öncülük eden kişinin Cumhurbaşkanı Erdoğan olarak atfedilmesi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca van Dijk’in, sonuçların ideolojik olarak ele alınması gerektiği önermesinden yola çıkıldığında haberde, bu kararın Kudüs’ün kadim karakterine aykırı olduğu ve buraya sahip çıkmanın insanlığın bir görevi olduğu vurgusu aracılığıyla ideolojik üretimin yapıldığı izlenmektedir.

Şematik yapı unsurlarından arka plan ve bağlam bilgisine makro ölçekte bakıldığında, bu bölgede alınacak herhangi bir kararın Filistin'i kaosa sürükleyecek bir adım olacağı şeklinde arka plan bilgisinin sunulduğu görülmektedir.

Şematik yapı unsurlarından haber kaynağına bakıldığında ise kanalın kendi muhabirinin habere kaynaklık ettiği görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde çoğunlukla aktif yapının kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca kısa, basit cümleler kullanılmıştır. Ancak haber girişinde uzun ve karmaşık cümle yapısının olduğu görülmektedir. Ayrıca “Erdoğan’dan ABD’nin Kudüs çıkışına sert uyarı”, “yanlış adım İslam aleminde infiale sebep olur” gibi ifadeler dikkat çekmektedir. Bu ifadelerle olayın önemi vurgulandığı gibi aynı zamanda ikili ilişkilerin de kopma noktasına geleceği sinyali verilmektedir.

Cümlelere bakıldığında, nedensel ilişkinin kurulduğu görülmektedir. Bölgede oluşacak infiale gerekçe olarak atılacak yanlış adım gösterilmektedir. Cümlelerde işlevsel ilişkinin de anlaşılmaktadır. Bu işlevsel ilişkiye “İslam ülkelerinin liderleriyle görüştü”, “bu İslam ülkeleri hangi çerçeveden nasıl davranacak” cümleleri örnek olarak gösterilebilir.

Sözcük seçimine bakıldığında, “bu adım terör örgütlerinin ekmeğine yağ sürer” sözcükleriyle oluşturulan bu ifade aracılığıyla ideolojik üretimin yapıldığı görülmektedir.

Haberde yer alan görüntüler incelediğinde haberin söylemiyle uyumlu olduğu görülmektedir. Habere kanal muhabirinin kendisi tanık olmuştur. Yani haberde birinci el kaynağa başvurulmuştur. Haber, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi önünden yayın yapan muhabirin; Erdoğan’ın İslam ülkeleri liderleriyle yoğun bir görüşme içerisinde olduğunu aktardığı görüntüsü ile başlamaktadır. Daha sonra, Erdoğan’ın Külliye önünde Ürdün Kralı Abdullah’ı karşılaması görüntüsü ekrana getirilmektedir. Bu şekilde olayın dramatik yapısı kurgulanmıştır. Haberin devamında ise Ürdün Kralı ile birlikte yaptığı resmi açıklamanın görüntüleri ekrana

yansıtılmıştır. Haberin son görüntüsünde ise bel çekimle, muhabir ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın görüntüleri verilmiştir. Görüntü ve haber söylemi arasında tutarlılık olduğu izlenmektedir.

Haber: AH-3 (06.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “TÜRKİYE’NİN KIRMIZI ÇİZGİSİ KUDÜS” (1), “İSLAM ÜLKELERİ ACİL TOPLANIYOR” (2), “TÜRKİYE’DEN DİPLOMASİ ATAĞI” (3), İSLAM ÜLKELERİ ACİL TOPLANACAK” (4), “BAŞBAKAN: TELAFİSİ İMKANSIZ OLUR” (5), “HERKES İÇİN BÜYÜK FELAKET”, “BÜYÜK HATA VE PROVOKATİF HAREKET”

Haber Girişi: “Trump’ın bugün o kararı yani istemediğimiz kararı açıklayacağını Beyaz Saray duyurdu. Trump’ın Beyaz Saray’dan yapılan açıklamayla Amerika’nın Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanıyıp Amerikan Büyükelçiliğinin de Kudüs’e taşınması talimatı verdiğini duyuracağı söyleniyor. Bakalım duyduktan sonra aslında net bir şekilde bu kararı söylememiz ve tartışmamız lazım ama tehlikeli bir hatta konunun ilerlediğini de söyleyelim. Henüz bunların öncülleri varken de birçok önemli isimden de yine işte Beyaz Saray Sözcüsünün sözleriyle başlayan devamında bugün gelecek olan o açıklamayla ilgili olarak tepkiler var efendim. Kimler, Erdoğan’ın zaten tepkisi var. Biryandan Cumhurbaşkanlığı sözcüsü tepkisi, başbakanın ve dışişleri bakanında bu konudaki tavrımızı hangi cümlelerle aktardığına bakalım efendim.”

Haber başlıklarına bakıldığında haberin konusu anlaşılmaktadır. Fakat yer ve zaman konusunda enformasyon eksiltimine gidildiği görülmektedir. Haber girişinde ise tepkilerin neden yapıldığına ilişkin bilgiler verilmiştir. Böylece genelden özele gidiş sağlanmıştır. Başlık, algı ve dikkat aşamalarında öne çıkan önemli bir faktördür. Ancak bu haberde spikerin kullandığı devrik cümleler haberin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Haberde ana olayın sunumunun haber girişinde yapıldığı görülmektedir. Haberde, Amerikan yönetiminin yapacağı bu girişimin Ortadoğu'da barış sürecini ortadan kaldıracacağı konusunda ana olay kurulmuştur. Amerikan yönetimine bu karardan dönmesi çağrısında bulunulması da ana olay içinde yer almıştır.

Şematik yapı unsurlarından sonuç incelendiğinde 'beklenmediklik' unsuru olarak haber değerliliği atfedildiği görülmektedir. Haberin genel sonucu ise Amerikan yönetimine yapılan çağrı ekseninde bölgede alınacak herhangi bir kararın kriz, kaos ve çatışmaya kapı aralayacağına sinyalini vermektir.

Şematik yapı unsurlarından arka plan ve bağlam bilgisinin yeterli olduğu görülmektedir. İslam ülkelerinin neden toplandığı haber girişinde aktarıldığı gibi haber içerisinde de sunulduğu tespit edilmiştir. Haber bağlamından koparılmadan sunulmaktadır.

Şematik yapı unsurlarından haber kaynağına bakıldığında ise haber kaynağı olarak resmi haber kaynaklarının kullanıldığı görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Mikro yapı, haberin ideolojik formülasyonunu göstermesi açısından önemlidir. Cümle yapılarında çoğunlukla aktif yapının kullanıldığı görülmektedir. Bu sayede kanalın ideolojik tutumu net bir şekilde anlaşılmaktadır. Ayrıca cümlelerin açık ve kolay anlaşılır ifadelerle oluşturulduğu görülmektedir.

Bölgesel uyuma bakıldığında ise nedensel ilişkinin kurulduğu görülmektedir. İslam ülkelerinin acil toplanmasının gerekçesi, bölgede kriz, kaos ve çatışmanın yeniden alevlenmesinin önüne geçmek olarak gösterilmektedir.

Sözcük seçimi; "telafisi imkansız olur", "herkes için büyük felaket", "büyük hata ve provokatif hareket" gibi açık ifadelerle oluşturulmuştur. Burada haberin söyleminde yapılan ideolojik üretim ortaya konmuştur. Aynı zamanda olayın

‘dünyanın vicdanını ayağa kaldırma meselesi olduğu’ söylemi de ideolojik tavrı yansıtmaktadır.

Haberde retorik öge olarak Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Kudüs kararının olası sonuçlarına değinmesinden başlayarak, bakanların değinmelerine kadar olan sürecin görüntüleri aktarılmaktadır. Görüntüler haberin söylemiyle uygunluk göstermektedir. Haber, Kudüs’teki çatışma görüntüleriyle başlamaktadır. Hemen ardından Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Kudüs’ün Müslümanların kırmızı çizgisi olduğunu yinelemesi görüntüsüyle devam etmektedir. Haberin son görüntüsünde ise AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Hayati Yazıcı’nın kararın Ortadoğu’yu cehenneme çevireceği, kararı vereninde cehennem zebaniliği işlevi göreceği vurgusu ekrana yansıtılmaktadır.

Haber: AH-4 (06.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “KUDÜS KARARI İSTANBUL’DA PROTESTO EDİLİYOR” (1), “ABD’NİN KUDÜS KARARI PROTESTO EDİLİYOR” (2), “FATİH CAMİİ’NDE ABD’NİN KUDÜS KARARI PROTESTOSU” (3)

Haber Girişi: “Bununla birlikte hem Ankara’da hem İstanbul’da, Amerika’nın temsilciliklerinde ve de İstanbul’da Fatih Camii’nde protesto var bu kararla ilgili olarak. Saime Toktaş İstanbul’dan karşımızda. Saime?”

Haber başlıkları haberin içeriğini belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır. Başlıklar arasında genelden özele bir anlatım vardır. Ayrıca enformasyon eksiltimine gidilmediği görülmektedir. Başlıklara bakılarak kanalın bu protestolara karşı olmadığı yönünde bir çıkarım yapılabilir. Kanalın haberi, bu protestolar üzerinden kurduğu ve haber girişini de bu doğrultuda yapılandığı görülmektedir.

Haber girişi yapılan protestolar üzerinden oluşturulmuştur. Protestolarda neler yaşandığına dair bilgi ise haber girişinde aktarılmamıştır. Genel ifadeler kullanılarak

haber girişinin yapılandırıldığı görülmektedir. Ayrıca Ankara'daki protestolarla ilgili bilgilere de haber girişinde yer verilmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Haberde ana olayın sunumu başlıkta yapılmıştır. Kanal ana olayı protesto üzerinden sunmuştur. Protestoların sürdürüleceği ve yeni protestoların düzenleneceği vurgusu da ana olay içinde yer almıştır.

Haberin genelinden şu sonuçlar çıkarılabilir: Hiçbir Müslüman Kudüs'e yönelik saldırıları kabul etmeyecektir. Bütün Müslümanlar direnişin yanında duracaktır. Haber değeri olarak ise protestoların kendisi haber değeri taşımaktadır.

Şematik yapı unsurlarından arka plan ve bağlam bilgisine makro ölçekte bakıldığında, yetersiz olduğu görülmektedir. Hem Ankara'da hem İstanbul'da protestoların yapıldığı aktarılmış fakat bu protestolarda kaç kişi olduğu veya hangi semtlerde protestoların yapıldığı aktarılmamaktadır. Olaylar, bağlamından koparılmadan sunulmaktadır.

Şematik yapı unsurlarından haber kaynağına bakıldığında ise kanalın kendi muhabirinin habere kaynaklık ettiği görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde kısa, basit cümleler kullanılmaktadır. Haberde geçen kelimelere bakıldığında ise kanalın, protestoların yanında olduğu ve bu doğrultuda izleyiciye enformasyon sunduğu görülmektedir. Bu, ideolojik tavrı aksettirmektedir.

Televizyon kanalı, protestoları kendi kameramanı ve muhabiri aracılığıyla izleyiciye aktarmıştır. Yani birinci el kaynaktan protestolar sunulmuştur. Görüntüler ile Müslümanların Kudüs kararını asla kabul etmeyeceği söylemi uyumluluk göstermektedir. Haber, protesto gösterilerinin arasından yayın yapan muhabirin göğüs çekimle verilen görüntüsü ile başlamaktadır. Ardından pankart görüntüleri ve bu pankartlarda yazan ifadeler ekrana getirilmektedir. Haberin son bölümünde ise yatsı namazından sonra protestoların devam edeceği aktarılmakta ve görüntülerle

desteklenmektedir. Bu görüntüler, ‘muhafazakar’ ideoloji tanımlaması ile örtüşmektedir.

Haber: AH-5 (06.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “ANKARA’DA KUDÜS EYLEMİ” (1), “TRUMP’IN KUDÜS KARARI PROTESO EDİLİYOR” (2), “ABD BÜYÜK ELÇİLİĞİ’NDE KUDÜS KARARI PROTESTOSU” (3),

Haber Girişi: “Ankara’ya uzanacağız. Ankara’da da Amerika’nın Büyük Elçiliği’nin önünde protesto gösterisi var. Murat Sekban’da söz. Murat?”

Sadece başlığa bakılarak olayın ne olduğu önemli ölçüde anlaşılmaktadır. Ancak Ankara’nın hangi ilçesinde veya ilçelerinde eylemin yapıldığı belirtilmemektedir. Eylemler Ankara’nın tamamında gerçekleşmiş gibi aktarılmaktadır. Haber girişinin ise başlığın bir tekrarı niteliğinde yapıldığı görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Şematik yapı unsurlarından biri ana olayın sunumudur. Ana olay, haber girişinde belirgin bir şekilde verilmektedir. Ana olayla ilgili en önemli bilginin burada sunulduğu görülmektedir. Sonuca bakıldığında ise haber girişi ön plan çıkmaktadır. Yapılan protestoların olaya haber değerliliği atfedilmesindeki neden olduğu anlaşılmaktadır.

Şematik yapı unsurlarından arka plan ve bağlam bilgisinin yetersiz olduğu görülmektedir. Haberde yer alan bilgiler doğrultusunda “Trump’ın Kudüs kararı” ve bu nedenle de protestoların düzenlenmesi şeklinde arka plan okunabilir. Fakat bu bilgi yeterli değildir.

Şematik yapı unsurlarından haber kaynağına bakıldığında ise kanalın kendi muhabirinin habere kaynaklık ettiği izlenmektedir. Haber canlı bağlantı ile Ankara'dan aktarılmaktadır.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında aktif yapının kullanıldığı görülmektedir. Özneler, aktif cümlelerle temsil edilmektedir. Aynı zamanda yine cümlelere bakıldığında, nedensel ilişkinin de kurulduğu görülmektedir. Buna göre Ankara'da eylem yapılmasının nedeni olarak Trump'ın Kudüs kararı gösterilmektedir.

Haberde Müslümanlara edilen dualar öne çıkarılmıştır. Bu gibi referans ifadeler kullanılarak sözcüklerin oluşturulduğu izlenmiştir. Böylece ideolojik tavır yansıtılmıştır.

Haberde retorik öge olarak görüntüler ön plana çıkmaktadır. Haberin söylemini pekiştirecek görüntülerin kullanıldığı görülmektedir. Haber, muhabir tarafından Ankara ABD Büyükelçiliği binası önünde toplanan kalabalığın görüntüsünün aktarılmasıyla başlamaktadır. Bu görüntüler yakın çekim ile yansıtılmaktadır. “İşbirlikçi ABD, katil İsrail” sloganları ve tekbir sesleriyle de görüntüler desteklenmektedir. Böylece haberin söylemiyle örtüşen bir kurgulama yapıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, muhabirin olay yerinden canlı bağlantı yapıyor olması, retorik öge unsurlarından ‘inandırıcı bilgi’ yeterliliğini sağlamaktadır.

Haber: AH-6 (07.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “KUDÜS VE BATI ŞERİA'DA GREVE GİDİLDİ” (1), “BATI ŞERİA'DA DÜKKANLAR KEPENK İNDİRDİ” (2), “FİLİSTİNLİLER KUDÜS KARARINA TEPKİ GÖSTERDİ” (3), “FİLİSTİNLİLER TRUMP'IN KARARINI PROTESTO EDİYOR” (4)

Haber Girişi: “Filistin tarafında neler yaşıyor bir bakalım. Grev var. Aynı zamanda protestolarda beklenildiği gibi başlandı bugün. Önce grev kısmını bir halledelim.”

Olay, sadece başlığa bakılarak anlaşılmaktadır. Başlıklarda haberin içeriği, özelden genele giden bir anlatım kullanılarak belirgin bir şekilde sunulmaktadır. Bu haliyle sadece haber başlıklarına bakılarak olayın tamamına hakim olmak mümkündür. Haber girişinde ise haberin anlaşılmasını zorlaştıran devrik cümle yapısı göze çarpmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Şematik yapı unsurlarından ilki olan ana olayın sunumu analiz edildiğinde, başlıklar öne çıkmaktadır. Yani ana olay başlıklarda sunulmaktadır. Ana olay olarak, Trump’ın Kudüs kararının ardından Kudüs ve Batı Şeria’daki Filistinlilerin ayaklandığı ve Batı Şeria’da dükkan sahiplerinin dükkanlarını kapatarak tepkilerini dile getirdiği gösterilmektedir.

Sonuca bakıldığında yine haber başlıkları öne çıkmaktadır. Olaya haber değerliliği atfedilmesinin gerekçesi haber başlıklarından çıkarılabilmektedir. Haberin genel sonucu ise Filistinlilerin yaşananlara sert tepkiler gösterdiği ve Trump’ın kararının Filistinliler tarafından kabul edilmediğidir.

Şematik yapı unsurlarından arka plan ve bağlam bilgisinin yeterli olduğu görülmektedir. Filistinlilerin neden protesto gösterileri düzenlediğinin arka planı hem haber içeriğinde hem de haber başlıklarında sunulmaktadır. Aynı zamanda olay, bağlamından koparılmadan belirgin bir şekilde aktarılmaktadır.

Şematik yapı unsurlarından yorum üst başlıklı; haber kaynakları ve olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlara bakıldığında, haber kaynağı olarak uluslararası bir haber ajansının kaynak olarak kullanıldığı görülmektedir. Olay taraflarının olayı değerlendirmelerine bakıldığında ise haberin söyleminde yapılan ideolojik içerik göze çarpmaktadır.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarında aktif yapı kullanılmaktadır. Yani eylem ve fiili gerçekleştiren özneler net bir şekilde anlaşılmaktadır. Ayrıca haberde karmaşık cümle yapılarına rastlanmamaktadır.

Bölgesel uyuma bakıldığında ise nedensel ilişkinin oluşturulduğu görülmektedir. Olayın nedeni haber başlığından ve perforede kullanılan cümlelerden açıkça anlaşılabilir. Ayrıca cümlelerde işlevsel ilişkinin de bulunduğu görülmektedir. Buna göre haberde kullanılan cümlelerin açılımları başka bir cümlede yapılmaktadır. “Filistinliler Trump’ın Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanıyan kararını tanımadıklarına vurgu yaptı”, “Filistin halkı yaşananlara sert tepki gösterdi”, Filistinliler genel greve gitti” cümleleri örnek gösterilebilir.

Sözcük seçimine bakıldığında, “yaşananlara sert tepki”, “adaletsizliğin derinliği” gibi ifadelerle söylemin kurgulandığı görülmektedir.

Haberin retoriğine bakıldığında ise izleyiciyi etkilemeye dönük bir retoriğin oluşturulduğu görülmektedir. Haberle ilgili verilen görüntülerde bomboş caddeler, kapalı dükkanlar, yalnız yürüyen insanlar olduğu görülmektedir. Aynı zamanda yerel halktan iki Filistinlinin yaşananlara ilişkin hissiyatlarını anlatan ifadelerle yer verilerek de dramatik içeriğin güçlendirildiği görülmektedir. Ayrıca bu ifadeler, olayın inandırıcılığını da arttırmaktadır. Haberın söylemi ve haberde kullanılan görüntülerin uyumlu olduğu anlaşılmaktadır.

Haber: AH-7 (07.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “TRUMP’IN KUDÜS KARARI SOKAKLARI KARIŞTIRDI” (1), “FİLİSTİN’İN TÜM BÖLGELERİNDE HALK SOKAKTA” (2), “FİLİSTİNLİLER İLE İSRAİL POLİSİ ÇATIŞIYOR” (3), “İSRAİL POLİSİNİN MÜDAHALESİNDE 49 KİŞİ YARALANDI” (4)

Haber Girişi: “Filistinliler beklenildiği gibi sokaklara döküldü. Bugün akşam özellikle de yarın Cuma namazıyla birlikte en büyük gösterilerin olmasını bekliyoruz. Bir yandan Mahmut Abbas’ta silahlı direniş çağrısında da bulundu bununda altını çizelim. Neler yaşandı görüntülerle birlikte aktaralım ve devam edelim.”

Haber konusu olan olayı tek başına tanımlamada haber başlıklarının yeterli olduğu görülmektedir. Haber başlıklarında olayın sonucuna dair somut bilgiler paylaşılmıştır. Haber girişine bakıldığında ise olaya ilişkin televizyon kanalının ideolojik tavrı açıkça görülmektedir. Bu anlamda sunucunun “Cuma namazıyla birlikte en büyük gösterilerin olmasını bekliyoruz” ifadesi önemlidir.

1.2. Şematik Yapı

Haberde ana olayın, Trump’ın Kudüs kararı neticesinde Filistin’in tüm bölgelerinde halkın ayaklandığı ve İsrail polisinin bu ayaklanmalara sert müdahalelerde bulunduğu şeklinde aktarıldığı görülmektedir. Müdahalelerin yaralanmalarla sonuçlanması da ana olay içinde yer almaktadır.

Şematik yapı unsurlarından sonuca bakıldığında ise yine haber başlıkları öne çıkmaktadır. Olayın genel sonucu başlıklardan da anlaşılacağı üzere; Trump’ın Kudüs kararı sonucunda tüm Filistin’in karıştığı ve Filistinlilerin yaralandığıdır. Haber değerliliği atfedilen gerekçe olarak ise haberin tamamı, yani haberin kendisi, haber değeri taşımaktadır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin verildiği görülmektedir. Olayların arka planı perforede aktarılmaktadır. Aynı zamanda haber girişlerinde de arka plan hakkında bilgi verilmektedir. Haber, bağlamından koparılmadan sunulmaktadır.

Haber kaynağı olarak ise uluslararası bir haber ajansının kaynak olarak kullanıldığı görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında, aktif yapının kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca haber, açık ve kolay anlaşılır ifadelerden oluşmaktadır.

Bölgesel uyuma bakıldığında nedensel ilişkinin kurulduğu görülmektedir. Sorunun kaynağı Trump'ın almış olduğu karar olarak sunulmaktadır. Kanalın ideolojik tavrına bakıldığında ise Müslüman Filistinlilerden yana bir tavır sergilediği izlenmektedir.

Haberde “yangının fitilini ateşleyen isim”, “Filistinlileri sokağa döktü”, “İsrail askerinin sayısı arttırılıyor” gibi sözcükler dikkat çekmektedir. Sözcükler ve olaylar arasındaki ilişkiler söylemin tutarlılığını göstermektedir. Ayrıca sunucunun haber girişinde kullandığı “Cuma namazıyla birlikte en büyük gösterilerin olmasını bekliyoruz” ifadesi haber dilinde yapılan ideolojik üretimi ortaya koymaktadır.

Haberde yer verilen görüntüler ile haber söyleminin uyumlu olduğu görülmektedir. Haber retoriğinin önemli unsurlarından biri olan görüntüler aracılığıyla ideolojik üretimin pekiştirildiği anlaşılmaktadır. Haber, yıkık dökük bir alanda İsrail'in silahlı saldırılarına taşlarla karşılık vermeye çalışan Müslümanların görüntüsünün genel çekim ölçeğinde ekrana yansıtılmasıyla başlamaktadır. Bu görüntü ideolojik üretimin yönünü belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır. Ayrıca haberde yer alan görüntüler haberin dramatik yapısını sergilemektedir.

Haber: AH-8 (07.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “TRUMP'IN SKANDAL KUDÜS KARARININ YANKILARI” (1), TRUMP'IN KARARI ABD'DE NASIL YORUMLANDI” (2), “TRUMP'IN KARARINA ABD'DEN TEPKİ VAR” (3)

Haber Girişi: “Amerika Birleşik Devletleri'nde neler konuşuluyor onu öğrenmek üzere hemen Ragıp Soylu'ya gidelim ve soralım. Ragıp, bir yandan

açıkçası bu tip hareketlerin olacağı belliydi. Amerika bununla neyi amaçlıyordu ve o amaçladığı şeye ilk günden erişebildi mi diye hemen sana soralım”

Algı ve dikkat süreçlerinde belirleyici unsur olan başlıklara bakıldığında ilk göze çarpan, “Trump’ın kararına ABD’den tepki var” başlığı olmuştur. Burada ABD’nin Trump’ı hedef aldığı ve ABD’nin de bu karara karşı çıktığına bir gönderme yapılmaktadır.

Haber girişinde ise “Amerika bununla neyi amaçlıyordu ve o amaçladığı şeye ilk günden erişebildi mi?” şeklindeki ifade bağlam bilgisine yer verilmekte ve bu kararın alınmasının altında yatan asıl nedenlere atıfta bulunmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunumuna bakıldığında, Trump’ın bir iç politika meselesi olduğu için bu kararı aldığı ve ABD Dışişleri Bakanlığının süre talep etmesine rağmen Trump’ın Dışişleri Bakanlığını görmezden geldiği ve bu kararı aldığı şekilde ana olay kurulmaktadır. Kararın ABD tarafından tepkiyle karşılanıyor olması da ana olay içinde yer almaktadır.

Trump’ın, iç politika meselesini ortadan kaldırmak için bir yurtdışı adımı atmış olması ve bunun neticesinde de tepkilerle karşılaşmış olması haberin sonucunu oluşturmaktadır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin verildiği görülmektedir. Haberde, “2016 başkanlık seçimlerine Rusya’nın müdahalesi ile ilgili yapılan soruşturmada, Trump’a yakın isimlerin savcılıkla bir araya gelmesi, anlaşma yapması ve yine Trump’a yakın isimlerin bu anlaşmadan sonrada bir şekilde soruşturmaya dahil edilmesi Trump’ı paniğe sevk etmiş gibi görünmesi; bu nedenle de Trump’ın bu iç politika meselesini ortadan kaldırmak amacıyla Kudüs kararını aldığı” sözleriyle arka plan bilgisi verilmektedir.

Haber kaynağı olarak ise kanalın kendi muhabirinin habere kaynaklık ettiği görülmektedir. Haber, canlı bağlantı ile New York’tan aktarılmaktadır.

2. Mikro Yapı

Haberde aktif cümle yapısı kullanılmaktadır. Bu aktif yapının Trump'ı sorgulayan bir dille kurulduğu görülmektedir. Ayrıca haberde net ifadeler rastlanmaktadır.

Bölgesel uyuma bakıldığında cümleler arasında nedensel ilişkinin kurulduğu görülmektedir. Buna göre Kudüs kararının alınmasına gerekçe olarak Trump'ın mevcut iç siyasi sorunları gösterilmektedir.

Haberde geçen sözcüklere bakıldığında, “skandal Kudüs kararı”, Trump'ın kararına ABD'den tepki var”, “ABD'ye uyarılar yapılacaktır” gibi ifadeler ön plana çıkmaktadır. Bu ifadeler bakıldığında haberin söylemini anlamak mümkün görülmektedir.

Haberin görüntülerine bakıldığında ise görüntülerin televizyon kanalının kendi muhabiri tarafından aktarıldığı görülmektedir. Haber, New York'tan yayın yapan muhabirin göğüs çekimle verilen görüntüsü ile başlamaktadır. İlerleyen görüntülerde ise yakın çekim ölçeğinde, İsrail Başbakanı Netanyahu ve Trump'ın tokalaşması ve samimi görüntüleri ekrana getirilmektedir. Bu görüntüler, ortak çıkarlar ekseninde kararın alındığı ve uygulandığı söylemini destekler niteliktedir.

Haber: AH-9 (07.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “ABD BASINI KUDÜS KARARINI NASIL GÖRDÜ” (1),
“TRUMP'IN KARARINA ABD'DEN DE TEPKİ VAR” (2)

Haber Girişi: “Birleşmiş Milletler'den herhangi bir şekilde Amerika'nın güdümünde olmayan bir kararın bununla ilgili çıkabilmesi mümkün mü ya da çıkarsa herhangi bir işlevselliği olur mu?”

Haber başlığından haberin konusu anlaşılmaktadır fakat haber başlığı ve haber girişi arasında bir uyumsuzluk söz konusudur. Ayrıca haber girişinde bir anlatım bozukluğu söz konusudur. Bu nedenle haberin içeriği tam olarak anlaşılmamaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunumu haber içinde yapılmıştır. ABD basınının bu kararı nasıl yansıttığı, Birleşmiş Milletler'in olası tepkileri ve gelebilecek diğer olası tepkiler şeklinde ana olay kurulmuştur. Sonuca bakıldığında ise yine haberin kendisi öne çıkmaktadır. Haberden, Birleşmiş Milletler tarafından, Kudüs kararına ilişkin hiçbir adım atılmayacağı sonucu çıkarılmaktadır.

Şematik yapı unsurlarından arka plan ve bağlam bilgisine makro ölçekte bakıldığında, arka plan bilgisinin yeterli olduğu görülmektedir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nden söz konusu olayla ilgili Kudüs lehine bir karar çıkmayacağı varsayımına arka plan olarak; BMGK'dan herhangi bir karar çıkartılabilmesi için daimi üye olan ABD'nin de çıkan karara 'evet' demesi gerektiği verilmektedir.

Televizyon kanalı haber kaynağı olarak kendi muhabirini ve muhabirin konuyla ilgili görüşlerini kullanmıştır. Haber, canlı bağlantı ile New York'tan aktarılmaktadır.

2. Mikro Yapı

Haberde açık ve kolay anlaşılır ifadeler yer verildiği görülmektedir. Bu ifadeler muhabirin olayı aktarmak için kullandığı ifadelerdir.

Bölgesel uyumda nedensel ilişki görülmektedir. Sözcük seçimlerine bakıldığında ise "BM'nin hiçbir konuda hiçbir gücü yok", "BMGK'dan hiçbir şey çıkmayacak", "BMGK'dan ciddi bir adım beklemiyorum", "BM'den bir şey çıkması beklentisinde olmak doğru değil" ifadeleri dikkat çekmektedir. Bu ifadeler, BMGK'nın ABD tarafı bir çizgide ilerleyeceği anlamını barındırmaktadır. Ayrıca sunucu tarafından yapılan "bu işte bir birliktelik sağlanacaksa İslam dünyası o birlikteliği sağlayabilir" ifadesinin ideolojik üretime neden olduğu anlaşılmaktadır.

Retorik açıdan bakıldığında haberin kendisi alınabilir. Nitekim, haber, kanal muhabiri tarafından aktarılmaktadır. Bu nedenle görüntüler üzerinden bir ideolojik üretime gerek görülmediği anlaşılmaktadır. Görüntüler sadece haberde yer verilen konulara kanıt teşkil etmektedir.

Haber: AH-10 (07.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “ABD’NİN SKANDAL KARARI SONRASI KUDÜS” (1), “KUDÜS’TE NELER OLUYOR” (2), “ABD’DEN KUDÜS PROVOKASYONU”, (3), “FİLİSTİN’DE ÖFKE CUMASI İLAN EDİLDİ” (4), “İSRAİL BATI ŞERİA’YA ASKER Mİ YIĞIYOR” (5), FİLİSTİNLİLER İLE İSRAİL ASKERİ ARASINDA ÇATIŞMA” (6), “HAMAS: ABD CEHENNEMİN KAPILARINI AÇTI” (7), “FİLİSTİNLİLER SOKAKLARA DÖKÜLDÜ” (8)”

Haber Girişi: “Şimdi gideceğimiz yer Kudüs ve Kudüs’ün aslında yalnız olmadığını, Kudüs’ün sadece Filistinliler için önemli olmadığını da yine dünyaya da bir şekilde duyurmak lazım. Onun için de Turgut Alp Boyraz’a hemen bir kez daha merhaba diyelim. Turgut Alp Boyraz neler yaşıyor orada ve bundan sonrasında neler bekliyorsunuz?”

Haber başlıklarında çeşitlilik göze çarpmaktadır. Haberın içeriği başlıklardan yola çıkılarak anlaşılmaktadır. Başlıklar, birbirinden bağımsız konular gibi görünse de konuya belli yönde bakılmasını sağlayacak çeşitli bilgilerle çerçeveslendirilmiştir.

Haber girişinde ise spikerin doğrudan yorumu ile oluşturulan ifadeler dikkat çekmektedir. Haberde, “Kudüs’ün sadece Filistinliler için önemli olmadığını dünyaya da bir şekilde duyurmak lazım” ifadesinde yer alan ‘Kudüs’ün kutsallığı’ ve ‘sahip çıkılmasının zorunluğu’ söylemi aracılığıyla ideolojik üretim yapılmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Haber ana olayın sunumu açısından ele alındığında, Kudüs'te ve Filistin'de yaşanan gelişmeler ve çatışmalar şeklinde ana olayın kurulduğu görülmektedir. Bölgede barış sürecinin rafa kalktığı da ana olay içinde yer almaktadır.

Sonuçlar açısından bakıldığında, İsrail askerlerinin Filistinlilere sert müdahaleleri ve Filistinlilerin Kudüs konusunda öfke ve hayal kırıklığı yaşamaları ön plana çıkmaktadır. Haber değerliliği atfedilen gerekçe olarak ise haberin tamamı yani haberin kendisi haber değeri taşımaktadır.

Arka plan ve bağlam bilgisinin yeterli olduğu görülmektedir. Kudüs'te ki provokasyonların ve olayların arka planı haber içeriğinde sunulmaktadır. Örneğin, Batı Şeria'daki 3 Milyon Filistinlinin Kudüs'e gelemediği için sadece buldukları bölgelerde gösteriler düzenleyebildiği haber içinde aktarılmaktadır. Kudüs'e gelemeyişlerinin arka planı olarak da İsrail'in şehrin etrafına ördüğü duvarlar belirtilmektedir.

Haber kaynağı olarak ise AA Ortadoğu muhabiri ve muhabirin bölge hakkındaki görüş ve analizlerini kullanmıştır.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarında aktif yapı kullanılmıştır. Ayrıca haber kolay anlaşılır ifadelerle oluşturulmuştur.

Bölgesel uyuma bakıldığında ise nedensel ilişkinin sağlandığı anlaşılmaktadır. Haberi aktaran muhabirin, önce olayın nedenini, sonra olayın kendisini anlatan bir ifade tarzıyla cümlelerini oluşturduğu dikkat çekmektedir.

Sözcük seçimine bakıldığında, "İsrail'in sert müdahalesi", "direnmeye çalışan Filistinliler", "bölgeyi ateşe atmayın diye Trump'a yapılan uyarılar maalesef haklı çıkacak gibi", "Kudüs'ün yalnız olmadığını duyurmak lazım" gibi ifadeler dikkat çekmektedir. Bu ifadeler zihinsel haritayı göstermektedir.

Haberin retorik olarak ise haberde yer alan görüntüler öne çıkmaktadır. Görüntüler çözümlendiğinde haberin söylemiyle uyumlu olduğu anlaşılmaktadır.

Haberde İsrail askerlerinin araçlarla ve bu araçlardan ateşlediği mermilerle (plastik) müdahalelerde bulunduğu, Filistinlilerin ise taş atarak ve lastik yakarak karşılık vermeye çalıştığı gösterilmektedir. Ardından gelen görüntüde ise mermilerden korunmak için çöp konteynerlerini kendilerine bariyer yapan Filistinlerin görüntüleri aktarılmaktadır. Haberdeki görüntüler bu şekilde ilerlemektedir. Böylece İsrail'in eşit olmayan şartlarda Filistinlilere saldırdığı ve sert müdahalelerde bulunduğu anlamı iletilmektedir. Bu görüntüler ideolojik üretimin yönünü göstermektedir. Aynı zamanda görüntüler aracılığıyla dramatik yapı kurgulanmaktadır.

Haber: AH-11 (07.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “HAMAS’TAN İNTİFADA ÇAĞRISI” (1), “İNTİFADA NE DEMEK?” (2), “KUDÜS’TE NELER OLUYOR” (3)

Haber Girişi: “İntifada herkes tarafından bilinen bir kelime ama tam olarak ne içeriyor bunu çok uzun bir vakit almayacak şekilde en iyi açıklayacak isimlerden birisinin o yüzden nedir intifada? Bundan sonra ikincisi üçüncüsü olacak olan intifada, Filistinlinin hayatını nasıl etkileyecek? Hepimizi nasıl etkileyecek? Kim nasıl destekte bulunabilir sana soralım Turgut Alp Boyraz?”

Haberin içeriği sadece başlıklara bakılarak anlaşılmamaktadır. Haber girişinde de genelleştirme yapıldığı görülmektedir. Bu genelleştirme, “İntifada herkes tarafından bilinen bir kelime ama” cümlesinde yapılmaktadır. Ayrıca haber girişinde “ikincisi ve üçüncüsü olacak olan İntifada” ifadesiyle bazı ayrıntılara yer verildiği görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Şematik yapı unsurlarından ilki olan ana olayın sunumuna bakıldığında, haber başlığında ve haber girişinde sunulduğu görülmektedir.

Sonuca bakıldığında ise haber başlıkları ön plana çıkmaktadır. Başlıklardan anlaşılacağı üzere haberin yapılmasının gerekçesi “ Hamas’ın İntifada çağrısında bulunması”dır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin yeterli olduğu görülmektedir. Örneğin, İntifada tanımlanırken daha önceki İntifadalara gönderme yapılarak açıklamaya gidildiği izlenmektedir. Şöyle ki; “daha önce İsrail’in Mescid-i Aksa’nın egemenliğine kısıtlama getirecek şekilde Müslümanlara danışmadan dedektörler koymak istemesinin de kendi başına bir İntifada sayıldığı” ve “olayların büyüdüğü taktirde bu olayında İntifada sayılacağı” sözleriyle arka plan ve bağlam bilgisi sunulmaktadır.

Haber kaynağı olarak ise AA Ortadoğu muhabiri habere kaynaklık etmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde aktif cümle yapısı kullanılmıştır. Cümlelerde de nedensel ilişkinin kurulduğu görülmektedir. İntifada çağrısında bulunulmasının gerekçesi haberde aktarılmaktadır.

Sözcük seçiminde; “tutulabilir bir öfke olmayacak ortada”, “halkta büyük bir hayal kırıklığı var” ifadeleri dikkat çekmektedir.

Retorik açıdan bakıldığında ise görüntüler ön plandadır. Haber, İsraili askerlerin ellerinde silahlarıyla araçları yanında bekleyişlerinin görüntüsü ve çatışmadan kalan bir yangının genel çekim görüntüsü ile başlamaktadır. Ardından Filistinlilerin kendilerini savunmak için saklanmaya çalıştıkları görüntüleriyle devam etmektedir. Haberde yer alan görüntüler incelediğinde haberin söylemiyle örtüştüğü anlaşılmaktadır.

Haber: AH-12 (07.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “ANKARA’DA KUDÜS EYLEMİ” (1), “TRUMP’IN KUDÜS KARARI PROTESTO EDİLİYOR” (2)

Haber Girişi: “Ankara’ya gidelim. Ankara’da da çünkü Amerikan Büyükelçiliğinin önünde beklenen o protesto gösterilerinden biri daha yaşanıyor anladığım kadarıyla. Kimler var neler söyleniyor? Aktar bize Murat Sekban.”

Haberin içeriği önemli ölçüde başlıklardan anlaşılmaktadır. Haber girişinde ise devrik cümle yapısı dikkat çekmektedir. Bu yapılar haberin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Haber girişinde ayrıca televizyon kanalının bu protesto gösterilerini desteklediği sonucu çıkarılabilmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunumuna bakıldığında, Ankara’daki Kudüs eylemlerinin haberin ana olayı olduğu görülmektedir. Haber başlıklarında da ana olayın sunulduğu görülmektedir. Sonuç da ise yine haber başlıkları ön plandadır. Haber değeri olarak protestoların kendisi haber değeri taşımaktadır.

Arka plan ve bağlam bilgisine bakıldığında, Ankara’da yapılan Kudüs eyleminin arka planı ve bağlamı haberde aktarılmaktadır. Cümlelere dökmek gerekirse; “ABD Başkanı Donald Trump’ın Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak görmesi ve Amerikan Büyükelçiliğini Tel Aviv’den Kudüs’e taşıması kararının ardından siyasetten tepkiler artmıştı. Aynı zamanda vatandaşlardan da tepkiler çığ gibi büyüyor. Bizler şu anda ABD Ankara Büyükelçiliği binası önündeyiz. Burada çok sayıda vatandaş toplanarak Amerika’ya karşı tepkilerini dile getiriyorlar...” cümleleriyle arka plan ve bağlam bilgisinin haberi aktaran muhabir tarafından sunulduğu izlenmektedir.

Haber kaynağına bakıldığında ise kanalın kendi muhabirinin habere kaynaklık ettiği görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında, karmaşık cümle yapısı görülmemektedir. Aynı zamanda olayın aktarılmasında aktif ve pasif cümle yapısı kullanılmaktadır. Büyükelçilik binası önünde toplanan kalabalık pasif, muhatapları ise aktif yapıdadır.

Bölgesel uyuma bakıldığında ise nedensel ilişkinin sağlandığı anlaşılmaktadır. ABD Ankara Büyükelçiliği'nin önünde protesto gösterilerinin düzenlenmesinin nedeni olarak, vatandaşların Amerika'ya olan tepkilerini dile getirmek istemeleri sunulmaktadır.

Haberde geçen sözcüklere bakıldığında, “tepkiler çığ gibi büyüyor”, “çok büyük kalabalık”, “dualar ediliyor” ifadelerinin kullanıldığı izlenmektedir. Haberde geçen “dualar ediliyor” vurgusu kanalın ideolojik tavrını yansıtmaktadır.

Haberde yer verilen görüntüler ile haber söyleminin uyumlu olduğu görülmektedir. Ayrıca gösterilenlerden çok arka fondaki ezan sesi aracılığıyla ideolojik üretimin yapıldığı anlaşılmaktadır. Haber, ezan sesiyle başlamakta ve haber boyunca ezan sesi devam etmektedir. Bu durum kanalın muhafazakar ideolojisiyle uyumlu çalıştığını ortaya koymaktadır.

Haber: AH-13 (08.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “KUDÜS’TE ÖFKE CUMASI” (1), “KUDÜS’TE 3. İNTİFADA (2), “FİLİSTİNLİLER KUDÜS KARARINI PROTESTO EDİYOR” (3), “İSRAİL ASKERLERİNDEN ATLI MÜDAHALE!” (4), “İSRAİL ORDUSU’NDAN FİLİSTİNLİLERE SERT MÜDAHALE” (5), PROTESTOLARDA 1 KİŞİ ÖLDÜ, 217 KİŞİ YARALANDI” (6)

Haber Girişi: “Öfke günü olarak ilan edilmişti bugün. Cuma namazından sonra oradaki grupların çok daha fazla eylem yapacağını biliyorduk. Çok uzun zaman sonrasında açıkçası benim çocukluğumun görüntüsü de aynı buydu. Tahmin ediyorum ki bir çoğunuzun da öyle. Hani o tepelerde omuzlarına ters bükülmüş

kollara kayalarla vuran İsrail askeri görüntüsü henüz yok ama yakında onları da göreceğiz. Çünkü orada şiddet tırmanıyor. İsrail askerinin oradaki göstericilere taşla saldırana bombayla uçakla saldırması da maalesef devam ediyor. Hemen bakalım bir şehidinde olduğunu hatırlatarak.”

Haber başlıklarında haberin içeriğine dair somut bilgiler verilmektedir. Bu nedenle sadece başlığa bakılarak haberin içeriği anlaşılmaktadır. Başlıklarda yaralı ve ölü sayısının aktarılması da giriş paragrafına temel oluşturmaktadır.

Haber girişinde yaşananlara duyulan öfke belirgin bir şekilde ortaya konmaktadır. Haber girişinin, haberin anlamını güçlendirecek şekilde yapılandırıldığı görülmektedir. Haber girişi, bölgede uzun yıllardır yaşanan olayların hassasiyetini vurgulayarak, İsrail’in bir işgal devleti olduğunu hatırlatmaktadır. Ayrıca “hani o tepelerde omuzlarına ters bükülmüş kollara kayalarla vuran İsrail askeri görüntüsü henüz yok ama yakında onları da göreceğiz” ifadesi ile izleyicinin desteğini sağlanmaya yönelik çaba gösterildiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda haberin dramatik içeriği güçlendirilmiştir.

Haber girişinde dikkat çeken en önemli ifade ise “şehit” vurgusudur. Bu ifade kanalın ideolojik duruşunu ortaya koymaktadır. Buradan kanalın kendi ideolojisine bağlı olduğu ve bu doğrultuda yayın yaptığı sonucu çıkarılmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın haber girişinde sunulduğu görülmektedir. Ana olay, İsrail askerlerinin Müslümanlara uyguladığı sert müdahaleler üzerinden yapılandırılmıştır. İsrail askerlerinin basın mensuplarına silah doğrultması da ana olay içinde yer almıştır.

Sonuçlar açısından bakıldığında ise haberin tamamı öne çıkmaktadır. Çünkü olaya haber değerliliği atfedilmesinin nedeni haber girişinden de anlaşılacağı üzere şiddettir. Haberde Müslümanlara ve basın mensuplarına uygulanan şiddet aktarılmaktadır. Sorumlu olarak da İsrail askerleri gösterilmektedir.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin verildiği görülmektedir. Haberde Müslümanların eylem gerekçesini oluşturan nedenler sunulmaktadır. Ayrıca canlı bağlantı aracılığıyla, yaşanan olaylar anlık olarak aktarılmaktadır. Böylece eylemlerin meşruluğu sağlanmaktadır.

Haber kaynağı olarak kanalın kendi muhabirini kullandığı ve olay yerinden canlı bağlantı kurduğu görülmektedir. Kanal, kendi profesyonel kadrosunu olay yerine, yani Kudüs'e, göndermiş ve olaya bizzat şahitlik edilmesini sağlamıştır. Bu durum olaya verilen önemi ortaya koymaktadır.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarında aktif ve pasif yapı kullanılmaktadır. Müdahalenin öznesi olan İsrail askerleri aktif yapıdadır. Müdahalede bulunan Müslümanlar ise pasif yapıdadır. Kanalın Müslümanları pasif cümle yapısıyla aktarması Müslümanların eylemlerini gizlemekten ziyade, İsrail müdahalelerine karşı takındığı tavır olarak değerlendirilmektedir.

Haberde nedensel ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Bu nedensel ilişki, “şiddet-mağduriyet” üzerinden kurulmuştur.

Sözcük seçimi; “taşla saldırana bombayla, uçakla saldırı”, “şehit”, “İsrail askerleri atlarla daldı”, “görüyorsunuz Müslümanlar ne durumda”, “Müslümanlar görünür görünmez provokeler başladı”, “namluları basın mensuplarına tutuyorlar” gibi açık ifadelerle haberin söyleminde yapılan ideolojik üretim ortaya konmaktadır.

Haberin retoriğine bakıldığında ise ideolojik anlamların yapılandırıldığı görülmektedir. Görüntülerde İsrail askerleri atlı birliklerle halkın arasına girmektedir. Müslümanlara gerçek mermi, tazyikli su ve göz yaşartıcı gaz kullanmaktadır. Gazdan etkilenen çok sayıda Filistinlinin boğulma tehlikesi geçirdiği ekrana yansıtılmaktadır. İsrail askerlerinin atlı birliklerle Müslüman mahallesine girdiği gösterilmektedir. Yine İsrail askerlerinin silahlarını halkın üzerine ve haber ekibinin üzerine doğrulttuğu görüntüsü de verilmektedir. Bu görüntüler kanalın ideolojik

göstergelerine işaret etmektedir. Aynı zamanda görüntüler aracılığıyla dramatik yapı kurgulanmaktadır.

Haber: AH-14 (08.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “KUDÜS’TE ÖFKE CUMASI” (1), A HABER KUDÜS’TE (2), “BİNLERCE FİLİSTİNLİ SOKAKLARA DÖKÜLDÜ” (3)

Haber Girişi: “Ramazan Aktaş Filistinli göstericilerle birlikte. Şu anda bulunduğun yer sakın tam olarak neredesin? Neler oluyor ve neler olması bekleniyor Ramazan? Başta hem sana hem kameraman arkadaşına da elinize sağlık diyelim. Orada yaşananları bütün çıplaklığıyla tüm dünyayla paylaşabildiğiniz için. Söz sende.”

Haber başlığı, haberin içeriğine dair bilgi vermektedir ancak sadece başlığa bakılarak haberin içeriği tam olarak anlaşılmamaktadır. Haber girişinde ise yaşanan olaylara karşı hoşnutsuzluk dile getirilmektedir. Aynı zamanda kanal muhabirinin, olay yerinde yaşananları çok yönlü bir şekilde, tüm dünyadan izleyicilerle paylaşmasından duyduğu hoşnutluk dile getirilmektedir. Buradaki asıl vurgu şudur: Biz Müslüman toplumun yaşadığı zulmü tüm gerçekliğiyle dünyayla paylaşmakta ve tarih yazmaktayız. Böylece haberin kısa bir özeti olan haber girişinde, haber söylemi güçlendirilmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunumuna bakıldığında, Mescid-i Aksa'nın önünde Filistinli Müslümanlara yapılan sert müdahalelerin ve Müslümanların beklediği manevi desteklerin haberin ana olayını oluşturduğu görülmektedir.

Sonuçlar açısından bakıldığında, İsrail askerlerinin Müslümanlara sert müdahalede bulunduğu, İsrail askerleri tarafından Müslümanların provoke edilmeye

çalışıldığı ve bu provoke sonucunda dünya basınına karşı Müslümanların suçlu gösterilmesi amaçlandığı görülmektedir. Haber söyleminin içinde barındırdığı anlam; Müslümanların zulme uğradığının dünyaya yansıtılmadığı hatta ve hatta Müslümanların haksız gösterilmesi için bilinçli olarak provoke edildiğidir. Olaya haber değerliliği atfedilmesinin nedeni ise habere konu olan olayın tamamıdır.

Arka plan ve bağlam bilgisine bakıldığında, arka plan ve bağlam bilgisinin verildiği görülmektedir. Olayın arka planı olarak, haber başlığında da aktarılan “öfke cuması” ifadesi öne çıkmaktadır. Haberde, neden öfke cuması ilan edildiği arka planıyla birlikte sunulmaktadır.

Haber kaynağına bakıldığında ise kanalın kendi muhabirinin habere kaynaklık ettiği görülmektedir. Haber, olay yerinden yani Kudüs'ten canlı yayın bağlantısı yapılarak izleyicilere aktarılmaktadır. Muhabirin, hemen haberin başlangıcında ifade ettiği şu cümlesi dikkat çekmektedir: “Biz burada gazeteciliğin ötesinde, dava kardeşlerimizin yanındayız.” Bu cümle güçlü ideolojik çağrışımlarla yüklü bir cümledir. Kanalın ideolojik duruşunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda muhabirin kullandığı bu ifade kanalın muhafazakar ideolojisiyle uyumludur.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında karmaşık cümle yapısına rastlanmamaktadır. Kanal, yaşanan arbedelerde failin İsrail askerleri olduğunu açık bir şekilde aktarmakta ve İsrail askerlerinin bu müdahalelerini aktif cümle yapısı içinde sunmaktadır.

Haberde, cümleler arasında nedensel ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu nedensel ilişki “öfke” üzerinden çerçeveselendirilmiştir.

Sözcük seçimine bakıldığında, “dava kardeşlerimizin yanındayız”, “onların sesini dünyaya duyurmaya çaba gösteriyoruz”, “bize Müslümanınız burada istenmiyorsunuz dediler”, Müslüman kadınları yerlerde sürüklediler”, “atlarla kovaladılar”, “Filistinliler demokratik haklarını kullandılar”, “inadına Kudüs’ü savunmamız gerek” cümleleri dikkat çekmektedir. Haber kaynağı olan muhabirin bu

cümleri, haberin söylemini ve kanalın ideolojik tavrını ortaya koymaktadır. Aynı zamanda Kudüs'ün İslam alemi için ne denli büyük bir öneme sahip olduğunun altını çizmektedir. Uluslararası barış ve güvenliğe tehdit oluşturan bu kararın ağır sonuçlarına işaret etmektedir.

Haberin retoriğine bakıldığında ise görüntüler öne çıkmaktadır. Haberın söylemiyle görüntülerin söylemi örtüşmektedir. Örneğin, haberde Müslümanların İsrail askerleri tarafından Cuma namazı çıkışında provoke edildiği sunumu yapılırken, video görüntülerinde de bu iddiayı doğrulayan olaylar aktarılmaktadır. Başka bir görüntüde ise İsrail askerinin Filistinli bir Müslümana, elindeki uzun namlulu silahıyla sert bir şekilde vurduğu görüntüsü aktarılmaktadır. Bu görüntüde, Filistinli Müslüman savunmasız bir şekilde beklediği halde İsrail askerinin sert müdahalesiyle karşılaştığı görülmektedir. Bu görüntüler haberin söyleminde yer alan Müslümanların haklarının ihlal edildiği ve Müslümanların provoke edildiği vurgusuna delil teşkil etmektedir. Ayrıca muhabirin ses tonu ve vurgusu haberin retoriğinin gücünü arttırmaktadır.

Haber: AH-15 (08.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “TILLERSON’DAN BÜYÜKELÇİLİK AÇIKLAMASI” (1), “BÜYÜKELÇİLİĞİN TAŞINMASI ZAMAN ALACAK” (2), “TRUMP’IN KARARI KUDÜS İÇİN NİHAİ STATÜ DEĞİL” (3)

Haber Girişi: “Dışişleri Bakanı Amerika’nın Rex Tillerson’ın açıklamaları var. “Trump’ın kararı Kudüs için nihai statü değil” dedi. Ne demek hemen biraz daha ayrıntı verelim efendim.”

Haber başlıklarına bakıldığında olayın ne olduğu önemli ölçüde anlaşılmaktadır. Fakat özne açıklanmamıştır. Haber girişinde ise özne açıklığa kavuşturulmuştur.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunumuna bakıldığında, haber girişi ön plana çıkmaktadır. Haberde ana olay olarak, ABD Dışişleri Bakanı Tillerson tarafından Trump'ın kararının nihai olmadığı açıklanması aktarılmaktadır. Sonuçlar açısından bakıldığında da Tillerson'un açıklamasının bölgede tansiyonu düşürmek amaçlı yapıldığının düşünüldüğü görülmektedir.

Arka plan bağlam bilgisinin yetersiz olduğu görülmektedir. Tillerson'ın "Trump'ın kararı Kudüs için nihai statü değil" ifadesinin arka planına yer verilmediği izlenmektedir. Haber kaynağı olarak ise Tillerson'un resmi açıklaması, yani resmi kaynaktan edinilen bilgiler kullanılmaktadır.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında, haberin basit cümlelerle yapılandırıldığı görülmektedir. Bölgesel uyuma bakıldığında ise nedensel ilişkinin kurulduğu görülmektedir. Sorunun kaynağının, Trump'ın Kudüs'ün mevcut statüsüne karşı aldığı karar olduğu görülmektedir.

Haberin retoriği olarak görüntüler öne çıkmaktadır. Görüntülerde Tillerson'ın açıklama görüntülerine yer verilmekte, hemen ardından ise Kudüs'te namaz kılan Müslümanların görüntüsü sunulmaktadır. Bu görüntüler aracılığıyla, Müslümanların kutsal mekanlarını teşkil eden bu bölge üzerinde verilen bu kararın sorgulanması gerektiğinin vurgusu yapılmaktadır. Görüntüler kanalın söylemiyle örtüşmektedir.

Haber: AH-16 (08.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: "TÜRKİYE'DEN KUDÜS İÇİN DİPLOMASİ TRAFİĞİ" (1), "PUTİN TÜRKİYE'YE GELİYOR" (2), "RUSYA DEVLET BAŞKANI 11

ARALIK'TA ANKARA'DA" (3), "TÜRKİYE-İRAN ARASINDA TERÖR ZİRVESİ" (4)

Haber Girişi: "Cumhurbaşkanının diplomatik atağı devam ediyor ki 11 Aralık'ta Rus Başkanı Putin Türkiye'ye gelecek. Yine aynı tarihlerde daha doğrusu önümüzdeki günlerde İran'la yeni bir temasta kurulacak dışişleri bakanları düzeyinde. Bunlarla ilgili ayrıntılarda Sena Alkan'da. Sena seni dinliyoruz."

Haberin içeriği haber başlıklarına bakılarak anlaşılmaktadır. "Türkiye'den Kudüs için diplomasi trafiği" başlığında, ABD'nin bölgeyi derinden etkileyecek olan Kudüs kararına karşı olarak Türkiye'nin bir diplomatik atak yaptığı vurgusu dikkat çekmektedir. Böylece Kudüs'ün mevcut statüsünün değiştirilmesi konusunda, Türkiye'nin yoğun bir çaba sarf ettiği öne çıkarılarak olayın önemi deklare edilmektedir. Haber girişinin ise haber başlıklarının kısa bir açıklaması şeklinde olduğu görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunumu incelendiğinde, ana olayın sunumunun haber başlıklarında ve haber girişinde yapıldığı görülmektedir. Haberde ana olay, Kudüs'ün mevcut statüsünün korunması konusunda Türkiye'nin Rusya ve İran'la bir araya gelmesidir. Sonuca bakıldığında ise yine haber girişi ve başlıklar öne çıkmaktadır. Dünya liderlerinin Türkiye'ye gelecek olması haber değerliliği atfedilmesinin nedenini oluşturmaktadır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin verildiği görülmektedir. Haberde arka plan "Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Rusya Devlet Başkanı Putin'in bir telefon görüşmesi yaptığı, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, Putin'e 1980 yılında Kudüs'ün İsrail'i ilhak ettiğini buna uluslararası toplumun ve BM'nin tepki gösterdiğini söylemişti. Putin'in de karşılık olarak aynı görüşü paylaşıyorum ve BM nezdinde takipçisi olacağım demişti. Bu konuşmanın ardında da Putin'in Türkiye'ye geleceğini öğrendik" cümleleriyle sunulmaktadır ve olay bağlamından koparılmadan sunulmaktadır.

Haber kaynağı olarak ise kanal kendi muhabirini kullanmıştır. Haber canlı bağlantı ile Ankara'dan aktarılmıştır.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında, basit ve kolay anlaşılır yapıda olduğu görülmektedir. Bölgesel uyuma bakıldığında ise nedensel ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu nedensel ilişki “Kudüs’ün ilhak edilmesi” üzerinden çerçeveslendirilmiştir.

Haberde, Putin ve Erdoğan’ın yıl içerisinde 8 kez yüz yüze 13 kez de telefon görüşmesi yaptığının öne çıkarılması, Putin ve Erdoğan’ın Kudüs konusunda ortak adım atacağına işaret etmek amacıyla vurgulandığı anlaşılmaktadır.

Retorik öge olarak görüntüler çözümlendiğinde, haberin tamamında Erdoğan ve Putin’in bir arada olduğu ve ele ele tokalaştığı görüntülerinin verildiği izlenmektedir. Bu görüntülerde anlaşılacağı üzere haberin retoriğinde aktarılmak istenen mesaj, uluslararası hukukun açık bir ihlali niteliğinde olan bu olay karşısında, Rusya ve Türkiye’nin bir arada olduğudur. Haberin devamında ise İçişleri Bakanı Süleyman Soylu’nun İran’a bir ziyarette bulunacağını ve İran’ın da bir sonraki hafta Türkiye’ye geleceğinin sunulması; Türkiye, Rusya ve İran arasında Kudüs olayına karşı ortak tavır sergileneceğinin sinyalini vermektedir. Haber sunucusunun, İran’la yapılacak olan görüşmeye “İran bölgede İsrail ile ilgili adımlarda en etkili ülkelerden biri kuşkusuz bizimle birlikte” ifadeleri ile yorum getirmesi de haberin retoriğinde dikkat çeken açıklamalardan biri olarak gösterilebilir.

Haber: AH-17 (09.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “CUMHURBAŞKANI: İSRAİL BİR İŞGAL DEVLETİDİR” (1), “ERDOĞAN: KUDÜS MÜSLÜMANLARIN KIRMIZI ÇİZGİSİ” (2), “ERDOĞAN: HİÇ KİMSE HUKUKUN ÜSTÜNDE DEĞİLDİR” (3), “1946’DAN

BU YANA İŞGALİN HARİTALARINI GÖSTERDİ” (4), “ERDOĞAN: KUDÜS İLK KIBLEMİZ GÖZ BEBEĞİMİZ” (5), “ERDOĞANDAN MÜSLÜMANLARA PROVOKASYON UYARISI (6), “ERDOĞANDAN KUDÜS İÇİN TELEFON DİPLOMASİSİ” (7)

Haber Girişi: “Amerika Birleşik Devletleri’nin Kudüs kararını değerlendiren Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Karar ne vicdan ne de uluslararası hukukla asla bağdaşmıyor” dedi. İnovasyon ve Girişimcilik Haftası kapanış töreninde konuşan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, alınan kararın provokasyon olduğunu söyledi. İsrail bir işgal devletidir diye konuştu”

Haber başlıklarında çeşitlilik göze çarpmaktadır. Başlıklarda, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Kudüs’ün Müslümanlar için ne denli büyük bir öneme sahip olduğuna dikkat çektiği ifadeler aktarılmaktadır. Ayrıca İsrail’in bir işgal devleti olduğunu vurgulayarak tepkisini en yüksek perdeden dile getirmesi de başlıklarda çeşitlilik sağlayarak iletilmektedir. Haber girişine bakıldığında ise haber başlıklarının kısa bir özeti şeklinde olduğu görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunuluşuna bakıldığında, haber girişi dikkat çekmektedir. Haberde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın İsrail’in uluslararası hukuku yok saydığı ve İsrail’in Kudüs’ü işgal ettiği şeklindeki açıklamalarıyla ana olayın kurulduğu görülmektedir.

Sonuca bakıldığında ise haberin yapılmasındaki ana nedenin, Erdoğan’ın Kudüs’e atfettiği değer olduğu görülmektedir. Haberde, Erdoğan’ın, Kudüs’ün Müslümanlar için önemini defaatle hatırlatarak böyle hassas bir meselede hoyratça davranılmaması gerektiğini vurgulaması öne çıkmaktadır.

Haberde, 1946’dan itibaren İsrail’in Filistin’i adım adım işgal etmesi aktarılmış ve bu durum haber içerisinde arka planıyla birlikte sunulmuştur. Haber kaynağı olarak ise Cumhurbaşkanının açıklamaları kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında, karmaşık cümle yapısına rastlanmamaktadır. Bölgesel uyumda ise nedensel ilişkinin oluştuğu görülmektedir. Bu nedensel ilişki, “işgal-mağduriyet” üzerinden kurulmuştur. Haberde, sözcükleri, Erdoğan’ın Kudüs konusunda yaptığı açıklamalar oluşturmaktadır.

Haberin retorikini güçlü çağrışımlarla yüklü ifadeler ve görüntüler oluşturmaktadır. Erdoğan’ın Kudüs’ün hassasiyeti ve önemi konusundaki vurgusu haberin kurgusunda ön plan çıkarılmaktadır. Tamamı bu vurgulardan oluşan görüntülerde, kanalın Kudüs konusundaki tavrının Erdoğan’ın tavrıyla aynı olduğu anlamı çıkarılmaktadır. Kanal burada Erdoğan’ın açıklamaları üzerinden ortak değerleri (kutsalları) anlamlandırılmakta ve tanımlanmaktadır.

Haber: AH-18 (09.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “İSRAİL’İ REZİL EDEN FOTOĞRAF!” (1), “İSRAİL’İN NEDEN KORKTUĞUNUN FOTOĞRAFI!” (2), “25 İSRAİL ASKERİ BİR ÇOCUĞU GÖZ ALTINA ALDI” (3), “İSRAİL ASKERİ DOWN SENDROMLU GENÇİ TUTUKLADI” (4)

Haber Girişi: “Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Trump’ın Kudüs kararının ardından Filistinliler sokaklara döküldü. Kudüs için düzenlenen gösterilerde tüm dünyaya yaşananları özetleyecek bir fotoğraf karesi ortaya çıktı. O fotoğrafta 25 İsrail askeri tarafından göz altına alınan 14 yaşındaki Filistinli bir çocuk vardı. Fotoğrafta dikkat çekense gözleri bağlanan, elleri kelepçelenen çocuğun dik duruşuydu.”

Haber başlıklarına bakıldığında, haberin konusu tam olarak anlaşılmaktadır. Algı aşamasında öne çıkan önemli bir faktör olan başlıklarda olayın algısal boyutuna dikkat çekilmektedir. Başlıklarda, İsrail askerlerinin tavrı açık bir şekilde

eleştirilmektedir. İsrail askerlerinin masum ve savunmasız insanlara olan tavırlarının başlıklar üzerinden sert bir dille eleştirildiği görülmektedir. Haber girişinde ise haberin içeriği netleşmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunumu çözümlendiğinde, haber girişi ve başlıklar ön plana çıkmaktadır. Haber girişinde ve haber başlıklarında ana olay sunulmaktadır. Sonuca bakıldığında ise yine haber girişi ve başlıklar ön plandadır. Olaya haber değerliliği atfedilmesinin nedeni ise şiddet unsurudur.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin verildiği görülmektedir. Olayların arka planı perforede aktarılmaktadır.

Haber kaynağı olarak ise haber ajansından alınan görüntülerin kaynak olarak kullanıldığı izlenmektedir.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında karmaşık cümle yapısına rastlanmamaktadır. Ayrıca müdahalenin öznesi olan İsrail askerleri aktif yapıda sunulmaktadır.

Sözcük seçiminde, “İsrail askerlerinin ne kadar korktuklarının göstergesi”, “İsrail askerlerinin sivillere yönelik şiddeti”, “İsrail askerinin yüzündeki sahte gurur” cümleleri öne çıkmaktadır. Bu cümlelere bakıldığında, kanalın, olayın toplumsal boyutuna da dikkat çekmeyi amaçladığı anlaşılmaktadır.

Retorik açıdan bakıldığında ise görüntüler ön plandadır. Görüntüde habere konu olan olayla ilgili fotoğraf ekrana getirilmektedir. Bu görüntüde, 25 İsrail askeri arasında elleri ve gözleri bağlı bir şekilde götürülen Filistinli bir çocuğun olduğu görülmektedir. Perforede de elinde silah olmadığı halde dik duran bu çocuk karşısında İsrail askerlerinin panik ve teyakkuz halinde olduklarının vurgusu yapılmaktadır. Bir diğer görüntü de ise down sendromlu bir gencin İsrail askeri tarafından götürüldüğü görülmektedir. Anlaşılacağı üzere görüntüler haberi tamamlayıcı niteliktedir. Ayrıca görüntüler üzerinden gerçek tam olarak

yansıtılmaktadır. Haberin söyleminde yer alan sivillere yönelik şiddet vurgusu görüntülerle desteklenerek, gerçeklik algısını kurulmaktadır. Aynı zamanda bu görüntüler aracılığıyla dramatik yapı kurgulanmaktadır.

Haber: AH-19 (09.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “KUDÜS’TE 3. İNTİFADA” (1), “TRUMP’IN KUDÜS KARARI SONRASI SON DURUM NE?” (2), “KUDÜS KARARI SONRASI TANSİYON YÜKSELİYOR” (3)

Haber Girişi: “Bölgedeki son durumu alacağız A Haber ekibinden Ramazan Aktaş Kudüs’te ve telefon hattımızda. Ramazan nedir son durum lütfen paylaş bizimle.”

Haber başlıklarına bakılarak haberin içeriği tam olarak anlaşılmamaktadır. Ayrıca yer ve zaman konusunda belirgin ifadeler görülmemektedir. Haber girişinde de başlıkta olduğu gibi haberin içeriği tam olarak anlaşılmamaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Ana olay olarak, İsrail’in Gazze’yi vurması ve Müslümanlara saldırması gösterilmiştir. Sonuca bakıldığında ise İsrail askerlerinin Müslümanlara orantısız güç uygulanması ve göz altılarının yoğunlaşması görülmektedir.

Arka plan ve bağlam bilgisine bakıldığında, muhabir tarafından haberin arka planının verildiği görülmektedir. Haber kaynağı olarak ise kanalın kendi muhabirini kullandığı ve olay yerinden canlı telefon bağlantısı kurduğu görülmektedir. Kanal, kendi profesyonel kadrosunu olay yerine, yani Kudüs’e, göndermiş ve olaya bizzat şahitlik edilmesini sağlamıştır. Bu durum olaya verilen önemi ortaya koymaktadır.

2. Mikro Yapı

Haberde cümle yapılarının basit yapıda olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca İsrail askerleri aktif yapıda sunulmaktadır. Bu aktif yapılar Müslümanlara uygulanan şiddeti eleştirir niteliktedir.

Bölgesel uyuma bakıldığında ise nedensel ilişkinin oluşturulduğu görülmektedir. Trump'ın Kudüs'ü İsrail'in başkenti ilan etmesi, İsrail askerlerinin Filistin topraklarını vurması, Mescid-i Aksa'nın önünde uzun namlulu silahlarla Müslümanların hedef alınması ve atlarla saldırılması ifadeleriyle yaşanan olayların içindeki nedensel ilişki aktarılmaktadır.

Sözcük seçimine bakıldığında, “biz dava için buradayız”, “sesinin kısılması istenen Filistin halkının sesini duyurmanın peşindeyiz” ifadeleri dikkat çekmektedir. Bu ifadeler güçlü ideolojik çağrışımlarla yüklü ifadelerdir. Kanalın ideolojik tavrını ortaya koymaktadır. Aynı zamanda ortak hissiyatın oluşmasını sağlamayı hedefleyen bir cümle olduğu anlaşılmaktadır.

Retorik açıdan bakıldığında ise görüntüler öne çıkmaktadır. Görüntüler aracılığıyla haberin söylemi pekiştirilmektedir. Görüntülerde İsrail askerlerinin Filistinlilere ateş açtığı ve zırhlı araçlarla müdahalede bulunduğu, Filistinlerin ise kaçtığı anlar yer almaktadır. Görüntüler, Kudüs'ün Müslümanların elinden gasp edilmesi söylemiyle uygunluk göstermektedir. Ayrıca muhabirin ses tonu ve vurgusu, haberin retorik gücünü arttırmaktadır.

Haber: AH-20 (09.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “ABD VE İSRAİL'E TEPKİ ÇİĞ GİBİ BÜYÜDÜ” (1), “ABD'NİN KUDÜS KARARI PROTESTO EDİLDİ” (2), “BİNLERCE ERZURUMLU KUDÜS'E DESTEK İÇİN YÜRÜDÜ” (3), “ERZURUMLULAR KUDÜS'E SAHİP ÇIKTI” (4)

Haber Girişi: “Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Donald Trump’ın Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanınmasına tepkiler çığ gibi büyüyor. Yurdun dört bir köşesinde Amerika’nın kararına tepki yürüyüşleri düzenlendi bugün. İşte ayrıntılar.”

Haber başlıklarından haberin içeriği anlaşılmalıdır. Birinci başlıkta yer alan ‘çığ gibi büyüdü’ ifadesi dramatik yapı unsuru olarak dikkat çekmektedir. Dördüncü başlıkta yer alan ‘Erzurumlular’ ifadesinde genelleştirme yapıldığı görülmektedir. Yine dördüncü başlıkta yer alan ‘sahip çıktı’ ifadesi dikkat çekmektedir. Burada halk Erzurumlular örneği üzerinden Kudüs’e sahip çıkılmaya davet edilmekte ve bu ifadelerle haber yeniden üretilmektedir.

Haber girişinde ise olaya daha da açıklık getirilmiştir. Haber başlıklarından farklı olarak ‘yurdun dört bir köşesi’ ifadesi dikkat çekmektedir. Burada genelleştirme yapıldığı görülmektedir. Haber girişinin haberin tamamını özetleyecek şekilde düzenlendiği anlaşılmalıdır.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunuluşuna bakıldığında, haber başlıkları ve haber girişi öne çıkmaktadır. Haberde ana olay olarak, Kudüs’e destek olmak için Türkiye’nin farklı şehirlerinde düzenlenen protestolar sunulmuştur.

Sonuca bakıldığında ise yine haber başlıkları ve haber girişi öne çıkmaktadır. Olayın genel sonucu, Trump’ın kararına tepki vermek için ve Kudüs’ün yanında olmak için yürüyüşlerin ve gösterilerin düzenlenmesidir. Haber değerliliği atfedilmesinin gerekçesi ülke genelinde düzenlenen protestolardır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisi yer almaktadır. Olayların arka planı perforede aktarılmaktadır. Haberde, Kudüs’ün Müslümanlar için neden önemli olduğu, bağlamıyla birlikte sunulmaktadır.

Haberde, kanalın kendi muhabirinin habere kaynaklık ettiği görülmektedir. Muhabir, haberde, Kudüs’ün Müslümanlar için önemini vurgulamaktadır. Haberde ayrıca olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlar kullanılmaktadır. Olay taraflarının

olayı değerlendirmelerine bakıldığında, “Kudüs İslam’ın üçüncü önemli yeri, bunu Amerika’nın oyunlarına alet edemeyiz” ifadesine yer verildiği, böylece ideolojik üretimin yapıldığı anlaşılmaktadır.

2. Mikro Yapı

Karmaşık cümle yapısı kullanılmamıştır. Eylemcilerin mücadeledeki kararlılıklarını belirginleştirmek amacıyla aktif cümle yapısı kullanılmıştır.

Cümlelerde nedensellik ilişkisinin kurulduğu görülmektedir. “Yurdun dört bir köşesinde Kudüs’e destek için yürüdüler”, “ABD Başkanı Trump’ın Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanınmasına tepkiler çığ gibi büyüyor”, “Müslümanların ilk kiblesi olan Kudüs için alınan karara tepki olarak binlerce Erzurumlu tekbirlerle protesto etti”, “Karaman, Bartın ve Zonguldak’ta da ABD’nin Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanıma kararı protesto edildi” cümleleriyle nedensellik ilişkisinin kurulduğu anlaşılmaktadır.

Haberde “Müslümanların ilk kiblesi”, “Miracın ilk basamağı”, “tekbirlerle protesto”, “tek yürek” gibi ifadeler öne çıkmaktadır. Bu ifadelerle ideolojik üretim yapılmaktadır.

Haberde yer alan görüntüleme bakıldığında, haberin söylemiyle uyumlu olduğu anlaşılmaktadır. Haberin ilk görüntüsü tekbir sesleriyle yürüyüş yapan kalabalıktır. Hemen ardından gelen görüntüde ise şehitlere şiir okuyan bir kişiye yer verilmiştir. Burada ideolojik üretim yapılmaktadır. Devam eden görüntülerde, kalabalığın ABD bayraklarını yaktığı izlenmektedir. Böylece ideolojik anlamların kodlandığı anlaşılmaktadır. Görüntülerde ayrıca kalabalığın “ya Allah, Bismillah, Allahu Ekber” gibi ifadelerinin öne çıkarılması, haberin ezan saatine denk gelecek şekilde kurgulanması gibi detaylarla ideolojik üretimin pekiştirildiği anlaşılmaktadır. Haber de ideolojik üretimin yapıldığı bir diğer görüntü de bir pankartın üzerinde yer alan “ayağa kalk Kudüs İslam’ındır” yazısının öne çıkarılması olmuştur.

Haber: AH-21 (09.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “BU AÇIKÇA PROVOKASYONDUR” (1), “ODA VE SENDİKALARDAN KUDÜS AÇIKLAMASI” (2), “TRUMP’IN KUDÜS KARARI: BU AÇIKÇA PROVOKASYONDUR” (3)

Haber Girişi: “Türkiye-Avrupa Birliği Karma İstişare Komitesi Türkiye kanadı üyeleri, Amerika Birleşik Devletleri’nin Kudüs provokasyonuna tepki gösterdi. Komite, kararı tanımadıklarını açıkladı. Kudüs yalnız değildir vurgusu yapıldı.”

Sadece haber başlığına bakılarak haberin içeriği anlaşılmamaktadır. Birinci başlıkta “bu açıkça provokasyondur” ifadesi kullanılmış ancak kim tarafından kullanıldığı belirtilmemiştir. Yine üçüncü başlıkta da Trump’ın Kudüs kararının provokasyon olduğu aktarılmak istenmiş ancak yer, zaman ve kim tarafından provokasyon olarak görüldüğü belirtilmemiştir.

Haber girişinde ise olayla ilgili detayların yer aldığı görülmektedir. Kim tarafından ve neden tepki gösterildiği burada açıklanmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Haberde ana olayın sunumunun haber girişinde yapıldığı anlaşılmaktadır. Oda ve sendikalardan oluşan komite üyelerinin, Trump’ın Kudüs kararına olan tepkilerini dile getirmeleri haberin ana olayıdır. Komite üyelerinden bazı sivil toplum kuruluşlarının tepkilerine yer verilmesi de ana olay içinde yer almaktadır.

Olaya haber değeri atfedilmesinin gerekçesi, Türkiye-Avrupa Birliği Karma İstişare Komitesi Türkiye kanadı üyelerinin yaptığı açıklamalardır. Haberin genel sonucu ise komite üyelerinin Kudüs kararını bir provokasyon olarak görmeleri, reddetmeleri ve Kudüs’e ihanet olarak kabul etmeleridir.

Arka plan ve bağlam bilgisi çerçevesinde değerlendirildiğinde, komite üyeleri tarafından yapılan açıklamaların arka planından, ayrıntılara girilmeden genel ifadelerle bahsedildiği görülmektedir.

Haber yapılandırılan kaynak olarak ise resmi haber kaynaklarının kullanıldığı izlenmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde provokasyonun öznesi olarak ABD ve Trump aktif cümle yapısıyla sunulmaktadır. Bölgesel uyuma bakıldığında ise nedensel ilişkinin kurulduğu anlaşılmaktadır. Bu nedensellik “Kudüs kararının bir provokasyon olduğu” üzerinden çerçeveselendirilmiştir.

Sözcük seçimine bakıldığında, “İslam alemine saygısızlık”, “bu hukuksuz kararın alınması Kudüs’e ihanet”, “sorumsuzca atılmış yanlış adım” ifadeleri dikkat çekmektedir. Bu ifadelere haberin kurgusunda yer verilmesi, kanalın ideolojik duruşunu ortaya koymaktadır.

Haberin retorikğine bakıldığında ise görüntüler öne çıkmaktadır. Haberde komite üyelerinin açıklamalarından bir bölüm olan “Kudüs kararı İslam alemine karşı bir provokasyondur ve hiç kimsenin kişisel hevesler veya politik çıkarlar uğruna milyarlarca insanın kaderiyle oynamaya hakkı yoktur” şeklindeki açıklama aktarılırken, görüntü olarak İsrail’in silahsız Filistinlilere karşı silahlı ve sert müdahalelerde bulunduğu görüntülerinin kullanıldığı izlenmektedir. Burada vurguyu güçlendirmek için dramatikleştirme yapıldığı anlaşılmaktadır. Görüntülerde dramatikleştirmenin ‘masum insanların’ maruz kaldığı şiddeti sergilemek amacıyla kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Haber: AH-22 (10.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “ERDOĞANDAN TRUMP VE İSRAİL’E ÇOK SERT TEPKİ” (1), “ERDOĞAN: İSRAİL TERÖR DEVLETİDİR” (2), “TRUMP’IN AÇIKLAMASI YOK HÜKMÜNDEDİR” (3), “KUDÜS İÇİN TÜM

İMKANLARIMIZI KULLANACAĞIZ” (4), “KUDÜS’Ü ÇOCUK KATİLİ DEVLETE BIRAKMAYACAĞIZ” (5), “SABREDEN ZAFERE ULAŞIR” (6)

Haber Girişi: “Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın bugünkü mesajlarıyla başlayalım. Olağan Sivas İl Kongresinde konuştu. 6. Kongrede konuştu Cumhurbaşkanı Erdoğan. Gündeminde Amerika Birleşik Devletleri’nin skandal Kudüs kararı vardı ve Kudüs’ün bizim kırmızı çizgimiz olduğunu yineledi Cumhurbaşkanı Erdoğan. Trump’a seslendi, “Senin kararın bizim için yok hükmündedir” dedi.”

Haber başlıklarına bakıldığında çeşitlilik göze çarpmaktadır. Birinci başlıkta bir değerlendirme yapıldığı görülmektedir. Diğer başlıklarda ise Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Kudüs konusundaki söylemlerine yer verilmektedir.

Haber girişinde ise olaya dair detayların yer aldığı görülmektedir. Yer ve zaman konusunda bilgiler aktarılmaktadır. Haber girişi, mevcut ifadeleriyle giriş paragrafına bir temel oluşturmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Haberde ana olayın sunumunun haber girişinde yapıldığı görülmektedir. Ana olay, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Kudüs’ün mevcut statüsünün değiştirilmesine dair verdiği tepkilerdir.

Sonuca bakıldığında yine haber başlıkları ve haber girişi dikkat çekmektedir. Olayın haber yapılmasının gerekçesi Cumhurbaşkanının açıklamalarıdır. Açıklamalar tepkili ve sert ifadeler üzerinden yapılandırılmıştır.

Arka plan ve bağlam bilgisine bakıldığında, arka plan ve bağlam bilgisinin verildiği görülmektedir. Olayın arka planı olarak, haber başlığında da aktarılan “çok sert tepki” ifadesi öne çıkmaktadır. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Kudüs konusunda neden “teпки” veriyor olduğu arka planıyla ve bağlamından koparılmadan sunulmaktadır.

Haber yapılandırılan kaynak ise Cumhurbaşkanının açıklamalarıdır.

2. Mikro Yapı

Karmaşık cümle yapısı kullanılmamıştır. Cümle yapıları ve kullanım biçimi açık ve kolay anlaşılır ifadeler ile oluşturulmuştur. Bölgesel uyumda ise nedensel ilişki kurulmuştur. Bu nedensellik “skandal Kudüs kararı” üzerinden çerçeveselendirilmiştir.

Sözcük seçimi Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın ifadelerinden oluşmaktadır. Haberde perfore kullanılmaması ve Cumhurbaşkanı’nın ifadelerinin olduğu gibi aktarılması; kanalın Kudüs konusunda hükümet politikalarını desteklediği ve hükümetle uyan ideolojik duruşunu ifade etmektedir.

Haberin retoriğine bakıldığında ise görüntüler öne çıkmaktadır. Haberde yer alan görüntüler çözümlendiğinde, kanıt gösterme ve inandırıcılığı arttırmak için fotoğrafa başvurulduğu anlaşılmaktadır. Haberde, Cumhurbaşkanı Erdoğan “İsrail bir terör devletidir” vurgusunu yaparken, görüntüde Kudüs direnişin sembolü haline gelen Cüneydi adlı gencin fotoğrafına yer verilmektedir. Fotoğrafta, 25 İsrail askeri arasında elleri ve gözleri bağlı bir şekilde götürülen Cüneydi yer almaktadır. Kanal, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın söylemleri ve haberin kurgusunda yer alan bu fotoğraf aracılığıyla ‘biz’ ve ‘onlar’ ayrımını ideolojik olarak yapılandırmaktadır. Bunu yaparken de kanıt göstermek ve inandırıcılığı sağlamak için fotoğrafa başvurmuştur.

Haber: AH-23 (10.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “İSLAM DÜNYASI TRUMP’A TEPKİ GÖSTERMELİ” (1), “MHP LİDERİ ANTALYA’DA SORULARI YANITLADI” (2), “TRUMP’IN SKANDAL KUDÜS KARARI” (3), “İNTİFADA’NIN YANINDA OLMAMIZ GEREKİR” (4)

Haber Girişi: “MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli’nin de gündeminde Kudüs meselesi vardı ve mesajları oldukça sertti. Bu konuda o da kırmızı çizgimiz olduğunu tekrarladı. Kudüs’e ve aynı zamanda 3. İntifada’ya da destek çağrısı yaptı.”

Başlıklara bakıldığında haberin içeriği anlaşılmaktadır. Başlıklar arasında dikkat çeken başlık ise “İslam dünyası Trump’a tepki göstermeli” başlığıdır. Bu başlıkta bir yönlendirme söz konusudur. Böylece başlıklar algıyı ve anlamı biçimlendirmede bir araç olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda bu başlık aracılığıyla herkesi sorumlu olmaya ve tüm Müslümanları Kudüs kararının karşısında olmaya davet edildiği anlaşılmaktadır.

Haber girişinde ise haberin özetlendiği görülmektedir. Haberin tamamını izlemeden izleyicilere fikir veren anlam çatısı, haber başlıklarında ve haber girişinde kurulmuştur.

1.2. Şematik Yapı

Haberde ana olayın sunumu haber girişinde yapılmıştır. Haberin ana olayı MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli’nin Kudüs konusunda yapmış olduğu açıklamalardır.

Sonuca bakıldığında ise Bahçeli’nin Kudüs kararına tepki gösterdiği ve 3. İntifada’ya topyekün destek verilmesinin gerekliliğini vurgulaması görülmektedir.

Arka plan ve bağlam bilgisinin yetersiz olduğu görülmektedir. Arka plan ve bağlam bilgisinin sadece konuya giriş için verildiği anlaşılmaktadır. Haber kaynağı olarak ise bir haber ajansından alınan görüntülerin kaynak olarak kullanıldığı izlenmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde cümle yapılarının basit yapıda olduğu görülmektedir. Karmaşık cümle yapısına rastlanmamaktadır. Ayrıca haberde kullanılan cümleler incelendiğinde nedensellik ilişkisi kurulduğu görülmektedir. Bu ilişki, “İntifada’nın yanında olunmalı” söylemi üzerinden yapılandırılmıştır.

Haberde, “Trump’a tepki gösterilmeli”, “skandal Kudüs kararı”, “oyuna gelinmemeli” gibi ifadeler kullanılmıştır.

Retorik açıdan bakıldığında, görüntüler öne çıkmaktadır. Görüntüler ile haber söyleminin uyumlu olduğu anlaşılmaktadır. Haberde, Devlet Bahçeli’nin İntifada’ya destek çağrısı aktarılırken; görüntü olarak Bahçeli’nin görüntüsü kullanılmasının yanı sıra zırlı araçla Filistinlilerin üzerine giden İsrail askerinin, polisinin görüntüsü kullanılmıştır. Böylece İntifada’ya desteğin gerekliliği görüntüler aracılığıyla pekiştirilmiştir.

Haber: AH-24 (10.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “LÜBNANLILAR KUDÜS KARARINI PROTESTO ETTİ” (1), “LÜBNANLILAR KUDÜS İÇİN SOKAKLARDA!” (2), “LÜBNAN POLİSİ PROTESTOCULARA MÜDAHALE ETTİ” (3)

Haber Girişi: “Bölgede tansiyon yüksek. Doğu Kudüs’te, Gazze’de, Batı Şeria’da çatışmalar sürüyor ve bölgeden gelen haberlere göre gitgide yaralı sayısı da artıyor. Dünyanın dört bir yanında da protestolar düzenleniyor. O protestolardan birinin adresi de Beyrut’tu.”

Haber başlıkları, haberin içeriğini belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır. Sadece başlıklara bakılarak habere konu olan olay anlaşılmaktadır. Haber girişine bakıldığında ise şiddet vurgusunun yoğunluğu dikkat çekmektedir. Böylece olayın vahametinin vurgulandığı görülmektedir. Aynı zamanda başlıklarda oluşturulan anlamın güçlendirildiği anlaşılmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Haberde, ana olayın sunumu başlıklarda ve haber girişinde yapılmıştır. Haberde ana olay, Lübnanlıların ABD'nin Kudüs kararını protesto etmek için sokaklara çıkmasıdır.

Sonuçlar açısından bakıldığında da dünyanın çeşitli yerlerinde Kudüs kararına yönelik tepkilerin yoğun olduğunun vurgulanması öne çıkmaktadır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin sunulduğu izlenmektedir. Arka plan bilgisi olarak “ABD'nin Kudüs kararı” gösterilmiştir. Haberde yer alan “Lübnanlılar ABD'nin Kudüs kararını protesto etmek için sokaklara döküldü” sözleriyle arka plan bilgisi izleyiciye aktarılmıştır.

Haber kaynağı olarak ise uluslararası bir haber ajansının kaynak olarak kullanıldığı görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde protestoların öznesi olan Lübnanlılar ve Lübnan'da yaşayan Filistinli Mülteciler aktif cümle yapısıyla sunulmuştur. Bu aktif yapı, mücadeledeki kararlılığı vurgulayan bir şekilde yapılandırılmıştır.

Bölgesel uyuma bakıldığında nedensel ilişkinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedensellik “Kudüs kararının doğurduğu çatışma ve şiddet” üzerinden çerçeveslendirilmiştir.

Sözcük seçimine bakıldığında, “çatışmalar sürüyor”, “tepkiler devam ediyor”, “yaralı sayısı artıyor” ifadeleri öne çıkmaktadır. Bu ifadelerle Kudüs kararının tüm dünyada şiddeti tırmandırdığı ve ağır sonuçları olduğu vurgusu yapılmaktadır.

Retorik açıdan bakıldığında, görüntüler öne çıkmaktadır. Görüntüler, haberde yer verilen temaya kanıt oluşturmaktadır. Görüntülerde, ABD Büyükelçiliği binası önünde toplanan Lübnanlılar gösterilmektedir. Kanalın olayı haberleşirmesine genel olarak bakıldığında, haberin söyleminde ideolojik üretim yapıldığı söylenebilir. Bu ideolojik üretim, Kudüs kararının tüm dünyada barış ve güvenliğe bir tehdit olduğuna işaret etmektedir.

Haber: AH-25 (10.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “İSRAİL ASKERİ ELMA ÇALARAKEN GÖRÜNTÜLENDİ” (1),
“İSRAİL ASKERİ BATI ŞERİA’DA ELMA ÇALDI” (2)

Haber Girişi: “Bugün Cumhurbaşkanı Erdoğan Sivas’ta konuşurken İsrail bir terör devletidir ifadelerini de kullanmıştı. Şimdi izleyeceğimiz görüntü tamda onun söylediklerini doğrular nitelikte”

Haber başlıklarına bakıldığında ‘hırsızlık’ vurgusu öne çıkmaktadır. İsrail askerlerinin, bölgeyi işgal ettiğinin yanı sıra Filistin halkının malını gasp ettiği vurgusu da yapılmıştır. Haber girişinden de anlaşılacağı üzere İsrail askerlerinin Filistin halkı üzerinde baskılarını arttırdığı mesajı iletilmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Haber, ana olayın sunumu açısından ele alındığında, İsrail askerlerinin Filistinli bir esnafın tezgahından elma çalması ana olay olarak öne çıkmaktadır. Ana olayın haber başlığında sunulduğu görülmektedir.

Sonuçlar açısından bakıldığında da haber değeri atfedilmesinin gerekçesi olarak ‘hırsızlık suçu’ öne çıkmaktadır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin sunulduğu görülmektedir. “Trump’ın skandal Kudüs kararı sonrasında İsrail askerleri, Filistinli esnafın mallarını, tezgahlarını yağmaladı” cümlesiyle arka plan bilgisi verilmektedir.

Haber kaynağına bakıldığında ise haberi yapılandıran kaynak olarak uluslararası bir haber ajansının kullanıldığı görülmektedir

2. Mikro Yapı

Haberde, olayın öznesi olan İsrail askeri aktif yapıda sunulmuştur. Cümleler kolay anlaşılır ifadelerle ve basit yapıda oluşturulmuştur.

Haberde, “sinsice yaklaştı”, Müslümanlar üzerinde baskı”, “Müslüman esnafa ait tezgahtan elma çalarken görüntülendi”, “elma hırsız İsrail askeri”, “haram yedi” ifadeleri öne çıkmaktadır. Kanalin ideolojik duruşu değerlendirildiğinde, ‘biz’ haram yemeyen, esnafa saygılı, ‘onlar’ haram yiyen, esnafın malını gasp eden, kaos ortamı yaratmaya çalışan kişiler olarak konumlandırıldığı görülmektedir.

Retorik açıdan bakıldığında görüntüler öne çıkmaktadır. Haberde yer alan görüntüler incelediğinde, haberin söylemiyle uyumlu olduğu anlaşılmaktadır. Haberde, inandırıcılığı arttırmak ve kanıt göstermek amacıyla olaya ilişkin görüntüler kullanılmaktadır. Bu görüntülerde ‘biz’ ve ‘onlar’ ayrımı bir kez daha yapılandırılmaktadır.

Haber: AH-26 (10.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “SUUDİ VELİAHT PRENS’TEN ABBAS’A ÇAĞRI” (1), “HALEY: ABD KUDÜS İÇİN YENİ BİR PLAN HAZIRLIĞINDA” (2), “ABD’NİN YENİ FİLİSTİN PLANI NE?” (3)

Haber Girişi: “Amerikan Başkanı Donald Trump’ın Kudüs kararına tepkiler sürerken bazı yeni iddialarda var ortaya atılan. Onlardan biri de Riyad ve Washington yönetimlerinin ortak olarak bir barış planını gündeme getireceği.”

Başlıklarda haberin içeriği hakkında bilgi verilse de haberin içeriği tam olarak anlaşılmamaktadır. Haber girişi ise başlıklarda oluşturulan anlamı güçlendirmektedir ve mevcut ifadeleriyle giriş paragrafına bir temel oluşturmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Haberin ana olayı, Suudi Arabistan ve ABD'nin Kudüs konusunda yeni bir plan hazırlığında olup olmadıkları konusu üzerinden yapılandırılmıştır. Olaya haber değeri atfedilmesinin gerekçesi, Washington ve Riyad yönetimlerinin Kudüs konusunda ortak adım atacak olmalarıdır.

Haberin sonucuna bakıldığında ise iki net sonuç bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Washington ve Riyad yönetimlerinin birlikte hareket edeceğidir. Diğeri ise Filistin'in taleplerinin karşılanmayacağı ve Filistin'in Doğu Kudüs konusunda tavize zorlanacağı iddialarının ortaya çıkmasıdır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin verildiği görülmektedir. “Suudi Arabistan ve ABD, tüm dünyada tepkiye yol açan Kudüs kararının ardından yeni bir planı devreye mi sokacak”, “Açıklama, ABD'nin BM daimi temsilcisi Nikki Haley'den geldi”, “Reuters haber ajansı, Riyad yönetiminin barış planı konusunda Filistinlileri ikna etmeye çalıştığını iddia etti. Haberde, yeni barış planı stratejisinde Washington ve Riyad yönetimlerinin aynı gemide yer alacağına dikkat çekildi”, “Trump'ın damadı Jared Kushner, Suudi veliaht prensi Muhammed bin Selman ile yakın ilişkileri geliştirmiş durumda” cümleleriyle olayın arka planı sunulmaktadır. Aynı zamanda olay, bağlamından koparılmadan belirgin bir şekilde aktarılmaktadır.

Haber kaynağına bakıldığında ise uluslararası bir haber ajansının kaynak olarak kullanıldığı görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde, sentaktik çözümleme bakımından, cümle yapıları ve kullanım biçimlerinin; basit yapıda ve kolay anlaşılır ifadelerle oluşturulduğu görülmektedir. Karmaşık cümle yapılarına rastlanmamaktadır.

Haberde sözcükler, “Filistin'in Doğu Kudüs konusunda tavize zorlanabileceği ifade ediliyor”, “uzmanlar yaşananlardan Suudi Arabistan'ı sorumlu tutuyor”, “Riyad yönetimi kırmızı çizgi çekseydi, ABD bu kararı alamazdı yorumları yapıyor” ifadeleri kullanılarak oluşturulmuştur. Haberde bu ifadelerin öne çıkarılması, yapılan değerlendirmelerin desteklendiğini ortaya koymaktadır.

Retorik öge olarak görüntüler çözümlendiğinde, görüntülerin haberde yer verilen temalara kanıt olarak oluşturulduğu görülmektedir. Görüntülerde, ABD Başkanı Trump ve Suudi Arabistan Kralı Selman bin Abdülaziz'in önceki görüşmelerinden kesitler sunulmaktadır. Böylece görüntülerin, konuya ilişkin anlatının doğruluğunu kanıtlayacak biçimde kurgulandığı anlaşılmaktadır.

Haber: AH-27 (10.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “MEHDİ EKER A HABER'E KONUŞTU” (1), “TRUMP'IN SKANDAL KUDÜS KARARINA TEPKİ” (2), “KUDÜS TÜM İNSANLIĞIN ONURUDUR” (3), “BİRİLERİNİN ZİHNİNDE PARÇALANMIŞ TAKVİM VAR” (4), “ORTADOĞU'DAKİ YENİ DÜZENE İTİRAZIMIZ ÖNEMLİ” (5)

Haber Girişi: “Peki bundan sonra Türkiye'nin Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail ile ilişkileri nasıl olacak? Bugün A Haber yayınına Ak Parti Genel Başkan Yardımcısı Mehdi Eker Katıldı ve konuya ilişkin öngörülerini paylaştı.”

Haber başlıklarına bakıldığında yorumlar dikkat çekmektedir. Başlıkların tamamı, Mehdi Eker'in doğrudan yorumlarından/değerlendirmelerinden oluşmaktadır. Haber girişi ise habere giriş paragrafı niteliğindedir.

1.2. Şematik Yapı

Haberde, ana olay girişte sunulmuştur. Haberin ana olayı, Mehdi Eker'in Türkiye'nin Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail'le ilişkilerine ve Kudüs'ün mevcut statüsüne ilişkin yaptığı değerlendirmeleridir.

Haberin sonucunu ise Kudüs kararının zamanlamasının Ortadoğu'daki harita değişiklikleriyle, Suriye ve Irak'taki terör örgütlerinin durumuyla ve Ortadoğu'da yaşanan gelişmelerle ilişkili olduğunun açıklanması oluşturmaktadır.

Arka plan ve bağlam bilgisine bakıldığında, haberde, “Türkiye 1917’de en son Osmanlı ordusu bir ikinci vakti Kudüs’ü terk ettiğinde orada sorunlar başladı” şeklindeki ifadeyle Kudüs’te yaşanan olaylara arka plan oluşturulduğu görülmektedir. Yine, “1980’de İsrail böyle bir karar almıştı. O zaman BM bunu reddetmişti. Bütün insanlık, bütün dünya ayağa kalkmıştı” ifadeleriyle de arka plan bilgisinin oluşturulduğu görülmektedir. Haber bağlamından koparılmadan aktarılmaktadır.

Haber kaynağı olarak ise Mehdi Eker’in konuya ilişkin değerlendirmeleri kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Haberde karmaşık cümle yapılarına rastlanmamaktadır. Cümlelere bakıldığında da nedensel ilişkinin olduğu görülmektedir. Örnek olarak, Mehdi Eker’in açıklamalarından hareketle, “Türkiye’nin Kudüs konusunda tüm diplomatik gücünü kullanmasına” gerekçe olarak, “Kudüs’ün hepimizin kanayan yarası” ve “Kudüs’ün onurumuz” olduğunun sunulması gösterilebilir.

Haberde, “Kudüs bizim onurumuzdur”, “tüm Müslümanların, tüm insanlığın onurudur”, “bizim herkesten daha fazla yüreğimiz yanıyor”, “Kudüs hepimizin kanayan yarasıdır”, “İslam ülkelerinin ortak tavır alması son derece önemlidir” değerlendirmelerinin öne çıkarılmasıyla, söylemin kurgulandığı anlaşılmaktadır. Haberde öne çıkan bu vurgular aracılığıyla ideolojik üretimin yapıldığı görülmektedir.

Haberin retoriğini kurmak için ‘inandırıcılığı arttırma’ unsurundan faydalanılmıştır. Kanal, inandırıcılığı arttırmak için dönemin Ak Parti Genel Başkan Yardımcısı Mehdi Eker’in açıklamalarına başvurmuştur. Böylece kanalın öne sürdüğü argümanların inandırıcılığı ve akla yatkınlığı pekiştirilmek istenmiştir.

Haber: AH-28 (10.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “BEYAZ SARAY’IN KUDÜS PLANI NE” (1)

Haber Girişi: “Akıllardaki soru aslında ortak. Amerikan Birleşik Devletleri Başkanı Donald Trump neden şimdi böyle bir adım attı? bu kararın perde arkasında ne var? Yeni Birlik gazetesi yazarı Avni Özgürel, Diplomasi programına katıldı ve konuya ilişkin değerlendirmelerini paylaştı.”

Başlık tek başına haberin içeriğini anlatmaktadır. Haber girişi de habere bir giriş paragrafı niteliğinde yapılandırılmıştır.

1.2. Şematik Yapı

Haberin ana olayı haber girişinde sunulmuştur. Ana olay olarak, Trump’ın Kudüs kararının zamanlama açısından önemli olduğu ve bu zamanlamanın Ortadoğu’da yaşanan gelişmeler doğrultusunda belirlendiği gösterilmiştir.

Haberin sonucu olarak, İslam dünyasının önde gelen devletlerinin, yani bölgede sözü geçen devletlerin, sıkıntılarının fazla olduğu bir dönemde bu kararın alındığı ve yürürlüğe konulduğu öne çıkmaktadır.

Arka plan ve bağlam bilgisine bakıldığında, “Amerika ne derse Suudi Arabistan uyguluyor. Mısır terörle uğraşiyor ve önündeki seçimlerde tutunmak için tek bir şeye ihtiyacı var o da Amerika’nın ve İsrail’in desteği. Suriye’nin hali malum. Irak’ın hali ortada. İran öyle. Türkiye’nin karşısında PKK terörü var. Bunlar nedeniyle Amerika açısından uygun bir zamanlamadır” ifadeleriyle arka plan bilgisinin oluşturulduğu görülmektedir. Haber bağlamından koparılmadan aktarılmaktadır.

Kanal, haber kaynağı olarak kendi programını kullanmıştır. Diplomasi programına konuk olan Yeni Birlik gazetesi yazarı Avni Özgürel’in konuya ilişkin değerlendirmelerini aktarmıştır.

2. Mikro Yapı

Karmaşık cümle yapısı kullanılmamıştır. Haberde, olayın öznesi olan İsrail askeri aktif yapıda sunulmuştur. Bölgesel uyumda ise nedensel ilişki kurulmuştur. Bu nedensellik “Ortadoğu’nun durumu ve Kudüs kararının zamanlaması” üzerinden çerçeveselendirilmiştir.

Retorik açıdan bakıldığında ‘inandırıcılığı artırma’ unsuruna başvurulduğu görülmektedir. Kanal, Trump’ın Kudüs kararının zamanlamasının manidar olduğunu vurgularken, bu argümanını gazete yazarı Avni Özgürel’in değerlendirmelerine başvurarak güçlendirmektedir.

Haber: AH-29 (11.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “CUMHURBAŞKANI’NDAN TRUMP’A SERT TEPKİ” (1),
 “TRUMP KARARINLA SEN ÇALARSIN, SEN OYNARSIN” (2),
 “CUMHURBAŞKANI, AB ÜLKELERİNİ ELEŞTİRDİ” (3),
 “CUMHURBAŞKANI: HERKESE NOTUNU VERECEĞİZ” (4)

Haber Girişi: “Cumhurbaşkanı Erdoğan bir kez daha konuşma yaptı. Önemli cümleleri bir kez daha Trump’a ilettiler. Bakma zamanı efendim”

Başlıklarda Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın açıklamaları aktarılmış ve Kudüs konusundaki söylemleri öne çıkarılmıştır. Haber girişine bakıldığında ise haberin içeriği hakkında detaylı bilgi verilmediği görülmektedir. Enformasyon eksiltimine gidildiği için içerik tam olarak anlaşılmamaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Haberde ana olayın sunumu başlıklarda yapılmıştır. Haberin ana olayı, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Trump’ın Kudüs kararına gösterdiği tepkidir. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın, AB ülkelerini BM kararlarına sahip çıkmama

konusunda eleştirmesi de ana olay içinde yer almıştır. Haberin sonucu ise Batı'nın ve İsrail'in, Filistin'i bölerek harita üzerinde küçük bir nokta haline getirmesidir.

Haberde, “AB ülkeleri, BM kararlarına sahip çıkmış olsalardı bölgede on yıllardır süren acıların, haksızlıkların, zulümlerin, katliamların önüne geçilebilirdi” cümleleriyle arka plan bilgisinin sunulduğu görülmektedir. Haber bağlamından koparılmadan aktarılmaktadır.

Haber kaynağı olarak Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın resmi açıklamaları kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Haberde, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın tepkilerinin hedefi olan Trump ve AB ülkeleri aktif yapıda sunulmuştur. Aynı zamanda haberdeki cümlelerin basit yapıda olduğu anlaşılmıştır.

Bölgesel uyumda ise nedensel ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Bu nedensel ilişki, “Filistin'in işgali ve insan haklarının ihlali” üzerinden yapılandırılmaktadır.

Haberde, Erdoğan'ın Kudüs konusundaki söylemleri öne çıkarılmaktadır. Bu söylemler, “Kudüs'ü Müslümanlara ve diğer dinlerin mensuplarına zindan edenler ellerine bulaşan kanı asla temizleyemeyecekler”, “Başkan Trump'ın bu açıklamaları Kudüs'ü bağlamaz, İslam dünyasını bağlamaz”, “sen çalarsın sen oynarsın”, “Bugün kendilerini Kudüs'ün sahibi sananlar yarın arkasına saklanacak ağaç dahi bulamayacaklarını bilmelidirler”, “Kudüs ve Filistin meselesi bir turnusol kağıdıdır”. “Bu meselede mazlumun ve haklının yanında yer almayan hiç kimsenin ne insan hakları ne de bölgesel ve küresel barış konusunda söyleyecek hiçbir sözü olamaz” şeklindedir. Bu söylemler aracılığıyla ideolojik bir anlam yapılandırılmaktadır.

Haberin retorikini kurmak için ‘inandırıcılığı arttırma’ unsurundan faydalanılmıştır. Kanal, inandırıcılığı arttırmak için Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamalarına başvurmuştur. Böylece izleyicilerin neyi kabulleneceğinin üretimi yapılmıştır.

Haber: AH-30 (11.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “KUDÜS’TE NELER YAŞANIYOR? FİLİSTİN’DE İSRAİL ZULMÜ: 4 ŞEHİT, 2 BİN YARALI” (1)

Haber Girişi: “Şu ana kadar 4 şehit, 2 binden fazlada yaralı var. O bölgede görevini sürdüren bir isim Ramazan Aktaş. Ramazan şu an itibariyle telefon hattımızda. Nedir son durum, orada karşılaşmalar ve o zulüm devam ediyor mu diye soruyu sorayım, yanıtları tahmin ederek tabi ki.”

Haber başlığına bakıldığında haberin içeriği anlaşılmaktadır. Başlıklarda, yaşanan olayların sonucuna dair ilk somut bilgiler paylaşılmaktadır. Haber girişinin ise habere bir giriş paragrafı niteliğinde yapılandırıldığı görülmektedir. Ayrıca haber girişinde muhabirin kendi yorumundan oluşan ifade göze çarpmaktadır. Haber girişinde ve başlıklarda dikkat çeken en önemli ifade ise “şehit” vurgusudur. Bu ifade kanalın ideolojik duruşunu ortaya koymaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın haber girişinde sunulduğu görülmektedir. Haberin ana olayı, İsrail askerlerinin Filistin halkı üzerinde uyguladığı baskı ve şiddettir. Haberin sonucu ise Filistinlilerin zulüm görmesine, dayak yemesine ve darp edilmesine rağmen yine de ülkelerine hizmet etmeleridir. Türkiye’nin Filistin devletinin yanında olmasının ve Filistin halkının da bu durumdan memnuniyet duymasının aktarılması da haberin sonuçları arasında yer almıştır.

Haberde, Kudüs’te yaşanan olaylar arka planıyla aktarılmaktadır. Haber kaynağına bakıldığında ise kanalın kendi muhabirinin habere kaynaklık ettiği görülmektedir. Muhabirin konu hakkındaki görüş ve analizlerinin öne çıkarıldığı izlenmektedir. Haber, canlı bağlantı ile olay yerinden, yani Kudüs’ten,

aktarılmaktadır. Kanalın kendi ekibini olay yerine göndermesi ile olaya verdiği önem arasından doğrudan bağlantı bulunduğu anlaşılmaktadır.

2. Mikro Yapı

Haberde, müdahalelerin öznesi olan İsrail askerleri aktif yapıdadır. Müslümanlar ise pasif yapıdadır. Kanalın Müslümanları pasif cümle yapısıyla aktarması Müslümanların eylemlerini gizlemekten ziyade, İsrail müdahalelerine karşı takındığı tavır ve İsrail askerlerinin şiddet içeren sert müdahalelerine bir eleştiri olarak değerlendirilebilir.

Bölgesel uyumda ise nedensel ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Bu nedensel ilişki, “zulüm gören Filistin halkı ve şiddet uygulayan İsrail askerleri” üzerinden yapılandırılmaktadır.

Haberde, muhabirin bölgedeki son durumu aktardığı ifadeleri öne çıkarılmıştır. Bu ifadelerden bazıları şu şekildedir: “Şiddetin dozajı gittikçe artıyor”, “işgalci askerler devreye girdi ve tekme tokat kadınlara vurdular. Allah kimsenin başına vermesin, oradaki benim evladımda olabilirdi. Annemde olabilirdi”, “bu kadınlar darp edildi, dayak yedi, morardı suratları”, “kadınlar 15-20 dakika boyunca yerde tekmelendi. Dayak yedi”, “orada Türkiye aşkı var”, “yer Mescid-i Aksa’ydı. İlk kiblemizdi”, “Mekke, Medine neyse Mescid-i Aksa oldur. Bugün Mescid-i Aksa yıkılırsa yarın neler olacağını söylemeye dilim varmıyor”. Bu ifadeler çözümlendiğinde olayın vahametinin vurgulandığı ve ideolojik çerçevenin oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Kudüs’ü İslami kimliğinden soyutlamayı hedefleyen eylemlerin şiddetinin büyüklüğünün vurgulandığı görülmektedir. Ayrıca muhabirin “yer Mescid-i Aksa’ydı. İlk kiblemizdi”, “Mekke, Medine neyse Mescid-i Aksa oldur. Bugün Mescid-i Aksa yıkılırsa yarın neler olacağını söylemeye dilim varmıyor” gibi ifadelerine yer verilmesi, yani olaya dini referanslarla yaklaşması, kanalın “muhafazakar” ideoloji tanımlaması ile uyumlu çalıştığını ve ideolojik üretime devam edildiğini göstermektedir.

Haberin retorikini kurmak için ise görüntülerden faydalanılmıştır. Görüntülerin haberin söylemiyle paralel yapılandırıldığı izlenmiştir. Görüntülerde Filistinlilere

şiddet uygulayan İsrail askerleri öne çıkarılmıştır. Bu görüntülerin, İsrail şiddetinin boyutlarını anlatmak için kullanıldığı anlaşılmıştır. Aynı zamanda inandırıcılığı arttırmak amacıyla bir araç olarak kullanıldığı saptanmıştır. Retorik öge olarak kullanılan bir diğer unsur da dramatikleştirme. Dramatikleştirme ideolojik bir anlam taşımaktadır. Haberde dramatikleştirmeye, haberin söylemindeki vurguyu güçlendirmek ve şiddetin boyutunu sergilemek amacıyla başvurulduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca haberde, muhabirin ses tonu ve vurgusu da haberin retoriklerinin gücünün artırılmasında önemli bir işlev görmektedir.

Haber: AH-31 (12.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “İSLAM ÜLKELERİ LİDERLERİ KUDÜS İÇİN TOPLANIYOR” (1), “ERDOĞAN’DAN ZİRVE ÖNCESİ KRİTİK GÖRÜŞMELER” (2), “İRAN CUMHURBAŞKANI RUHANİ TÜRKİYE’DE” (3), “CUMHURBAŞKANI İSTANBUL’DA LİDERLERİ KABUL EDECEK” (4), “İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI ZİRVESİ İSTANBUL’DA” (5), “KUDÜS ZİRVESİNE 48 ÜLKE KATILACAK” (6), “BAŞBAKAN, TACİKİSTAN BAŞBAKANI İLE GÖRÜŞTÜ” (7)

Haber Girişi: “Kudüs’ün sağlıklı bir ortama dönebilmesi için yarın İslam İşbirliği Teşkilatı toplantısı yapılıyor ama bugünden Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın da genel liderlerin bazılarıyla buluşacağını, farklı görüşmeler yapacağını da söylememiz lazım. Kimler listede en azından yayına başlayacakken henüz belli değildi. Biraz anlık gelişecek gibi görünüyor ama Saime Toktaş’ın elindeki bilgiler tabii ki bizden daha fazladır. Hemen ona soralım. Var mı bu konuda bilgi arttı mı kimlerle nasıl görüşülecek diye? Sözü sana bırakalım Saime Toktaş.”

Haber başlıklarına bakıldığında çeşitlilik göze çarpmaktadır. Başlıklar, haberi özetler nitelikte yapılandırılmıştır. Haberin içeriği başlıklardan okunabilmektedir. Haber girişine bakıldığında ise habere bir giriş paragrafı niteliğinde yapılandırıldığı

görülmektedir. Ancak haber girişinde yer ve zaman konusunda bilgi verilmediği dolayısıyla da enformasyon eksiltimine gidildiği anlaşılmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Ana olay haber girişinde sunulmaktadır. Haberde, İslam İşbirliği Teşkilatı'nın Kudüs konusunda İstanbul'da toplanacağı ve zirveye 16'sı lider düzeyinde 48 ülkeden katılım olacağı ana olay olarak sunulmaktadır. Haberin sonucu ise Kudüs konusunda İslam İşbirliği Teşkilatı'nın toplanacağı ve Kudüs için önemli görüşmelerin yapılacağıdır.

Arka plan ve bağlam bilgisinin yeterli olduğu görülmektedir. İslam İşbirliği Teşkilatı'nın neden toplanacağı arka planıyla birlikte sunulmaktadır. Haber kaynağına bakıldığında ise kanalın kendi muhabirinin habere kaynaklık ettiği görülmektedir. Haber, canlı bağlantı ile Cumhurbaşkanlığı Beylerbeyi Sarayı önünden yayınlanmaktadır.

2. Mikro Yapı

Cümleler basit ve kolay anlaşılır bir yapıdadır. Bölgesel uyumda da nedensel ilişki kurulmuştur. Bu ilişki, İslam İşbirliği Teşkilatının Kudüs Konusunda Cumhurbaşkanı Erdoğan liderliğinde toplanıyor olması üzerinden yapılandırılmıştır.

Sözcük seçimlerine bakıldığında, “önemli liderler geliyor”, “bu görüşmeler önemli”, “Kudüs konusunda İstanbul'da toplanılacak” sözcüklerinden oluşan ifadelerin öne çıktığı görülmektedir.

Retorik açıdan bakıldığında haberin kendisi alınabilir. Nitekim, haber, kanal muhabiri tarafından aktarılmaktadır. Bu nedenle görüntüler üzerinden bir ideolojik üretime gerek görülmediği anlaşılmaktadır. Görüntüler sadece haberde yer verilen konulara kanıt teşkil etmek amacıyla kurgulanmıştır.

Haber: AH-32 (12.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “FİLİSTİNLİ CÜNEYDİ’NİN GÖZALTI SÜRESİ UZATILDI” (1), “FİLİSTİNLİ CÜNEYDİ ASKERİ MAHKEMEYE ÇIKARILDI” (2) “FİLİSTİNLİ ÇOCUK 3 GÜN DAHA GÖZALTINDA KALACAK” (3), “DÜNYA GÖZALTINDAKİ FİLİSTİNLİ ÇOCUĞU KONUŞUYOR!” (4)

Haber Girişi: “3. İntifada’nın, Kudüs ile ilgili son kalkışmanın açıkçası simgesi olan 16 yaşındaki isim, kimi 14 kimi 16 diyor. Yaş o anlamda çokta kesin değil ama üç gün daha gözaltında kalacağı söyleniyor Filistinli Cüneydi’nin. Hemen bakalım. Ardından zaten bugün itibariyle İsrail askeri, polisi gazetecileri de orada hırpaladı. Onlarla ilgili notları da aktaracağız.”

Haber başlıkları haberin içeriğini belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır. Başlıklar arasında özelden genele gidiş olduğu görülmektedir. Enformasyon eksilimine ise gidilmediği anlaşılmaktadır. Dördüncü başlıkta ünlem kullanıldığı görülmektedir. Böylece olaya dikkat çekilmek istendiği anlaşılmaktadır.

Haber girişinde haberin içeriği özetlenmektedir. Haber girişi incelendiğinde spikerin ‘hırpaladı’ ifadesi dikkat çekmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Haberde, ana olayın sunumunun haber başlığında yapıldığı görülmektedir. Haberin ana olayı, Kudüs’te direnişin sembolü haline gelen 14 yaşındaki Cüneydi’nin askeri mahkemede yargılanıyor olmasıdır. Haberin sonucu ise Cüneydi’nin yargılanmaya devam edilmesi ve gözaltı süresinin üç gün daha uzatılmasıdır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin verildiği görülmüştür. Haberin arka planı, “14 yaşındaki Cüneydi işgal altındaki Batı Şeria’da yer alan El- Halil şehrinde gözleri bağlanarak 25 İsrail askeri tarafından göz altına alınmıştı” cümleleriyle bağlamından koparılmadan aktarılmıştır.

Haberde, bir haber ajansından alınan görüntüler kaynak olarak kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Haberde, eylemin öznesi olan İsrail askerleri aktif cümle yapısıyla sunulmaktadır. Bölgesel uyuma bakıldığında ise nedensel ilişkinin kurulduğu görülmektedir. Bu nedensellik “haksız müdahale” üzerinden çerçeveselendirilmektedir.

Sözcük seçimi; “son kalkışma”, “Filistinli çocuk”, “büyük yankı” gibi ifadelerden oluşmaktadır. Burada, haberin söyleminde yer alan İsrail devletinin çocukları hedef aldığı söyleminin vurgulandığı anlaşılmaktadır.

Haberin retoriğine bakıldığında ise görüntüler öne çıkmaktadır. Görüntüler haberin söylemini destekleyecek nitelikte yapılandırılmıştır. Haberde, 25 İsrail askeri arasında elleri ve gözleri bağlı bir şekilde götürülmüş olan Cüneydi'nin kameralar tarafından kayıt altına alınan o görüntüleri sunulmuştur. Bu görüntülere, haberin söylemini desteklemek, inandırıcılığı arttırmak ve kanıt sunmak amacıyla başvurulduğu anlaşılmaktadır.

Haber: AH-33 (12.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “İSRAİL GÜVENLİK GÜÇLERİNİN ŞİDDETİ” (1), “İSRAİL POLİSİ GAZETECİLERİ DARP ETTİ” (2), “İSRAİL POLİSİ GAZETECİYİ HEDEF ALDI” (3), “YÜZLERCE YARALI, 200’DEN FAZLA GÖZALTI” (4)

Haber Girişi: “İlerleyen bültenlerde aslında bir yandan tabi ki orada şehit olanlar var. Onlarla ilgili bilgileri de arkadaşlarım toparlıyorlar en taze, en net bir şekilde aktarmak için. Gün içinde canlı yayınlarla da aktarıyoruz ama tabi ki haber olarak da sizlerle paylaşmamız gerek bu kadar önemli bir konuda ama aynı zamanda orada bulunan gazetecilere de İsrail askeri, polisi dediğimiz gibi saldırmaya devam ediyor. Keşke aktarmamız gereken sadece bu basit şiddet olayları olsa ama yüzlerce yaralı var ve 6’ya da çıktı oradaki şehit sayısı.”

Haber başlıklarına bakıldığında haberin içeriği anlaşılmaktadır. Başlıkta yer alan “İsrail polisi gazetecileri darp etti”, “yüzlerce yaralı iki yüzden fazla gözaltı” ifadeleriyle saldırının boyutuna dikkat çekilmiştir. İsrail güvenlik güçlerinin şiddetin dozajını arttırdığı ve herkesi hedef seçtiği alt mesajı haber başlığına yerleştirilmiştir.

Haber girişinin, spikerin yorumlarıyla yapılandırıldığı görülmektedir. Haber girişinde İsrail güvenlik güçlerinin şiddeti ve sayısal veriler üzerinden bu şiddetin boyutu ortaya konmuştur. Ayrıca “şehit” ifadesinin kullanıldığı dikkat çekmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Haberde, ana olayın sunumu başlıkta yapılmıştır. Kanal, ana olayı İsrail güvenlik güçlerinin uyguladığı şiddet üzerinden sunmuştur. Haberın ana olayı “kadın, çocuk, engelli ayrımı yapmadan şiddet uygulayan İsrail polisi” ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Haberın sonucu ise İsrail’in sert müdahaleleri neticesinde yüzlerce Filistinlinin yaralandığı ve 6 şehidin olduğudur.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin sunulduğu izlenmektedir. Arka plan bilgisi “ABD’nin aldığı skandal Kudüs kararını protesto eden Filistinlilere İsrail askerleri sert müdahalede bulunuyor.” İfadeleriyle sunulmaktadır. Haberde, bir haber ajansından alınan görüntüler kaynak olarak kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Haberde, şiddetin öznesi konumundaki İsrail güvenlik güçleri aktif yapıda sunulmuştur. Bölgesel uyuma bakıldığında ise nedensel ilişkinin oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Bu nedensellik “şiddet” üzerinden yapılandırılmıştır.

Sözcük seçiminde ise “şehit”, “vahşet”, “dehşet” şeklindeki tanımlamalar öne çıkmaktadır. Bu tanımlamalar ideolojik üretime neden olmaktadır. Burada özellikle “şehit” tanımlaması dikkat çekmektedir. Ölen Filistinliler şehit olarak kabul edilmiştir. Böylece ideolojik duruş ön plana çıkarılmıştır.

Haberin retoriki olarak ise haberde yer alan görüntüler öne çıkmaktadır. Görüntüler, haberin içeriğini ve söylemini destekler nitelikte kurgulanmıştır. Haberın ilk görüntülerinde, İsrail güvenlik güçlerinin gazetecileri ve Filistinlileri darp ettiği görölmektedir. Diğer görüntülerde de şiddetin vahameti vurgulanmaya devam edilmiştir. Bu görüntülerin, İsrail şiddetine kanıt sunmak amacıyla izleyicilere aktarıldığı anlaşılmaktadır.

Haber: AH-34 (12.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “KIYAMET KİLİSESİ’NİN MÜSLÜMAN BEKÇİLERİ” (1), “KIYAMET KİLİSESİ’NİN ANAHTARI 25 YILDIR ONDA”

Haber Girişi: “Orada Müslümanlar var ki bazıları zaten Kudüs’te ki Hristiyanların kiliselerinde yıllardır koruyan, açıp kapatan isimler. İşte, onlar Türkiye’ye geldiler ve Kıyamet Kilisesi’nin o bekçileri, koruyucularıyla şu an itibarıyla Sena Alkan konuşmak üzere Ankara’dan yayına hazır. Kimler neler yapıyorlar hızlıca aktaracak bize. Zaten devam edeceğiz sonrasında. Sena söz sizde.”

Sadece haber başlığına bakılarak haberin konusu anlaşılmamaktadır. Ayrıca başlıklarda enformasyon eksiltimine gidildiği görölmektedir. Haber girişine bakıldığında ise haberin içeriği hakkında daha fazla ayrıntının sunulduğu görölmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Haberin ana olayı, Hristiyanların inancına göre Hz. İsa’nın çarımha gerildiği yer olan Kıyamet Kilisesi’nin Müslüman bir aile tarafından yıllardır korunuyor olmasıdır. Haberın sonucu ise Kudüs’ün aslında ne kadar önemli bir yer olduğunun vurgulanmasıdır.

Haberde, “biz bu anahtarı 1178 yılından beri taşımaktayız. Anahtar 850 yıldan beri elimizde bulunmaktadır. Bu emanet sadece bizim ailemiz için bir şeref değil, bütün Müslüman alemi için bir şereftir. 850 yıl içerisinde hem kiliseyi koruduk hem de barış içerisinde yaşadık” ifadeleriyle arka plan bilgisinin sunulduğu görülmektedir. Haber, bağlamından koparılmadan aktarılmaktadır.

Haber kaynağına bakıldığında ise kanalın kendi muhabirinin habere kaynaklık ettiği görülmektedir. Ayrıca olay taraflarının yorumlarına başvurulmaktadır. Bu yorumlar şu şekildedir: “Trump’ın Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak ilan etmesi her şeyi birbirine karıştırdı. Biz biliyoruz ki bütün dünya halkı bizim tarafımızda yer almaktadır. Bizim mesajımız bütün Arap liderlerine. Biz onlara diyoruz ki Allah’ın korkusunu gözünüzün önünde bulundurun.” Bu yorumların direkt olarak aktarılması, kanalın, bu fikirleri benimsediğini ve haberi yeniden ürettiğini göstermektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde, cümle yapılarının basit yapıda olduğu görülmektedir. Ayrıca haberde kullanılan cümleler incelendiğinde, nedensel ilişkisinin kurulduğu görülmektedir. Bu ilişki, “Kudüs’te barışın ve birliği sağlanması için Filistin halkının yanında olunmalı” söylemi üzerinden yapılandırılmaktadır.

Haberde, Kıyamet Kilise’nin koruyucusu olan Müslüman ailenin söylemleri öne çıkarılmıştır. Bu söylemler şu şekildedir: “Biz fakir bir halkız. Allah’ın korkusunu gözünüzün önünde bulundurun. Belki yarın tahtınızda olmayacaksınız. Tahtın en büyük sahibi olan Allah’ın sorgusu karşısında olacaksınız.” Nitekim bu söylemler, ideolojik göstergelere işaret ederken öte yandan biz-onlar ayrımını keskinleştirmektedir.

Retorik açıdan bakıldığında ise haberin kendisi alınabilir. Haberde, olay taraflarının yorumlarına yer verilmiştir. Bu yorumların öne çıkarılması, arka plandaki ideolojik tutumun yansımalarıdır. Bu nedenle görüntüler üzerinden bir ideolojik üretime gerek görülmediği anlaşılmaktadır. Görüntüler, sadece haberde yer verilen konulara kanıt teşkil etmek amacıyla kurgulanmıştır.

2.3.2.2. CNN Türk Ana Haber Bültenlerinin Çözümlemesi

Haber: CT-1 (06.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “TRUMP’IN KUDÜS KARARI, ALT BAŞLIK: ERDOĞAN: İNFİALE VE ÇATIŞMAYA YOL AÇAR” (1)

Haber Girişi: “Amerikan Başkanı Trump, dünyanın merakla beklediği o kararı bu akşam Türkiye saatiyle 21’de açıklayacak. Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanıyacak mı? Beklenti şu aslında, Büyükelçiliği Tel Aviv’den Kudüs’e taşıma kararını alabilir pardon bu kararı erteleyebilir ama yine de Kudüs’ü başkent olarak tanıyorum diyebilir. Peki bu olursa ne olur? Türkiye’den tepki Cumhurbaşkanı Erdoğan’dan geldi. Ürdün Kralı ile beraber bir ortak basın açıklaması yaptı Erdoğan. “Karar hukuk önünde hükümsüzdür, infial yaratır, çatışmaya yol açar” dedi.”

Haberin içeriği sadece başlığa bakılarak anlaşılmamaktadır. Haber girişinde ise haberin içeriği netleşmektedir. Haber girişinde enformasyon eksiltimi veya genelleştirme görülmemektedir.

1.2. Şematik Yapı

Şematik yapı unsurlarından ana olayın sunumuna bakıldığında, ana olayın haber girişinde sunulduğu görülmektedir. Haberin ana olayı, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Kudüs konusunda alınacak herhangi bir karara karşı sergileyeceği tavrıdır.

Şematik yapı unsurlarından sonuca bakıldığında ise Kudüs’ün önemine vurgu yapıldığı görülmektedir. Cumhurbaşkanı’nın resmi açıklama yapmış olması, haber değerliliği atfedilen gerekçe olarak öne çıkmaktadır.

Şematik yapı unsurlarından arka plan ve bağlam bilgisine bakıldığında, arka plan bilgisinin yeterli olduğu görülmektedir. Kudüs’ün statüsünün değiştirilmesi

durumunda bölgede infial yaşanacağını ifade edilmesi arka plan hakkında bilgi vermektedir.

Şematik yapı unsurlarından haber kaynağına bakıldığında, haberi yapılandıran kaynak olarak resmi açıklamanın kullanıldığı görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarının basit yapıda sunulduğu görülmektedir. Bölgesel uyumda da cümleler arasında nedensel ilişkinin kurulduğu anlaşılmaktadır. Nedensel ilişkinin “Trump’ın Kudüs’ü İsrail’in başkenti ilan etmesi” çerçevesinde sunulduğu görülmektedir.

Sözcük seçiminde “infial yaratır”, “çatışmaya yol açar” ifadeleri öne çıkarılmıştır. Habere retorik açıdan bakıldığında ise öne çıkan bir ögenin bulunmadığı görülmüştür. Haberde Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın söylemleri aktarılırken, görüntü olarak da sadece Cumhurbaşkanının görüntüsü sunulmuştur.

Haber: CT-2 (06.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “ERDOĞAN’DAN KUDÜS MEKTUBU”, “ALT BAŞLIK: DÜNYA KAMUOYUNA ÇAĞRI YAPTI”, “ALT BAŞLIK: HUKUK VE TARİH ÖNÜNDE HÜKÜMSÜZDÜR” (1)

Haber Girişi: “Cumhurbaşkanı aynı zamanda İslam İşbirliği Teşkilatı’nın Dönem Başkanı. Bu sıfatıyla Kudüs konusunda bir mektup kaleme aldı. Çağrısını bir de öyle söyledi, ilan etti. “Gerek vicdan gerek hukuk gerek tarih önünde bu olası karar hükümsüzdür” dedi.”

Sadece başlıklara bakılarak haberin içeriği anlaşılmamaktadır. Haber başlıklarında yer ve zaman konusunda enformasyon eksiltimine gidildiği görülmektedir.

Haber girişinde ise haberin içeriği belirgin bir şekilde ortaya konmaktadır. Haber girişinin, haberin içeriğini özetleyecek şekilde yapılandırıldığı görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Haberde, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamalarına atıfta bulunularak Kudüs'ün haklarını yok sayacak herhangi bir kararın bölgede barış ve huzura engel olacağı yönünde ana olay kurulmuştur.

Haberin sonucunda ise Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Kudüs konusunda yazdığı mektup öne çıkmaktadır. Bu mektuba göre Erdoğan'ın, "Amerika'yı Kudüs kararından vazgeçmeye, İsrail'i de barışa ve huzura katkı sağlayacak politikalar izlemeye" davet etmesi haberin sonucunu oluşturmaktadır.

Arka plan ve bağlam bilgisine bakıldığında, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın "Kudüs, tüm Müslümanların harim-i ismetidir, gözbebeğidir" şeklindeki açıklamasıyla haberin arka planının sunulduğu görülmektedir.

Haber yapılandırılan kaynak olarak ise resmi açıklama, yani Cumhurbaşkanının açıklaması, kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Haberde perforenin kullanılmadığı dikkat çekmektedir. Bu nedenle cümle yapıları haber girişinden analiz edilecektir. Haber girişinde spikerin sunumu incelendiğinde, cümle yapılarının açık ve kolay anlaşılır ifadelerden oluştuğu görülmektedir.

Cümlelere bakıldığında ise nedensel ilişkinin kurulduğu görülmektedir. Bu nedensellik "kararın infiale ve çatışmaya yol açacağı" görüşü üzerinden çerçeveslendirilmiştir.

Sözcük seçimine bakıldığında, "infial", "çatışma" ifadelerinin vurgulandığı dikkat çekmektedir.

Haberde retorik unsurlar analiz edildiğinde öne çıkan bir unsurun bulunmadığı izlenmektedir. Kurgulanan görüntüde de sadece Cumhurbaşkanının görüntüsüne yer verildiği görülmektedir.

Haber: CT-3 (06.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “KUDÜS İÇİN TEK SES”, “ALT BAŞLIK: TBMM’DEN ORTAK TEPKİ”, ALT BAŞLIK: KARAR ORTADOĞU BARIŞ SÜRECİNİ BALTALAR” (1)

Haber Girişi: “Meclisten de Amerikan Başkanı Trump’ın olası Kudüs kararı için ortak ses yükseldi bugün. Tüm siyasi partiler, “Böyle bir karar Ortadoğu’da gerilimi tırmandırır, barışı baltalar” dedi.”

Sadece ana başlığa bakılarak habere konu olan olay anlaşılmamaktadır. Alt başlıklarla beraber okunduğunda haberin içeriği anlaşılmaktadır. Haber girişinde ise haberin içeriği netleşmektedir. Ancak haber girişinde genelleştirme (tüm siyasi partiler) yapılmıştır.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın haber girişinde sunulduğu görülmektedir. Haberin ana olayı, Meclis Başkanlık Divan’ının ve bazı parti temsilcilerinin Kudüs konusunda yaptığı açıklamalardır. Haberin sonucu ise TBMM’nin Kudüs kararının karşısında yer aldığıdır. Olaya haber değerliliği atfedilmesine ilişkin gerekçeyi, söz konusu olay hakkında Meclis üyelerinin açıklama yapmış olması oluşturmaktadır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin verildiği görülmektedir. Haberde, Kudüs kararına arka plan olarak “Trump’ın bu meseleyi iç siyaset malzemesi olarak” kullanıyor olması sunulmaktadır. Kanal, haber kaynağı olarak da Meclis’te yapılan resmi açıklamaları kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Haberde, olayın öznesi olan Trump aktif yapıda sunulmuştur. Cümleler kolay anlaşılır ifadelerle ve basit yapıda oluşturulmuştur.

Haberde sözcükler “sert dille eleştirdi”, “güçlü vurgularla uyarıda bulunuldu”, “Papa’ya çağrı” gibi ifadelerle oluşturulmuştur.

Haberde retorik öge olarak, açıklamada bulunan TBMM Başkanvekilinin ve açıklamada bulunan bazı parti temsilcilerinin görüntüleri aktarılmıştır. Bu görüntüler sadece haberde yer verilen açıklamalara kanıt teşkil etmek amacıyla kurgulanmıştır.

Haber: CT-4 (06.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “TRUMP’IN KUDÜS KARARI”, “ALT BAŞLIK: ÇAVUŞOĞLU: BİZ DE NEDEN ŞİMDİ DEDİK”, “ALT BAŞLIK: PAPA’DAN AKLİSELİM ÇAĞRISI GELDİ”, “ALT BAŞLIK: İRAN: ABD BÖLGEDE SAVAŞ BAŞLATMAK İSTİYOR” “ALT BAŞLIK: GAZZE’DE PROTESTO GÖSTERİSİ VARDI” (1)

Haber Girişi: “Amerika’dan gelecek olası Kudüs kararına Müslüman dünyasından olduğu kadar Hristiyan dünyasından da tepki var. Papa örneğin, akliselim çağrısı yaptı. Arap Birliği de bu hafta sonu Kudüs gündemiyle toplanacak. Brüksel’de Amerikalı mevkidaşı Tillerson ile görüşen Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu da “Bizde kendilerine neden şimdi diye sorduk” dedi.”

Haber başlıkları, alt başlıklarla birlikte okunduğunda anlam kazanmaktadır. Sadece ana başlık olayı tanımlamada yetersiz kalmaktadır. Alt başlıklarda haberin içeriğine dair net bilgilerin sunulduğu görülmektedir. Haber girişi ise mevcut ifadeleriyle giriş paragrafına bir temel oluşturmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Haberde, ana olayın sunumunun haber girişinde aktarıldığı anlaşılmaktadır. Dönemin Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Amerikalı mevkidaşı Tillerson'la görüşmesi haberin ana olayıdır. Papa'nın Kudüs konusundaki çağrısına ve İran'ın açıklamasına yer verilmesi de ana olay içinde yer almaktadır. Haberin genel sonucu ise çeşitli ülkelerden Trump'ın Kudüs kararına tepkilerin gelmesidir.

Arka plan ve bağlam bilgisi çerçevesinde değerlendirildiğinde, “Amerikan Başkanı Trump'ın, seçim vaadi kapsamında Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıması planına tepkiler çığ gibi” ifadesiyle arka planın sunulduğu görülmektedir.

Haber kaynağı olarak ise bir haber ajansının kaynak olarak kullanıldığı izlenmektedir.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında karmaşık cümle yapısına rastlanmamıştır. Haberde açık ve kolay anlaşılır ifadeler yer verilmiştir.

Haberde nedensel ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Bu nedensel ilişki, “Trump'ın Kudüs planı ve ardından gelen tepkiler” üzerinden kurulmuştur.

Sözcük seçimine bakıldığında, “tepkiler çığ gibi”, “protesto”, “Türkiye tepkisini net ve sert bir şekilde dile getirenlerden” ifadeleri öne çıkmaktadır. Bu ifadelerden yola çıkıldığında, kanalın net bir tavır sergilemediği, sadece bazı tepkileri izleyicisine aktararak, olaya mesafeli yaklaştığı ve olayı sıradanlaştırdığı anlaşılmaktadır.

Retorik açıdan bakıldığında görüntüler öne çıkmaktadır. Haber, ABD Başkanı Trump'ın görüntüsüyle başlamaktadır. Ardından gelen görüntüde ise İsrail Başbakanı Netanyahu ve Trump'ın tokalaşması ekrana getirilmektedir. Haberde kurgulanan görüntüler incelendiğinde, haberde yer verilen konulara kanıt teşkil etmek amacıyla kurgulandığı izlenmektedir. Kanalın, Filistin'in Kudüs kararına karşı düzenlediği protesto görüntülerine haberin sonunda ve kısa süre ile sınırlandırarak yer vermesi haberde dikkat çeken önemli bir ayrıntıdır.

Haber: CT-5 (07.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “TRUMP’IN KUDÜS KARARI”, “ALT BAŞLIK: FİLİSTİNLİLER GÖSTERİ DÜZENLİYOR”, “ALT BAŞLIK: GÖSTERİLERDE 16 KİŞİ YARALANDI”

Haber Girişi: “Amerikan Başkanı Trump dün akşam Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanıdı. Yapılan yorumlardan bir tanesi şöyle, “Kibriti çaktı, yangını izledi” deniyor. Zaten tutuşmaya elverişli bir bölgeden bahsediyoruz. Ortalık karışmaya başladı bile. Batı Şeria ve Gazze’de binlerce kişi protesto için sokaklarda.”

Olay, sadece başlığa bakılarak anlaşılmamaktadır. Alt başlıklarla birlikte okunduğunda olayın ne olduğu netleşmektedir. Olayı tanımlamak için “gösteri” kelimesinin kullanıldığı dikkat çekmektedir. “Gösterilerde 16 kişi yaralandı” alt başlığı incelendiğinde de burada kullanılan pasif yapı ile olayın faili olan İsrail güvenlik güçlerinin gizlendiği görülmektedir. 16 kişinin neden ve kim tarafından yaralandığına dair bilgi aktarılmamış dolayısıyla da enformasyon eksiltimine gidilmiştir.

Haber girişine bakıldığında ise habere konu olan olay hakkında daha fazla bilginin sunulduğu görülmektedir. Ayrıca spikerin bölge hakkındaki yorumu öne çıkmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunumu analiz edildiğinde haber girişi öne çıkmaktadır. Ana olay haber girişinde sunulmaktadır. Haberin ana olayı, Trump’ın Kudüs kararı neticesinde Filistinlilerin gösteri düzenlemesidir. Haberin sonucu ise gösterilerde 16 kişinin yaralanmasıdır.

Haberde arka plan bilgisi bulunmamaktadır. Haberde, Filistinlilerin gösteri düzenlediği, lastik yaktığı, İsrail güvenlik güçlerine taş attığı gibi konular öne çıkarılmış fakat nedeni hakkında bilgi sunulmamıştır.

Haber kaynağı olarak ise bir haber ajansından alınan görüntülerin kullanıldığı izlenmektedir.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında İsrail askerlerinin pasif, Filistinlilerin ise aktif yapıda sunulduğu görülmektedir. Kanalın 16 kişinin yaralanmasına neden olan İsrail güvenlik güçlerini aktif yapıda sunmaktan kaçındığı saptanmıştır.

Sözcük seçimine bakıldığında, “yürüyüş”, “gösteri”, “boykot”, “eylem” sözcüklerinin tercih edildiği görülmektedir. Haberde dikkat çeken ifade ise “İsrail güvenlik güçleri, lastikleri yakarak yollara barikat kuran ve taş atan göstericileri dağıtmak için basınçlı su, göz yaşartıcı gaz ve plastik mermi kullandı” ifadesidir. Burada İsrail müdahalesi, haklı müdahale olarak gösterilmiştir. Bu söylem, kanalın ideolojik tavrını yansıtmaktadır.

Haberde retorik öge olarak görüntüler öne çıkmaktadır. Haber, kalabalık Filistinlilerin görüntüsüyle başlamaktadır. Ardından gelen görüntüde ise bu kalabalığın karşısında yer alan az sayıdaki İsrail askeri görülmektedir. Burada Filistinlilerin eşit olmayan şartlarda İsrail güvenlik güçlerine karşı çatışmaya girdiği mesajı habere yerleştirilmiştir. Dolayısıyla bu görüntüler, ideolojik üretime neden olmaktadır. İsrail askerlerinin Filistinli göstericilere karşı plastik mermi kullanması ise haberin son görüntüsü olarak verilmiştir.

Haber: CT-6 (07.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “KUDÜS’TE GERGİNLİK”, “ALT BAŞLIK: İNTİFADA ÇAĞRISI SONRASI EYLEMLER VAR”, “ALT BAŞLIK: EYLEMLERDE YARALANANLAR VE GÖZALTILAR VAR”, “ALT BAŞLIK: EYLEMCİLERE KARŞI GERÇEK MERMİ KULLANILDI MI?”, “ALT BAŞLIK: CUMA GÜNÜ ÇOK KRİTİK GERGİNLİK BEKLENİYOR” (1)

Haber Girişi: “Son durum ne? Ne kadar ciddi bir fotoğrafla karşı karşıyayız? Anadolu Ajansı’nın Kudüs muhabiri Turgut Alp Boyraz’a soracağız. Turgut seni dinliyoruz.”

Sadece başlığa bakılarak olayın ne olduğu anlaşılmamaktadır. Alt başlıklarla birlikte okunduğunda olay belirginleşmektedir. “Eylemlerde yaralananlar ve gözaltılar var” alt başlığında, enformasyon eksiltimine gidildiği ve genelleştirme yapıldığı görülmektedir. Burada yaralananların ve gözaltına alınanların Filistinliler olduğu açıklanmamıştır. Haber girişi ise habere bir giriş paragrafı niteliğinde yapılandırılmıştır.

1.2. Şematik Yapı

Haberde ana olay, haber girişinde sunulmuştur. Haberin ana olayı, Kudüs’te eylemlerin yapıyor olması ve eylemlerde gerçek mermi kullanıldığı yönündeki iddialardır. Haberin genel sonucu ise Kudüs’te yaşanan olayların boyutudur.

Arka plan ve bağlam bilgisine bakıldığında, Kudüs’te yaşanan gelişmeleri aktaran haber ajansı muhabirinin olayları arka planıyla birlikte sunduğu görülmektedir. Olaylar bağlamından koparılmadan sunulmaktadır.

Televizyon kanalı, haber kaynağı olarak bir haber ajansı muhabirini ve muhabirin konuyla ilgili analizlerini kullanmıştır. Haber, canlı telefon bağlantısı ile Kudüs’ten aktarılmaktadır.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarında aktif ve pasif yapı kullanılmıştır. Müdahalenin öznesi olan İsrail güvenlik güçlerinin yer yer aktif yapıda, yer yer pasif yapıda sunulduğu izlenmiştir. Ayrıca cümle yapıları basit yapıdadır.

Haberde nedensel ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Bu nedensel ilişki, “eylem-çatışma” üzerinden yapılandırılmıştır.

Sözcük seçimine bakıldığında, “İsrail’in gerçek mermi kullandığı yönünde iddialar var”, “Gerçek mermi kullanıldığı iddiaları teyit edilmedi” sözcüklerinden oluşan ifadelerin öne çıktığı görülmektedir. Bu cümleler analiz edildiğinde, olayların pasif yapıyla anlatıldığı ve olayın faili olarak İsrail askerlerini açıklamaktan kaçındığı görülmektedir. Bu kullanım, kanalın ideolojik duruşunu ortaya koymaktadır.

Habere retorik açıdan bakıldığında görüntüler öne çıkmaktadır. Görüntülerde, İsrail ve Filistinliler arasında yaşanan çatışmaya dair görüntüler sunulmaktadır. Habere ayrılan sürenin büyük çoğunluğu, Filistinliler tarafında yaşanan şiddet olaylarından oluşmaktadır. Haberin kurgusunda, Filistinlilerin yaktığı lastikler ve Filistinlilerin eylemleri öne çıkarılmıştır. Ayrıca İsrail güvenlik güçlerinin eylemlerine ayrılan süresinin kısalığı ise dikkat çekmektedir. Burada gerçekliği kurmak için kurgulanan görüntülerin ideolojik tavır ekseninde yapılandırıldığı anlaşılmaktadır.

Haber: CT-7 (07.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “TRUMP’IN KUDÜS KARARI”, “ALT BAŞLIK: ABD BÜYÜKELÇİLİĞİ ÇEVRESİNDE PROTESTOLAR” (1)

Haber Girişi: “Trump’ın Kudüs kararına karşı Ankara’da ki protestolar, aslında karar geldikten hemen sonra hemen sonra yani geceden başladı, bugün içinde

de devam etti. Eylemlerin adresi Amerikan Büyükelçiliği'nin bulunduğu Atatürk Bulvarı'ydı. Polis, elçilik çevresinde yoğun güvenlik önlemi aldı.”

Haberin konusu sadece başlıklara bakılarak anlaşılmamaktadır. Bunun nedeni enformasyon eksilimine gidilmiş olmasıdır. Protestoların kim tarafından ve neredeki Büyükelçiliğin çevresinde gerçekleştirildiği bilgisi aktarılmamıştır. Ayrıca, alt başlıkta genelleştirme (protestolar) yapılmıştır. Haber girişinde ise haberin içeriği netleşmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olay olarak Ankara ABD Büyükelçiliği önündeki Kudüs protestoları işlenmiştir. Olaya haber değeri verilmesinin gerekçesi düzenlenen protesto gösterileridir. Haberin sonucu ise güvenlik önlemleri çerçevesinde ABD Büyükelçiliğinin bulunduğu bulvarın araç trafiğine kapatılmış olmasıdır.

Haber, arka plan ve bağlam bilgisi ekseninde değerlendirildiğinde, düzenlenen protestoların arka planından bahsedildiği görülmektedir. Arka plan olarak Trump'ın Kudüs kararını açıklaması sunulmaktadır.

Haber kaynağına bakıldığında ise bir haber ajansının kaynak olarak kullanıldığı görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde karmaşık cümle yapısına rastlanmamaktadır. Cümlelere bakıldığında da nedensel ilişkinin kurulduğu görülmektedir. Bu ilişki “Trump'ın Kudüs kararını açıklaması sonrasında Ankara'da bazı grupların protesto gösterileri düzenlemesi” üzerinden kurulmuştur.

Haberde “farklı gruplar”, “sloganlar attılar”, “polisin yoğun güvenlik eylemleri eşliğinde”, “polise tepki” ifadeleriyle söylemin kurgulandığı anlaşılmaktadır. Haberde, protesto gösterileri düzenleyen göstericiler suçlayıcı bir dille tarif edilmiştir.

Haberin retoriğine bakıldığında ise görüntüler öne çıkmaktadır. Haber, Trump'ın Kudüs konusundaki kararnameyi imzaladığı görüntüsüyle başlamaktadır. Hemen ardından gelen görüntüde ise Ankara'da düzenlenen yürüyüşten bir kesit sunulmaktadır. Daha sonraki görüntülerde ise çeşitli grupların, kararı protesto için ellerinde bayraklarla ABD Büyükelçiliği önündeki eylemleri öne çıkarılmaktadır. Haberin son görüntülerinde ise protesto göstericilerine karşı önemler alınması gerektiği söylemi oluşturulmuştur. Bu söylem “barikatları geçmelerine izin verilmeyenler polise tepki gösterdi” ifadesiyle ve bu ifadeyi destekleyen öfkeli insanların görüntüsüyle iletilmektedir. Burada kanalın ideolojik tavrı ortaya konmuştur.

Haber: CT-8 (07.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “TRUMP’IN KARARINA TEPKİ”, “ALT BAŞLIK: HAMAS İNTİFADA ÇAĞRISI YAPTI”, “ALT BAŞLIK: RUSYA: ULUSLARARASI TOPLUMU AYRIŞTIRIR”, “ALT BAŞLIK: AB: KARANLIK ÇAĞLARA GERİ DÖNDÜREBİLİR” (1)

Haber Girişi: “Trump, bu kararı beklenildiği gibi aldı aslında. Dünyanın kalanı ne yaptı diyeceksiniz. Son açıklamalardan biri Rusya’dan geldi. Karar Ortadoğu’da ki durumu daha karmaşık hale getirdi diyor Rusya. Hamas’tan yeni İntifada çağrısı var malum. İsrail ise Amerika’dan önce pek çok ülkenin elçiliklerini Kudüs’e taşıyacağı iddiasında. O yorumları görelim sonra üzerine konuşalım.”

Ana başlığa bakıldığında enformasyon eksiltimine gidildiği görülmektedir. Alt başlıklarla birlikte okunduğunda anlam netleşmektedir. Alt başlıklarda, tepki veren ülkelerin ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Haber girişinde ise başlıklarda aktarılmak istenen ifadeler daha açık bir şekilde sunulmaktadır. Haber girişi bu haliyle giriş paragrafına bir temel oluşturmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın haber girişinde sunulduğu görülmektedir. Haberin ana olayı, Trump'ın Kudüs kararını açıklamasının ardından dünyanın çeşitli bölgelerinden gelen tepkiler üzerinden yapılandırılmıştır. Haberin genel sonucu ise Trump'ın Kudüs kararının dünyada büyük tepki yaratmış olmasıdır. Haber değerliliği atfedilmesinin gerekçesi de bu tepkilerdir.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin verildiği görülmektedir. “Amerikan Başkanı Trump'ın Kudüs kararı dünyada büyük tepki yarattı” sözlerinden ve haberin kurgusunda yer verilen görüntülerden haberin arka planı anlaşılmaktadır. Haber bağlamından koparılmadan sunulmaktadır.

Haber kaynağına bakıldığında ise haberi yapılandıran kaynak olarak uluslararası bir haber ajansının kullanıldığı izlenmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde olayın öznesi, yani tepkinin tarafları, aktif yapıda sunulmuştur. Cümleler kolay anlaşılır ifadelerle ve basit yapıda oluşturulmuştur.

Sözcük seçimine bakıldığında, “dünyada büyük tepki”, İsrail Başbakanı Netanyahu memnun”, “Rusya karardan rahatsız”, “AB tepkili” ifadelerinden oluşan sözcüklerin tercih edildiği görülmektedir. Bu ifadelerden, kanalın, olayları dışarıdan bir gözlemci gibi değerlendirme yapmayı tercih ettiği anlaşılmaktadır.

Retorik öge olarak görüntüler çözümlendiğinde, görüntülerin sadece haberde yer verilen temalara kanıt teşkil etmek amacıyla kurgulandığı görülmektedir. Haberin ilk görüntüsü, ABD Başkanı Trump'ın Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıdığını açıkladığı anın görüntüsüdür. Bir sonraki görüntüde Trump'ın fotoğrafını ayakları altında ezen Filistinliler gösterilmektedir. Bu kurguyla, haberin söyleminin oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

Haber: CT-9 (08.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “KUDÜS’TE ÖFKE GÜNÜ”, “ALT BAŞLIK: İSRAİL ASKERLERİ MÜDAHALE ETTİ”, “ALT BAŞLIK: GAZZE SINIRINDAKİ OLAYLARDA 1 KİŞİ ÖLDÜ”, “ALT BAŞLIK: BATI ŞERİA’DA SOKAKLAR ALEV ALEV Dİ” (1)

Haber Girişi: “Amerikan Başkanı Trump’ın Kudüs kararının ardından önce Hamas’tan İntifada çağrısı geldi. Ardından Filistinliler bugünü Öfke Cuma’sı olarak ilan ettiler ve Cuma namazından sonra Kudüs’te Batı Şeria’da ortalık karıştı. Protestolara İsrail güvenlik güçleri sert müdahale etti. Gözaltına alınanlar oldu ve 1 Filistinli hayatını kaybetti.”

Başlıklar, habere konu olan olayı tanımlamada yeterlidir. Alt başlıkta olayın sonucuna dair somut bilgiler paylaşılmıştır. Haber girişine bakıldığında ise haberin bir özeti şeklinde yapılandırıldığı ve genelden özele gidiş olduğu görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunumu haber girişinde yapılmıştır. Haberde ana olay, Hamas’tan İntifada çağrısı gelmesi ve Filistinlilerin Cuma’yı öfke günü ilan etmesidir. 1 Filistinlinin hayatını kaybetmesi de ana olay içinde yer almıştır.

Haberin sonucu ise gerginliği tırmandıran ve şiddet olaylarını başlatan nedenin Filistinlilerin öfkesi olduğudur. Sonuçlara ideolojik olarak bakıldığında, gerginliğe ve yaşanan şiddet olaylarına İsrail güvenlik güçlerinin değil, Filistinlilerin neden olduğu sonucunun çıkması dikkat çekmektedir.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisi yetersizdir. Kanal, haber kaynağı olarak bir haber ajansını kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında, İsrail güvenlik güçlerinin ve Filistinlilerin aktif yapıda sunulduğu görülmektedir. Ancak bazı cümlelerde İsrail güvenlik güçlerinin edilgen bir yapıda cümle içinde gizlendiği görülmektedir.

Haberde öne çıkan ifadeler şu şekildedir: “Cuma namazı sonrası Kudüs ve Batı Şeria karıştı”, “İsrail büyük gösteri ya da olay beklentisinde Müslüman erkeklerin Mescid-i Aksa’ya girişine yaş sınırlaması getiriyordu bu kez öyle bir uygulamaya gidilmedi”, “Göstericiler, bize boş söz değil taş ve kalaşnikof lazım sloganları attı”, Batı Şeria’da da yollar alev alevdi”, “Bazı maskeli göstericiler çöp konteynerleriyle yollara barikat kurdu, lastikler yakıldı”, “Göstericiler İsrail askerlerine taş attı”. Bu ifadelerden hareketle haberin söyleminde ideolojik üretimin yapıldığı saptanmıştır. Buna göre, şiddetin ve yaşanan çatışmaların asıl nedeni Filistinliler olarak, İsrail müdahalesi ise haklı bir müdahale olarak konumlandırılmıştır.

Haberin retorikine bakıldığında da görüntüler öne çıkmaktadır. Görüntüler haberin söylemini destekler nitelikte kurgulanmıştır. Haberde, görüntülerin bir kanıt aracı olarak kullanıldığı izlenmiştir.

Haber: CT-10 (08.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “KUDÜS’TE ÖFKELİ CUMA”, “ALT BAŞLIK: PROTESTLARDA SON DURUM NASIL?”, “ALT BAŞLIK: ÇOK SAYIDA GÖZALTI VAR” (1)

Haber Girişi: “Kudüs’te uzun bir Cuma gününün özeti böyle. Peki an itibariyle iki gündür dünyanın dikkatle takip ettiği O noktada son durum nedir? Kanal D muhabiri Cem Tekel Kudüs’te Cem seni dinliyoruz.”

Haber başlıklarına bakıldığında haberin içeriğine dair bilgilerin verildiği görülmektedir. Ancak “çok sayıda gözaltı var” başlığında yer ve zaman konusunda

enformasyon eksiltimine gidilmiştir. Ayrıca gözaltına alan ve alınan taraflar da sunulmamıştır. Haber girişi ise habere giriş paragrafı niteliğindedir.

1.2. Şematik Yapı

Haberde ana olay Kudüs'te yaşanan eylemlerdir. Haberin sonucu ise öfkeli eylemlerin devam edeceği yönündedir.

Arka plan ve bağlam bilgisinin yetersiz olduğu görülmektedir. Filistinlilerin 'öfke Cuması' ilan etmesi ve Filistinlilerin öfkeli eylemleri aktarılmış fakat bu öfkeye neden olan etkenler sunulmamıştır.

Haber kaynağına bakıldığında ise aynı yayın grubundan bir ait muhabirin habere kaynaklık ettiği görülmektedir. Haber, canlı telefon bağlantısı ile Kudüs'ten aktarılmaktadır.

2. Mikro Yapı

Haberde müdahalenin öznesi olan İsrail askerleri aktif yapıda sunulmuştur. Cümleler basit yapıdadır. Cümleler arasında nedensel ilişki bulunmaktadır. Bu nedensellik "öfke ve protesto eylemleri" üzerinden yapılandırılmıştır.

Sözcük seçiminde muhabirin söylemleri öne çıkarılmıştır. "Polis çok sert müdahale etti", "hareketli bir gün" gibi ifadeler aktarılmıştır. Bu ifadeler aracılığıyla haberin söylemi oluşturulmuştur.

Retorik açıdan bakıldığında haberin kendisi alınabilir. Nitekim, habere muhabirin kendisi tanık olmuştur. Bu nedenle görgü tanıklarının ifadelerine yer verilmemiştir. Görüntüler de haberde yer verilen temalara kanıt oluşturmuştur. Kullanılan görüntülerin haberin söylemini pekiştirdiği anlaşılmaktadır.

Haber: CT-11 (08.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “ABD VE İSRAİL’E KUDÜS TEPKİSİ”, “ALT BAŞLIK: ANKARA’DA CUMA SONRASI TEPKİ VARDI”, “ALT BAŞLIK: DİYANET’İN CUMA HUTBESİ KUDÜS’TÜ”, “ALT BAŞLIK: SP: PAZAR İSTANBUL’DA KUDÜS MİTINGİ VAR”, “ALT BAŞLIK: BBP FİLİSTİN ELÇİLİĞİNİ ZİYARET ETTİ” (1)

Haber Girişi: “Kudüs’te bugünlük tamamlandı eylemler ama öfke günleri uzun sürecek bundan sonra. Dünyadan dünyanın tepkisini aktararak da ilerleyeceğiz ama Türkiye’de nasıl sesler yükseldi bugün Kudüs için buna bakalım. Trump’ın kararının ardından Türkiye’de de Ankara’da eylemler vardı. Cuma hutbelerinde de konu Kudüs’tü. İstanbul için de pazar gününe dair bir eylem çağrısı geldi.”

Haberin içeriği başlığa bakılarak anlaşılmamaktadır. Alt başlıklarla birlikte okunduğunda anlam belirginleşmektedir. Haber girişinde de olaylara dair bilgiler sunulmakta fakat haberin içeriği tam olarak belirginleşmemektedir. Haber girişinde ve başlıklarda Kudüs konusunda Türkiye’nin tavrı öne çıkarılmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Ana olay olarak, Ankara’da iki adreste ABD Başkanı Trump’ın İsrail’in başkenti olarak Kudüs’ü tanıdığını açıklamasına olan ve İsrail’e olan tepkiler gösterilmiştir. Camilerde Kudüs konulu Cuma hutbesinin okunması, Saadet Partisi’nin miting yapacağını açıklaması ve BBP Partisi Genel Başkanı’nın ABD’nin Kudüs kararına tepkisi de ana olay içinde yer almıştır. Haberin genel sonucu ise Türkiye’nin çeşitli yerlerinde Kudüs kararına tepkilerin yükseldiğidir.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin verildiği görülmektedir. Gösterilere, tepkilere ve mitinge arka plan olarak ABD Başkanı Trump’ın Kudüs kararı ve ardından yaşanan süreç sunulmaktadır.

Haber kaynağı olarak ise haber ajansından alınan görüntülerin kaynak olarak kullanıldığı görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde cümle yapılarının basit yapıda olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca cümlelerin açık ve kolay anlaşılır ifadelerden oluştuğu görülmektedir.

Cümleler arasında nedensel ilişkinin kurulduğu görülmektedir. Bu nedensellik “kararın protesto edilmesi” üzerinden çerçeveselendirilmiştir.

Retorik açıdan bakıldığında haberin kendisi alınabilir. Görüntüler üzerinden ideolojik bir üretime gerek görülmediği anlaşılmaktadır. Görüntüler sadece haberde yer verilen konulara kanıt teşkil etmek amacıyla kurgulanmıştır. Haber, cami önünde kararı protesto etmek için toplanan kalabalığın görüntüsü ile başlamaktadır.

Haber: CT-12 (08.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “KUDÜS PROTESTOLARI”, “ALT BAŞLIK: İSTANBUL’DA BİNLERCE KİŞİ TOPLANDI”, “ALT BAŞLIK: ABD’NİN KARARI HER İLDE PROTESTO EDİLDİ” (1)

Haber Girişi: “Sadece Ankara değil cuma namazı sonrası Türkiye’nin pek çok meydanı hareketliydi bugün. İstanbul, Diyarbakır, Şanlıurfa, Adana gibi şehirlerde yüz binlerce kişi Kudüs kararını protesto etti.”

Haberin ana başlığı, alt başlıklarla birlikte okunduğunda habere konu olan olayı tanımlamak için yeterli olmaktadır. “ABD’nin kararı her ilde protesto edildi” başlığında genelleştirme yapıldığı görülmektedir. Ayrıca haber girişinde yer alan “Türkiye’nin pek çok meydanı hareketliydi bugün” ifadesiyle örtüşmemektedir. Burada yanlış bilgi aktarımı yapıldığından bahsedilebilir. Haber girişinde ise habere konu olaya dair detaylı bilgiler verilmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın haber girişinde sunulduğu görülmektedir. Ana olay, Türkiye’nin çeşitli illerinde ABD’nin Kudüs kararının protesto edilmesidir. Haberin sonucu ise

Kudüs kararına tepkilerin yükselmesidir. Olaya haber değeri atfedilmesine ilişkin gerekçe, Türkiye'nin çeşitli yerlerinde başlayan bu protestolardır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisi sunulmaktadır. Türkiye'nin bazı illerinde gerçekleştirilen bu protestoların arka planı perforede aktarılmaktadır. Haber, bağlamından koparılmadan sunulmaktadır.

Haber kaynağına bakıldığında ise bir haber ajansının kaynak olarak kullanıldığı görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Karmaşık cümle yapısı kullanılmamıştır. Cümleler basit yapıdadır. Olaylar arasında nedensel ilişki kurulmuştur. Türkiye'de başlayan protestoların nedeni olarak Trump'ın İsrail'in Başkenti olarak Kudüs'ü tanıması gösterilmiştir.

Haberde, “tepki”, “yürüyüş”, “kalabalık”, “gösteriler” gibi sözcükler kullanılmıştır.

Haberin retorikini kurmak için ise görüntülerden faydalanılmıştır. Görüntülerde Kudüs için toplanan kalabalık gösterilmektedir. Böylece görüntülerin, konuya ilişkin anlatının doğruluğunu kanıtlayacak biçimde kurgulandığı anlaşılmaktadır. Görüntüler haberde yer verilen konulara kanıt teşkil etmektedir.

Haber: CT-13 (08.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “DÜNYADAN KUDÜS TEPKİSİ”, “ALT BAŞLIK: ENDONEZYA'DA BİNLER SOKAKTAYDI”, “ALT BAŞLIK: BANGLADEŞLİ MÜSLÜMANLAR ABD'Yİ KINADI”, “ALT BAŞLIK: TAHRANDA YÜZLERCE KİŞİ GÖSTERİ YAPTI” (1)

Haber Girişi: “Kudüs kararına tepkiler dünyanın dört bir yanından yükseliyor. Asya ülkelerinde yaşayan Müslümanlar da Trump’ın kararını protesto etti.”

Olay, sadece başlığa bakılarak anlaşılmaktadır. Bu haliyle başlık olayın tamamına hakim olmayı mümkün kılmaktadır. Haber girişinde ise yeni bir bilginin aktarılmadığı görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Haberde ana olayın sunumu başlıklarda yapılmıştır. Ana olay olarak, Endonezya’da, Bangladeş’te ve Tahran’da Trump’ın Kudüs kararına protestoların düzenlenmesi sunulmuştur. Malezya’da eylemlerin düzenlenmiş olması da ana olay içinde yer almaktadır. Olaya haber değerliliği verilmesine ilişkin gerekçe, Kudüs için dünyadan tepkilerin yükselmesidir.

Haberde, “Amerika’nın Kudüs kararına öfke var” cümlesiyle olayların arka planına değinildiği görülmektedir.

Haber kaynağına bakıldığında ise haber kaynağının belirtilmediği izlenmektedir.

2. Mikro Yapı

Karmaşık cümle yapısı kullanılmamıştır. Cümle yapıları ve kullanım biçimi açık ve kolay anlaşılır ifadeler ile oluşturulmuştur. Bölgesel uyumda ise nedensel ilişki kurulmuştur. Bu nedensellik “Trump’ın Kudüs kararına gelen tepkiler” üzerinden çerçeveslendirilmiştir.

Haberin retoriğine bakıldığında ise görüntüler öne çıkmaktadır. Haberde yer verilen görüntüler “dünyadan gelen tepkiler büyük” söylemini doğrular nitelikte yapılandırılmıştır. Görüntüler, kanıt gösterme ve inandırıcılığı arttırmak amacıyla kurgulanmıştır.

Haber: CT-14 (08.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “BMGK KUDÜS İÇİN TOPLANIYOR”, “ALT BAŞLIK: GENEL SEKRETER ÜYELERİ BİLGİLENDİRECEK” (1)

Haber Girişi: “Kudüs’e dair sokaklardan yükselen sesleri duyduk. Peki bu meseleyi masada konuşanlar, salonda konuşanlar ne yapacak yani dünya kamuoyu nasıl bir tepki verebilecek? Önümüzdeki hafta çarşamba günü İslam İşbirliği Teşkilatı toplanacak bunu biliyoruz önemli bir toplantı ama Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi de Kudüs gündemiyle toplanıyor ne yaşanabilir o görüşmede görelim.”

Haberin içeriğine bakılmadan sadece başlığa bakılarak haberin konusu anlaşılmaktadır. Haber girişinde yeni bilgi olarak İslam İşbirliği Teşkilatı’nın Çarşamba günü toplanacağı aktarılmıştır. Diğer bilgiler ise başlıktaki bilgilerin bir tekrarı niteliğindedir.

1.2. Şematik Yapı

Haberin ana olayı, BM Genel Sekreteri’nin, Güvenlik Konsey’ini bilgilendirecek olmasıdır. Haber sonucunda ise BM Genel Sekreteri’nin Trump’ın Kudüs açıklaması sonrası Ortadoğu barışı için iki devletli bir çözümün alternatifini olmadığını vurgulamasıdır.

Haberin arka plan bilgisi yeterlidir. Haberde arka plan, “BM Güvenlik Konseyi geçtiğimiz Aralık ayında kabul ettiği kararlarla tarafların müzakerelerle mutabık kalacağı değişiklikler hariç, Kudüs konusunda yapılacak bir değişikliği tanımayacağını ilan etmişti. Bu karar alınırken 15 üyeli Güvenlik Konseyi’nin 14 üyesi evet demiş, Obama döneminde Amerika çekimser kalmıştı” ifadeleriyle aktarılmaktadır. Haber, bağlamından koparılmadan sunulmaktadır.

Haberde uluslararası bir haber ajansından alınan görüntüler kaynak olarak kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında, aktif yapının kullanıldığı görülmektedir. Haberde, kısa, basit cümleler kullanılmıştır.

Bölgesel uyuma bakıldığında nedensel ilişkisinin kurulduğu görülmektedir. Buna göre, BM Güvenlik Konseyi'nin Kudüs konusunda toplanmasının nedeni olarak Trump'ın Kudüs kararını açıklaması ve bölgede barış dışında bir B planının olmaması gösterilmektedir.

Retorik açıdan bakıldığında haberin kendisi alınabilir. Retorik öge olarak, BM Genel Sekreterinin olayı değerlendirme biçiminin sunulması öne çıkmaktadır. Görüntüler incelendiğinde ise Kudüs'te yaşanan çatışmalardan kesitler sunulduğu görülmektedir.

Haber: CT-15 (08.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “TRUMP’IN KUDÜS KARARI”, “ALT BAŞLIK: KARARDA EVANJELİSTLER ETKİLİ OLDU” (1) “EVANJELİSTLERE GÖRE KUDÜS”, “ALT BAŞLIK: İSRAİL’İN HAKİMİYETİNDE OLMALI” (2)

Haber Girişi: “Amerikan Başkanı Trump’ın en yakınındaki isim Mike Pence. Hatta o kadar yakında bir isim ki Pence, Kudüs’ün İsrail’in başkenti olarak tanındığı, o karar alındığında Trump’ın hemen arkasındaydı. 19 Aralık’ta Filistin’e bir ziyaret gerçekleştirecekti, tabi istenmeyen adam ilan edildi. Mike Pence, Muhafazakar Hristiyanlığın bir kolu olan Evanjelizm mezhebine mensup. Peki Evanjelistler için Kudüs ne anlama geliyor? Kimlere ait olduğunu düşünüyorlar? Görelim.”

Sadece ana başlıklar okunması habere konu olan olayı anlamak için yeterli değildir. Alt başlıklarla birlikte okunduğunda anlam belirginleşmektedir.

Haber girişinde ise haberin içeriğine dair yeni bilgiler verilmektedir. Sunucunun “hatta o kadar yakında bir isim ki Pence, Kudüs’ün İsrail’in başkenti

olarak tanındığı o karar alındığında Trump'ın hemen arkasındaydı” şeklindeki ifadesi dikkat çekmektedir. Burada sunucunun eleştirel tavrı göze çarpmaktadır. Haber girişinde ayrıca habere konu olan Evanjelizm mezhebi hakkında açıklayıcı bilgiler verilmiştir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın haber girişinde sunulduğu görülmektedir. Haberin ana olayı, Evanjelizm'in ne olduğu ve Kudüs'ün Evanjelistler için ne anlama geldiğidir. Haberin sonucu ise Evanjelistlerin amaçlarına hizmet etmek amacıyla Kudüs işgalinin gerçekleştirildiğidir.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin verildiği görülmektedir. Haberde arka plan, “ilk kez Protestan Reform'u sırasında Martin Luther King ve ona bağlı kişiler için kullanılan Evanjelizm terimi, günümüzde Hristiyan toplumunun tutucu kanadını simgeliyor. Evanjelistler, Hz. İsa'nın geri dönmesi için Kudüs'ün İsrail hakimiyetinde olması gerektiğine inanıyorlar. Yahudileri seçilmiş halk olarak görüp, Nil Nehri'nden Fırat'a kadar uzanan ve kutsal görülen topraklara egemen olması gerektiğine inanan Evanjelistler, Yahudilerin vaadedilmiş topraklara ulaşması durumunda gerçekleşecek büyük savaştan galip ayrılacakları ve kutsal egemenliğe ulaşacakları inancındalar” açıklamalarıyla sunulmaktadır. Haber, bağlamından koparılmadan aktarılmaktadır.

Haber kaynağına bakıldığında, kaynağın belirtilmediği görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında aktif yapının kullanıldığı görülmektedir. Haber, açık ve kolay anlaşılır ifadelerle oluşturulmuştur.

Bölgesel uyuma bakıldığında ise nedensel ilişkinin sağlandığı görülmektedir. Bu ilişki, “Evanjelistler kutsal egemenliğe ulaşma sürecini kısaltıp Yahudilere destek olmak olarak görüyorlar Kudüs işgalinin amacını” cümlesiyle verilmektedir.

Haberde, Evanjelizm terimini açıklamak için sözcüklerin ve cümlelerin oluşturulduğu görülmektedir.

Retorik açıdan bakıldığında, görüntülerin haberde yer verilen konuya kanıt teşkil etmek amacıyla kurgulandığı görülmektedir. Nitekim haberde anlatılan bir kavram olduğu için görüntüler üzerinden ideolojik üretime gerek görülmemiştir.

Haber: CT-16 (09.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “KUDÜS KARARINA TEPKİ”, “ALT BAŞLIK: KUDÜS GÖZBEBEĞİMİZ, İSRAİL İŞGALCİDİR”, “ALT BAŞLIK: BÖYLE GİDERSE YENİ SOYKIRIMLAR YAŞANIR”, “ALT BAŞLIK: PAZUSUNA GÜVENİP HUKUKU YOK SAYAMAZ” (1)

Haber Girişi: “Bugün Cumhurbaşkanı Erdoğan İstanbul’daydı ve Kudüs’te yapılanları, ABD’nin kararını çok sert sözlerle eleştirdi. İsrail bir kere bir “İşgal devletidir” dedi. Bu mesele, “Kudüs bizim kırmızı çizgimizdir” bunun altını çizdi. “Güçlü olmak haklı olmak anlamına gelmez, haklı olan güçlüdür, bu karar bölgeyi tahrik ve tahripten başka hiçbir şeye yaramayacaktır” dedi. Gelin izleyelim o açıklamayı.”

Olay, sadece ana başlığa bakılarak anlaşılmamaktadır. Alt başlıklarla birlikte okunduğunda anlam belirginleşmektedir. Alt başlıklarda enformasyon eksiltimine gidilmiştir. Tepkiyi veren ve açıklamaları yapan konumundaki özne belirtilmemiştir. Haber girişinde ise özne açıklanmış, yapılan açıklamalar hakkında daha fazla bilgi verilmiştir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunumuna bakıldığında, haber girişi ve başlıklar öne çıkmaktadır. Haberde ana olay, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ABD'nin Kudüs kararına eleştirisi üzerinden yapılandırılmıştır.

Sonuca bakıldığında yine haber girişi dikkat çekmektedir. Olayın haber yapılmasının gerekçesi Cumhurbaşkanının açıklamalarıdır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin verildiği görülmektedir. Haberi yapılandıran kaynak ise Cumhurbaşkanının açıklamalarıdır.

2. Mikro Yapı

Cümle yapıları ve kullanım biçimi açık ve kolay anlaşılır ifadeler ile oluşturulmuştur. İşgalin öznesi olarak konumlandırılan İsrail ve ABD, aktif yapıyla temsil edilmiştir. Bölgesel uyumda ise nedensel ilişki kurulmuştur. Bu nedensellik "Kudüs kararı ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın tepkisi" üzerinden yapılandırılmıştır.

Haberde geçen sözcükler, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ifadelerinden oluşmaktadır. Haberin retoriğinde ise öne çıkan bir unsura rastlanmamıştır.

Haber: CT-17 (09.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: "KUDÜS PROTESTOLARI", "ALT BAŞLIK: GÖSTERİLERDE ONLARCA KİŞİ YARALANDI" (1)

Haber Girişi: "Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın eleştirisini dinledik. Ayrıca Erdoğan Kudüs için de yoğun bir diplomasi trafiği içerisinde. Azerbaycan, Lübnan ve Kazakistan liderlerinin ardından son olarak da Fransa Cumhurbaşkanı Macron'la bir telefon görüşmesi yapmıştı. Buradaki hassasiyetin altı bir kere daha çizildi. Bu kararın Ortadoğu'yu daha da bir kaosa, bataklığa sürükleyeceği bilgisi paylaşıldı. Bu konuda liderler hemfikir. Bir yandan da Kudüs kararını protestolar devam ediyor. İsrail askerleri, Doğu Kudüs, Batı Şeria ve Gazze de düzenlenen gösterilere

müdahale etti. Doğu Kudüs'teki Selahattin Caddesi'nde toplanan Filistinlilere İsrail güçleri atlı birlikler ve ses bombalarıyla müdahale etti. Gösterilerde de 12 kişi yaralandı.”

Başlıklarda enformasyon eksiltimine gidilmiştir. Kudüs protestolarının olduğu ve gösterilerde onlarca kişinin yaralandığı bilgisi verilmiştir fakat protestoların nerede olduğu, yaralananların hangi ülkenin vatandaşı olduğu açıklanmamıştır. Haber girişinde ise bu bilgiler netleşmektedir. Ancak haber girişi incelendiğinde, haber başlıkları ve haber girişi arasında bir uyumsuzluk olduğu dikkat çekmektedir. Bu uyumsuzluk, haber girişinin son bölümünde ortadan kalkmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Haberin ana olayı, Doğu Kudüs, Batı Şeria ve Gazze de düzenlenen gösterilere İsrail askerlerinin müdahale etmesidir. Haberin sonucu ise 12 kişinin yaralandığıdır. Haber değerliliği atfedilmesinin nedeni, bölgede yaşanan çatışmalar ve bu çatışmaların sonucunda yaralananların olmasıdır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisi yer almaktadır. Olayların arka planı perforede aktarılmaktadır. Olaylar bağlamından koparılmadan sunulmaktadır.

Haber kaynağına bakıldığında ise bir haber ajansının kaynak olarak kullanıldığı görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde, müdahalenin öznesi konumundaki İsrail güvenlik güçleri aktif yapıda sunulmuştur. Cümleler basit yapıdadır. Olaylar arasında nedensel ilişki kurulmuştur. Bu ilişkinin, Filistinlilerin protestoları ve İsrail güçlerinin müdahalesi çerçevesinde kurulduğu anlaşılmaktadır.

Sözcük seçiminde ise “müdahale etti”, “İsrail askerleri ses bombaları ve atlı birliklerle müdahale etti” ifadeleri vurgulanmaktadır. Burada, İsrail askerlerinin sert müdahaleleri olduğu söylemi öne çıkmaktadır.

Retorik açıdan bakıldığında görüntüler öne çıkmaktadır. Görüntüler, haberin söylemini doğrulamaktadır. Görüntüler, İsrail'in sert müdahalelerini kanıtlar nitelikte kurgulanmıştır. Haberde, sokaklarda atlı birliklerle Filistin halkının üzerine giden İsrail askerlerinin görüntüleri aktarılmıştır.

Haber: CT-18 (09.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “KUDÜSTE SON DURUM” (1)

Haber Girişi: “İsrail güçleri, atlı birlikler ve ses bombaları ile müdahale etti ve bu gösterilerde 12 kişi yaralandı diyoruz. Peki, şu sıralarda oradaki tansiyon nasıl? Durum ne? Şimdi bunu soracağız. Hemen gidelim sıcak bölgeye, Kudüs’e. Kanal D muhabiri Cem Tekel Kudüs’te. Cem nedir sendeki son notlar? Dinliyoruz.”

Başlıkta enformasyon eksiltilimine gidildiği görülmektedir. Bu nedenle haberin içeriği anlaşılmamaktadır. Haber girişinin ise habere bir giriş paragrafı niteliğinde yapılandırıldığı görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunumu haber içinde yapılmıştır. İsrail güvenlik güçlerinin Filistinli göstericilere sert müdahaleleri, haberin ana olayını oluşturmuştur. Haberin genel sonucu ise çok sayıda yaralının olduğu ve çok sayıda da Filistinlinin gözaltına alındığıdır.

Haberde arka plan bilgisi yetersizdir. Muhabir tarafından Kudüs’te yaşanan olaylar aktarılmış ancak olayların arka planına değinilmemiştir.

Haber kaynağına bakıldığında, aynı yayın grubundan bir muhabirin habere kaynaklık ettiği görülmektedir. Haberde kullanılan görüntülerin kaynağı ise bir haber ajansıdır. Haber, canlı telefon bağlantısı ile Kudüs’ten aktarılmaktadır.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarında aktif yapı kullanılmıştır. Ayrıca cümleler kolay anlaşılır ifadelerle ve basit yapıda oluşturulmuştur.

Haberde, “İsrail polisi çok ama çok sertti”, “bugünde o sertliğini sürdürdü”, “en ufak bir grubun bile toplanmasına izin vermediler”, “basın açıklamasına bile izin vermediler”, “bir anda gözaltına alıyorlar ve götürüyorlar” ifadeleri dikkat çekmektedir. Bu ifadeler aracılığıyla haberin söylemi oluşturulmuştur.

Retorik öge olarak görüntüler çözümlendiğinde, haberin söylemiyle uyumlu olduğu anlaşılmaktadır. Haber, ellerinde uzun namlulu silahlarla sokaklarda dolaşan İsrail askerlerinin görüntüsüyle başlamaktadır. Bir sonraki görüntüde de atlarla sokaklarda dolaşan İsrail askerlerinin görüntüsü aktarılmaktadır. Bu görüntüler aracılığıyla haberin söylemi pekiştirilmiştir.

Haber: CT-19 (09.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “TRUMP’IN KUDÜS KARARI”, “ALT BAŞLIK: BU HAKKI NEREDEN ALMAKTADIR”, “ALT BAŞLIK: İSRAİL’LE DİPLOMASİ GEÇİCİ KAPATILMALI” (1)

Haber Girişi: “MHP lideri Devlet Bahçeli, Antalya’da Belediye Başkanları toplantısında bir konuşma yaptı orada gündeme ilişkin. Sertti onunda mesajları. Kudüs kararı üzerinden ABD Başkanı Trump’ı o da çok sert bir şekilde eleştirdi, yüklendi. Bu karara “Skandal” dedi Bahçeli. Hükümete de izlenecek yol haritası konusunda birtakım önerileri vardı. Neydi o öneriler gelin izleyelim.”

Sadece başlıklara bakılarak haberin içeriği anlaşılmamaktadır. Çünkü haber başlıklarında enformasyon eksiltimine gidilmiştir. Bu nedenle de habere konu olan

olay ve başlıklar arasında bir ilişki kurulamamaktadır. Haber girişinde ise haberin içeriği netleşmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olay olarak, MHP lideri Devlet Bahçeli'nin Antalya'da Belediye Başkanları toplantısında ABD'nin Kudüs kararına tepki göstermesi sunulmuştur. Haberin sonucu ise Bahçeli'nin bundan sonra izlenecek yol haritası konusunda hükümete önerilerde bulunmasıdır.

Haberde, arka plan ve bağlam bilgisinin sunulduğu görülmektedir. Haber kaynağı olarak MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin resmi açıklamaları kullanılmıştır. Haberde kullanılan görüntüler ise bir haber ajansından alınmıştır.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında, açık ve kolay anlaşılır ifadeler rastlanmaktadır. Karmaşık cümle yapısı görülmemektedir. Haberde, tepkilerin odağındaki ABD Başkanı Trump, aktif cümle yapısıyla sunulmaktadır.

Haberde Bahçeli'nin ifadeleri öne çıkarılmaktadır. Bu ifadeler şu şekildedir: “Kudüs mukaddesatımızın namusudur. Gitti demekle gitmez. Düştü demekle düşmez. İsrail'in demekle bu tartı bu sıkleti çekmez”, “Trump sorumsuz ve skandal bir karara imza atmıştır”, “ABD Başkanı bu hakkı nereden almaktadır? ABD Başkanı Ortadoğu ve hatta dünyanın dengeleriyle oynamaya nasıl kalkışabilmektedir?” Haberin söylemi analiz edildiğinde, bu ifadelerin sadece haberi aktarmak amacıyla öne çıkarıldığı saptanmıştır.

Haberin retoriğini kurmak için ‘inandırıcılığı arttırma’ unsurundan faydalanılmıştır. Kanal, inandırıcılığı arttırmak için Bahçeli'nin söylemlerine başvurmuştur.

Haber: CT-20 (09.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “DIŞIŞLERİ’NDEN AÇIKLAMA”, “ALT BAŞLIK: ORANTISIZ GÜÇ KULLANIMINI KINIYORUZ” (1)

Haber Girişi: “Dışışlerinden sıcak bir açıklama var Kudüs’ün statüsüne ilişkin olarak.”

Ana başlık ve alt başlık birlikte okunduğunda habere konu olan olay anlaşılmaktadır. Haber girişine bakıldığında ise olay hakkında açıklayıcı bilgilerin verilmediği görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Haberin ana olayı, Kudüs’te yaşanan olaylar hakkında Dışışleri Bakanlığının yapmış olduğu açıklamadır. Sonuçlar açısından bakıldığında da İsrail’in orantısız güç kullanımının Dışışleri tarafından kınandığı öne çıkmaktadır.

Haberde arka plan bilgisi “işgal altındaki topraklarda protesto gösterileri düzenleyen Filistinlilere karşı İsrail güçlerince yapılan müdahale neticesinde 4 kişinin hayatını kaybetmesi ve yüzlerce Filistinlinin yaralanması...” şeklindeki ifadeyle sunulmaktadır.

Haber yapılandırılan kaynak ise Dışışleri Bakanlığı’nın açıklamasıdır. Görüntü kaynağı ise bir haber ajansıdır.

2. Mikro Yapı

Haberde, müdahalelerin öznesi olan İsrail güvenlik güçleri aktif yapıdadır. Haberde ayrıca kısa ve basit cümleler kullanılmıştır.

Haberin sözcüklerini Dışışlerinin yapmış olduğu açıklamalar oluşturmaktadır. Açıklamada, “4 kişinin hayatını kaybetmesi ve yüzlerce Filistinlinin yaralanmasından büyük üzüntü ve endişe duyuyoruz. İsrail’in orantısız güç kullanımını şiddetle kınıyoruz” ifadeleri öne çıkmaktadır. Bu ifadeler aracılığıyla

haberini söylemi oluşturulmuştur. Haberde ayrıca Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Kudüs konusundaki açıklamalarına yer verilmiştir.

Haberde, retorik öge olarak görüntüler öne çıkmaktadır. Görüntüler, haberin söyleminde yer alan İsrail müdahalesi, orantısız güç, sert müdahale söylemlerini destekler nitelikte kurgulanmıştır. Haberde ağırlıklı olarak sokaklarda sivil halk arasında dolaşan atlı İsrail birliklerinin görüntüleri ekranlara getirilmiştir. Bu görüntüler haberin söylemini destekler nitelikte yapılandırılmıştır.

Haber: CT-21 (09.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “TRUMP’IN KUDÜS KARARINA TEPKİ”, “ALT BAŞLIK: STK’LAR BAŞKENT’TE ORTAK AÇIKLAMA YAPTI”, “ALT BAŞLIK: HİSARCIKLIOĞLU: KINIYORUZ, REDDEDİYORUZ”, “ALT BAŞLIK: HİSARCIKLIOĞLU: ORTAK BİR TAVIR ALINMALI” (1)

Haber Girişi: “Bir açıklama da STK’dan var. Elbette Trump’ın bu Kudüs kararına STK’larda sessiz kalmadı. Ankara’da TOBB öncülüğünde yapılan ortak bir açıklamada “bu karar sorumsuzca atılmış yanlış bir adımdır kınıyoruz” dedi.”

Sadece ana başlıklar okunduğunda habere konu olan olay tam olarak anlaşılmamaktadır. Alt başlıklarla birlikte okunduğunda anlam belirginleşmektedir. Ayrıca yine alt başlıkla birlikte okunduğunda habere konu olan tepkinin kimden ve nereden geldiği anlaşılmaktadır. Haber başlıklarında tepkinin bir STK’dan geldiği ancak hangi STK’dan geldiği açıklanmamıştır. Ayrıca başlıkta genelleştirme (STK’lar) yapıldığı görülmektedir. Haber girişine bakıldığında ise olaya dair daha fazla bilginin sunulduğu görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olaya bakıldığında, öne çıkan bölüm haber girişidir. TOBB öncülüğünde ortak bir açıklamayla STK'ların tepki göstermesi haberin ana olayıdır. Haberde bu kurumlar, TOBB, Türk-İş, TİSK, HAK-İŞ, TZOB, Memur-Sen, Türkiye Kamu-Sen olarak açıklanmıştır.

Bu STK'lardan ortak açıklama gelmesi, olaya haber değerliliği atfedilmesinin nedenini oluşturmuştur. Haberin sonucu ise STK'ların Kudüs kararını kınamalarıdır.

Arka plan ve bağlam bilgisine, “Ortadoğu’da yeni çatışma alanlarını oluşturmaktan ve bölgeyi ateşe atmaktan başka hiçbir amaca hizmet etmeyen bu kararı kesin dille kınıyoruz” ifadesiyle atıfta bulunulduğu görülmektedir.

Haberi yapılandıran kaynak ise resmi kaynaklardır.

2. Mikro Yapı

Aktif cümle yapıları kullanılmıştır. Haberde, kısa, basit cümleler kullanılmıştır. Bölgesel uyum incelendiğinde de cümleler arasında nedensel ilişkinin olduğu görülmektedir. STK'ların ortak tepki göstermesinin nedenleri cümlelerde yer almıştır.

Sözcük seçiminde, “sorumluzca atılmış yanlış bir adımdır”, “açık şekilde reddediyor, yok yükünde görüyoruz”, “kesin dille kınıyoruz”, “ortak bir tavır ortaya konulmalı” ifadeleri öne çıkmaktadır. Bu ifadeler aracılığıyla, “Kudüs kararına tepki gösterilmeli” söyleminin oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

Retorik unsurlar analiz edildiğinde ise öne çıkan bir unsurun bulunmadığı izlenmektedir. Görüntülerde sadece açıklamayı yapan kişinin, yani TOBB Başkanının, görüntüleri aktarılmıştır. Ayrıca zaman zaman STK yetkililerinin görüntüleri de ekrana getirilmiştir. Görüntüler retorik unsur olarak kullanılmamıştır.

Haber: CT-22 (09.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “ABD’NİN KUDÜS KARARINA TEPKİ”, “ALT BAŞLIK: ERZURUMDA 20 BİN KİŞİ YÜRÜDÜ” (1)

Haber Girişi: “Trump’ın bu kararı Ortadoğu’yu daha da karıştıracak bir hale dönüştü. Amerika Birleşik Devletleri, Trump’ın Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanınmasına sadece Müslümanlardan da tepki yağmıyor. Bu tepkiler devam ederken Erzurum’da 20 bin kişi Kudüs için yürüdü. Tabii dünyanın birçok noktasında da protestolar var ama Türkiye’ye döndüğümüzde Adana, Osmaniye ve Zonguldak’ta protesto gösterileri vardı. Onları ekranlara getirelim.”

Başlıklar bize ilk bakışta, Kudüs kararına Erzurum halkının yoğun tepki gösterdiği mesajını vermektedir. Haber girişine bakıldığında da habere konu olan olay hakkında yeni bilgilerin sunulduğu görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Haberde ana olay, haber alt başlığında sunulmuştur. Haberin ana olayı, Erzurumluların Trump’ın Kudüs kararına tepki olarak yürüyüş düzenlemesidir. Haberin sonucunu ise eylemlerin büyüklüğü oluşturmaktadır. Olaya haber değerliliği atfedilmesinin gerekçesi Türkiye’de yaşanan bu eylemdir.

Haberde arka plan bilgisi yetersizdir. Erzurum’da yaşanan yürüyüşler aktarılmış ancak arka planından yeterince bahsedilmemiştir. Olayın öne çıkarılan kısmı Türkiye’de yaşanıyor olmasıdır.

Haber kaynağı olarak ise bir haber ajansından alınan görüntülerin kullanıldığı izlenmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde karmaşık cümle yapılarına rastlanmamıştır. Haberde nedensellik ilişkisinin sağlandığı görülmektedir. Bu nedensellik “Kudüs kararı ve Erzurum’da yapılan yürüyüş” üzerinden çerçeveselendirilmiştir.

Retorik açıdan bakıldığında görüntüler öne çıkmaktadır. Görüntülerde yürüyüş yapan ve gösteri düzenleyen Erzurumlular yer almaktadır. Genel çekim ölçeğinde kalabalık guruplar ekrana getirilmiştir. Böylece Kudüs kararına gelen tepkilerin yoğun olduğu söylemi oluşturulmuştur. Haberin son görüntüsü ise kalabalık grubun taşıdığı ‘Kudüs kırmızı çizgimizdir’ yazılı bir pankart ekranlara getirilmiştir.

Haber: CT-23 (09.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “DÜNYADAN KUDÜS TEPKİSİ”, “ALT BAŞLIK: BEYAZ SARAY ÖNÜNDE NAMAZ KILINDI” (1), “ABD’NİN KUDÜS KARARI”, “ALT BAŞLIK: TİMES MEYDAN’INDA PROTESTO EDİLDİ”, “ALT BAŞLIK: BERLİN VE ATİNA’DA PROTESTO EDİLDİ” (2)

Haber Girişi: “Şimdi dünyaya bakalım. Trump’ın almış olduğu bu Kudüs kararın ilişkin Amerika Birleşik Devletleri, Almanya ve Yunanistan’da gösteriler vardı. Beyaz Saray ve Times Meydanı’nda yüzlerce kişi toplandı.”

Haber, alt başlıklarla birlikte okunduğunda anlam kazanmaktadır. Başlıklara bir bütün olarak bakıldığında haberin içeriği anlaşılmaktadır. Haber girişi ise bu haliyle haberi özetlemektedir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunumuna bakıldığında, Trump’ın Kudüs kararının tüm dünyada protesto edilmesi öne çıkmaktadır. Haberin sonucunda da ‘Kudüs kararına tepkilerin dinmediği’ öne çıkmaktadır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin verildiği görülmektedir. Haberin arka planı, “ABD’nin Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanınmasına tepkiler dinmiyor. Karar ABD’de de protesto edildi” ifadeleriyle sunulmaktadır. Protestoların neden yapıldığı bilgisi haberde aktarılmaktadır.

Televizyon, haber kaynağı olarak bir haber ajansından faydalanmıştır.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında, aktif yapının kullanıldığı görülmektedir. Protestoları düzenleyen ülkeler de protestolara neden olan ABD’de de aktif yapıda sunulmaktadır. Ayrıca haberde açık ve kolay anlaşılır ifadeler yer verildiği görülmektedir.

Bölgesel uyuma bakıldığında nedensel ilişkinin kurulduğu görülmektedir. Protestoların nedeni olarak Trump’ın almış olduğu karar sunulmaktadır.

Haberde “tepki”, gösteri” sözcükleri öne çıkmaktadır. Kanal, eylemleri bu sözcüklerle ifade etmeyi tercih etmiştir. Haberde dikkat çeken ifade ise “bölgede Trump’ın kararına destek veren küçük bir grup da vardı” ifadesidir. Bu ifadeyle, Trump’ın kararını destekleyen grupların olduğu öne çıkarılmakla birlikte bu grupların azınlıkta olduklarına da vurgu yapılmıştır. Bu yönde haberin söyleminin oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

Haberde retorik öge olarak görüntüler öne çıkmaktadır. Görüntülerde, ABD Başkanının Kudüs kararına karşı, ellerinde pankartlarla ve bayraklarla gösteri düzenleyen protestocular yer almaktadır. Görüntüler haberin söylemiyle uygunluk göstermektedir.

Haber: CT-24 (10.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “KARAR YOK HÜKMÜNDEDİR”, “ALT BAŞLIK: KOLAY OLMADIĞINI GÖSTERECEĞİZ” (1)

Haber Girişi: “Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın bu Kudüs meselesine ilişkin, ABD’nin Trump’ın almış olduğu karara ilişkin bugün de sert sözleri eleştirileri vardı. Bir kere “böyle bir kararın hayata geçmesinin kolay olmayacağını göstereceğiz”

dedi. “İşgalci devlet” dedi. İsrail askerlerinin güvenlik güçlerinin bölgede, Filistin’de, Kudüs’te terör estirdiğini söyledi. “Kırmızı çizgimizdir” dedi. “Güçlü olmak haklı olmak anlamına gelmez” ifadesini kullandı. Bakalım.”

Haberin içeriği sadece başlıklara bakılarak anlaşılmamaktadır. Başlıklarda enformasyon eksiltimine gidildiği görülmektedir. Haber girişinde ise haberin içeriği netleşmektedir. Ayrıca habere konu olan olay hakkında daha fazla bilginin sunulduğu görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olay olarak, Trump’ın almış olduğu karara ilişkin Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın açıklamaları işlenmiştir. Haberin sonucunu ise Cumhurbaşkanı’nın Kudüs kararını sert bir dille eleştirmesi oluşturmuştur.

Arka plan bilgisi yeterlidir. Cumhurbaşkanı’nın açıklamaları üzerinden haberin arka planı aktarılmaktadır. Haber bağlamından koparılmadan sunulmaktadır.

Haber kaynağına bakıldığında, haberi yapılandıran kaynak olarak resmi açıklama kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Haberde cümle yapılarının açık ve kolay anlaşılır ifadelerden oluştuğu görülmektedir. Ayrıca cümleler arasında nedensel ilişki kurulmuştur. Olaya ilişkin nedenler ve olası sonuçlar Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın açıklamaları üzerinden yapılandırılmıştır.

Haberde sözcükler, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın “İsrail terör devletidir”, “bu kararın hayata geçmesinin kolay olmayacağını göstereceğiz”, “işgalci devlet”, “kırmızı çizgimizdir” şeklindeki ifadeleri üzerinden oluşturulmuştur. Haberde, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın ifadeleri ve görüntüsü öne çıkarılmaktadır. Ancak bu görüntü yer yer Erdoğan’ın konuşmasını dinlemeye gelen kalabalığın görüntüsüyle kesilmektedir. Bu durum, olayın, Erdoğan’ın söylemlerine indirgenildiğini göstermektedir.

Haberde retorik unsurlara bakıldığında öne çıkan bir araca rastlanmamıştır. Görüntüler Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ve onun konuşmasını dinlemeye gelenlerin görüntüsünden oluşmaktadır.

Haber: CT-25 (10.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “KUDÜS ÖFKESİ DİNMIYOR”, “ALT BAŞLIK: BATI ŞERİA'DA FİLİSTİNLİLERİN GÖSTERİSİ SÜRÜYOR”, “ALT BAŞLIK: BUGÜNKÜ GÖSTERİLERDE 58 KİŞİ YARALANDI”, “ALT BAŞLIK: GÖSTERİLERDE 4 GÜNDE BİN 384 KİŞİ YARALANDI” (1)

Haber Girişi: “Şimdi hemen bölgeye gidelim. Anadolu Ajansı Kudüs temsilcisi Turgut Alp Poyraz'la konuşacağız. Kudüs'teki son durumu aktaracak sizlere. Batı Şeria'da gösterilerin bugün de devam ettiğini biliyoruz ama şu sıralarda durum nedir Boyraz dinliyoruz seni?”

Haber başlıklarına bakıldığında habere konu olan olay belirgin bir şekilde anlaşılmaktadır. Başlıklarda, yaşanan olayların sonucuna dair somut bilgiler paylaşılmıştır. Yaralı sayıları üzerinden olayın büyüklüğüne dikkat çekilmiştir. Ancak kim tarafından yaralandığına dair bilgi aktarılmamıştır. Burada enformasyon eksiltimine gidilmiştir. Haber girişi ise habere giriş paragrafı niteliğinde yapılandırılmıştır.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın haber başlıklarında sunulduğu görülmektedir. Haberin ana olayı, Filistin'de düzenlenen gösterilerdir. Haberin sonucu ise bu gösterilerde yaralananların olduğudur.

Haberde arka plan bilgisinin, haberi aktaran muhabir tarafından açık ifadelerle sunulduğu görülmektedir. Haberde arka plan, muhabirin, “İsrail şuanda bunu çok iyi

bir fırsat olarak görüyor. Donald Trump gibi bir liderin gelmesini. Tamamen kendilerinin kontrolünde. Aynı zamanda bölgede yaşanan konjonktürü de çok iyi okuyor. Bir Trump daha bulup bulamayacaklarından emin değiller. Hem İslam aleminin hem bölgedeki diğer ülkelerin hem de uluslararası toplumun zayıflığından çok iyi yararlanıyorlar. Bunu çok iyi okuyorlar. Neticede körfez ülkelerinin de bazı tehdit algılarıyla, İsrail'e karşı yumuşamaya başladıklarını çok iyi biliyorlar. Onun için bu fırsatı çok iyi değerlendirerek, sahadaki gerçekliği değiştirecek ve uluslararası meşruiyetin önünü açacak bir adımla ABD'yi zorlamak istediler ve zorladılar. Maalesef bunda ısrarcı olacaklar gibi görünüyor” şeklindeki ifadeleriyle sunulmaktadır.

Haber kaynağı da bir haber ajansına bağlı olarak çalışan bu muhabirin kendisidir. Haber, canlı bağlantı ile Kudüs'ten aktarılmaktadır.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında yer yer aktif yapının yer yer ise pasif yapının kullanıldığı görülmektedir. Cümleler arasında ise nedensel ilişki kurulmuştur. Bu nedensel ilişki “öfke ve gösteri” üzerinden kurulmuştur.

Sözcük seçimine bakıldığında, “gergin hava”, “Kudüs Filistin davasının kalbi”, “insanların tepkisiz kalması düşünülemez”, “Kudüs sokaklarında gerginlik devam etti” ifadelerinin öne çıktığı görülmektedir. Bu ifadeler aracılığıyla haberin söylemi oluşturulmuştur.

Haberin retoriğine bakıldığında ise görüntüler öne çıkmaktadır. Haber, Kudüs'te yaşanan olayları aktaran muhabirin görüntüsüyle başlamaktadır. Ardından ekran ikiye bölünerek hem muhabirin hem de Filistin'de yaşanan olayların görüntüsü yansıtılmıştır. Muhabir, Filistin'deki çatışmaları aktardığı sırada görüntülerde de bölgede yaşanan çatışmalar aktarılmaktadır. Burada görüntülerin, konuya ilişkin anlatının doğruluğunu kanıtlayacak biçimde kurgulandığı görülmektedir.

Haber: CT-26 (10.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “ABD’NİN KUDÜS KARARI”, “ALT BAŞLIK: İNTİFADA DESTEKLENMELİ” (1), “İSTANBUL’DA İTT TOPLANTISI”, “ALT BAŞLIK: TÜM ÜLKELERİN KATILMASINDA YARAR VAR” (2)

Haber Girişi: “MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, Antalya’da Belediye Başkanları toplantısına katıldı. Toplantı sonrası açıklamalarda bulundu. Dün yaptığı açıklamada Trump’ın bu kararına skandal demişti Bahçeli. Türk milletinin Kudüs için yapılan İntifada çağrısına destek vermesi gerektiğine değindi, bunun altını çizdi. İstanbul’da yapılması planlanıyor İslam ülkeleri istişare toplantısı. Buna davet edilen tüm ülkelerin katılması gerektiğini vurguladı.”

Ana başlık, habere konu olan olayın anlaşılması için yetersiz kalmaktadır. Bunun nedeni enformasyon eksiltimine gidilmiş olmasıdır. Alt başlıklarda ise anlaşılacağı üzere yapılan açıklama sunulmaktadır. Ancak bu açıklamaların kim tarafından yapıldığı belirtilmemektedir. Haber girişi ise habere konu olan olayı kapsayacak şekilde sunulmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunumunda haber girişi öne çıkmaktadır. Haberin ana olayı, MHP Genel Başkanı Devlet Bahçelinin Antalya’da düzenlenen Belediye Başkanları toplantısı sonrasında Kudüs ile ilgili yaptığı açıklamalarıdır. Haberin sonucunu ise Bahçeli’nin açıklamalarından “İsrail ve ABD’ye karşı İntifada’nın yanında olunmalı” ifadesi oluşturmaktadır. Haberde arka plan bilgisi Bahçeli’nin açıklamaları üzerinden verilmektedir.

Haber kaynağına bakıldığında ise haberi yapılandıran kaynak olarak resmi açıklamanın kullanıldığı görülmektedir. Görüntü kaynağı ise bir haber ajansıdır.

2. Mikro Yapı

Haberde karmaşık cümle yapılarına rastlanmamaktadır. Cümleler açık, basit ve anlaşılır yapıdadır. Ayrıca cümleler arasında nedensel ilişki mevcuttur. Bu ilişkinin Bahçeli'nin açıklamaları üzerinden kurulmaktadır.

Sözcük seçimine bakıldığında yine Bahçeli'nin ifadelerinden oluşan sözcükler öne çıkmaktadır. Bu ifadelerden bazıları şu şekildedir: “1,5 milyarı aşkın Müslüman var. 57 İslam ülkesi var. Trump'a ve İsrail'e karşı intifada da bulunmada çok büyük yarar var. Trump istedi, İsrail bundan yararlanıyor gibi bir oyuna düşmemek lazım. Türk milleti olarak intifadanın yanında olmalıyız.” Haberin söylemi analiz edildiğinde, bu ifadelerin sadece haberi aktarmak amacıyla öne çıkarıldığı saptanmıştır.

Retorik öge olarak ise öne çıkan bir unsura rastlanmamaktadır. Görüntülerde sadece açıklamayı yapan kişi, yani MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, yer almaktadır. Görüntüler retorik unsur olarak kullanılmamıştır.

Haber: CT-27 (10.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “AKŞENER: KUDÜS EN ÖNEMLİ KONU”, “ALT BAŞLIK: İNCİRLİK'İ KAPATACAK MISINIZ?” (1)

Haber Girişi: “İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener de Filistin'de yaşananlarla ilgili olarak “Kudüs hepimizin en önemli konusudur” dedi. Hükümeti yeterli tavır göstermemekle eleştiriyor Akşener. “ABD ile ilişkileri gözden geçirecek misiniz? İncirlik'i kapatacak mısınız?” diye sordu.”

Habere konu olan olay başlıklardan yola çıkılarak anlaşılmaktadır. Haber girişi de haberin bir özeti şeklinde yapılandırılmıştır. Burada söz konusu olaya dair açıklayıcı bilgiler sunulmuştur.

1.2. Şematik Yapı

Ana olay haber girişinde aktarılmıştır. Haberin ana olayını, Akşener'in Kudüs konusunda yaptığı açıklaması ve hükümete yönelik eleştirisi oluşturmaktadır. Haberin ağırlıklı sonucunu ise Akşener'in hükümete yönelik eleştirileri oluşturmaktadır.

Kanal, haberi oluştururken arka plan ve bağlam bilgisi vermemiştir. Haber, Akşener'in hükümete yönelik eleştirileri üzerinden yapılandırılmıştır.

Haber kaynağı olarak ise resmi açıklamanın kullanıldığı görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberdeki cümle yapıları basit yapıdadır. Bölgesel uyumda öne çıkan bir işleve rastlanmamıştır. Haberde “tepki”, “önem” gibi sözcükler kullanılmıştır. Haberde dikkat çeken ayrıntı ise olayların Kudüs bağlamından koparılarak İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener'in hükümete olan tavrına ve hükümete seslenişine indirgenmesidir. Haberin devamında ise içerik artık tamamen Kudüs bağlamından kopmuş, Reza Zarrab davasına dönüşmüştür.

Retorik öge olarak ise öne çıkan bir unsura rastlanmamaktadır. Görüntülerde sadece açıklamayı yapan kişi, yani İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener yer almaktadır. Görüntüler retorik unsur olarak kullanılmamıştır.

Haber: CT-28 (10.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “KUDÜS İSLAM'INDIR MİTINGİ”, “ALT BAŞLIK: YENİKAPI'DA MİTING DÜZENLENDİ” (1)

Haber Girişi: “Protestoları aktarıyoruz. Bugün ayrıca İstanbul Yenikapı'da Saadet Partisi'nin çağrısıyla Kudüs İslam'ındır mitingi vardı. Neler yaşandı mitingde bakalım.”

Başlıklarda enformasyon eksiltimine gidilmiştir. Miting düzenleniyor olduğu aktarılmış ancak kim tarafından düzenlendiği belirtilmemiştir. Alt başlık (düzenlendi) edilgen bir cümle yapısı içinde sunulmuştur. Haber girişinde ise habere konu olay netleşmiştir.

1.2. Şematik Yapı

Haberde ana olayın sunumu haber girişinde yapılmıştır. Haberin ana olayı, Saadet Partisi'nin Kudüs için miting düzenlemesidir. Haber değerliliği atfedilmesinin nedeni de bu mitingdir.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisi yetersizdir. Haberde, Kudüs için yapılan konuşmalardan ziyade mitinge kimlerin katıldığı aktarılmıştır. Bu anlamda haber bağlamından çıkarılarak sunulmuştur.

Haber spiker tarafından okunmuştur. Bu nedenle mitingden sadece görüntüler aktarılmıştır. Görüntülerin kaynağı belirsizdir.

2. Mikro Yapı

Karmaşık cümle yapılarına rastlanmamıştır. Bölgesel uyuma bakıldığında nedensel ilişki kurulmuş ancak bu ilişki Kudüs bağlamından ziyade düzenlenen miting ve katılan gruplar üzerinden yapılandırılmıştır.

Retorik açıdan bakıldığında öne çıkan bir unsura rastlanmamaktadır. Görüntüler sadece habere konu olan olayı, yani düzenlenen mitingi, aktarmak için kurgulanmıştır. Görüntüler retorik unsur olarak kullanılmamıştır.

Haber: CT-29 (11.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “TRUMP’IN KUDÜS KARARI”, “ALT BAŞLIK: ERDOĞAN: SEN ÇALARSIN, SEN OYNARSIN”, “ALT BAŞLIK: ERDOĞAN: ABD DÖKÜLEN KANA ORTAK OLMUŞTUR” (1)

Haber Girişi: “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Kudüs kararı nedeniyle bir kez daha Amerika’yı eleştirdi. “Trump’ın kararını tanımıyoruz” dedi. Amerikan Başkanı Trump’a da “sen çalarsın, sen oynarsın” diye seslendi. “Amerika, Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanıma kararıyla dökülen kana ortak olmuştur” dedi.”

Haberin içeriği sadece başlıklara bakılarak anlaşılmamaktadır. Alt başlıklarla birlikte okunduğunda haberin içeriği açıklığa kavuşmaktadır. Haber girişinde ise habere konu olan olay hakkında daha fazla bilginin sunulduğu görülmektedir. Başlıkta ve haber girişinde Cumhurbaşkanının açıklamaları aktarılmıştır.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunumuna bakıldığında, haber girişi ön plana çıkmaktadır. Haberın ana olayı, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Kudüs kararı nedeniyle Amerika’yı eleştirmesidir. Haberın sonucu ise Erdoğan’ın Kudüs kararına sert sözlerle tepki göstermesidir.

Haberde arka plan bilgisi, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın “Amerika Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanıma kararıyla işte dökülen bu kana ortak da olmuştur” ifadesiyle sunulmaktadır. Haber kaynağı olarak da Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın bu resmi açıklamaları kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında, aktif yapının kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca cümleler arasında nedensel ilişki kurulmuştur. Bu nedensellik “Kudüs kararının tanınmayacağı” üzerinden çerçeveslendirilmiştir.

Sözcük seçiminde ise Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın “Amerika dökülen kana ortak da olmuştur”, “biz bu kararı asla tanımıyoruz”, “sen çalarsın sen oynarsın”, “Başkenti Doğu Kudüs olan egemen ve bağımsız bir Filistin devleti kurulana kadar

bu mücadele bitmeyecektir”, “Bugün yaşanan sorunların temelinde Amerika’nın ve Avrupa’nın en başından beri İsrail’in önünü açan haksız işgalini ve yerleşimlerini destekleyen politikaları var” şeklindeki ifadeleri aktarılmaktadır. Bu ifadeler aracılığıyla haberin söylemi oluşturulmuştur.

Retorik açıdan bakıldığında, inandırıcılığı arttırmak için Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Kudüs konusundaki açıklamalarının ekrana getirildiği görülmektedir. Nitekim bu unsur izlerkitleyi yönlendirmede aktif olarak kullanılan araçların başında gelmektedir.

Haber: CT-30 (11.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “BÜTÇEDE KUDÜS MESAJI”, “ALT BAŞLIK: İLİŞKİ KESERİM DEMEYİN, DOĞRUDAN KESİN”, “ALT BAŞLIK: NEDEN DIŞIŞLERİ SİTESİNDE BAŞKENT BOŞ?” (1)

Haber Girişi: “Kudüs kararı bütçe görüşmelerinde CHP lideri Kılıçdaroğlu’nun da gündemindeydi. O, hem İsrail’i hem Amerika’yı hem de hükümeti eleştirdi. “İsrail’e diplomatik ilişkiyi keseriz demeyeceksiniz, keseceksiniz”. “Üstelik bu kararı İsrail değil, Amerika aldı” dedi. Ve Dışişleri Bakanlığı’nın sayfasında İsrail’in başkenti bölümünün neden boş olduğunu sordu.”

Başlıklarda enformasyon eksiltimi görülmektedir. Sadece ana başlığa bakılarak haberin içeriği anlaşılmamaktadır. Başlıklarda, bir söylem aktarılmış ancak bu söylemin kime ait olduğu belirtilmemiştir. Haber girişine bakıldığında da habere konu olan olayın ve söylemlerin bir arada sunulduğu görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Haberde ana olayın sunumunun haber girişinde yapıldığı görülmektedir. Haberin ana olayı, CHP lideri Kılıçdaroğlu’nun İsrail ve ABD’ye yönelik

açıklamalarıdır. Kılıçdaroğlu'nun iktidara yönelik eleştirileri de ana olay içinde yer almaktadır. Haberin sonucunu da yine bu açıklama ve eleştiriler oluşturmaktadır.

Arka plan ve bağlam bilgisi sunulmamıştır. Haberde, Kudüs'ün durumu ile ilgili yapılan açıklamalardan çok hükümete yönelik yapılan eleştiriler öne çıkmaktadır.

Haber kaynağı olarak bütçe görüşmeleri sırasında yapılan resmi açıklama kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Haberdeki cümle yapıları basit yapıdadır. Cümleler arasında nedensel ilişki kurulmuştur. Bu nedensellik Kılıçdaroğlu'nun eleştirileri üzerinden yapılandırılmıştır.

Sözcük seçimine bakıldığında, Kılıçdaroğlu'nun açıklamalarından oluşan ifadelerin öne çıkarıldığı görülmektedir. Bu açıklamalardan bazıları şu şekildedir: “Ortak mücadele verilmesi lazım”, “getirdi Ortadoğu'nun kalbine pimi çektir bombayı koydu”, “Dışişleri Bakanlığının internet sitesi. İsrail ile ilgili açılıyorsunuz Başkenti boş”, “oraya yazacaksın İsrail'in başkenti Tel Aviv'dir diye”. Burada ağırlıklı olarak iktidara yönelik eleştirilerin yer aldığı görülmektedir.

Retorik öge olarak ise öne çıkan bir unsur görülmemektedir. Görüntülerde, Meclis salonundan bazı görüntüler ve açıklamayı yapan kişiye, yani Kılıçdaroğlu'na, ait görüntüler ekrana taşınmaktadır. Görüntüler retorik unsur olarak kullanılmamıştır.

Haber: CT-31 (11.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “FİLİSTİNLİ GENÇ SEMBOL OLDU”, “ALT BAŞLIK: 22 İSRAİL ASKERİ GÖZALTINA ALMIŞTI” (1), “İSRAİL ASKERLERİNE TEPKİ”, “ALT BAŞLIK: PROTESTOCUYU YUMRUKLARLA DÖVDÜLER” (2)

Haber Girişi: “Bir kavganın tarafı olsa bile yani hep denir ya adam adama. Bir adamın karşısına bir başka adam. Şimdi fotoğrafta az görünüyor, böyle 3, 5 değil tam 22 asker, 22 adam, 16 yaşında Filistinli bir çocuğu, genci böyle gözaltına alıyorlar. Bu fotoğraf Kudüs direnişinin sembolü haline geldi. Sembol tamam da peki akıbeti ne oldu? O çocuk, o genç hala askeri hapisanede tutuluyor. Bu arada İsrail askerinin orantısız müdahalesine dair başka örnekler de var. Askerler gözaltına aldıkları 1 protestocuyu, yani hiçbir karşılık veremeyecek bir protestocuyu yumruklarla dövüyorlar.”

Başlıklar, haberin içeriğini anlatmakta yetersiz kalmaktadır. Haberin girişinde ise habere konu olan olay açıklığa kavuşmaktadır. Haber girişi, haberin bir özeti şeklinde yapılandırılmış ve yaşanan olaya dair detaylar sunulmuştur. Ayrıca spikerin doğrudan yorumu ile oluşturulan ifadeler yer verilmiştir. Burada, Filistinli genci hedef alan İsrail askerlerinin orantısız müdahalesinin eleştirildiği görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunumu çözümlendiğinde haber girişi öne çıkmaktadır. Haberin ana olayı, 22 İsrail askeri tarafından gözaltına alınan 16 yaşındaki Filistinlinin akıbetinin ne olduğudur. Bir protestocunun İsrail askerleri tarafından yumruklanması da ana olay içinde yer almaktadır.

Haberin sonucunda ise Filistinli gencin askeri hapisane tutuluyor olması aktarılmaktadır. Burada öne çıkan vurgu İsrail güvenlik güçlerinin orantısız müdahalede bulunduğudır. Olaya haber değeri verilmesindeki nedende bu orantısız müdahaledir.

Olaylar arka planıyla ve bağlamından koparılmadan aktarılmıştır. Haber kaynağı olarak da uluslararası bir haber ajansının kaynak olarak kullanıldığı görülmüştür.

2. Mikro Yapı

Haberde orantısız müdahalenin öznesi olan İsrail askerleri aktif yapıda sunulmuştur. Bölgesel uyuma bakıldığında da cümleler arasında da nedensel ilişkinin

kurulduğu görülmüştür. Bu ilişki “orantısız müdahale ve şiddet” üzerinden yapılandırılmıştır.

Haberde geçen sözcüklere bakıldığında, “Filistinli protestocuya saldırı”, “askerler, artık gözaltına alınmış hiçbir karşılık veremeyecek durumdaki gencin başına yumruk atıyor” gibi ifadeler öne çıkmaktadır. Bu ifadeler aracılığıyla haberin söylemi pekiştirilmektedir.

Haberin retoriğine bakıldığında ise görüntüler öne çıkmaktadır. Haberde söz konusu olaya dair görüntüler ekrana getirilmektedir. Bu görüntüler aracılığıyla, İsrail güvenlik güçlerinin orantısız müdahalesi bir kez daha ifade edilmektedir. Ardından gelen görüntüde ise Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın olaya dair açıklamaları ekrana getirilmektedir. Burada, olaya dair eleştirinin Cumhurbaşkanı’nın söylemlerine dayandırıldığı görülmektedir.

Haber: CT-32 (12.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “GAZZE’DE 2 FİLİSTİNLİ ÖLDÜ”, “ALT BAŞLIK: İSLAMİ CİHAT ÜYELERİYDİ” (1), “İSRAİL SALDIRIYI YALANLADI”, “ALT BAŞLIK: MÜHİMMAT KAZARA PATLADI İDDİASI” (2)

Haber Girişi: “Amerika’nın Kudüs kararı sonrası, Filistin hareketli Gazze’den İsrail’e dün fırlatılan roketlere İsrail’in karşılık verdiği haberi gelmişti. Bugün de bölgede bir patlamada 2 Filistinlinin öldüğü haberi geldi. Filistinli kaynaklara göre ölenler İslami Cihad üyeleri. İsrail ise yeni bir hava saldırısı düzenlediği iddiasını reddetti.”

Haber başlıklarına bakıldığında, olayın sonucuna dair ilk somut bilginin paylaşıldığı görülmektedir. Ancak başlıklarda enformasyon eksiltimine gidilmiştir. Şöyle ki; Gazze’de iki Filistinlinin öldüğü aktarılmış ancak olayın faili açıklanmamıştır. Ayrıca alt başlıklarda, olayla ilgili enformasyon aktarılmasından

çok İsrail'in olay hakkındaki açıklamaları öne çıkarılmıştır. Olaya belli bir bakış açısıyla bakılmasını sağlayan anlam çatısı da bu doğrultuda kurulmuştur. Haber girişine bakıldığında ise konuyla ilgili daha detaylı bilgilerin verildiği görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olay olarak, Gazze'de ölen Filistinliler sunulmaktadır. Haberin sonucunda ise "İsrail'in savunma sistemi dün akşam Gazze şeridinden atılan en az bir roketi havada imha etmişti" ifadesi öne çıkmaktadır. Burada İsrail müdahalesi, haklı müdahale olarak gösterilmiştir. Bu söylem, kanalın ideolojik tavrını yansıtmaktadır. Bu ifade aynı zamanda haberin geneline yayılan söylemi ortaya koymaktadır. Haber değerliliği atfedilmesine ilişkin gerekçe ise ölümle sonuçlanan bu olaydır.

Haberde, "Filistin'de yerel kaynaklar iki kişinin motosikletle seyir halindeyken İsrail'in düzenlediği hava saldırısında öldüğünü ileri sürmüştü. İsrail bugün yeni bir hava saldırısı düzenlediği haberini yalanladı" ifadeleriyle arka plan bilgisinin sunulduğu görülmektedir.

Haberde, uluslararası bir haber ajansından alınan görüntüler kaynak olarak kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında, failin belirsizliğine işaret etmek için pasif yapının kullanıldığı görülmektedir. Bölgesel uyuma bakıldığında ise öne çıkan bir işlev görülmemektedir.

Haberde "yalanladı", "reddetti" gibi sözcüklere yer verilmiştir.

Retorik öge olarak görüntüler çözümlendiğinde, haberin söylemiyle örtüştüğü saptanmıştır. Haberde, bekleyen bir grup İsrail askerine Filistinliler tarafından ateşli saldırıda bulunduğu görüntüsü ekrana getirilmektedir. Hemen ardından gelen görüntüde ise tek başına Filistinlilere karşı mücadele eden İsrail askeri yer almaktadır. Kalabalık Filistinli grup da bu askere taş atarak saldırmaktadır. Kurgulanan bu görüntüler aracılığıyla Filistinlilerin şiddeti ön plana çıkarılmıştır. Bu

bir ideolojik tavidir. Haberin kurgusunda yer verilen bu görüntüler yoluyla gerçekler yeniden üretilmiştir.

2.3.2.3. FOX TV Ana Haber Bültenlerinin Çözümlemesi

Haber: FX-1 (06.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “TRUMP’IN KUDÜS’Ü BAŞKENT OLARAK TANIYACAĞINI AÇIKLANDI” (1), “ERDOĞAN: İNFİALE YOL AÇAR” (2), “ÜRDÜN KRALI: BÖLGENİN İSTİKRARI ETKİLENİR” (3), “İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI TOPLANIYOR” (4), “ERDOĞAN’DAN DÜNYAYA KUDÜS ÇAĞRISI” (5), “MUHALEFETTEN KUDÜS DESTEĞİ” (6), “PAPA DA AMERİKA’YI UYARDI” (7)

Haber Girişi: “Kudüs meselesi dünyanın gündeminde, Ortadoğu’nun gündeminde ve tabii ki daha da daraltacak olursak bizim de gündemimizde. Türkiye’nin de gündeminde. Trump Hükümeti bir karar aldı. Daha doğrusu seçimlere giderken, Başkanlık seçimlerine giderken verdiği vaatler arasındaydı Trump’ın sevgili izleyenler. Kudüs’ün İsrail’in başkenti olması yönünde ve ABD elçiliğinin de buraya taşınması yönünde. Böyle bir kararı bugün açıklayabileceği, Beyaz Sarayın böyle bir kararı açıklayabileceği konuşuluyor. Peki, Türkiye ne dedi? En azından Türkiye’ye bakacağız ardından biraz sonra da genele de bakacağız. Türkiye dün zaten Cumhurbaşkanı söylemişti, “bizim kırmızı çizgimizdir” demişti. Bugün İbrahim Kalın aynı cümleleri kurdu. Aynı tabiri kullandı. “Kırmızı çizgimizdir” dedi.”

Haber başlıklarına bakıldığında çeşitlilik göze çarpmaktadır. Ancak bu çeşitliliğin söz konusu olayla ilişkili olmadığı; kanalın yayın politikasının bir parçası olduğu ve tüm haber bültenlerinde kullandığı başlıkların bu şekilde yapılandırıldığı saptanmıştır. Haber başlıklarına bakıldığında haberin içeriği anlaşılmaktadır. Haber girişinde ise habere konu olan olay hakkında daha fazla bilginin sunulduğu

görülmektedir. Bu bilgiler ağırlıklı olarak Trump'ın neden bu kararı aldığı yönündedir. Haber girişinde spikerin kullandığı devrik cümleler ve bağlayıcı ifadeler haberin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Haberde ana olayın sunumu haber girişinde yapılmıştır. Ana olay, Kudüs konusunda Türkiye'den yapılan açıklamalardır. Haber değerliliği atfedilmesinin gerekçesi de bu açıklamalardır. Sonuçlar açısından bakıldığında da Kudüs konusunda bazı kesimlerin yaptığı uyarılar öne çıkmaktadır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisi yetersizdir. Haberde Trump'ın Kudüs kararına ilişkin Türkiye'den ve dünyadan bazı kesimlerin uyarıları aktarılmış ancak olayın arka planına yer verilmemiştir. Sadece haber girişinde olayın arka planına değinilmiştir.

Haber kaynağına bakıldığında ise resmi kurumlarda görevli kişilerin açıklamalarının kaynak olarak kullanıldığı görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde cümle yapılarının yer yer aktif yapıda yer yer pasif yapıda olduğu görülmektedir. Bu aktif yapılar daha çok duruma dayanan, açıklamaları aktarılan ya da bahsi geçen kişilerin söz konusu olay hakkındaki görüşlerini aktarmak amacıyla kullanılmaktadır.

Haberde geçen sözcükler analiz edildiğinde “hedefte Trump”, “Trump kararlı”, “kritik konu” gibi ifadelerin öne çıktığı görülmektedir. Haberde dikkat çeken cümle ise “Trump, on gün içinde tekrar arayacağını söylemişti ama Erdoğan'ı aramadı”, “arar mı net değil” cümlesidir. Burada Kudüs meselesi üzerinden söylemin üretildiği ve kamuoyunda dolaşıma sokulduğu görülmektedir. Dolayısıyla kanal bu kullanımıyla Trump'ı hiyerarşik yapıda daha üstün konumlandırarak anlamı kurmaktadır.

Haberin retorikini kurmak için haberin kendisi alınabilir. Haberde yer alan görüntüler incelediğinde, söz konusu olaya dair açıklamalarda bulunan şahısların görüntülerinin aktarıldığı görülmektedir. Haberde daha çok Trump ve İsrail Başbakanı Netanyahu'nun birlikte olduğu görüntüler ekrana taşınmakla birlikte Cumhurbaşkanı Erdoğan, CHP lideri Kılıçdaroğlu ve MHP lideri Bahçeli'nin görüntülerine de yer verildiği görülmektedir.

Haber: FX-2 (06.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “TRUMP’IN KARARI FİLİSTİN’İ SOKAĞA DÖKTÜ” (1), “DÜNYAYADAN VAZGEÇ ÇAĞRILARI YAĞDI” (2), “TRUMP VE İSRAİL ALEYHİNE GÖSTERİLER YAPILDI” (3), “ABD YÖNETİMİ KUDÜS’TEKİ PERSONELİNİ UYARDI” (4), HRİSTİYAN KİLİSELERİNDEN ORTAK TEPKİ (5)

Haber Girişi: “Peki Müslüman alemi nasıl? İslam alemi nasıl? Özellikle Filistin’de Hamas’ın bir çağrısı var. Dün yinelemiştik, bugün de zaten meydanlardaydılar. İntifada, yani ayaklanma, çağrısında bulundular.”

Haber başlıklarında enformasyon eksiltimine gidildiği görülmektedir. Başlıklarda dikkat çeken tutum, Filistin’de yaşanan gerginliğin ABD personellerine yönelik bir saldırıya dönüşebileceği vurgusunun öne çıkarılmasıdır. Bu durum, Filistin’in öfkesine hakim olamayan bir ülke konumunda olduğu yorumunu beraberinde getirmektedir.

Haber girişine bakıldığında ise başlıklarla ilişkisinin olmadığı görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Haberin ana olayı, Kudüs konusunda Trump'a vazgeç çağrılarının yöneltmesidir. Haber sonucunda ise İsrail hükümetinin yaşanan gelişmelerden memnun olduğu vurgusu öne çıkmaktadır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisi yetersizdir. Haberde, "Başkan Trump'ın kararını Filistin lideri Abbas'a söylemesinin ardından Amerika karşıtı gösteriler başladı" sözleriyle olayın başlangıç nedeni aktarılmış ancak olayın arka planı sunulmamıştır.

Haber kaynağı olarak ise bir haber ajansının kaynak olarak kullanıldığı izlenmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde, kararı protesto için toplanan Filistinliler aktif yapı cümlelerle sunulmuştur. Bölgesel uyumda ise nedensel ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Bu nedensellik "Kudüs kararı ve ardından düzenlenen gösteriler" üzerinden yapılandırılmıştır.

Sözcük seçimine bakıldığında, "ayakkabıyla Trump'ın posterine vuruldu", "Washington Kudüs'te görevli personel ve aileleri uyardı", "ABD Eğitim Bakanı: Diğer ülkelere de Trump'ın attığı adımları izlemesi çağrısı yapıyorum" sözcüklerinden oluşan ifadelerin öne çıktığı görülmektedir. Bu ifadeler aracılığıyla haberin söylemi oluşturulmuştur.

Haberin retoriğine bakıldığında ise görüntüler öne çıkmaktadır. Haber ilk görüntüsünde, Trump posterini yakan bir grup ekrana taşınmıştır. Hemen ardından gelen görüntüde ise üzerinde çarpı işareti olan bir Trump posterini gösterilmektedir. Görüntülerde ilk göze çarpan haberin kurgusunda yapılan hatadır. Haberde "Filistinliler Trump posterlerini ateşe verdi" sözleriyle sunum yapılırken, video görüntülerinde, Filistinlilerin Trump posterlerini ateşe vermesinin yanı sıra Türkiye'den protesto gösterileri de aktarılmıştır. Haberde yer alan görüntülerden çıkarılan genel sonuç ise görüntülerin haberde yer verilen konulara kanıt oluşturmak amacıyla kurgulanmış olmasıdır.

Haber: FX-3 (07.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “TRUMP KUDÜS’Ü İSRAİL’İN BAŞKENTİ OLARAK TANIDI” (1), “TRUMP PAPA’YI DA DİNLEMEDİ” (2), “FİLİSTİN: KUDÜS EBEDİ BAŞKENTİMİZ” (3), “HAMAS: TRUMP CEHENNEM KAPILARINI AÇTI” (4), “SİLAHLI DİRENİŞ ÇAĞRISI” (5), “İSRAİL TRUMP’A MİNNETTAR” (6), “BM, AB VE RUSYA’NIN KUDÜS ENDİŞESİ” (7), “TRUMP’IN PEŞİNE İLK TAKILAN ÇEKYA OLDU” (8)

Haber Girişi: “Başkan Trump neden böyle bir şey yaptı? Diyeceksiniz ki ne yaptı? Duymuşsunuzdur. Kudüs’ü Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanıdığını açıkladı. Neden böyle bir şey yaptı bu adam? Amerikan Başkanı. Neden böyle bir şey yaptı? Derdi neydi? Ne istiyordu? Bunun kötü sonuçlar doğuracağını acaba kendisi bilmiyor muydu? Onu biliyor muyuz bilmiyor muyuz zaman gösterecek ama çok tehlikeli bir adım attı Amerikan Başkanı. Hamas, her şeyi özetleyebilecek bir açıklama yaptı. En önemli cümlesi de bu: “Cehennem kapıları açıldı.”

Sadece başlıklara bakılarak haberin içeriği anlaşılmaktadır. Başlıklar haberin içeriğini özetler nitelikte yapılandırılmıştır. Başlıklarda, karara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Haber girişinde ise spikerin doğrudan yorumu ile oluşturulan ifadeler yer verildiği görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olay olarak, ABD Başkanı Trump’ın İsrail’in başkenti olarak Kudüs’ü tanıma kararı ve ardından gelen açıklamalar sunulmaktadır. Olaya haber değerliliği atfedilmesinin gerekçesi de bu açıklamalardır. Ana olayın sunumunda haber başlıkları öne çıkmaktadır. Haber sonucunu ise İsrail tarafının bu karar karşısında sevinçli olmasıdır.

Arka plan ve bağlam bilgisi çerçevesinde değerlendirildiğinde, haberde arka plan ve bağlam bilgisine yeterince yer verilmediği görülmektedir. Habere konu olan olay, Kudüs kararına karşı yapılan tepkiler üzerinden çerçeveslendirilmiş ancak arka planına değinilmemiştir.

Haber kaynağına bakıldığında ise haberi yapılandıran kaynak olarak uluslararası bir haber ajansının kullanıldığı görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde karmaşık cümle yapıları görülmemiştir. Cümleler basit yapıdadır. Bölgesel uyumda cümleler arasında öne çıkan bir işleve rastlanmamıştır.

Sözcük seçimine bakıldığında, “sevinç”, “Doğu Kudüs’ün Eski Şehir bölgesini çevreleyen tarihi surlara ABD ve İsrail bayrakları yansıtıldı”, “Başbakan Netanyahu, Trump’a teşekkür etti”, “İsrail lideri diğer ülkelere elçiliklerini Kudüs’e taşıma çağrısı yaptı. Çok sayıda ülkenin buna hazır olduğunu savundu”, “Amerika’nın ardından Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak ilk tanıyan Çekya oldu” şeklindeki ifadelerle söylemin kurgulandığı görülmektedir. Bu ifadelerde olduğu gibi her şey olağan seyrinde ilerliyormuş gibi sunulmakta ve gerçeklik yeniden üretilmektedir. Bu durum kamuoyunun bakış açısının belirlenmesinde önemli görülmektedir.

Retorik açıdan bakıldığında haberin kendisi alınabilir. Haber, Kudüs’te yaşanan bir çatışma görüntüsüyle başlamaktadır. Bir sonraki görüntüde ise Trump’ın Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak ilan ettiği anın görüntüleri ekrana getirilmiştir. Haberin kurgusunda yer verilen görüntüler analiz edildiğinde, haberde geçen temalara kanıt teşkil etmek amacıyla oluşturulduğu görülmektedir.

Haber: FX-4 (07.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “ERDOĞAN: EY TRUMP KİME YARANMAK İSTİYORSUN” (1), “İKTİDAR VE MUHALEFET AYNI ÇİZGİDE” (2), “TBMM’DE KUDÜS KARARINA KARŞI ORTAK BİLDİRİ” (3)

Haber Girişi: “Peki Türkiye ne diyor? Az önce Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın sesini duydunuz. Ey Trump diye başladı. Onun daha bir fazlasını vereceğiz size. Çünkü siyaset bunu konuşuyor. Türkiye’deki siyaset bunu konuşuyor. “Sen” dedi “Kime yaranmaya çalışıyorsun” dedi.”

Haberin içeriği sadece başlığa bakılarak anlaşılmamaktadır. Birinci başlıkta Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın sözleri aktarılmaktadır. Bu başlıkta, Trump’ın kendi siyasal hesapları nedeniyle bu kararı aldığı vurgusu öne çıkarılmaktadır. Haber girişine bakıldığında haberin içeriğine dair herhangi bir bilginin aktarılmadığı görülmektedir. Haber girişinde dikkat çeken vurgu ise haberin yapılmasındaki asıl nedenin siyaset arenasındaki gündemi bu konunun meşgul ediyor olmasıdır.

1.2. Şematik Yapı

Haberin ana olayı, Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından Trump’a yöneltilen söylemlerdir. Haber sonucunda ise birtakım eleştirilerin yöneltildiği görülmektedir. Bu eleştiriler, söylemin yapıldığı ancak eylemin neden yapılmadığı yönündedir.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisi sınırlıdır. Haber, Türkiye’deki siyaset alanında yapılan açıklamalar üzerinden yapılandırılmıştır.

Kanal, haber kaynağı olarak bir haber ajansından aldığı görüntüleri kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Haberde kısa, basit cümleler kullanılmıştır. Cümlelere bakıldığında, nedensel ilişkinin oluşturulduğu görülmektedir. Siyaset arenasından gelen açıklamalara gerekçe olarak Trump’ın İsrail’in başkenti olarak Kudüs’ü İlan etmesi gösterilmiştir.

Haberde öne çıkan sözcükler ve ifadeler şu şekildedir: “güç”, “hak”, “gözler İstanbul’da toplanacak İslam İşbirliği Zirvesi’nin Kudüs için nasıl bir eylem planı çıkaracağında”.

Retorik açıdan bakıldığında haberin kendisi alınabilir. Nitekim haberde, Kudüs’ün statüsüne, Kudüs’te yaşananlara veya haberin ana olayına ilişkin görüntüler yer almazken, konu CHP lideri Kılıçdaroğlu’nun konuyla ilgili söylemlerine indirgenerek sunulmaktadır.

Haber: FX-5 (07.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “TÜRKİYE VE DÜNYA KUDÜS İÇİN AYAKTA” (1), “FİLİSTİNLİLER SOKAĞA DÖKÜLDÜ” (2)

Haber Girişi: “Tabii ne olmaya başladı? Hamas söylemişti önce, İntifada başlasın yani ayaklanma başlasın ve Filistinliler sokağa dökülmeye başladı. O ılımlı olarak bilinen Abbas bile silahlı eylem yapılabilir talimatını verdi. Sadece orada değil, Türkiye’de de yansıması var. Türkiye’de de elçilikler önünde, elçilikler önünde eylemler vardı.”

Haber başlıklarına bakıldığında söz konusu olaya dair bilgilerin verildiği görülmektedir. Kanal, Filistin’de yaşanan protestoları Filistin halkının sokağa dökülmesi olarak değerlendirmektedir. Haber girişine bakıldığında ise yoruma dayalı bir sunum yapıldığı görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunumuna bakıldığında, haber girişi ve başlıklar öne çıkmaktadır. Haberın ana olayı, Trump’ın Kudüs kararının ardından Türkiye’de ve Kudüs’te tepkilerin yükselmesidir. Haberın sonucunda ise Trump’ın Suudi Arabistan’ı, Ürdün’ü, Mısır’ı aradığı ancak Türkiye’yi aramadığı ve neden aramadığının da

konusulması gerektiği öne çıkarılmaktadır. Burada Kudüs konusu üzerinden siyasi eleştiri yapıldığı ve haber söyleminin bu doğrultuda oluşturulduğu görülmektedir.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisi çerçevesinde değerlendirilecek bilgiler, “Trump’ın Kudüs kararının ardından Hamas İntifada çağrısı yaptı” sözleriyle haberin içeriğinde sunulmaktadır.

Haber kaynağı olarak ise haber ajanslarının kaynak olarak kullanıldığı görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde aktif ve basit cümle yapısının kullanıldığı görülmektedir. Cümlelere bakıldığında da nedensel ilişkinin oluşturulduğu görülmektedir. Bu nedensellik “Trump’ın Kudüs kararı ve ardından yaşanan olaylar” üzerinden yapılandırılmıştır.

Haberde geçen sözcüklere bakıldığında, “tepki”, “çatışma”, “protesto” sözcüklerinin öne çıktığı görülmektedir.

Retorik açıdan bakıldığında görüntüler öne çıkmaktadır. Haber, Filistin’de yaşanan çatışma görüntüleriyle başlamaktadır. Hemen ardından gelen görüntüde de Filistin halkının eylemleri aktarılmaktadır. Görüntülerde, ayaklanan Filistinliler, protesto gösterileri düzenleyen gruplar, ellerinde pankartlarla sokaklara çıkan kalabalık insanlar ve çatışmalar ekrana taşınmış ancak tüm bunlara neden olan İsrail güçlerine yer verilmemiştir. Kanal, gösteri düzenleyen bu grupları şiddet yanlısı olarak göstermektedir. Burada ideolojik üretim yapıldığı görülmektedir. Haberin son görüntülerinde ise Ankara’da ABD Büyükelçiliği önünde devam eden protestolar gösterilmektedir. Bu görüntülerde bazı göstericiler ve polis arasında yaşanan tartışmalar ekrana yansıtılmaktadır. Göstericiler bu sunumda “taşkın” olarak konumlandırılmaktadır. Ayrıca bu görüntüler aracılığıyla da ideolojik üretimin pekiştirildiği anlaşılmaktadır.

Haber: FX-6 (08.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “FİLİSTİN KUDÜS İÇİN SOKAĞA DÖKÜLDÜ” (1), “SİLAHSIZ FİLİSTİNLİLERE ATEŞ AÇILDI: 2 ÖLÜ, 100 YARALI” (2), “DÜNYA KUDÜS İÇİN AYAĞA KALKTI” (3), “ABD BÜYÜKELÇİLİĞİ 2 YIL BOYUNCA KUDÜS’E TAŞINMAYACAK” (4)

Haber Girişi: “En önce diyeceğiz ki, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Trump’ın Kudüs’ü başkent oluyor, başkent olsun, tanınmasından sonra, Kudüs’ü başkent tanınmasından sonra ve Kudüs’te bugün yaşananlar... Bugün cumaydı ve cuma sonrası olayların olacağına sinyalleri zaten önceki günden itibaren verilmeye başlandı. Filistinliler sokaklara döküldü. İntifada başladı. 2 Filistinli hayatını kaybetti. Ardından İsrail askerleri gerçek mermiler kullanmaya başladılar. Gerçek mermileri de kullanıyorlar. 100’ü aşkın Filistinli yaralandı.”

Haber başlıklarında, yaşanan olayların sonucuna dair somut bilgiler sunulmaktadır. Haber girişine bakıldığında, spikerin kullandığı devrik cümleler ve bağlayıcı ifadelerin haberin anlaşılmasını zorlaştırdığı görülmektedir. Haber girişi haberin içeriğini özetlemektedir.

1.2. Şematik Yapı

Gazze’de, Batı Şeria’da ve Kudüs’te yaşayan Filistinlilerin sokaklara çıkması haberin ana olayını oluşturmaktadır. Haberin sonucunu ise yaşanan olaylarda iki Filistinli göstericinin hayatını kaybetmesi ve yaralıların olması oluşturmaktadır. Olaya haber değerliliği atfedilmesinin gerekçesi de yaşanan bu olaylar ve sonuçlarıdır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin yetersiz olduğu görülmektedir. Haberde ana olay Trump’ın Kudüs kararı üzerinden çerçeveslendirilmiş ancak haberin arka plan verilmemiştir.

Haber kaynağı olarak ise bir haber ajansının kaynak olarak kullanıldığı izlenmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde müdahalenin öznesi olan İsrail askerleri aktif yapıda sunulmuştur. Nedensel ilişki de bu müdahale üzerinden yapılandırılmış ancak müdahaleler ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmemiştir.

Sözcük seçimi ve ifadeler; “olaylar”, “gösterici”, “şiddetli çatışmalar”, “Filistinli gençler yolları kesti. Lastikleri, çöp konteynerlerini ateşe verdi. İsrail askerlerine taş fırlattı”, “Washington tepkileri yumuşatmaya çalıştı” şeklinde sunulmaktadır. Bu ifadeler aracılığıyla Filistinlilerin şiddeti öne çıkarılmış, ABD’nin ise ılımlı bir tavır takındığı gösterilmiştir. Bu sunum, olumsuz tanımlamanın ve gerçeği yeniden üretmenin bir yolu olarak kullanılmıştır.

Retorik öge olarak analiz edildiğinde görüntülerin öne çıktığı görülmektedir. Haber, Filistin’de yaşanan gerilim, çatışma ve arbede görüntüleriyle başlamaktadır. Hemen ardından gelen görüntüde ise savaş alanını aratmayan görüntüler ekrana yansıtılmaktadır. Görüntülerde daha çok protestocular gösterilmektedir. Dolayısıyla kanal, sunduğu görüntüler yoluyla şiddetin protestoculardan geldiği algısı oluşturmaktadır. Bu durum ideolojik üretime neden olmaktadır.

Haber: FX-7 (08.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “ANKARA’DAN ABD’YE KUDÜS TEPKİSİ” (1), “ERDOĞAN YUNANİSTAN’DAN PAPA VE PUTİN İLE GÖRÜŞTÜ” (2), “BOZDAĞ: ABD’Yİ KINIYORUZ” (3), “TRUMP: İSRAİL HALKININ YANINDAYIZ” (4), “AKŞENER: KARARI VEREN TRUMP, SALVOLAR İSRAİL’E” (5), “ERDOĞAN İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATINI TOPLUYOR” (6), “KARAMOLLAOĞLU: İSRAİL İLE İLİŞKİLER KESİLMELİ” (7),

Haber Girişi: “Türkiye’de ki protestolar da gelecek ekrana. Az sonra izleyeceksiniz. Ne var ki siyaset ne diyor? Ona bir bakacağız. İşte, Temel

Karamollaoğlu dedi ki, Saadet Partisi Genel Başkanı “gösterilen tepki cılız” dedi. Gösterilen tepkinin cılız olduğunu söylüyor. İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener, Türkiye inandırıcılığını kaybetti iddiasında. Bu arada önemli bir açıklamada CHP liderinden geldi. Dedi ki; “Ortadoğu’ya atılan tahrip gücü yüksek bir bombadır.”

Başlıklarda, habere konu olan kişilerin açıklamalarına yer verildiği görülmektedir. Haber girişinde de yine habere konu olan açıklamalar aktarılmaktadır. Haber girişi, haberin bir özeti şeklinde yapılandırılmıştır.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunumu haber girişinde gerçekleşmiştir. Haberin ana olayı, Türkiye’deki siyasi arenanın Kudüs konusunda gösterdiği tavrıdır. Haberde yer alan “muhalefet İsrail için yaptırım istiyor” ifadesi haberin sonucunu oluşturmaktadır.

Arka plan ve bağlam bilgisi yeterli görülmemektedir. Bunun nedeni, olayların Kudüs bağlamından koparılarak Türkiye’deki siyasilerin açıklamaları üzerinden yapılandırılmış olmasıdır.

Kanal, haber kaynağı olarak da habere konu olan siyasi temsilcilerin resmi açıklamalarını kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Haberde açıklamada bulunan kişiler aktif yapıda temsil edilmiştir. Cümleler basit yapıdadır. Haberde geçen cümleler arasında nedensel ilişkinin kurulduğu ancak bu ilişkinin Türkiye’deki siyasi parti açıklamalarına dayandırıldığı görülmektedir. Habere konu olan olay, Türkiye’deki siyasi partilerin birbirleri arasında politik bir erk mücadelesi gibi sunulmaktadır.

Haberde sözcükler “Akşener’den Erdoğan’a eleştiri var”, “muhalefet İsrail için yaptırım istiyor”, “tepkinin boyutu ne olacak” gibi ifadelerle oluşturulmuştur.

Haberin retoriğine bakıldığında, ‘inandırıcılığı arttırma’ unsurundan faydalandığı görülmektedir. Kanal, mevcut söylemini pekiştirmek için siyasi parti

temsilcilerinin söylemlerine başvurmuştur. Örneğin, İyi Parti Genel Başkanı Akşener'in Cumhurbaşkanı Erdoğan'a hitaben "Türkiye'nin devamlı böyle eeyt eeyt ama sonu yok, arkası yok. Oradaki inandırıcılığını kaybettiğini düşünüyorum. İsrail bu konuda suçluysa Kürecik'i kapatın" şeklindeki açıklamanın sunulması gibi. Kanal inandırıcılığı arttırmak için siyasi parti temsilcilerinin görüşlerine başvurmuştur. Bu görüşler aracılığıyla hükümet bazında somut bir eylem olmadığı söylemini pekiştiren kanal, siyasi parti temsilcilerinin eleştirilerini aktararak mevcut söyleminin inandırıcılığını arttırmaktadır.

Haber: FX-8 (08.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: "TRUMP'IN KUDÜS KARARINA KARŞI TÜRKİYE AYAKTA" (1)

Haber Girişi: "Protestolar var. Türkiye'nin birçok yerinde Cuma namazı sonrası protestolar vardı."

Haberin içeriği sadece başlığa bakılarak anlaşılmamaktadır. Haber girişine bakıldığında ise haberin içeriği hakkında detaylı bilgi verilmediği görülmektedir. Enformasyon eksiltimine gidildiği için haberin içeriği tam olarak anlaşılmamaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Ana olay olarak, İstanbul'da, Ankara'da, Hatay'da ve Karaman'da Trump'ın Kudüs kararının protesto edilmesi işlenmiştir.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisi sunulmaktadır. Haberde, Türkiye'de düzenlenen protesto gösterilerine arka plan olarak ABD Başkanı Trump'ın İsrail'in başkenti olarak Kudüs'ü tanıma kararı sunulmaktadır. Olay, bağlamından koparılmadan aktarılmaktadır.

Haber kaynağı olarak ise bir haber ajansından alınan görüntüler kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Haberde karmaşık cümle yapısına rastlanmamaktadır. Haberde kısa, basit cümleler kullanılmıştır. Haberde kullanılan cümleler analiz edildiğinde de nedensel ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu nedensellik “Trump’ın Kudüs açıklaması ve Türkiye’de düzenlenen protestolar” üzerinden yapılandırılmıştır.

Sözcük seçimine bakıldığında, “tepki”, “yürüyüş” sözcüklerinin öne çıktığı görülmektedir.

Haberin retoriğine bakıldığında öne çıkan bir unsur olmadığı izlenmektedir. Görüntüler sadece habere konu olan olayı, yani Türkiye’nin bazı illerinde düzenlenen protesto gösterilerini, aktarmak için kurgulanmıştır. Görüntüler retorik öge olarak kullanılmamıştır.

Haber: FX-9 (09.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “ERDOĞAN: İSRAİL BİR İŞGAL DEVLETİDİR” (1), “BAHÇELİ: KUDÜS MUKADDESATIMIZIN NAMUSUDUR” (2), “ERDOĞAN: KUDÜS İSLAM ALEMİNİN KIRMIZI ÇİZGİSİDİR” (3), “ERDOĞAN: BU BİR PROVOKASYON” (4), “BAHÇELİ: FELAKET YANIBAŞIMIZDA” (5), “KRİZİN ÇÖZÜLMESİ İÇİN TELEFON DİPLOMASİSİ” (6), BAHÇELİ’DEN İLİŞKİLER ASKIYA ALINMALI TEKLİFİ” (7)

Haber Girişi: “Amerika’nın Kudüs’ü İsrail’in başkenti olarak tanıması kararına Ankara’nın tepkisi bugün artarak devam etti. İsrail için işgal devleti ifadesini kullanan Cumhurbaşkanı Erdoğan, İsrail’in nasıl topraklarını genişlettiğini harita üzerinde anlattı. MHP lideri Bahçeli de Washington yönetimine çok sertti.”

Başlıklara bakıldığında haberin içeriği anlaşılmaktadır. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın ve MHP lideri Bahçeli’nin Kudüs konusunda yaptığı açıklamalar haber

başlıklarına yansıtılmıştır. Haber girişi de haberin içeriğini özetleyecek şekilde yapılandırılmıştır.

1.2. Şematik Yapı

Haberin ana olayına bakıldığında, başlıkların öne çıktığı görülmektedir. Haberin ana olayı başlıklarda sunulmaktadır. Haberin sonucunda ise gelen tepkilerin Trump'a geri adım attırıp attıramayacağı sorusu öne çıkarılmaktadır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin verildiği görülmektedir. Haberde arka plan bilgisi Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, Filistin'in tarihi statüsü hakkındaki açıklamaları üzerinden sunulmaktadır. Aynı zamanda Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamalarında yer verdiği Evanjelist terimine atıfta bulunarak da arka plan bilgisinin aktarıldığı görülmektedir. Haberde arka plan, "Trump'ın kararının arkasında Evanjelistler var dedi. Yahudilere seçilmiş ırk olduğuna, Hz. İsa'nın geri dönüp Yahudilerle Hristiyanların önderliğine geçeceğine inanan tarikat" ifadeleriyle aktarılmaktadır.

Haber kaynağı olarak da Cumhurbaşkanının ve MHP liderinin açıklamaları kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Haberde açıklamaların hedefinde yer alan İsrail devleti ve Trump Hükümeti aktif cümle yapısıyla sunulmaktadır. Cümlelere bakıldığında da nedensel ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu ilişki "Kudüs ve mevcut statüsü" üzerinden yapılandırılmıştır.

Haberde geçen sözcükler ve ifadeler, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve MHP lideri Bahçeli'nin açıklamaları üzerinden kurulmuştur. Haberde kurgulanan görüntüler de haberde yer verilen konulara kanıt teşkil etmek amacıyla kurgulanmıştır.

Haber: FX-10 (09.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “İSRAİL GAZZE’Yİ BOMBALADI: 2 ÖLÜ, 25 YARALI” (1), “FİLİSTİN’DE SON 24 SAATTE 4 ÖLÜ, BİN 200 YARALI” (2), “25 ASKER 14 YAŞINDAKİ ÇOCUĞU GÖZALTINA ALDI” (3), “ABBAS, PENCE’İN GÖRÜŞME TEKLİFİNİ REDDETTİ” (4), “KIPTİ PAPA’DAN ABD’YE KUDÜS TEPKİSİ” (5), “İSRAİL ELÇİSİNDEN TEHDİTKAR KONUŞMA” (6)

Haber Girişi: “Karar sonrası Filistin’de Kudüs intifadası yayılıyor. Bölgede çatışmalar sürerken İsrail askerleri protestoculara gerçek mermilerle ateş açtı. İsrail saldırılarında şu ana kadar 4 kişi hayatını kaybetti. Yaralı sayısı 1000’i aştı.”

Sadece başlıklara bakılarak haberin içeriği anlaşılmaktadır. Başlıklarda, yaşanan olayların sonucuna dair ilk somut bilgiler paylaşılmaktadır. Haber girişinde ise yeni bir bilgi aktarılmamıştır.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın haber başlıklarında ve haber girişinde sunulduğu görülmektedir. Haberin ana olayı, İsrail’in Gazze’ye düzenlediği saldırıdır. Ölü ve yaralıların olduğu da ana olay içinde yer almaktadır. Haberin sonucu ise İsrail’in müdahalelerinin devam ettiği. Haber değerliliği atfedilmesine ilişkin gerekçe de İsrail’in Gazze’ye saldırmasıdır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisi yetersizdir. Yaşanan olaylar aktarılmış ancak olayların gerekçesini oluşturan nedenler sunulmamıştır.

Haber kaynağına bakıldığında ise bir haber ajansının kaynak olarak kullanıldığı görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde, müdahalenin öznesi olan İsrail askerleri ve müdahalede bulunan Filistinliler aktif yapıda sunulmaktadır. Cümlelere bakıldığında nedensel ilişkinin olduğu görülmektedir.

Haberde, “en gergin yer Gazze”, “Filistin barış görüşmelerinden çekildi”, “hedef”, “Amerika elçisi kararı savundu”, “İsrail elçisi ise tehditkar konuştu” ifadeleriyle söylemin kurgulandığı anlaşılmaktadır.

Haberin retoriğine bakıldığında ise görüntüler öne çıkmaktadır. Haber, ellerinde silahlarla yürüyüş yapan kalabalık Filistin grubunun görüntüsüyle başlamaktadır. Bu görüntülerde şiddeti başlatan taraf olarak Filistinliler atfedilmektedir. Ardından gelen görüntüde ise İsrail güçlerinin şiddeti gösterilmektedir. Devam eden görüntülerde ise tekrar ellerinde silahlarla ve sloganlarla yürüyüş yapan Filistinliler ekrana taşınmaktadır. Böylece şiddetin başladığı taraf olarak Filistinliler konumlandırılmakta ve mevcut söylem güçlendirilmektedir. Bu görüntüler ideolojik üretime neden olmaktadır.

Haber: FX-11 (09.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “TÜM TÜRKİYE’DE PROTESTOLAR SÜRÜYOR” (1), “İSRAİL KONSOLOSLUĞU ÖNÜNDE PROTESTO” (2), “FİLİSTİN KAZANACAK PANKARTI AÇILDI” (3)

Haber Girişi: “Dünyada ve Türkiye’de Kudüs protestoları vardı bugün. İstanbul, Ankara ve daha birçok ilde yürüyüşler, eylemler düzenlendi. Gösteriler Beyaz Saray’a da taşındı.”

Başlıklarda enformasyon eksiltimine gidilmiştir. Bu nedenle sadece başlığa bakılarak haberin içeriği anlaşılmamaktadır. Başlıklarda genelleştirme (tüm Türkiye) yapılmıştır. Haber girişinde ise habere konu olan olay hakkında daha açıklayıcı bilgilerin verildiği görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Haberde, Türkiye’de düzenlenen protestoların devam ettiği yönünde ana olayın kurulduğu görülmektedir. Haberin sonucunda ise Türkiye’de sokaklarda hareketlilik yaşandığı vurgusu öne çıkmaktadır. Haber değerliliği atfedilmesine ilişkin gerekçe de bu hareketlilik, yani protesto gösterileridir.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisinin sınırlı olarak habere yansıdığı görülmektedir. Kanal, haber kaynağı olarak bazı haber ajanslarından aldığı görüntüleri kullanmıştır.

2. Mikro Yapı

Haberde protestolarla ilgili genellikle aktif cümle yapısının kullanıldığı görülmektedir. Haberde kullanılan sözcükler, “tepki”, “protestonun adresi İsrail Büyükelçiliği”, “protestolar Amerika’ya taşındı” gibi ifadelerle oluşturulmuştur.

Haberin retorliğini kurmak açısından görüntüler analiz edilebilir. Haberde kullanılan görüntülerin çoğu aynı tarzdadır. Haberde, ellerinde pankartlarla slogan atan gruplara yer verilmektedir. Dolayısıyla haberin içeriği kalabalık gruplardan ibaret gibi algılanmaktadır.

Haber: FX-12 (10.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “ERDOĞAN: EY TRUMP SEN EMLAK MI SATIYORSUN?” (1), “ERDOĞAN’DAN SERT KUDÜS TEPKİSİ” (2), “BAHÇELİ: TÜRKİYE İNTİFADA’NIN YANINDA OLMALI” (3), “KUDÜS SİYASETİN GÜNDEMİNDE” (4), “AKŞENER: ERDOĞAN KÜRECİK’İ NİYE KAPATMIYOR?” (5)

Haber Girişi: “Ankara’da bir numaralı gündem Kudüs. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, altına imza attığı kararlarla krizin fitilini ateşleyen Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Trump ve İsrail’e çok sert mesajlar gönderdi. Trump’a, “emlak mı

alıp sattığını zannediyorsun?” diye soran Erdoğan, İsrail’in de “işgalci bir terör devleti” olduğunu söyledi.”

Haber başlıklarında açıklamalara yer verilmiştir. Başlıklardan anlaşılan ana tema, Cumhurbaşkanının ve Bahçeli’nin Kudüs kararına tepkili olduğudur. Beşinci başlıkta ise siyasi eleştiri öne çıkarılmaktadır. Haberin genel sonucunu oluşturan bu söylem başlıklarda da öne çıkarılmıştır. Haber girişinin, haberin içeriğini özetleyecek şekilde yapılandırıldığı görülmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Haberin ana olayını, Erdoğan’ın, Bahçeli’nin ve Akşener’in açıklamaları oluşturmaktadır. Haberin sonucunda ise Akşener’den gelen İncirlik ve Kürecik soruları öne çıkarılmaktadır.

Arka plan ve bağlam bilgisi yetersizdir. Haberde, siyasilerin açıklamalarına ve eleştirilerine yer verilmiş ancak olayların arka planı aktarılmamıştır.

Kanal, haber kaynağı olarak habere konu olan siyasi temsilcilerin resmi açıklamalarını kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Haberde karmaşık cümle yapılarına rastlanmamaktadır. Bölgesel uyumda ise öne çıkan bir işleve rastlanmamaktadır. Haberde öne çıkan ifadeler “açtı ağzını yumdu gözünü”, “Akşener’den İncirlik, Kürecik soruları geldi” şeklindedir.

Retorik açıdan bakıldığında, haberin kendisi alınabilir. Retorikte öne çıkan unsur ‘inandırıcılığı arttırmadır’. Haberde, inandırıcılığı arttırma unsuru, otorite olan bir şahsiyete atıfta bulunarak uygulanmıştır. Buna göre, haberde İyi Parti Genel Başkanı Akşener’in Cumhurbaşkanı Erdoğan’a hitaben “İsrail’e eeyt Trump diyen Erdoğan’dan Kürecik’i kapatıp kapatmayacağını bilmek istiyorum. Eğer eeyt Trump noktasına gelmişseniz İncirlik’i kapatacak mısınız? ifadeleri öne çıkarılmıştır. Öte yandan kanal bu ifadelerle Kudüs sorununun dışına çıktığını, olayların bağlamından çıkarılarak siyasi bir eleştiriye dönüştürüldüğünü kanıtlamıştır.

Haber: FX-13 (10.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “SAADET PARTİSİ’NDEN YENİKAPI’DA KUDÜS MİTINGİ” (1), “CUMHURBAŞKANI’NIN AÇIKLAMALARI YETERLİ DEĞİL” (2), “ALAN TÜRK VE FİLİSTİN BAYRAKLARIYLA DOLDU” (3), “KARAMOLLAOĞLU: HAVA SAHASI KAPATILMALI” (4), “KUDÜS KARARINA TEPKİLER SÜRÜYOR” (5)

Haber Girişi: “Trump’ın Kudüs kararına bir seste İstanbul’daki Yenikapı Meydanı’ndan yükseldi. Saadet Partisi “Kudüs İslam’ındır” diyerek miting düzenledi. Genel Başkan Temel Karamollaoğlu hem Türkiye’den hem de İslam dünyasından yaptırımların sertleşmesini istedi.”

Başlıklarda enformasyon eksiltimine gidilmiştir. Kanal, açıklama ya da betimleme tarzında bir başlık kullanmak yerine eleştiri niteliğinde bir başlık kullanmayı tercih etmiştir. Haber girişinde ise olayın içeriği netleşmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Başlıklarda sunulanın aksine haberin ana olayında, Saadet Partisi Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu’nun, İslam İşbirliği Teşkilatı’ndan ve Dönem Başkanı Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan’dan yaptırım bekliyor olduğu sunulmaktadır.

Haberin sonucunda ise Temel Karamollaoğlu’nun siyasetten yükselen sesleri yetersiz bulması öne çıkarılmıştır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisi sunulmamıştır. Haber başlıklarında ve haber içerisinde mitingin Kudüs mitingi olduğu bilgisi verilmiş ancak haber, Kudüs bağlamından kopararak Türkiye’nin herhangi bir yaptırım uygulamadığı temasına dönüşmüştür.

Haber kaynağı olarak ise kanal kendi muhabirini kullanmıştır.

2. Mikro Yapı

Haberde, Karamollaoğlu'nun beklediği yaptırımlar aktarılırken aktif cümle yapısının kullanıldığı görülmektedir. Aynı zamanda haberde geçen cümleler basit yapıdadır.

Haberde nedensel ilişkinin olduğu ancak bu ilişkinin Karamollaoğlu'nun yaptırımlar istemesi üzerinden kurulduğu görülmektedir.

Haberde geçen sözcüklere bakıldığında, “yetersiz buldu”, “yaptırım bekliyor”, “yaptırımları sıraladı” sözcüklerinden oluşan ifadelerin öne çıktığı görülmektedir. Bu ifadeler aracılığıyla haberin söylemi oluşturulmuştur.

Haberin retorikini kurmak için ‘inandırıcılığı artırma’ unsurundan faydalanılmıştır. Haberde, inandırıcılığı artırma unsuru, otorite olan bir şahsiyetin açıklamaları aktararak uygulanmıştır. Yani kanal, inandırıcılığı arttırmak için Saadet Partisi Genel Başkanı'nın görüşlerine başvurmuştur. Böylece kanalın söyleminde yer alan, ‘Hükümetin hiçbir eylemde bulunmadığı’ iddiasının inandırıcılığı Karamollaoğlu'nun konuşmaları üzerinden artırılmıştır. Böylece, kanal kendi söylemini izleyiciye aktardığı gibi aynı zamanda da bu söylemine kanıt olarak otorite olan bir şahsiyetin açıklamalarını aktarmıştır. Bu kullanımla haber yeniden üretilmiştir.

Haber: FX-14 (10.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “İSRAİL'DEN FİLİSTİNLİ ÇOCUĞA ORANTISIZ ŞİDDET” (1), “LÜBNAN'DA KUDÜS PROTESTOSU” (2), “KALABALIK ABD BÜYÜKELÇİLİĞİNE GİRMEK İSTEDİ” (3), “DÜNYADAN KUDÜS KARARINA TEPKİ YAĞDI” (4), “KUZEY KORE: İSRAİL BİR DEVLET Mİ Kİ?” (5)

Haber Giriş: “Amerika Başkanı Donald Trump’ın Kudüs kararına sadece Türkiye’den değil dünyanın dört bir yanından tepki yükseldi. İsrail güvenlik güçleri ise Filistinlilere orantısız şiddet uygulamaya devam etti.”

Başlıklara bakıldığında haberin içeriği anlaşılmaktadır. Başlıklarda, birden fazla olayın sunulduğu görülmektedir. Haber girişinde ise İsrail’in orantısız şiddet uyguladığı öne çıkarılmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Ana olayın sunumunda, protestoların devam ettiği ve protestolar sırasında şiddet uygulandığı aktarılmaktadır. Haberin sonucunda ise Ortadoğu’da olayların tırmandığı öne çıkmaktadır. Haber değerliliği atfedilmesinin gerekçesi de Ortadoğu’da yaşanan bu olaylardır.

Haberde arka plan ve bağlam bilgisine yer verilmiştir. Haberde arka plan ve bağlam bilgisi çerçevesinde değerlendirilecek bilgiler, Ortadoğu’da yaşanan olayların ekrana yansıtıldığı sırada aktarılmaktadır.

Haber kaynağına bakıldığında ise haber kaynağının belirtilmediği görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Cümle yapılarına bakıldığında, karmaşık cümle yapısına rastlanmamaktadır. Ayrıca müdahalenin öznesi olan İsrail askerleri aktif yapıda sunulmaktadır.

Bölgesel uyumda nedensel ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu ilişki, “şiddet” üzerinden çerçeveselendirilmiştir.

Haberde “Ortadoğu’da ayaklanma”, “orantısız şiddet” gibi yaşanan çatışmayı aktaran ifadelerin kullanıldığı görülmektedir.

Haberin retorikini kurmak açısından, görüntüler incelenebilir. Görüntülerde, İsrail güvenlik güçlerinin uyguladığı orantısız şiddet aktarılmaktadır. Öte yandan Ürdün’de yaşanan protestoların şiddetine dikkat çekilmektedir. Ancak burada

vurgulanan şiddet halkın uyguladığı şiddettir. Sokaklarda lastik yakan göstericilerin, ellerindeki cisimleri fırlatan gençlerin ve ABD Büyükelçiliğine girmeye çalışan kalabalığın görüntüleri; şiddetin öznesi olarak Ürdün halkını işaret etmektedir. Bu görüntüler, haberin söyleminde dikkat çeken sunum olarak öne çıkmaktadır. Burada göstericilerin de masum olmadığı vurgulanmaktadır. Bu vurgu, ideolojik üretime neden olmaktadır.

Haber: FX-15 (11.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “14 YAŞINDAKİ FİLİSTİNLİYE 22 ASKER” (1)

Haber Girişi: “Fotoğraf çok konuşulan bir fotoğraf karesi. İsrail askerleri... 22 asker var burada eğer sayacak olursanız ve aralarında Filistinli bir genç sesini duyurmaya çalışıyor. Daha 14 yaşında daha çocuk çocuk çocuk daha ve ellerini burkmuşlar arkada ve gözüne bant germişler. İşte bu 22 asker 14 yaşındaki bir çocuktan korkuyor.”

Başlıkta enformasyon eksiltimi yapıldığı için sadece başlığa bakılarak haberin içeriği anlaşılmamaktadır. Haber girişinde ise haberin içeriği netleşmektedir. Haber girişinde, 14 yaşındaki çocuğun maruz kaldığı olaya getirilen eleştiri dikkat çekmektedir.

1.2. Şematik Yapı

Haberin ana olayı, 14 yaşındaki çocuğun İsrail askeri tarafından gözaltına alınmasıdır. Haber sonucunu ise yaşanan olaylarda otuzdan fazla kişinin yaralanması oluşturmaktadır. Olaya haber değerliliği atfedilmesinin gerekçesi, müdahaleye maruz kalan kişinin bir çocuk olmasıdır.

Haberde, 14 yaşındaki çocuğun gözaltına alınması, herkesin 14 yaşındaki çocuğu konuşuyor olması ve gözaltına alındığı anlara ait video görüntülerin ortaya çıkması aktarılmış fakat olayların arka plan bilgisi sınırlı olarak sunulmuştur.

Haber kaynağı olarak da uluslararası bir haber ajansının kaynak olarak kullanıldığı görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Kanal, aktif cümle yapısıyla olayı aktarmıştır. Haber, açık ve kolay anlaşılır ifadelerle oluşturulmuştur. Cümleler arasında da nedensel ilişkinin olduğu görülmüştür. Haberde yaşanan olaya gerekçe olarak, İsrail askerlerinin orantısız müdahalesi gösterilmiştir.

Sözcük seçimine bakıldığında, “orantısız güç”, “çocuk”, “hafta sonu herkes bu fotoğraf karesini konuştu” gibi sözcüklerden oluşan ifadeler öne çıkmaktadır.

Haberin retoriğinde öne çıkan unsur görüntülerdir. Görüntülerde, 14 yaşındaki çocuğa uygulanan orantısız müdahale aktarılmıştır. Haberde yer alan bu görüntüler, İsrail’in orantısız müdahalesine kanıt gösterme aracı olarak kullanılmıştır.

Haber: FX-16 (11.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “ERDOĞAN’DAN TRUMP VE İSRAİL’E SERT SÖZLER” (1), “ERDOĞAN: KUDÜS KARARINI TANIMİYORUZ” (2), “ERDOĞAN: ELLERİNDEKİ KANI TEMİZLEYEMEZLER” (3), “ALMANYA İSRAİL’E DESTEK ÇIKTI” (4), “ERDOĞAN’DAN TRUMP’A: SEN ÇALAR, SEN OYNARSIN” (5)

Haber Girişi: “Erdoğan’ın, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın bugün Trump hakkında, Başkan Trump hakkında söylediği sözlerden biri. Önemli bir söz. Daha önemlileri de var. “Sen çalar, sen oynarsın” dedi.”

Haberin içeriği sadece başlıklara bakılarak anlaşılmaktadır. Başlıklar, konuşmalardan alıntılanarak oluşturulmuştur. Başlıklarda, habere konu olan olay karşısında Cumhurbaşkanının söylemleri aktarılmıştır. Haber girişi ise haberin bir özeti olmamakla birlikte enformasyon eksiltimine gidilmiştir “Daha da önemlileri var” sözü kullanılmış ancak ne olduğu ve daha önemli olduğu vurgulanan bu sözün haberin aktörüne mi yoksa başka bir aktöre mi ait olduğu belirtilmemiştir.

1.2. Şematik Yapı

Haber, ana olayın sunumu açısından ele alındığında, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın konuşmalarından alıntılarının öne çıktığı görülmektedir.

Kudüs kararı karşısında konuşmaların yapıyor olduğu, protestoların olduğu, şiir okumalarının olduğu, Cumhurbaşkanının da şiir okuduğu ama bunlar dışında gerçek bir eylem politikasının olmadığı eleştirisi haberin sonucunda öne çıkmaktadır.

Haber yapılandırılan kaynak olarak ise resmi açıklamalar kullanılmıştır.

2. Mikro Yapı

Haberde, cümleler aktif ve basit yapıdadır. Haberde nedensel ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu ilişki, “Erdoğan’ın, Trump’a yönelik söylemleri” üzerinden oluşturulmuştur.

Haberde, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın “biz bu kararı asla tanımıyoruz, tanımayacağız. Başkan Trump’ın bu açıklaması bizi bağlamaz, Kudüs’ü de bağlamaz. İslam dünyasını bağlamaz”, “bugün kendilerini Kudüs’ün sahibi sananların arkasına saklanacak ağaç dahi bulamayacaklarını bilmelidirler”, “sen çalarsın sen oynarsın” söylemleri aktarılmıştır.

Retorik açıdan bakıldığında haberin kendisi alınabilir. Haberde, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın, Trump’a hitaben, Kudüs’ü İsrail’in başkenti yaptığı kararı tanımıyoruz söylemi aktarılırken, görüntülerde bu temaya uygun olarak kurgulanmıştır. Haberde, Erdoğan’ın açıklamalarının yanı sıra Erdoğan’a gelen yanıtlarda sunulmuştur. Bu yanıtlar şu şekildedir: “İsrail Başbakanı Netanyahu:

Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan ahlak dersi alacak değilim", "Almanya Hükümet sözcüsü: Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, İsrail'i terör devleti ilan etmesi kabul edilemez". Haberde ayrıca sunucunun yaptığı yorumlar da öne çıkmaktadır. Bu yorumlardan bir kısmı şu şekildedir: "Terörist devlet diyorsanız o zaman oradaki bütün elçiliği ve konsoloslukları kapatmak zorundasınız. Biz terörist devletle neden muhatap olalım ki yurttaşları olarak. Terörist devlet diyorsanız". Bu yorumlar üzerinden haberin söylemi okunmaktadır.

Haber: FX-17 (12.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: "ERDOĞAN VE PUTİN'DEN ORTAK KUDÜS TEPKİSİ" (1), "PUTİN: KARAR DURUMU DAHA DA KÖTÜLEŞTİRİR" (2), "ERDOĞAN: İSRAİL YANGINA KÖRÜKLE GİDİYOR" (3), "İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI İSTANBUL'DA TOPLANIYOR" (4)

Haber Girişi: "Suriye tabi öncelikli konuydu. Birde Kudüs meselesi vardı. Kudüs meselesinde mesajlar şöyleydi; Türkiye tarafı, Erdoğan dedi ki; "İnfial yaratır" bu olay, Amerika'nın ilan etmesinden dolayı, kabul etmesinden dolayı, açıklamasından dolayı Kudüs'e yönelik. Tabii, Putin ne dedi?" "Barışı bölgede engeller."

Başlıklar, Erdoğan ve Putin'in konuşmalarından alıntılanarak oluşturulmuştur. Haber girişinde ise yeni bir bilgi aktarılmamaktadır. Haber girişinde ayrıca spikerin kullandığı devrik cümleler ve bağlayıcı ifadeler, haberin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.

1.2. Şematik Yapı

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, Rusya Devlet Başkanı Putin'le Suriye ve Kudüs konusunda görüşmesi haberin ana olayıdır. Haber değerliliği atfedilmesinin gerekçesi de bu görüşmedir.

Haberde, arka plan ve bağlam bilgisi yetersizdir. Erdoğan ve Putin'in, Trump'ın kararına tepki gösterdiği bilgisi sunulmuş ancak bu tepkinin arka planındaki nedenlere değinilmemiştir.

Haber kaynağına bakıldığında, haberi yapılandıran kaynak olarak resmi açıklamaların kullanıldığı görülmektedir.

2. Mikro Yapı

Haberde kullanılan cümleler basit yapıdadır. Haberde, nedensel ilişkinin oluştuğu görülmektedir. Erdoğan ve Putin görüşmesine gerekçe olarak, Suriye ve Kudüs konusu gösterilmiştir.

Sözcükler, Erdoğan ve Putin'in, öncelikli konu Suriye olmak üzere Kudüs hakkındaki açıklamalarından oluşmaktadır. Retorik açıdan bakıldığında da öne çıkan bir unsura rastlanmamaktadır.

Haber: FX-18 (12.12.2017)

1. Makro Yapı

1.1. Tematik Yapı

Başlık/lar: “SEMBOL ÇOCUK 3 GÜN DAHA CEZAEVİNDE” (1), “16 YAŞINDAKİ ÇOCUK 5 GÜN SONRA HAKİM KARŞISINA ÇIKTI” (2), “DOWN SENDROMLU FİLİSTİNLİ GENÇ TÜRKİYE'YE GELİYOR” (3)

Haber Girişi: “14 yaşında dendi. Anadolu Ajansı bugün bir düzeltme yaptı bu çocuğun yaşı için 16 yaş dendi. Ama çocuk 20 tane adamın arasında, askerinin arasında ve çocuğa adeta bir işkence uygulanıyor. İnsan haklarından uzak bir işkence uygulanıyor. Yani, şu kadarcık bir çocuğa dahi tahammülleri yok.”

Başlıklarda enformasyon eksiltimine gidilmiştir. Bu haliyle sadece başlıklara bakılarak olayın tamamına hakim olmak mümkün değildir. Haber girişinde ise kanalın genel söyleminin dışına çıkıldığı ve çocuk şiddetine bir eleştiri getirildiği

görülmektedir. Bu eleştiriye neden olan asıl gerekçe, şiddete maruz kalan kişinin bir çocuk olmasıdır.

1.2. Şematik Yapı

Haberin ana olayı, 16 yaşındaki bir çocuğun, İsrail güvenlik güçleri tarafından orantısız müdahaleye maruz kalmasıdır. Haberin sonucunda ise Filistin’de yaşanan çatışmalarda iki kişinin öldüğü öne çıkmaktadır. Haber değerliliği atfedilmesinin nedeni 16 yaşındaki çocuğun gözaltına alınmasıdır.

Haberin arka plan ve bağlam bilgisi yetersizdir. Haberde, İsrail güvenlik güçlerinin 16 yaşındaki çocuğa müdahalede bulunduğu aktarılmış ancak yaşanan olayların arka planına değinilmemiştir. Arka plan ve bağlam bilgisinin yetersiz olması, haber değerliliği çerçevesinde okunabileceği gibi kanalın ideolojik tavrı ekseninde de okunabilir.

Kanal, haberi yapılandıran kaynağı belirtmemiştir. Olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlara da yer verilmemiştir.

2. Mikro Yapı

Haberde, olayın faili, yani orantısız müdahalenin öznesi olan İsrail askerleri, aktif yapıda sunulmuştur. Cümleler arasında nedensel ilişkinin oluştuğu görülmüştür ancak orantısız müdahaleye maruz kalan çocuğun akıbetinin ne olduğu veya ne olacağı gibi sorular yanıtızsız kalmıştır.

Haberde geçen sözcüklere bakıldığında, “genç”, “şiddet”, “sembol çocuk” gibi sözcükler öne çıkmaktadır.

Retorik öge olarak, çatışma ve şiddet görüntüleri kullanılmıştır. Haberde, İsrail güvenlik güçlerinin orantısız müdahalesine dair görüntüler sunulmuştur. Haberin ilk görüntüsünde, 25 İsrail askeri arasında elleri ve gözleri bağlı bir şekilde götürülen Filistinli çocuk yer almaktadır. Ardından gelen görüntüde ise savaş alanını aratmayan görüntüler ekrana yansıtılmaktadır. Bu görüntülere neden olan taraf olaraksa, ellerinde taşlarla, yüzleri bağlı bir şekilde dolaşan ve sokaklarda lastik yakan

Filistinliler işaret edilmektedir. Burada Filistinliler de çatışma ve şiddetin öznesi olarak konumlandırılmaktadır. Böylece görüntüler aracılığıyla anlam olumludan olumsuzuza çevrilmektedir. Bu durum ideolojik tavrı yansıtılmaktadır.

SONUÇ

“Televizyon Haberlerinde 2017 Kudüs Krizi: A Haber, CNN Türk, Fox TV Ana Haber Bültenleri Üzerinden Bir İnceleme” başlıklı bu tezin konusunu ana haber bültenleri çerçevesinde, ABD Başkanı Trump’ın İsrail’in başkenti olarak Kudüs’ü tanıması ve ardından yaşanan krize ilişkin olayların televizyon haberlerinde sunumu oluşturmaktadır. Bu çalışmayla asıl amaçlanan, televizyon haberlerinde ideolojilerin nasıl üretildiğini, Türk televizyon kanallarının ana haber bültenleri içinden yapılacak çözümlemeyle sergilemeye çalışmaktır. Bu amaç doğrultusunda, Kudüs krizine ilişkin olaylar ele alınmış ve ana haber bültenleri çerçevesinde incelenmiştir. Söz konusu olay ekseninde; egemen söylemlerin haber metni ve dili içerisinde nasıl yapılandığına, Müslümanların ortak değerlerinin (kutsallarının) nasıl anlamlandırıldığına ve tanımlandığına, “gerçekliği” kurmak için görüntülerin nasıl bir araya getirildiğine, görüntülerin ürettiği anlamlar ve simgesel inşanın nasıl gerçekleştiğine, konunun önemi hakkında görünürde fikir birliğine varılmış olmasına rağmen ideolojik yapıların aslında nasıl kurulduğuna ayrıca, televizyon haber bültenlerinin Kudüs’ün statüsünün tek tarafı olarak değiştirilmesi konusunu meşrulaştırmakla, ABD ve İsrail’i yalnızlaştırılmak arasında nerede durduklarına odaklanılmıştır.

Kudüs krizi ile ilgili haberlerin televizyon haberlerinde nasıl sunulduğunun çözümlendiği bu çalışmada, nitel bulguların yorumlanabilmesi amacıyla söylem çözümlemesi, nicel bulguların değerlendirilebilmesi amacıyla da içerik çözümlemesi yöntemi uygulanmıştır. Van Dijk’in eleştirel söylem çözümlemesi, haber söylemini açıklayıcı ve yorumlayıcı bir yaklaşımla irdelerken aynı zamanda haberi ideolojik bir işleyiş olarak gören bir çözümleme yöntemidir. Bu nedenle çalışmanın amacına hizmet edecek ideal bir çözümleme yöntemi olarak görülmüştür. Televizyon haberlerinde niceliksel olarak var olan durumu saptayabilmek için ise içerik çözümlemesi uygulanmıştır. Böylece araştırmanın analiz evresinde, enformasyon eksiltimine gidilmemesi ve bilimsel nesnelliğin oluşturulması sağlanmıştır.

Çalışmada ilk olarak, televizyon haberi kapsamında Kudüs krizi konusunda haber analizi yapabilmek için kuramsal çerçeve oluşturulmuş ve televizyon haberi-

ideoloji ilişkisi, kuramsal yaklaşımları içine alan bir eksenle tanımlanmıştır. Bu çerçevede; haberin tanımı, haber değeri, liberal çoğulcu yaklaşım ve eleştirel yaklaşım irdelenmiş; televizyon haberinin önemi, Türkiye’deki ve dünyadaki gelişim süreçleri, bugünkü konumu ve haber üretim süreci açıklanmaya çalışılmıştır. Öte yandan televizyon haberi ideoloji ilişkisi ortaya konmuş ve çalışmanın kuramsal olarak dayanak noktaları oluşturulmuştur. Bu noktada ideoloji kavramı ve ideoloji kavramına farklı kuramsal yaklaşımlar hakkında bilgiler sunulmuştur. Çalışmanın son bölümünde ise araştırmada kullanılan yöntem ve izlenen yol haritası betimlenmiştir. Bu bölümde ayrıca Kudüs’te yaşanan olaylar çerçevesinde bir analiz çabası yürütüldüğünden, olaylar sosyal ve tarihsel bağlamda ele alınmış ve krizin ana çerçevesi; din, hukuk ve politik boyutuyla ortaya konmuştur. Araştırmanın çözümleme aşamasında ise Kudüs krizi haberlerinin içerik ve eleştirel söylem çözümlenmeleri yapılmıştır.

Öncelikli olarak örnekleme dahil edilen televizyon kanallarının ana haber bültenleri, 6 Aralık 2017 – 12 Aralık 2017 tarihleri arasında incelenerek, Kudüs krizi ile ilgili 84 adet haber tespit edilmiştir. Çalışmanın ana haber bültenlerinin penceresinden incelenmesinin önemi, ana haber bültenlerinin günlük yayın akışının en önemli kısmını oluşturan “prime-time” denilen, yani televizyon izleyicisinin en fazla ekran başında bulunduğu zaman diliminin hemen başında yayınlanıyor olması ve ana haber bültenlerinin televizyon kanalları için esaslı bir güç statüsünde olmasıdır.

Ana haber bültenlerine uygulanan içerik çözümlemesi sonucunda, araştırma kapsamında incelenen olayın gerçekleştiği günden itibaren yedi günlük zaman dilimi içerisinde Kudüs krizi haberlerine en fazla A Haber kanalının yer verdiği, ikinci olarak da CNN Türk kanalının yer verdiği görülmüştür. En az habere ise Fox TV kanalı yer vermiştir. Buna göre, A Haber kanalı, yedi günlük zaman dilimi içerisinde Kudüs krizi konusunda toplamda 34 habere yer verirken, CNN Türk kanalının 32 habere, Fox TV kanalının ise toplamda sadece 18 habere yer verdiği tespit edilmiştir. Fox TV’nin haber sayısının örnekleme dahil olan A Haber ve CNN Türk’e göre çok düşük kaldığı görülmüştür.

Kudüs krizi haberlerinin süre olarak kanallara göre dağılımı incelendiğinde; 82.37 dakikayla en fazla süreyi ayıran kanalın A Haber olduğu görülürken, ikinci olarak 56.12 dakikayla CNN Türk'ün yer verdiği görülmüştür. En az süreye ise 38.55 dakikayla Fox TV'nin yer verdiği görülmüştür. Kanallar arasındaki süre dağılımı incelendiğinde aralarında oldukça büyük bir fark olduğu dikkat çekmektedir. Bu sonuçlara göre, televizyon haberlerinde Kudüs konulu habere ayrılan süre ile olaya verilen önem arasında doğrudan bağlantı bulunduğu tespit edilmiştir.

Televizyon kanallarına göre kam spiker süresinin dağılımı incelendiğinde, yedi günlük zaman dilimi içerisinde kam spikere en fazla süre ayıran kanalın toplamda 16.36 dakikayla A Haber olduğu görülürken, ikinci olarak 13.56 dakikayla Fox TV yer vermiştir. En az süreye ise 11.58 dakikayla CNN Türk'ün yer verdiği görülmüştür.

Televizyon kanallarına göre haberde yer verilen canlı bağlantı sayısı incelendiğinde; 13 canlı bağlantı sayısı ile en fazla A Haber kanalının yer verdiği görülmüştür. CNN Türk kanalı, 4 canlı bağlantı sayısı ile ikinci sırada yer almıştır. Fox TV kanalının ise haberlerinde canlı bağlantıya yer vermediği görülmüştür. Canlı yayın, televizyon haberciliğinin en etkili formudur. Canlı yayın, yaşanan olayları anlık olarak aktardığı gibi eylemlerin meşruluğunu da sağlamaktadır. Bu sonuçlara göre, televizyon haberlerinde kullanılan canlı bağlantı sayısı ile olaya verilen önem arasında doğrudan bağlantı bulunduğu tespit edilmiştir.

Haber kaynaklarının televizyon kanallarına göre dağılımına bakıldığında; A Haber kanalında yayınlanan 34 haberden; 8 haberin kaynağının resmi kaynak, 17 haberin kaynağının muhabir, 4 haberin kaynağının haber ajansı, 5 haberin kaynağının ise uluslararası haber ajansı olduğu görülmüştür. CNN Türk kanalında yayınlanan 32 haberden; 9 haberin kaynağının resmi kaynak, 4 haberin kaynağının muhabir, 12 haberin kaynağının haber ajansı, 4 haberin kaynağının uluslararası haber ajansı olduğu, 3 haberin kaynağının ise belirtilmediği görülmüştür. Fox TV kanalında yayınlanan 18 haberden; 6 haberin kaynağının resmi kaynak, 1 haberin kaynağının muhabir, 7 haberin kaynağının haber ajansı, 2 haberin kaynağının uluslararası haber ajansı olduğu, 2 haberin kaynağının ise belirtilmediği görülmüştür. Bu sonuçlara

göre, A Haber kanalının araştırma kapsamında incelenen olayı aktarırken haberlerinin büyük çoğunluğunu kendi kameramanı ve muhabirini kaynak kullanarak kullanmıştır. CNN Türk ve Fox TV kanallarının ise araştırma kapsamında incelenen olayı aktarırken haberlerinin çoğunda kaynak olarak haber ajanslarını kullandığı tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda, kanalın kendi ekibini olay yerine göndermesi ile olaya verdiği önem arasından doğrudan bağlantı bulunduğu tespit edilmiştir.

Konularına göre dağılımına bakıldığında, A Haber kanalında yayınlanan 13 haberin, CNN Türk kanalında yayınlanan 9 haberin, Fox TV kanalında yayınlanan 6 haberin olay yerinde yaşananlardan oluştuğu tespit edilmiştir. A Haber kanalında yayınlanan 8 haberin, CNN Türk kanalında yayınlanan 11 haberin, Fox TV kanalında yayınlanan 8 haberin, iktidar/muhalefet temsilcilerinin görüşlerinden oluştuğu tespit edilmiştir. A Haber kanalında yayınlanan 5 haberin, CNN Türk kanalında yayınlanan 6 haberin, Fox TV kanalında yayınlanan 2 haberin, krize ilişkin dünyadan gelen tepkilerden oluştuğu görülmüştür. A Haber kanalında yayınlanan 8 haberin, CNN Türk kanalında yayınlanan 6 haberin, Fox TV kanalında yayınlanan 3 haberin, krize ilişkin Türkiye'den gelen tepkilerden oluştuğu tespit edilmiştir. Fox TV'de yayınlanan bir haberinse hem krize ilişkin dünyadan gelen tepkilerden hem de Türkiye'den gelen tepkilerden oluştuğu görülmüştür. Bu sonuçlara göre, A Haber kanalının araştırma kapsamında incelenen olayı daha çok olay yerinde yaşananlar üzerinden ele aldığı görülmüştür. CNN Türk ve FOX TV kanalının ise daha çok iktidar/muhalefet temsilcilerinin söylemleri üzerinden aktarmayı tercih ettiği tespit edilmiştir. Konulara göre dağılımın kanalların ideolojik duruşuyla önemli ölçüde örtüştüğü tespit edilmiştir.

Ana haber bültenlerine uygulanan söylem çözümlemesi sonucunda, örnekleme dahil edilen A Haber, CNN Türk ve Fox TV'nin haberleri kendi ideolojik örüntüsü içinde çerçevlendirdiği ve söylemler yoluyla olayları yeniden inşa ettiği tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen kanalların Kudüs krizi ile ilgili haber başlıkları incelendiğinde; olaya belli bir bakış açısıyla bakılmasını sağlayan anlam çatısının A Haber kanalının başlıklarında kurulduğu görülmüştür. Başlıklarda yapılan

genelleştirmenin ve enformasyon eksiltiminin oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir. Başlıklarda ideolojik anlamların yapılandırıldığı görülmüştür. Yine başlıklarda “biz” ve “onlar” ayrımının belirgin bir şekilde yapıldığı saptanmıştır. CNN Türk kanalının haber başlıklarının büyük çoğunluğunda ise enformasyon eksiltimine gidildiği ve ana başlığın habere konu olan olayı tanımlamada yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Bu durum, olaya verilen önemle ölçülebileceği gibi kanalın ideolojik tavrı ekseninde de okunabilir. Dolayısıyla olaya belli bir bakış açısıyla bakılmasını sağlayan anlam çatısının CNN Türk kanalının başlıklarında kurulmadığı tespit edilmiştir. Fox TV kanalının haber başlıkları incelendiğinde ise başlıkların büyük çoğunluğunun iktidar/muhalefet temsilcilerinin söylemleri üzerinden yapılandırıldığı görülmüştür. Haber başlıklarının önemli bir kısmında ise enformasyon eksiltimine gidildiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla başlıkların önemli bir kısmında anlam çatısının oluşmadığı tespit edilmiştir.

Söz konusu olay haberleştirilirken olayların arka planına değinilip değinilmediğine bakıldığında; A Haber kanalının, haberlerinin oldukça büyük bir çoğunluğunda olayları arka planıyla birlikte sunduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda olaylar bağlamından koparılmadan aktarılmıştır. CNN Türk kanalında ise arka plan ve bağlam bilgisinin sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Fox TV kanalının da arka plan ve bağlam bilgisinin yetersiz olduğu görülmüştür. Haberler, Kudüs krizine ve krize neden olan arka plana eğilmek yerine daha çok olaylara odaklanmaktadır. Arka plan ve bağlam bilgisinin yetersiz olması, haber değerliliği çerçevesinde okunabileceği gibi kanalın ideolojik tavrı ekseninde de okunabilir.

Haberlerde kullanılan cümle yapılarına bakıldığında; karmaşık cümle yapıları kullanmayan A Haber kanalı, haberlerinde müdahalenin, çatışmanın ve şiddetin öznesi olarak konumlandığı İsrail'i ve ABD'yi aktif cümle yapısıyla sunmaktan kaçınmamıştır. CNN Türk kanalı ise haberlerinde aktif cümle yapısı kullanmanın yanı sıra bazı haberlerinde olayın failini, yani İsrail güvenlik güçlerini, gizlediği tespit edilmiştir. Aynı zamanda bazı haberlerinde; olayların da pasif yapıyla anlatıldığı ve olayların faili olarak İsrail güvenlik güçlerini açıklamaktan kaçınıldığı görülmüştür. Bu kullanım, kanalın ideolojik tavrını ortaya koymaktadır. Yine

haberlerinde gerilimi tırmandıran ve şiddet olaylarını başlatan nedenin Filistinlilerin öfkesi olduğu; gerginliğe ve yaşanan şiddet olaylarına da İsrail güvenlik güçlerinin değil, Filistinlilerin taşkınlıklarının neden olduğu vurgusu göze çarpmaktadır. Burada İsrail müdahalesinin haklı müdahale olarak konumlandırıldığı görülmüştür. Dolayısıyla CNN Türk'ün haberlerinde, söylemler yoluyla olayların yeniden inşa edildiği tespit edilmiştir. Haberler, ideolojik tanımlayıcıların görüş ve fikirleri ekseninde inşa edilmiştir. Fox TV kanalına bakıldığında ise çoğunlukla pasif yapının kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca, olayların Türkiye'deki siyasi parti temsilcilerinin söylemlerine indirgendiği ve siyasi partilerin birbirleri arasında politik bir erk mücadelesi gibi sunulduğu anlaşılmıştır.

Haberlerde kullanılan sözcüklere ve ifadelere bakıldığında, A Haber kanalında, kullanılan sözcükler ve ifadeler üzerinden söylemin yaslandığı ideolojik algı ön plana çıkmaktadır. Bu çerçevede öne çıkan bazı sözcük ve ifadeler şu şekildedir: “şehit”, “dava kardeşlerimizin yanındayız”, “Müslüman kardeşlerimiz”, “ayağa kalk! Kudüs İslam'ındır”, “ilk kıblemiz”, Mekke, Medine neyse Mescid-i Aksa oldur”. Kanal, kendi ideolojik duruşuna göre anlamları yapılandırmakta ve bu doğrultuda izleyicisine enformasyon sunmaktadır. Aynı zamanda kanal, “muhafazakar” ideoloji tanımlaması ile de örtüşen kavramlar kullanmıştır. Bu sayede ideolojik anlamların kodlandığı tespit edilmiştir. CNN Türk kanalında da sözcüklerin ve ifadelerin güçlü ideolojik çağrışımlarla yüklü cümlelerden oluştuğu tespit edilmiştir. Bazı haberlerinde kullanmayı tercih ettiği dil, İsrail müdahalesini haklı bir müdahale olarak yansıtmaktadır. Bu durum kanalın ideolojik tavrını aksettirmektedir. Dolayısıyla CNN Türk kanalında yayınlanan haberlerin dili üzerinden egemen söylemlerin inşa edildiği tespit edilmiştir. Fox TV kanalında ise genel olarak kullanılan sözcükler ve ifadeler Cumhurbaşkanına yöneltilen eleştiriler üzerinden yapılandırılmıştır. Haberde siyasi temsilcilerin açıklamaları aktararak mevcut söylem, siyasi parti temsilcilerinin söylemlerine indirgenmiştir. Bazı haberlerinde ise her şey olağan seyrinde ilerliyormuş gibi sunulmuş ve gerçeklik yeniden üretilmiştir. Bu durum kamuoyunun bakış açısının belirlenmesinde önemli görülmektedir.

Retorik açıdan bakıldığında; A Haber kanalında görüntülerin öne çıktığı görülmektedir. Kanal, görüntüler üzerinden ideolojik haritasını sunmuştur. Kanal, haberlerinde yer verdiği söylemlerini görüntülerle destekleyerek ideolojik üretimini pekiştirmiştir. Haberlerde kullanılan görüntülerin tamamı kanalın ideolojik göstergelerine işaret etmektedir. Kanal haberde yer verdiği görüntüler aracılığıyla “biz” ve “onlar” ayrımını ideolojik olarak yapılandırmıştır. CNN Türk’ün retoriğine bakıldığında da görüntüler öne çıkmaktadır. Kanal, haberlerinde kullandığı sözcüklere ve ifadelere paralel olarak, tercih ettiği bazı görüntülerle de Filistinlilerin ve Filistin için protesto düzenleyen göstericilerin şiddetini öne çıkarmış ve yaşanan çatışmaların gerekçesi olarak bu göstericileri sunmuştur. Haberin kurgusunda yer verilen bu görüntüler yoluyla gerçekler yeniden üretilmiştir. Haberde ayrıca sürenin dağılımındaki dengesizlik de dikkat çekmektedir. Bazı haberlerinde olaya ayrılan sürenin büyük çoğunluğunu Filistinlilerden gelen şiddet görüntüleri oluşturmaktadır. İsrail güçlerinin şiddetine ayrılan süresinin ise haberin küçük bir bölümünü oluşturduğu izlenmiştir. Böylece yaşanan çatışma ve gerilimlerin asıl nedeni olarak Filistinliler konumlandırılmıştır. Bu durum, zihinsel haritayı ortaya koymaktadır. Dolayısıyla CNN Türk’te yayınlanan bazı haberlerde, haber dili içerisinde egemen söylemlerin yapılandırıldığı tespit edilmiştir. Gerçeklik ise görüntüler üzerinden yeniden inşa edilmiştir. Fox TV’de ise retorik öge olarak “inandırıcılığı artırma” unsuru öne çıkmaktadır. Kanal, bu unsuru otorite olan şahsiyetlere atıfta bulunarak uygulamıştır. Başka bir ifadeyle, mevcut söylemini pekiştirmek için siyasi parti temsilcilerinin söylemlerine başvurmuş ve inandırıcılığı arttırmıştır. Buradaki asıl amacın ise Cumhurbaşkanı’nın olumsuzluğunu öne çıkarmak veya pekiştirmek olduğu saptanmıştır. Öte yandan bu kullanımla kanal, Kudüs sorununun dışına çıktığını, olayları bağlamından kopararak siyasi bir eleştiriye dönüştürdüğünü kanıtlamıştır. Haberlerin retoriğinde öne çıkan bir diğer unsur da görüntülerdir. Burada gerçekliği kurmak için kurgulanan görüntülerin ideolojik tavır ekseninde yapılandırıldığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla Fox TV’de yayınlanan haberlerin ideolojik tanımlayıcıların görüş ve fikirleri ekseninde inşa edildiği tespit edilmiş olup haber dili içerisinde egemen söylemlerin yapılandırıldığı saptanmıştır.

Tüm bu sonuçlar ışığında Kudüs krizi haberlerini, farklı kanalların birbirinden çok farklı söylemler geliştirerek haberleştirdiği ve bu söylemler yoluyla olayları yeniden inşa ettiği ayrıca, televizyon haberlerinde egemen söylemlerin haber metni ve haber dili içerisinde yapılandığı tespit edilmiştir. Buna göre, televizyon ana haber bültenlerinde yayınlanan haberlerin ideolojik tanımlayıcıların görüş ve fikirleri ekseninde inşa edildiği ve televizyon ana haber bültenlerinde yayınlanan haberlerin ideolojik duruşa göre biçimlendiği ortaya konmuştur.

KAYNAKÇA

- Adaklı, Gülseren. (2010). *Neoliberalizm ve Medya: Dünya'da ve Türkiye'de Medya Endüstrisinin Dönüşümü*. Mülkiye Dergisi, 34(269), 67-84.
- Adaklı, Gülseren. (2010a). Gazetecilik Etiğini Belirleyen Yapısal Unsurlar: Mülkiyet ve Kontrol Sorunu. (Editörler: Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel). *Televizyon Haberciliğinde Etik*. Ankara: Fersa Matbaacılık.
- Adorno, W. Theodor ve Horkheimer, Max. (2010). *Aydınlanmanın Diyalektiği: Felsefi Fragmanlar*. (Çevirenler: Nihat Ülner ve Elif Öztarhan Karadoğan) İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- AA Haber. (2017). *İsrail'in 1967'den Bu Yana Mescid-i Aksa'ya Yönelik Saldırıları*. <https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/6545>, Erişim Tarihi: 27.03.2019.
- AA Haber. (2017). *ABD'nin Kudüs Büyükelçiliği Açıldı*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-nin-kudus-buyukelciligi-acildi/1145275>, Erişim Tarihi: 27.03.2019.
- Aktan, C. Coşkun. (1995). *Klasik Liberalizm, Neo-Liberalizm ve Libertarianizm*. Amme İdaresi Dergisi, 28(1), 3-32.
- Alver, Füsün. (2007). *Gazeteciliğin Kuramsal Temelleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Althusser, Louis. (2008). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. (Çeviren: Alp Tümertekin). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Alver, Füsün. (2012). Kültürel Çalışmalarda Sosyal Düzenleme Olarak Televizyon Alımlaması ve Yorumcu Cemaat. (Derleyen: Ömer Özer). *Haber Eleştirmek: Araştırma Alanlarına Göre Eleştirel Haber Çalışmaları*. Konya: Literatürk Yayınları, 247-304.
- Alver, Füsün. (2011). *Gazetecilik Bilimi ve kuramları: Gazetecilik Kuram Tasarımlarını Türkiye'deki Gazetecilik Sistemi ve Uygulamalarıyla Sınama Denemesi*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.

- Anderson, B. Kevin. (2014). *Lenin Hegel ve Batı Marksizmi, Eleştirel Bir İnceleme*. (Çeviren: Ertan Günçiner). İstanbul: Yordam Kitap.
- Anderson, Perry. (1988). *Gramsci, Hegemonya, Doğu/Batı Sorunu ve Strateji*. İstanbul: Alan Yayınları.
- Anderson, Perry. (2016). *Batı Marksizmi Üzerine Düşünceler*. İstanbul: Birikim Kitapları.
- Arsan, D. Esra. (2004). Medya-Güç-İdeoloji Ekseninde Merve Kavakçı Haberlerinin İki Farklı Sunumu. (Derleyen: Çiler Dursun). *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Ankara: Elips Kitap, 151-182.
- Aslan, Kemal. (2009). *Haberin Yol Haritası* (2. Baskı). İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Atabek, Ümit. (2007). İçerik Çözümlemesi İletişim Çalışmalarının Olağan Yöntemi. (Derleyenler: Gülseren Şendur Atabek ve Ümit Atabek). *Medya Metinlerini Çözümlemek İçerik, Göstergibilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 1-18.
- Ataöv, Türkkaya. (1980). *Kudüs ve Devletler Hukuku*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 35(1), 29-55.
- Aydın, Fuat. (2018). *Yahudiler/Yahudilik Açısından Kudüs*. Eskiye Dergisi, Sayı:37, 109-125.
- Avcı, Casim. (2002). *Kudüs/Fethedilişinden Haçlı İstilâsına Kadar*. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 26, 327-329.
- Avcı, Yasemin. (2004). *Değişim Sürecinde Bir Osmanlı Kenti, Kudüs (1890:1914)*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Aziz, Aysel. (1972). *Yeni TRT Yasası*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 27(4), 101-134.

- Aziz, Aysel. (1999). *Türkiye’de Televizyon Yayıncılığının 30 Yılı (1968-1998)*. Ankara: TRT Genel Sekreterlik Basım ve Yayın Müdürlüğü.
- Aziz, Aysel. (2013). *Televizyon ve Radyo Yayıncılığı (Giriş)*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Baudrillard, Jean. (2003). *Simulakrlar ve Simülasyon*. (Çeviren: Oğuz Adanır). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Balkız, Bekir. (2004). *Frankfurt Okulu ve Eleştirel Teori: Sosyolojik Pozitivizmin Eleştirisi*. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Dergisi, Sayı 12, 135-158.
- BBC Haber. (2017). *ABD Başkanı Donald Trump, Kudüs ’ü İsrail’in Başkenti Olarak Tanıdı*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42258773>, Erişim Tarihi: 27.03.2019.
- BBC Haber. (2017). *Dört Arap Ülkesi Katar’a Yeni Yaptırımlar Uygulayacak*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40527745>, Erişim Tarihi: 28.03.2019.
- Bek, G. Mine. (2004). *Türkiye’de Televizyon Haberciliği ve Tabloidleşme*. İletişim: Araştırmaları Dergisi, 2(1), 9-38.
- Besalel, Yusuf. (2001). *Bet Amikdaş*. Yahudilik Ansiklopedisi, Cilt 1. İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın
- Bilgin, Nuri. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi, Teknikler ve Örnek Çalışmalar* (3. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Birsen, Haluk. (2013). *Haber Toplamada Etik Kurallar ve Denetim*. (Editör: Haluk Birsen). *Haber Toplama Teknikleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 130-151.
- Birsen, Haluk (2014). *Haber Toplama Teknikleri*. (Editör: Haluk Birsen). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Bottomore, Tom. (1997). *Frankfurt Okulu*. (Çeviren: Ahmet Çiğdem). İstanbul: Vadi Yayınları.
- Bourdieu, Pierre. (1997). *Televizyon Üzerine*. (Çeviren: Turhan Ilgaz). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Brighton, Paul ve Foy, Dennis. (2007). *News Values*. London: Sage Publications Ltd.
- Bulut, Selda. (2009). *Sermayenin Medyası Medyanın Sermayesi, Ekonomi Politik Yaklaşımlar*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Bülbül, A. Rıdvan. (2000). *Yazılı Anlatım ve Yazı Türleri* (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Büyükkantarcıoğlu, S. Nalan. (2006). *Toplumsal Gerçeklik ve Dil*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Büyükkantarcıoğlu, S. Nalan. (2012). Söylem İncelemelerinde Eleştirel Dilbilimsel Boyut: Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Ötesi. (Editör: Ömer Özer). *Haberi Eleştirmek: Araştırma Alanlarına Göre Eleştirel Haber Çalışmaları*. Konya: Literatürk Yayınları, 161-197.
- Canan, Fuat. (2017). *ABD'nin Kudüs Kararı ve Yansımaları*. ORDAF, Sayı 11, 1-12.
- Cengiz, Batuk. (2003). *Tarihin Sonunu Beklemek, Ortadoğu Dinlerinde Eskatoloji Mitosları*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Chomsky, Noam. (2005). *Medya Denetimi*. (Çeviren: Elif Baki). İstanbul: Everest Yayınları.
- Chomsky, Noam ve Herman, Edwards. (2012). *Rızanın İmalatı, Kitle Medyasının Ekonomi Politikası* (2. Baskı). (Çeviren: Ender Abadoğlu). İstanbul: Bgst Yayınları.

- CNN Türk Arşiv. (2011). *CNN Türk 12. Yaşını Kutluyor*. <https://www.cnnturk.com/2011/cnn.turk.tv/10/11/cnn.turk.12.yasini.kutluyor/632760.2/index.html>, Erişim Tarihi: 24.03.2019.
- Çağlar, Şebnem. (2005). *Televizyon Haberlerinde Haber Üretim Sistemi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çam, Şerife. (2006). *Medya Çalışmalarında İdeoloji Yaklaşımlarına İlişkin Epistemolojik ve Yöntemsel Sorunlar*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çankaya, Özden. (2003). *Bir Kitle İletişim Kurumunun Tarihi: TRT 1927 – 2000* (1. Basım). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Çebi, M. Sadullah. (1996). *Medyada Haber Seçiminin Teorik Boyutları-Ampirik Haber Seçimi Görüşleri Üzerine Bir Deneme*. Bilig/Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 3, 247-269.
- Çebi, M. Sadullah. (1997). *Haber İçeriğinin Nesnelliği Efsanesi*. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1(1), 13-42.
- Çebi, M. Sadullah. (2002). *Haberi Anlamak*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Dağtaş, Banu. (1999). *İngiliz Kültürel Çalışmaları'nda İdeoloji*. Kurgu Dergisi, Sayı 16, 335-357.
- Dağtaş, Erdal. (2000). *İletişim Kavramının gelişimi Üzerine Normatif Bir Bakış Açısı: Liberal ve Eleştirel Paradigmanın Düşünsel Açılımları*. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Kurgu Dergisi, Sayı:17, 249-264.
- Demirkent, Işın. (2002). *Kudüs/Haçlılar Dönemi*. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 26, 329-332.
- Devran, Yusuf. (2010). *Haber, Söylem, İdeoloji*. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.

- Dilek, M. Sait. (2018). *Trump Yönetiminin Kudüs Kararına Analitik Bakış*. International Journal of Social Inquiry, 11(1), 97-137.
- Durna, Tezcan ve Kubilay, Çağla. (2010). Söylem Kuramları ve Eleştirel Söylem Çözümlemeleri. (Derleyen: Tezcan Durna). *Medyadan Söylemler*. İstanbul: Libra Kitapçılık ve Yayıncılık, 47-78.
- Dursun, Çiler. (2004). Haberde Gerçekliğin İnşa Edilmesi Ne Demektir. (Derleyen: Çiler Dursun). *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Ankara: Elips Kitap, 37-65.
- Dursun, Çiler. (2004a). *Televizyon Haberlerinde Siyasal İslamcı Partinin Temsili: 1999 Seçimlerde Fazilet Partisi*. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 3(3), 5-20.
- Dursun, Çiler. (2004b). *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Ankara: Elips Kitap.
- Dursun, Çiler. (2005). Haber ve Habercilik, Gazetecilik Üzerine Düşünmek. (Derleyen: Sevda Alankuş). *Gazetecilik ve Habercilik* (2.Baskı). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, 69-90.
- Dursun, Çiler. (2014). *TV Haberlerinde İdeoloji* (2. Baskı). Ankara: İmge kitabevi.
- Eagleton, Terry. (2011). *İdeoloji* (3. Baskı). (Çeviren: Muttalip Özcan). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Edgar, Andrew. (1998). Nesnellik, Yanlılık ve Hakikat. (Derleyenler: Belsey A. ve R. Chadwick). *Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar*. (Çeviren: Nurçay Türkoğlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, s.141-160.
- El-Aseli, K. Cemil. (2002). *Kudüs/Osmanlı Dönemi ve Sonrası*. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 26, 334-338.
- Erdoğan, İrfan. (1995). *Dünyanın Çarpık Düzeni: Uluslararası İletişim*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

- Erdoğan, İrfan ve Korkmaz, Alemdar. (1990). *İletişim ve Toplum*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Erdoğan, İrfan ve Korkmaz Alemdar. (2005). *Öteki Kuram Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirilmesi (Genişletilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Erk Yayınevi.
- Ergül, Hakan. (2005). *Televizyonda Haberin Magazinelleşmesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Esen, Selim. (1984). *TV Haberciliği ve TV Yapım Tekniği*. Ankara: TRT Eğitim Dairesi Başkanlığı Eğitim Uygulama Müdürlüğü.
- Evre, Bülent. (2009). Söylem Analizine Yönelik Farklı Yaklaşımlar: Bir Sınıflandırma Girişimi. (Editör: İsmet Parlak). *Medyada Gerçekliğin İnşası, Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış*. Konya: Çizgi Yayınevi, 107-154.
- Fairclough, Norman. (2003). Dil ve İdeoloji. (Çeviren: Barış Çoban). *Söylem ve İdeoloji, Mitoloji, Din, İdeoloji*. (Hazırlayan: Barış Çoban, Zeynep Özarslan). İstanbul: Su Yayınları, 155-173.
- Fikriyat Arşiv. (2018). *Sultan Abdülhamid'in Tarihe Geçen Sözleri*. <https://www.fikriyat.com/galeri/tarih/sultan-abdulhamidin-tarihe-gecen-sozleri>, Erişim Tarihi: 27.03.2019.
- Fikriyat Arşiv. (2018). *Tescilli İslâm Düşmanı Siyonist Murdoch'ın Kirli Dosyası*. <https://www.fikriyat.com/gundem/2018/08/12/tescilli-islam-dusmani-siyonist-murdochin-kirli-dosyasi>, Erişim Tarihi: 24.03.2019.
- Fiske, John. (1991). Postmodernism and Television. (Editors: James Curran and Michael Gurevitch). *Mass Media and Society*. London: Edward Arnold, 55-67.
- Fiske, John. (2003). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (Çeviren: Süleyman İrvan). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

- Fontana, Benedetto. (2013). *Hegemonya ve İktidar, Gramsci ve Machiavelli Arasındaki İlişki Üzerine*. (Çeviren: Onur Gayretli). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Galtung, Judy ve Ruge, Mari. (1965). *The Structure of Foreign News: The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four Norwegian newspapers*. Journal of International Peace Research. 2(1), 64-91.
- Gezgin, Suat. (2006). Haber ve Terör. (Derleyen: Orhan Gökçe ve Uğur Demiray). *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü* (2. Basım). Konya: Çizgi Kitabevi, 11-20.
- Girgin, Atilla. (2003). *Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etik'i* (2. Baskı). İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Girgin, Atilla. (2005). *Haber Yazmak* (3. Baskı). İstanbul: Der Yayınları.
- Golding, Peter ve Murdock, Graham. (2002). Kültür, İletişim ve Ekonomi Politik. (Çeviren: Beybin Kejanlıoğlu). *Medya, Kültür, Siyaset* (2. Baskı). (Derleyen: Süleyman İrvan). Ankara: Alp Yayınları, 59-97.
- Gönenç, Ö. Enver. (2004). *Uluslararası Haber Dolaşımındaki Dengesizlikler ve Nedenleri*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı 20, 37-42.
- Gramsci, Antonio. (1986). *Hapishane Defterleri Seçmeler* (Çeviren: Kenan Somer). İstanbul: Onur Yayınları.
- Gümüş, T. Tolga. (2010). *Feodalizm: Avrupa Tarihinde Yeni Yaklaşımlar*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi, 29(47), 39-64.
- Güngör, Muhammed. (2017). *Yahudi Dini Hayatında Süleyman Mabedi*. İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi, Sayı 1, 54-78.
- Güngör, Süleyman. (2001). *Althusser'de İdeoloji Kavramı*. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(2), 221-231.

- Hackett, A. Robert.(1998). *Bir Paradigmanın Önemini Yitirishi: Haber Medyası Çalışmalarında Yanlılık ve Nesnellik*. (Çeviren: Ayşe İnal). Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yıllığı, 31-72.
- Hall, Stuart. (1978). The Social Production of News. (Edited by Stuart Hall). *Policing The Crisis: Mugging, The State, and Law and Order*. London: Macmillan Publishers, 53-75.
- Hall, Stuart. (1994). İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulmanın Geri Dönüşü. (Derleyen ve Çeviren: Mehmet Küçük). *Medya, İktidar, İdeoloji*. Ankara: Ark Yayınları, 57-103.
- Hall, Stuart. (1994a). Kültür, Medya ve İdeolojik Etki. (Derleyen ve Çeviren: Mehmet Küçük). *Medya, İktidar, İdeoloji*. Ankara: Ark Yayınları, 169-210.
- Hall, Stuart. (2002). İdeoloji ve İletişim Kuramı. (Çeviren: Ahmet Gürata). *Medya, Kültür, Siyaset* (2. Baskı). (Derleyen: Süleyman İrvan). Ankara: Alp Yayınları, 79-99.
- Hall, Stuart. (2005). *Haber Fotoğraflarının Belirleyici Özellikleri*. (Çeviren: Ali M. Bayraktroğlu). Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı 21, 244-263.
- Hall, Stuart. (2008). *Kültürel Çalışmalar ve Teorik Mirası*. (Derleyen: Sevilay Çelenk) İletişim Çalışmalarında Kırılmalar ve Uzlaşmalar. Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Hallin, C. Daniel. (2000). Commercialism and Professionalism in the American News Media. *Mass Media and Society*, Sayı 3, 243-262.
- Harcup, Tony ve O'Neill Deirdre. (2001). *What is news? Galtung and Ruge Revisited*. Journalism Studies, 2 (1), 261-280.
- Harman, Ö. Faruk. (2002). *Kudüs*. TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt 26, 323-327.

- Harvey, David. (2015). *Neoliberalizmin Kısa Tarihi*. (Çeviren: Aylin Onacak). İstanbul: Sel Yayınları.
- Hasanoğlu, Eldar. (2015). *Tanah'a Göre Kudüs'ün Kutsallaşma Süreci*. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 24, 124-148.
- Hıdır, Özcan. (2018). *Avrupa'da "Aşırı Sağ"ın Dini İdeolojik ve Tarihi Temelleri-Kökenleri*. Muhafazakar Düşünce Dergisi, Sayı: 53, 15-46.
- İçağasıoğlu Çoban, Arzu ve Buz, Sema. (2008). *Eleştirel Teori: Gelişimi, Kabulleri ve Sosyal Hizmette Kullanımı*. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 19(1), 71-88.
- İnal, Ayşe. (1993). *Haber Üretim Sürecine Farklı İki Yaklaşım*. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yıllığı, 155-177.
- İnal, Ayşe. (1996). *Haberi Okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları.
- İnal, Ayşe. (1997). *Haber Metinlerine Eleştirel Bir Bakış: Temel Sorunlar ve Örnek Çalışmalar*. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yıllığı, 135-163.
- İnal, Ayşe. (2009). *Tabloid Habercilik*. (Derleyen: Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel). *Televizyon Haberciliğinde Etik*. Ankara: Fersa Matbaacılık, 163-178.
- İnceoğlu, Yasemin. (2010). *Uluslararası Medya, Medya Eleştirileri*. İstanbul: Der Yayınları.
- Karaduman, S. Sibel. (2017). *Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Eleştirel Haber Araştırmalarına Katkısı ve Sunduğu Perspektif*. Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 4(2), 31-46.
- Karaman, Hayrettin. (2018). *Vadedilmiş Topraklar*. <http://www.hayrettinkaraman.net/yazi/laikduzen/1/0024.htm>, Erişim Tarihi: 29.03.2019.

- Karaman, M. Lutfullah. (2009). *Siyonizm, Filistin’de Bir Yahudi Devleti Kurma Amacıyla Ortaya Çıkan Siyasi Hareket*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt: 37, 329-335.
- Kars, Neşe. (1996). *Yazılı Basından Televizyona Geçişte Tekelleşme Eğilimleri Açısından Televizyon Haberciliği*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kars, Neşe. (1996a). *Televizyonda Sermaye ve Haber*. Yeni Türkiye Dergisi Medya Özel Sayısı, Sayı 11, 495-520.
- Kars, Neşe. (2002). *Televizyon Haberciliğinde Kişiler ve Görevleri*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı 15, 599-615.
- Kars, Neşe. (2015). *Haberin Tarihi, Kuramları, Söylemi ve Radyo-Televizyon Haberciliği*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Kazancı, Metin. (2002). *Althusser, İdeoloji ve İletişimin Dayanılmaz Ağırlığı*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 57(1), 55-77.
- Kazaz, Mete. (2007). *Televizyon Spor Haberlerinin Yapısal Çözümlemesi ve Dil Kullanımı*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Keskin, E. Zerrin. (2004). Türkiye’de Haber İncelemelerinde Van Dijk Yöntemi. (Derleyen: Çiler Dursun). *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Ankara: Elips Kitap, 391-405.
- Kılıç, Deniz. (2005). *Haber Yapma Sürecinin Belirleyici Unsurları Ve Basın Ahlakı*. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 3(4), 130-141.
- Kılıç, Deniz. (2013). Haber Değerleri. (Editör: Haluk Birsen). *Haber Toplama Teknikleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 40-59.
- Köse, Yusuf. (2014). *Marksizmi Ortodoksça Savunmak*. İstanbul: El Yayınları.

Krippendorff, Klaus. (2004). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology* (2nd edition). California: Sage Publications.

Kur'an-ı Kerim. *el-İsra, 17/1, el-Maide 5/21*

Küçüközyiğit, Uğur. (2015). *Gazetelerin Haber Karar Süreçleri ve Haber Kararlarını Etkileyen Faktörler: Karşılaştırmalı Bir Saha Araştırması*. Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 1(39), 26-47.

Laughey, Dan. (2010). *Medya Çalışmaları Teoriler ve Yaklaşımlar*. (Çeviren: Ali Toprak). İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Matelski, J. Marilyn. (1996). *TV Haberciliğinde Etik*. (Çeviren: Bahar Öcal Düzgören). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Mattelart, Armand ve Mattelart, Michele. (2016) *İletişim Kuramları Tarihi*. (Çeviren: Merih Zıllıoğlu). İstanbul: İletişim Yayınları.

McLellan, D. Paul. (1999). *İdeoloji*. (Çeviren: Ercüment Özkaya). Ankara: Doruk Yayınları.

McLuhan, Marshall ve Bruce R. Powers. (2001). *Global Köy (The Global Village), 21. Yüzyılda Yeryüzü Yaşamında ve Medyada Meydana Gelecek Dönüşümler*. (Çeviren: Bahar Öcal Düzgören). İstanbul: Scala Yayıncılık.

McQuail, Denis. (1994). *Kitle İletişim Kuramı*. (Çeviren Haluk Yüksel). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Megep. (2011). *TV Haber Yazımı*.
http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Tv%20Haber%20Yaz%C4%B1m%C4%B1.pdf, Erişim Tarihi: 16.01.2019.

Meijer, I. Costera. (2003). *What Is Quality Television News? A Plea For Extending The Professional Repertoire of Newsmakers*. Journalism Studies, 4(1), 15-29.

- Memiş, Şerife. (2016). *Osmanlı Taşra Toplumu ve Vakıf Kurumu: Kudüs, 1703-1831*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Mert, Rabia. (2017). *Mitolojik ve Tarihsel Bağlamda Kutsal Bir Mekân Olarak Kudüs*. Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Mora, Necla. (2008). *Medya, Toplum ve Haber Kaynağı Olarak Sembolik Seçkinler*. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, (5)1, 1-25.
- Mora, Necla. (2011). *Medya Çalışmaları Medya Pedagojisi ve Küresel İletişim*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Morse, Margret. (2016). Televizyonda Haberci Kişiliği ve İnandırıcılık/ Geçiş Sürecindeki Haberler Üzerine Düşünceler. (Editör: Tania Modleski). *Eğlence İncelemeleri: Kitle Kültürüne Eleştirel Yaklaşımlar*. (2. Baskı). (Çeviren: Nurdan Gürbilek). İstanbul: Metis Yayınları, 84-113.
- Mumby, K. Dennis. (2004). *İdeoloji ve Anlamın Toplumsal İnşası: Bir İletişim Bakış Açısı*. (Çeviren: Çiler Dursun). Doğu Batı Düşünce Dergisi, Sayı 30, 123-143.
- NTV Arşiv. (2011). *Rupert Murdoch Kimdir?* <https://www.ntv.com.tr/galeri/dunya/rupert-murdoch-kimdir,OsJc9lhA30OY02YSy8w1ig/h4sw6YcaOUCTGAHqs5Ed3g/>, Erişim Tarihi: 24.03.2019.
- Oçak, Zeliha. (2018). *İdeoloji Kavramına Marksist ve Post Marksist Yaklaşımlar: Karl Marks, Antonio Gramsci ve Louis Althusser*. Adnan Menderes Üniversitesi Dördüncü Kuvvet Hakemli Dergisi, 1(2), 56-74.
- Oğuz, Ş. Hatice. (2014). *Stuart Hall...* Tarihten Geçenler*. Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Moment Dergisi, 1(1), 125-136.
- Öker, Zuhâl. (2005). Budrillard. (Editör: Nurdoğan Rigel). *Kadife Karanlık, 21. Yüzyıl İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar*. İstanbul: Su Yayınevi, 193-260.

- Özcan, Zafer. (1983). *Uluslararası Haberleşme ve Az Gelişmiş Ülkeler*. Ankara: Dayanışma Yayınları.
- Özçetin, Burak. (2018). *Kitle İletişim Kuramları Kavramlar, Okullar, Modeller*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özen, Adem. (2001). *Yahudilikte İbadet*. İstanbul: Ayışığı Yayınevi.
- Özer, Ömer. (1999). Haber Söylemi: *Türk-Yunan İlişkilerine Yönelik Haberlerin Türk Basınında Sunumu*. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 99(1), 121-155.
- Özer, Ömer. (2010). *Liberal Basın*. Literatürk Yayınları.
- Özer, Ömer. (2011). *Haber Söylem İdeoloji, Eleştirel Haber Çözümlemeleri*. Konya: Literatürk Yayınları.
- Özer, Ömer. (2012). Haberin İdeolojik Duruşu: Eğitim-Sen Eyleminin Türk Basınında Temsili. (Editör: Ömer Özer). *Haberi Eleştirmek, Araştırma Alanlarına Göre Eleştirel Haber Çalışmaları*. Konya: Literatürk Yayınları, 121-160.
- Özer, Ömer. (2012a). *Haberi Eleştirmek: Araştırma Alanlarına Göre Eleştirel Haber Çalışmaları*. Konya: Literatürk Yayınları.
- Parsa, Seyide. (1993). *Televizyon Haberciliği ve Kuramları*. İzmir: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Parsa, Seyide. (1994). *Televizyon Estetiği*. İzmir: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Postman, Neil. (1994). *Televizyon Öldüren Eğlence-Gösteri Çağında Kamusal Söylem*. (Çeviren: Osman Akınay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Postman, Neil ve Powers, Steve. (1996). *Televizyon Haberlerini İzlemek*. (Çeviren: Aslı Tunç). İstanbul: Kavram Yayınları.

- Poyraz, Bedriye. (2002). *Haber ve Haber Programlarında İdeoloji ve Gerçeklik*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Punch, F. Keith. (2011). *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. (Çevirenler: Zeynep Akyüz, Dursun Bayrak , H. Bader Arslan). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Rigel, Nurdoğan. (1995). *Haber, Çocuk ve Şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.
- Rigel, Nurdoğan. (2000). *İleti Tasarımında Haber*. İstanbul: Der Yayınları.
- Said, W. Edward. (2006). *Şarkiyatçılık, Batı'nın Şark Anlayışları*. (Çeviren: Berna Ülner). İstanbul: Metis Yayınları.
- Schudson, Michael. (1994). *Haber Üretiminin Sosyolojisi*. (Çevirenler: Abdülrezak Altun ve Meltem A. Gevrek). Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yıllığı, 307-325.
- Serarslan, Meral. (2001). *Türkiye'de Radyo Televizyon Düzeninin Değişimi*. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 1(4), 77-82.
- Severin, J. Werner ve Tankard, W. James. (1994). *İletişim Kuramları: Kökenleri, Yöntemleri ve Kitle İletişim Araçlarında Kullanımları*. (Çevirenler: Ali Atıf Bir ve N. Serdar Sever). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Shaw, J. Paul (2005). *An Investigation Into The Influences On Journalists In Television News Story Construction*. Doctoral Thesis, Faculty of Arts and Humanities, University of Gloucestershire, Cheltenham.
- Shoemaker, J. Pamela ve Reese, D. Stephen. (2002). İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi. (Derleyen: Süleyman İrvan). *Medya, Kültür, Siyaset* (2. Baskı). Ankara: Alp Yayınları, 127-178.
- Sözen, Edibe. (1997). *Medyatik Hafıza*. İstanbul: Timaş Yayınları.

- Sözen, Edibe. (1999). *Söylem: Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Şahin, Yasin. (2017). *Michel Foucault'da Söylem Analizi*. Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi, 3(6), 119-135.
- Şeker, Mustafa. (1999). *Televizyon Haberciliği*. Konya: Sel-Ün Yayınları.
- Şeker, Mustafa. (2003). *Özel Televizyonlarda Haberin Seçimi ve Yapılandırılması NTV, ATV ve Show TV Örneği*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şeker, Mustafa. (2007). *Televizyon Haberciliğinde Küresel Format ve Haberciliğe Etkileri*. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 4(4), 36-44.
- Taşpınar, İsmail. (2017). *Hıristiyanların vazgeçilmez şehri: Kudüs*. Lacivert Dergisi Sayı: 36, Erişim Adresi: <http://www.lacivertdergi.com/dosya/2017/06/14/hiristiyanlarin-vazgecilmez-sehri-kudus>
- Taştekin, Fehim. (2018). *Orta Doğu'da Yeni Güç Eksenini Mücadelesi: Katar Hangi Hesapları Yapıyor?* <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-46502880> , Erişim Tarihi: 28.03.2019.
- Therborn, Göran. (2011). *Marksizmden Post-Marksizme*. (Çeviren: Devrim İnci). Ankara: Dipnot Yayınları.
- The Walt Disney Company. (2019). <https://www.thewaltdisneycompany.com/disneys-acquisition-of-21st-century-fox-will-bring-an-unprecedented-collection-of-content-and-talent-to-consumers-around-the-world/>, Erişim Tarihi: 24.03.2019.
- Tılıç, L. Doğan. (1998). *Utaniyorum Ama Gazeteciyim*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tilly, Charles. (2016). *Avrupa'da Devrimler 1492-1992*. (Çeviren: Özden Arıkan). İstanbul: Alfa Yayınları.

- Timuçin, Afşar. (2000). *Düşünce Tarihi*. İstanbul: Bulut Yayınları.
- Tokgöz, Oya. (1972). *Türkiye ve Ortadoğu Ülkelerinde Radyo - Televizyon Sistemleri, Mukayeseli Bir Araştırma*. Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Tokgöz, Oya. (1981). *Temel Gazetecilik*. Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Tomar, Cengiz. (2002). *Kudüs/Memlûkler Dönemi*. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 26, 332-334.
- Tomar, Cengiz. (2017). *Kudüs'ün Statüsü ve Uluslararası hukukun(!) Sefaleti*. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/kudusun-statusu-ve-uluslararası-hukukun-sefaleti/868209>, Erişim Tarihi: 27.03.2019.
- Tonga, Halide. (2016). *Türkiye Yazılı Basınında İnsan Odaklı Habercilik Anlayışı: Ankara Saldırısı Haberleri Örneği*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(45), 887-897.
- Uğurlu, Faruk ve Öztürk, Şerife. (2006). *Türkiye'de Televizyon Haberciliği, Özel televizyon Kanallarının Getirdikleri* (1. Baskı). Konya: Tablet Kitabevi.
- Uluç, Güliz. (2008). *Küreselleşen Medya: İktidar ve Mücadele Alanı, Olanaklar-Sorunlar- Tartışmalar*. İstanbul: Anahtar Yayınları.
- Urhan, Veli. (2013). *Michel Foucault ve Düşünce Sistemleri Tarihi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Uyguç, Ünal. (1987). *Radyo-Televizyon Haberciliği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları.
- Uyguç, Ünal ve Genç, Ali. (1998). *Radyo Televizyon Haberciliği*. İstanbul: Avcıol Yayınları.

- Uzer, Umut. (2017). *Kudüs Şehrinin Filistin, İsrail ve Birleşmiş Milletler Açısından Siyasi Önemi*. Filistin Araştırmaları Dergisi, Kudüs Özel Sayısı, Sayı 2, 134-157.
- Ülkü, Güler. (2004). Söylem Çözümlemesinde Yöntem Sorunu ve Van Dijk Yöntemi. (Derleyen: Çiler Dursun). *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Ankara: Elips Kitap, 371-389.
- Üşür, S. Serpil. (1997). *İdeolojinin Serüveni: Yanlış Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme*. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Van Dijk, A. Teun. (1988). *News as Discourse*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers.
- Van Dijk, A. Teun. (1991). *Haberlerin Söylem Olarak Disiplinlerarası İncelenmesi*. (Çevirenler: Özlem Çolak ve Emre Şahin). <http://www.nefretsoylemi.org/resimler/200911199701959490.pdf>, Erişim Tarihi: 27.02.2019.
- Van Dijk, A. Teun. (1993). "Principles of Critical Discourse Analysis", *Discourse and Society*, 4(2), 249-283.
- Van Dijk, A. Teun. (2003). Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım. (Çeviren: Nurcan Ateş). *Söylem ve İdeoloji, Mitoloji, Din, İdeoloji*. (Hazırlayan: Barış Çoban, Zeynep Özarslan). İstanbul: Su Yayınları, 13-112.
- Van Dijk, A. Teun. (2010). Söylem ve İktidar. (Çeviren: Pınar Uygun). *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi*. (Editör: Ayşe Çavdar, Aylin B. Yıldırım). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları, 9-41.
- Van Dijk, A. Teun. (2015). Critical Discourse Analysis. (Edited by Deborah Tannen, Heidi E. Hamilton, and Deborah Schiffrin). *Handbook of Discourse Analysis* (Second Edition). UK: Bloomsbury Publishing, 466-485.

- Veysal, Çetin. (2009). Theodor W. Adorno. (Editör: Çetin Veysal). *1900'den Günümüze Büyük Düşünürler 1. Cilt*. İstanbul: Etik Yayınları, 307-384.
- Vural, K. İzlem. (2006). Kriz Haberciliği ve Haberci Kişilik Olarak Anchor - Sinagog, HSBC Bankası ve İngiliz Konsolosluğu'na Yönelik Gerçekleştirilen Terör Eylemlerine İlişkin Bir Değerlendirme. (Derleyen: Orhan Gökçe ve Uğur Demiray). *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü* (2. Basım). Konya: Çizgi Kitabevi, 141-157.
- Williams, Raymond. (1974). *Television: Technology and Cultural Form*, London: Fontana.
- Wimmer D. Roger ve Dominick, R. Joseph. (2007). İçerik Çözümlemesi. (Çeviren: Ümit Atabek). *Medya Metinlerini Çözümlemek İçerik, Göstergibilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri*. (Derleyenler: Gülseren Şendur Atabek ve Ümit Atabek). Ankara: Siyasal Kitabevi, 19-47.
- Wood, M. Ellen. (2007). *Kapitalizmin Arkaik Kültürü Eski Rejimler ve Modern Devletler Üstüne Tarihsel Bir Deneme*. (Çeviren: Oya Köymen). İstanbul: Yordam Yayınları.
- Yayla, Atilla. (2000). *Liberalizm*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Yaylagül, Levent. (2006). *Kitle İletişim Kuramları, Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yaylagül, Levent. (2008). Neo-Liberalizm Ve Medya Politikaları. (Editör: Levent Yaylagül ve Nilüfer Korkmaz). *Medya, Popüler Kültür ve İdeoloji*. Ankara: Dipnot Yayınları, 107-127.
- Yaylagül, Levent. (2009). Sinemanın Ekonomi Politikası. (Derleyen: Selda Bulut). *Sermayenin Medyası Medyanın Sermayesi Ekonomi Politik Yaklaşımlar*. Ankara: Ütopya Yayınevi, 149-185.

Yaylagül, Levent ve Çiçek, Cengiz. (2012). *12 Haziran 2011 Seçimlerinin Gazetelerde Sunumu*. Erciyes İletişim Dergisi, 2(4), 2-22.

Yaylagül, Levent ve Çiçek, Cengiz. (2-4 Mayıs 2012a). Küreselleşme Sürecinde Yeni İletişim Teknolojileri Ve Toplumsal Dönüşüm Bağlamında Merkez Ve Çevre İlişkileri: Türkiye Örneği. *II. Uluslararası İletişim Sempozyumu: Yeni İletişim Teknolojileri ve Toplumsal Dönüşüm*. Bişkek, Kırgızistan, 1066-1083.

Yeni Şafak Arşiv. (2013). *Sabah ve ATV Kalyon Grubu'nda*. <https://www.yenisafak.com/politika/sabah-ve-atv-kalyon-grubunda-595672>, Erişim Tarihi: 23.03.2019.

Yurdigül, Yusuf. (2011). *Kurgusal Gerçeklik Bağlamında Haber ve Gerçeklik İlişkisi*. Atatürk İletişim Dergisi, Sayı 1, 13-24.

Yurdigül, Yusuf ve Yurdigül, Aslı. (2014). *TV Haberlerinin Anlatı Yapısının Oluşturulması Sürecinde Özel Efekt Teknolojileri: NTV ve CNN Türk Ana Haber Bültenleri Üzerinden Bir İnceleme*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 1(46), 123-148.

Yüksel, Erkan ve Gürcan, İ. Halil. (2005). *Haber Toplama ve Yazma*. (Editör: Erkan Yüksel). Konya: Tablet Kitabevi

Yüksel, Erkan. (2010). *Medya ve Habercilik*. İstanbul: Çizgi Kitabevi.